

**Mathaphisica magistri
Petri Dagui.**

*En la libreria de Agustín Com. de
p. ju. le folio mayor 3*

70
Fflagitasti sepe Ioannes mōtis ferrati in
e artibus magister & in medicina bacalla/
rie: ut opus illud de formalitatibus emit
terem. quod multo labore & uigilantia a nobis
editum est. Diu sum equidem reluctatus: quia nō
dum satis maturuisse arbitrabar: oratianū illud
secutus. Ne precipitetur editio: nonumque pre/
matur in annum. Nihil enim rerum ipsa natura
uoluit magnum effici cito. sed pulcherrimo cuiq;
difficultatem proposuit: que nascentibus quoq;
hanc legem statuit. ut maiora animalia diutius ui
sceribus parentis continerentur. quod si iam pri/
dem a nostris discipulis prospectū fuisset: nec edi/
tionem operis nostri precipitare: nec illimatā rem
excudere temptassent. Optimum est enim emen/
dandi genus: ut scribit quintilianus. si scripta in
aliquot tempus reponantur: ut ad ea post inter/
uallum uel ut noua atq; aliena redeamus: ne no/
bis quasi recentes fetus nostra scripta blandiāt.
Illi quidem (ut mea fert sententia) nō maliuolen
tia: sed nimio quodā amore intēperāter ducti: pre
ter nostrū institutū scripta illa de formalitatibus:
que nec pluteū (ut aspsio dicīt) ceciderāt: nec de
morfos sēserāt ungues: excusari tradiderūt. Quo
factū est: ut nos obtrektoribus multis obicerēt:
nō q̄ existimē nunc fore ut emulos oēs effugerim.
(Nam plures sunt: qui obtrectatione aliene scien
tie famā sibi occupant: quā qui uera ad uirtutem

A ii

& disciplinā nitunt' uia) sed facilius paterer: cuiq;
modi uident' nūc cum ppe modū maturuere: quā
cū acerba erāt: & imatura: examē improbū subire.
molestū quidē sp est: oblatrari illa q̄ uera eē repu/
taris. sed illud molestissimū: q̄ nō asseueraueris: tā
q̄ pteruiter defendas: oppugnari. Ideo fit: ut q̄ si/
bī quisq; inuentū facilia putat: ea tantū admittit.
cetera oīa uel uti ficta atq; falsa repellit. Eam obrē
te maximope loratū uelim dilectissime lector: ne p
tē prius operis damnes: q̄ totū plegeris. Sepe qdē
fit: ut qd breuiter ac dimīnute alicubi dixeris: ali
bī longius atq; distinctius dicas. scio plerosq; hoc
unū admiraturos: qd tātopere ab opiniōe cetero/
rū aborreā. sed si ductorē ac principem discipline
nostre diuinū Raymūdū lulliū diuino numine af
flatū attenderint: cū eo quē studiosissime sequor:
nil dissentire uidebūt. illi plane adductus sum: illi
conformari maxime studeo: illi inherere toto pe/
ctore concupisco. si ab eo me usq; discedere (quod
uix reor) deprehenderis: sic habeas uelim: nūquā
mihī in animo fuisse: qcq; contra illius sentētiā in
tendere. Vide ergo ne scripta nostra reprehēdes:
illū damnes: qui per totū terrarū orbem sanct' pie
credit'. nā qd meīpsū reprehēdas nil moror: fie/
ri quidē pōt: quia homo sū infecte materie demer
sus errare decipi. sed te iterū atq; iterū hortor: ne
temere quid reprehendas. uide primū qd sentiā:
ne aliud sit qd affirmē: ab eo qd tu redargues. illd

etiā in primis aduertat' uelim: ne scripta illa de for
malitatib⁹ q̄ discipuli nostri iam dudū temere im
primi āte emēdationē fecerūt: tāquā penit⁹ emā/
data legas. idq; tan seq̄cibus disciplīne nre: quam
scripta nostra recognoscentibus exploratū sit: ne
autisti nostri improbable quicq; pro probabili &
prouero falsū suscipiant: nec illi que ea q̄ non ap
probamus: caninā mordacitatē intēdant. Istud q;
dē cui extremā manū imponim⁹ (quodq; cuiuscūq;
modi uidetur a nobis emēdatū) emittitur: studio
se legas: maliuole ne reprehendas: ne calūniator
potius quā ueritatis assertor diiudicēris . Eat igit'
Ioannes dilectissime. qm̄ lubet felici auspicio ad
impressorem. sitq; omnipotentī deo laus summa
nunc & in omne euū amen.

Sequitur tabula presentis libri nominati methaphisica. qui diuiditur in duas ptes principales. pma ps cōtinet tria pambula. quodlibet pambulū cōtinet capitula ut hīc.

¶ Primum preambulum continet capitula uiginti & sex.

De prohemio	Ca. i.
De diuisione tractatus.	Ca. ii.
De primo termino uidelicet q̄ quid est.	Ca. iii.
De primo cōceptu	Ca. iiii.
De adequatione potētie & obiecti.	Ca. v.
De sc̄do conceptu.	Ca. vi.
De tertio conceptu.	Ca. vii.
De quarto conceptu.	Ca. viii.
De dubitatione contrahibilitatis entis.	Ca. ix.
De contractionē uniuersalis per se.	Ca. x.
De contractionē ulis per aliud.	Ca. xi.
De uli nō contracto per se nec per aliud.	Ca. xii.
De diuersitate contractionis.	Ca. xiii.
De ente diuino.	Ca. xiiii.
De appropriatiōe actiōis & passionis totalis partibus.	Ca. xv.
De determinatione entis in creaturis.	Ca. xvi.
De contractionē predicamentorum.	Ca. xvii.
De cōtinuitate & discrezione q̄tītatis.	Ca. xviii.
De diuersitate naturalium passionum	Ca. xix.
De contractionē primi corporis nature.	Ca. xx.
De determinatione sp̄ei sp̄ealissime.	Ca. xxi.

De uniuocatione & equiuocatione.	Ca. xxii.
De ortu naturalium uirtutum.	Ca. xxiii.
De determinatiōe uniuocationis & equocationis entis.	Ca. xxiiii.
De conclusionē prime partis.	Ca. xxv.
De scda parte primi preambuli uidelicet de subie cto materiali methaphisices.	Ca. xxvi.
¶ Secundum preambulū continet capitula nouem.	
De diuersitate subiectorum in phia naturali.	Ca. i.
De sufficiēti subiecto phie naturalis.	Ca. ii.
De subordinatione graduū ī pticularib⁹.	Ca. iii.
De realiū uliū preexistētia.	Ca. iiii.
De uniuersalibus post rem.	Ca. v.
De diuisione durationis.	Ca. vi.
De cōtractione qñ.	Ca. vii.
De tpe.	Ca. viii.
De formali & materiali temporis.	Ca. ix.
¶ Tertium preambulū continet capitula uiginti.	
De subordinatione terminorū logicaliū.	Ca. i.
De cathgorica ppositione.	Ca. ii.
De ipotetica ppositione.	Ca. iii.
De equipollētiis.	Ca. iiii.
De uniuersali ante rem.	Ca. v.
De quinque predicabilibus: & primo de gene re.	Ca. vi.
De spē.	Ca. vii.
De differentia.	Ca. viii.
De proprio	Ca. ix.

De accidente.	Ca. x.
De predicamentis.	Ca. xi.
De quantitate.	Ca. xii.
De qualitate.	Ca. xiii.
De relatione.	Ca. xiiii.
De actione.	Ca. xv.
De passione.	Ca. xvi.
De situ.	Ca. xvii.
De quando.	Ca. xviii.
De ubi.	Ca. xix.
De habitu.	Ca. xx.
¶ Secunda pars huius operis continet capitula. xi.	
An de formalitatibus sit scientia.	Capitulum primum.
De diffinitione formalitatis.	Ca. ii.
De numero modorum.	Ca. iii.
De causa plurificationis.	Ca. iiii.
De distinctione rationis.	Ca. v.
De distinctione ex natura rei.	Ca. vi.
De distinctione formali.	Ca. vii.
De distinctione reali.	Ca. viii.
De distinctione essentiali.	Ca. ix.
De distinctione se totis subiective & se totis ob iective.	Ca. x.
De exortatione studetium.	Ca. xi.

Finis tabule.

Primū preambulū.

d Eus cū tua benedictiōe & amore Incipit liber formalitatū: quē nrī discipuli Methaphisicā appellāt: cū quibusdā preambulis preiacētibus introductiuis ipsarū. Editus a dño Petro Dagui sacrarū litterarū magistro: necnō & capellano potētissī morū dñorū Regis & Regine Ispaniarum.

De prohemio. Capitulū primū.

q Voniā intellectus humanus ut plurimū positus est in anxietate ignorantia q̄ causaliter in illo rōe peccati orta ē: tanq̄ sapiētie priuatio: quā iusticia preeūte naturalī possidebat: gratia cuius ad habitū minime regressum absq; maxima uacatiōe studiū: p̄sentia magistrī: multitudinēq; librorū: habere ualuit.

Multi nāq; huius gratia charitateq; īpulsi libros scribere uoluerūt: ut eos qui studio ac lectioni uacare afficiebant: ab ignorātia opiniōibusq; reuocarent: & in uerū scire cōstituerent. Et q̄q; diuersi ac insignes doctores insignia ac mirabilia: mirabiliter & clarissime posteris diuersimode tradiderūt: ita q; nihil facundius: nihil doctius arbitror declarādū. nisi tm̄ quod unū supersit. ut debilis ac paruus intellectus a debili ac rustico intellectu (ut ci

a

hoc ē cōteptuū

Primū

tius ad finē rerū cognoscendū deueniat) uelit īformari. Ideo ego nō spōte (q̄q̄ libere) sed rogatu ac impulsu quorūdā discipuloꝝ meoꝝ: quibus & nō aliis hoc opus nō subtili: sed quo possū modo (ut experientia in ianua artis experti sumus) scribere decreui: orando semper atq; cum p̄testatione per orando lectores: ut qcquid indebite ac inordinate prolatum ac dictū fuerit: beniuole amiceq; tollerare uelint: quoniā non uidendi sed proficiendi gratia actum est: quīs ignorantia p̄fuit. Si autem aliquid directe uel indirecte contra sanctā catholicam fidem scriptum fuerit: non sciēter sed ignoꝝrante feci: in quo sicut uerus catholicus me sacro sancte matri ecclesie fidelissime submitto: in qua fideliter confisto.

De diuisione tractatus. Ca. .II.

Via gaudent breuitate moderni: breuio
q̄ ri quo potero modo de formalitate ac de
causa plurificationis ipsius tractabo. Sed
quia omne qđ est in rerum natura siue in tota entis latitudine consistit: per se: aut reductiue: in qđ quid est: qđ est: ad aliquid: & utibile: integritate comprehenditur. Istis quidem ignotis nō solum subalternata eis: sed etiam omnia que ad ista sunt reducibilia ignorantia cōprehendunt: ideo noticiam istorum ad maiorem declarationem nostre materie tanq̄ preambula preponam.
De p̄mo termino uidelicet q̄ quid est. Cap. .III.

preambulū.

D q̄ quid est igit̄ noticiam deueniēdo:
a tāq̄ ad formale ipsius methaphisice sub/
iectū quod ens cōmuniter dictū ē: scđm
suā ultimātā abstractionē cōmunicabilē uniuersa
liter uniuersis materialibus subiectis ipsius: de q/
bus uniuoce predicat̄: & de quibus nulla pōt ha/
beri uera noticia absq; predicti formalis subiecti
noticia. pro cuius declaratione sunt duo uidēda:
scđm duplicem quiditatem eiusdem formalis sub/
iecti: uidelicet interiorē: & exteriorē. primū qui
dem erit de quiditate interiori: secundū uero de
quiditate exteriori. in primo quidē uidebimus cō
tinentiā quidicam & interiorē ipsius. in secūdo
uero quidicam & exterius habitam. Quantū ad
primū est notandum: q̄ continētia ipsius q̄ qd est
q̄ttuor interioribus pōt designari terminis: uide/
licet quiditate: natura: essentia: & esse: scđm quos
est forma: speculū: & exēplar cui libet habēti p̄di/
catiuitatē uniuocā ipsius formalis subiecti scđm
ordinē naturalē terminorū.

De p̄mo conceptu. Ca. IIII.

Viditas enim cōceptus omnino īabstra/
q hibilis concretive est: & dicit̄ indifferen/
ter: ad quē simpliciter terminant̄ omnes
abstractiones: ita q̄ ulterius in abstractionibus nō
est procedendum: nisi processus in infinitum es/
set admittendus: & confusio in rerum natura:
quod est impossibile. Est iditas quidica radicea

211

Primū

nature: effētie: & eē: abstrahibilis & abstrahēs rea-
liter positiue ab oī posteriori nulla existēte intel-
lectus operatiōe: immo ad ipsius opatiōem (ut ita
loqr) cōsistētīā illarū p̄supponit: ita ut realitas su-
matur p̄ positiōe quiditatū siue rationū: super q̄s
secūdario fert̄ intellectus rōe sue cōpositiōis. grā
cuius & si sint per se & primaria intuiōe intelli-
biles: nō tñ ab intellectu limitato nisi secūdaria ī
tuitiōe apprehēdi possūt: qm̄ cōpositio eius absq̄
aliis potētis & speciebus innatis eē nō ualet: quī-
bus ipse utitur in consistētīā existēciali secūdū or-
dinē naturalē impulsū a uirtute supnaturalis agē-
tis creatis & cōcreātis: sine quibus cōsistere mini-
me potest. Illud autem qđ finaliter absq̄ coexistē-
tia aliorū existere nō pōt: nec q̄ fortius eius opera-
tio absq̄ cooperatione illorū in actū exire ualet.
hoc autem intuēti manifestū est: cum operatiōes
sint singulariū: quoniā quorū est esse: illorū sunt
operationes. totorū autem est esse: partiū uero co-
esse adinuicē & cum illo suū esse seruātes absq̄ sin-
gularitate que p̄supponitur operatiōi. ideo nul-
la pars per se habet aliquā absolutā preter infor-
matiuā operatiōē: nec ea que dictam sequuntur
operatiōem: uti dispositiones que quīs precedant
informatiōem: sunt tamē posteriores: quia p̄ secū-
dā sunt intētionem. Vnio uero & compositio cō-
sequūtur dictam informatiōē secūdū ordinem
naturalis existentie: p̄sūt autē q̄tū ad naturā na-

preambulum.

turalis intentionis agētis. Vnde uidet̃ concludi:
preter istā nullā habere operatiōem: cū non habe
ant simpliciter singularitatē: scđm quā ordine na
turali quodlibet ens ad suā ppriā & imediatā or/
dinatur opatiōem. Ideo intellectus humanus nō
pōt nec etiā angelicus p̃mo intuitu exire in noti/
ciā alicuius istarū absq; concursu aliarum formalī
tatum: tam potentie: q̃ obiecti.

De adequatione potētie & obiecti. Cap. V.

Nde ē notādū: q̃ quēadmodū se hēt po/
tētia itellectiua ad suū obiectū: sic se hēt
u obiectū ad ipsā potētiā. oīs aut potentia
simpliciter nō carēs materia: nec p cōsequēs cōpo
sitiōe carere potest. ideo & obiectū formale itelle
ctus qđ ē subiectū ī methaphica: necessario opor
tet habere oēs formalitates cōtrahibiles: q̃s itelle
ctus cōtractas cū cōtractiuo illarū hēt subiectiue.
q̃ ut dictū est p̃ma intuitiōe ut quoddā totū fert̃
in totum obiectum p̃portionabiliter. Nec obstat
si p̃mus ituitus itellect⁹ sit simpliciū qđitatū attī
ctio: qm̃ ī simplici obiecti qđitate sūt incluse qđi
tates oīm formalitatū: que tota illa illas icludens
mouet itellectū: ut adeq̃tio rei ad itellectū seq̃ pos
sit ex ueritate substāiali & accidentali utriusq; tā
potētie: q̃ obiecti: nō a ueritate ptiali p̃ altera for
malitate sūpta. Nō enī fert̃ potētiā ī quiditatē en
titatis: ueritatis: nec aliarū: sed in entis quiditatē.
reflexiue uero & p̃ abstractiōem reflectit̃ supra se

a iiii

Primum

& supra intellectiōem suā: per quā reflexionē siue abstractionē itelligit se distinctū ab aliis potētis siue ab aliis formalitatibus cū quibus naturaliter & ordine naturali ē cōiunctus & cognoscit se itel telligere actu reflexo: quo eodē actu quīs numero & termīo distincto: cōuertit̃ supra obiectū cognitū: adequādo suā quiditatē cū simili quiditate pti ali obiecti actiue & passiue (ut ita loqr) q̃ instinct⁹ in sua cōfusiōe noīatur. nō tñ quo ad eē suū cōfusū dicit̃: nec in ordine ad alias conformalitates: sed in ordine extrinsece determinatiōis. nō enim naturalis ē: nec nō. ideo indifferēter ad determinatiua. nō tñ cōpatus: sed cōpabilis. quīs etiā nō ut talis: sed ut in se est absq̃ aliqua tali determinatiua differētia siue modalitate. Inde enī ad dissimiles sigillatim fert̃ q̃dā secūdarioritate. non quidē una formalitas ī tali actu reflexiūo siue abstractiūo mediāte alia cōprehēdit̃. qm̃ sicut una nō est causa alterius subiectiue (quā q̃libet ī se excludit dependētiā ad quālibet aliarū) ita etiā nec obiectiue & in esse cognito: una ē aliaꝝ cā p eandē exclusionē depēdētie: & si talē nō fugiant ratione tertiū in ordine naturalis positionis: nec in ordine motionis siue immutationis potētie. qualē enim ad inuicem ordinem inter se habēt abstractiue & in tertio concretie & subiectiue: talem habent ad inuicem simpliciter & in tertio obiectiue: ppter uniuersalem equiperantiam earum. Manifestum

preambulum.

igitur uidetur potentiam non simpliciter immateriale[m] ferri primo in totalitatem obiecti actu recto absq[ue] reflexiōe sui ad se: & ad formalitates obiecti. quāuis enim totalitas obiecti formalis potētie sit abstractum ab omni eo qđ non est de ratione talis. non tamen abstrahit ab his q̄ sunt de sua formali ratione concretive interius concernendo ordine essendi naturalis: quarum quolibet de tali entis quiditate quiditatiue predicatur cōcretive: cum designatione sui abstracti. Quiditas igit[ur] entis siue formalis subiecti methaphices ē termin⁹: ad quem reducuntur omnes abstractiones: & ī tali relucēt sicut particularia in suo uniuersali. & ista tanq[ue] speculum representatiuum est contrahibilis ut superius ad illa: cum sit medium in suo esse cognito: cognectiuum potentie & materialis obiecti.

De secundo conceptu. Cap. VI.

Mplius aut[em] scđm ordinē naturalē naturaliter se/
a lis methaphisice subiecti: naturaliter sequēs qđitatē tāq[ue] p̄mū terminū & radicallē subiecti formalis. ē natura secūd⁹ termin⁹ radiceus formalis subiecti: q̄ tripl[ur] sumi potest. aut p[er] termino radicali ydēntificato sufficientie quiditatis. aut pro quadam forma formaliter distincta a bonitate: magnitudine & ceteris. aut pro conradicali termino. Primo est natura terminus simpliciter primitiuus: cui omnis accidit alius:

a iiii

Primum

cum quiditas ab omni abstrahat: ideo primus terminus in ordine subiectali: & ultimus abstrahibilium abstractionis. Secundo modo pro quadam forma distincta a bonitate una ceterum formarum. Natura autem tertio modo sumpta dicitur secundus terminus subiecti formalis: quia secundo aduenit positioni essendi: tanquam preparatiu⁹ (ut ita dixerim) fecunditatis ipsius: & isto modo sumitur hic natura. non enim absque isto termino immediato ipse primus terminus perfectionem secundum ordinem naturalem habere posset in suo esse pleno. hec quidemabilitas (ut ita loquar) est quiditatis quam propter penuriam uocabulorum naturam nominamus: quam potius natureitas debet nominari: propter eius simplicem ac simplicissimam (ut ita loquar) designationem: de qua & de ueritate eius inferius uidebitur.

De tertio conceptu. Ca. VII.

Mplius autem sequitur tertius in ordine

a terminus secundum ordinem naturalem formalis subiecti: qui esse dicitur fundatus

immediate super natureitatem quiditatis: ratione cuius natureitas naturalitas potest dici. quoniam quiditas maiorem propriam quiditatem habet ad perfectionem formalem subiecti: cuius est radix prima fontanea. essentia enim immediatus terminus est esse: sed in sua ultimitate abstractione quia tamen respicit naturalitatem potius esseitas debet nominari quam essentia: quam accedit naturalitati: quoniam natureitas ab ea abstrahit. na

preambulum.

turalitas aut idem terminus est qui natureitas: sed natureitas quia terminus immediatus fundatus in quiditate abstrahibilis & abstractus ab omni alio per consequens ab essetia. naturalitas aut in quantum fundatur ipsa essetia in ordine ad esse quod est ultimus terminus: ratione cuius fundatio ipsa essetia dicitur: & fecunditas quiditatis formalis subiecti secundum ordinem naturalem agencie ipsius aqua tamquam a posteriori abstrahit: ut ultimus terminus sue abstractionis.

De quarto conceptu. Ca. VIII

Mplius aut de ultimo termino in ordine naturalis perfectiui quiditatis: naturalitatis: & essentie: qui esse dictus est. in quo & ratione cuius quiditas: natura: & essetia subsistentia habent. in qua tria sunt dictum esse constitutiva: uidelicet productiuium & non producibile nec productum sed producens in ordine interioris agencie & substantialis. & productum productiuii obiectum substantiale & immediatum productiuii & producetis non producti. & productum non producens nec productiuium connectiuium producetis in producti: & producti productiuii in quibus non mouetur constituitur ternarius: sine quo nulla quiditas: natura: essetia. perfecta repiri potest. ideo esse quod ultimus terminus dictus est in ratione formalis subiecti: constitutum est ex dictis tribus terminis tamquam ex quibusdam subsistentiis indeterminatis: & in tali esse non perfectibilis: sed perfecta est ratio subiecti formalis. in ipso enim existentia & agentia substantialiter reperiuntur. agentia uero constitutiuia & co-

Primum

stituta. cōstitutiuā quia una & eadē q̄ditas & essētia illis trib⁹ subsistētiis in suo finali esse interiori p̄ficitur: & in dicto esse ponitur cōpleta rō formalis subiecti methaphisices: q̄d scdm istā totalē ratio/nē ē ens ex illis finaliter cōstitutū. quorū quodlibet cōstituentiū dictā formalitatē totalē subiecti retinet cōstitutionē: ita q̄ ens q̄d est ultimū irresolubile & prima & simplicissima (ut ita loquar) q̄ditas: dicit̄ & ē cōstitutū de cōstitutis. Essētiatiuū nāq; & essentians: est un⁹ cōcept⁹ realiter a cōceptu essētiabili & essētiato distinct⁹. q̄ absq; cōstitutione diuersorū conceptuū minime differre realr ualerēt: cū unicā sint includētes essētiā: ex qua ut prim⁹ & immediat⁹ fūdamētalis cōceptus ipi⁹ subsistētie cū cōceptu determinatio tāq; formalis rō ē subsistētia cōstituta & cōstitutiuā ētis in suo esse (ut postea patebūt oīa) sic q̄ cū aliis subsistētiis tota & cōpleta formalis subiecti methaphisices rō cōcretiue cōsistit. Sūt tñ nō nlli q̄ isti totalitati subiecti addūt substācialitatē: q̄ q̄si finaliter supadditur esse: q̄d nō absq; rōe ponitur (ut patebit) & secūdū istā totalē rōem & concretā debet predicari de oīb⁹ suis uniuocatis in primo mō. Vnde affirmat̄ q̄ ens uniuoce p̄dicatur de oīb⁹ in quib⁹ talis rō sūpta a noīe ētis includit̄. cū oīs primi modi p̄dicatio presupponat cōsistētiā essētiālē predicti in subiecto: als p̄dicatio nō esset q̄dica: & sic nō ad p̄positū. qm̄ ens de quolibet de quo n̄ uiuo

preambulum.

ce dicitur : qđitatē (ut ita loquar) dicitur. unde se
quitur qđ ens scđm istud nomē & scđū istā rationē ī
clusiua istorū cōceptuū quiditatis: nature: essētie:
& esse : solum de deo & de substātia pđicamētali
uniuoce pđicatur. ad euidētiā cui⁹ duo faciā. pđio
dubitatōem quādā pponā. scđo declaratiōem seu
determinatiōē dubiū scđū itētiōē meā snbiūgā :

De dubitatione cōtrahibilitatis ētis. C. IX.

Vātū ad primū dubitat : an ēs sit cōtra
hibile ad ea : de quib⁹ uniuoce pđicatur :
qđ satis uidetur & multis maifestū : qđ ame
dubitatur. Dicūt nāqđ ens cōtrahibile & cōtractū
esse per finitū et īfinitū : cum ens de se : nec in se.
nec ī sua rōe formali cōcretie sūpta īcludat nisi p
dictos quattuor cōcept⁹ : scđm qđ ē subiectū ī me
thaphisica : cū scđm eā sit in omni obiecto materi
rali : et est obiectū formale ītellect⁹ scđm eādē ra
tionē. qm̄ in omne illud ad qđ ītellect⁹ directe :
fert : fert scđm totalē rationē ei⁹ : p qđ uidet^r qđ ēs
de se nō est finitū nec īfinitū. qm̄ si sic : omne qđ p
ītellectū ap̄hēderet : sub rōe finiti et īfiniti ap̄hē
deretur qđ falsū est. quia oē qđ est distribuēdo p
omib⁹ partibus subiectiuis est finitū uel īfinitū :
Vnde uidetur concludi qđ ens est contrahibile :
et finitū et īfinitum snnt contractiua : qđ maximā
uidetur inferre dubitationem. quoniam modī nō
uidentur aliquo modo contractiui . Nam qui
buscunqđ naturaliter debetur actiuitas : debetur

alias critico.

Primum

etiā opatio scđm illam actiuitatē. illa autē minime
absq; potētis actīa & passiua pnt cōpetere alicui:
& rō ē: qm̄ illa q̄ non hnt formalitatē: q̄ p̄suppoi-
tur oī opationi: non hnt opationē. & ita nullum
ulē pōt cōtrahi ab aliquo cōtractiuo: nisi ī contra-
ctiuo sit uirtus actiua: rōe cui⁹ ipm cōtractiuū suā
īfluat silitudinē cōtrahibili: q̄ finitū & īfinitū mi-
nime facere pnt: cū sint modi: q̄ nullā hnt forma-
litate: nec p cōsequēs uirtutē actiua: cū oī formali-
tati īsit modus: & si modus esset formalitas: mo-
dus formalitas hēret modū: & sic p̄cessus ī īfinitū
qui admodū ē euitādus. igit̄ modus nō pōt eē cō-
tractiuus alicuius uniuersalis maxie entis. qm̄ oē
cōtractiuū est cōpositiuū seu cōstitutiuū alic⁹ sub
cōtrahibili: qđ p̄supponit cōtrahibile & cōtracti-
uum tanq̄ constitutiua seu compositiua ipsi⁹: sed
modus nō pōt p̄supponi ab eo cuius ē mod⁹. imo
ecōuerso modus p̄supponit rē cuius est: & cū finitū
sit modus cōsequēs creaturā: nō pōt p̄supponi
ut formalitas cōstitutiuua ad esse ipsius sine cōtra-
dictione formali: p̄supposita & nō p̄supposita. p̄-
supposita quia cōstitutiuua: nō p̄supposita quia mo-
dus eius. Nec finitū nec īfinitū sūt modi entis uni-
uersalis: qm̄ modi maxime ītrifeci sp̄ sequūt̄ rem
cuius sūt īseparabilr: ad qđcūq; cōtrahat̄ res. & cū
ens sit in deo contractū (ut ita loqr) sequit̄: q̄ ibi
sint modi eius: & p cōsequēs deus finit⁹ & īfinit⁹:
cū sit uerū quod est ens. eademq; predicatio fie-

preambulum.

ret de creatura: qđ est impossibile & falsū propter
īplicabilē cōtradictōem. Nec etiā potest dici qđ illi
modi sint in dispositione entis uniuersalis & cōsu
si: qm̄ sic nō essent contractiui: sed contrahibiles
p̄ aliqđ cōtractiū per quod cōtraherētur ad cō/
tractionē entis: quod tale minime reperitur. Nec
dicēdum est quod modi sint formalitates propter
rationē iam assignatā: uidelicet qđ modus haberet
modū in infinitū procedēdo: quod est contra or/
dinem naturalē essendi: & per cōsequēs intelligē
di ideo quia maximū in rerum natura sequeretur
inconueniēs: ex quo plura cōsequerentur. Vnde
colligitur qđ omne formale cōtractiū essentiali/
ter & quiditatiue distinguitur a contrahibili (ut
ī secūda pte huius tractatus patebit) ratione cui⁹
sequitur de necessitate: qđ contractiū cōmunicet
suam similitudinē contrahibili: sicut forma mate
rie quam informat. dando ei suū esse quod mate
ria nō habebat secūdū se acceptam. secūdū quā
sui acceptionem accidit ei non solum forma que
ei accidit tanquā accidens methaphisicū: sed etiā
similitudo forme qua qualificatur mediante for/
ma & informatione que est actio: cuius illatio est
passio in materia & accidens phisicū: que omnia
predicātur de contrahibili sicut de materia: non
modo secūdū similitudinē: sed secūdum esse. qm̄
qđ genus pro secunda intētionē sumptum: nō sit
proprie materia cū nulla secunda intētio sit p̄ma

& qđ ideo

Primū

materialis

formaliter: ideo genus non est materia nisi secundū modū. sicut enim materia cōtrahitur & informatur p formas: & recipit tale esse: uel talē determinationē sūptā a forma per quā p̄prie informatur: sic genus suo modo cōtrahitur & informatur siue determinat̄ per suū cōtractiūū: ratione cui⁹ recipit tale esse uel tale uidelicet a differentia que modū habet forme. qm̄ sicut forma prima intentione determinat materiā primā intentionē dādo illi suū esse ut ex illa datione terciū resultet: ita differentia secundā intentione genus secundā intentionē determinat: dando illi suū esse ut ex illa datione terciū resultet ex illis uel uti species. sumēdo aut̄ genus pro subtracto illius secundē intentionis: ratioe cuius logicus secundis utitur intentionibus: est materia p̄prie dicta & secundū rem: & secundū modū rei. nā id quod substernitur generi informabile ē p quā cūq; formā sibi p̄portionabilē. & est impura potentia ad illas que susternūtur secundē intentioni uidelicet differentie. que talis cōtractio siue esse cōmunicatio: qualis in cōtractione superioris est: absq; q̄ntitate & ceteris accidentibus fieri non potest: aut aliquo eis p̄portionabili limitate essentiā cōtrahibilis & cōtractiui: cū sit notū contractiūū essētiālī distingui acōtrahibili: & cōuerſo. & ut iā dictū ē nō ē mod⁹: cū mod⁹ sit illo posterior: ad qđ cōtrahit̄ cōtrahibile. est igit̄ aliq̄ formalitas: unde seq̄tur ex cōtrahibili & cōtractiuo cōpositio: q̄ accidentalis

preambulum.

tis subiunctionē minime uitare ualet. talia aut po-
nere in determinatione entis: ē cōtra naturā diui-
nitatis: q̄ aliena est ab omni accidēte: & ab omni
pportionabili accidētis. igit̄ ens nō est cōtrahibi-
le. cū in deo nō sit possibile aliqd̄ accidēs de quo
quiditatiue ens predicat̄ (ut ita loquar) qđ mini-
me absq̄ accidētibus esse posset: si p̄ aliqd̄ cōtrac-
tiuū ens ad deū esset cōtrahibile uel cōtractū. qm̄
cōtractio dicit actū cōtractiui & cōtrahibilis. ideo
predicari cōcretiue & qđitatiue de inferiori: & p̄-
dicabilitas dici de sup̄iori absq̄ hoc qđ cōtrahibili-
tas de eo dicat̄: ualde difficile mihi uidetur.

¶ Ad quā difficultatē apiēdā ē notādū: qđ uniuersale
pōt cōsiderari dupl̄r: secūdū q̄tale uniuersale
ē reale in rerū natura. uno modo inq̄tū illud tale
hēt existētiā p̄suppositā sue cōtrahibilitati: qua-
lē hnt̄ omnia predicata in recta linea p̄dicamēta-
li inclusiue: usq̄ ad speciē specialissimā exclusiue.
quorū qđlibet ad suā cōtrahibilitatē (quia respec-
t⁹ ē extrinsec⁹ adueniens) p̄supponit existētiā:
q̄ est modus ītrīnsecus: in actu primo et̄ essēdi: qđ
presupponit̄ omni actui scđo: ideo cōtrahibilitati
cuiuslibet cōtrahibilis scđm ordinē naturalem eo-
rū: ut oē agere existere p̄supponit. al̄s nō esset a-
gētia extrīseca: que necessaria est ordine nature
qđlibet aut̄ uniuersale p̄supponēs suā existētiā ad
cōtrahibilitatē facit cū cōtractiuo compositionē:
ex qua sequuntur accidentia contracta & cōposita

Primū

contracta ad contractionē suī subiecti: & cōposita ad compositionem tertiū. Nō tamen obstat si ista existentia non sit incōmunicabilis qualis est existentia speciei specialissime in suo singulari: quoniam idē est modus utriusq; nā sicut se habet existentia ultimata ad operationē extrinsecā singularis in quo ē: sic se habet existentia in quolibet uniuersali. ultimata quidē existētia alicuius & cuiuslibet singularis speciei specialissime: sēper presupponit gradū singularitatis: & ipsa presupponitur ab operatione eiusdem. ūde & existētia alicuius & cuiuslibet talis uniuersalis: semper p̄supponit singularitatē illius: & ipsa presupponit ab operatione eiusdem. solum differunt in hoc: q̄ illa que est singularis speciei specialissime: est ratione ultimi grad⁹ singularitatis incōmunicabilis: ideo proprie existentia. illa uero que ē uniuersalis: est ratione sui gradus cōmunicabilis: q̄ potius dici debet existentialitas propter eius peraccidens communicabilitatem que nō repugnat tali singularitati: ideo cōmunicabilis ē & cōmunicata. qm̄ tātā habet communicabilitatē: sicut ipsū uniuersale: quāuis peraccidēs. omne enim q̄ sub uniuersalitate ētis reperitur: primo est singulare: q̄ uniuersale: ut intuitenti patet. nam singularitas est modus intrinsecus & primus rei quecunq; sit illa. uniuersalitas autem accidit ei ab extrinseco: inquātū ad inferiora comparatur: & secundum ordinem naturalem

preambulū.

res enim primo est in se & in sua singularitate (in qua substantia liter consistit) q̄ sit in alio: nec cōpet̄ ad aliud in quo cōsistit accidētaliter & p̄ secundā quiditatē: ut inq̄t magister in tertia specie q̄dita-
tis. Alio modo cōsiderat̄ uniuerſale scđm qđ uni-
uerſaliter repitur in quolibet absq; hoc qđ contra-
hatur p̄ aliquā formalitatem p̄supponentem exi-
stentiā illius cōtrahibilis: scđm quā p̄suppositio-
nem fiūt omnes reales contractiōes. illud enī qđ
tali caret existentia: caret etiam contrahibilitate.
nihil enim ad alios pōt cōparari conceptus: nisi p̄
us conceptus interiores (scđm ordinem nature) in
finali sint consistentia essendi: cui omnis quiditas
secūda accidit: sicut posteri⁹ priori: & secūd⁹ act⁹
primo: a quo realiter & essentialiter est distinct⁹:
ideo omne cōtrahi esse & existere contrahibilis p̄
supponit: qđ contractū & determinatū dicit̄ uno-
triū modorū. nam qđlibet p̄ se determinat̄: aut p̄
aliud: aut nō per se neq; per aliud.

De cōtractione uniuerſalis p̄ se. Cap. X.

Rīmo modo est determinatio seu cōtra-
p ctio speciei specialissime: q̄ dicit̄ cōtracta
siue determināta: tñ nullū hēt cōtractiū
quo causaliter & formaliter possit uniuoce cōtra-
hi nec determināri: cū ī specie nō sit nisi rō specifi-
ca generis determinātiua: cui & oī tali solum deter-
minatiuitas & determināre cōsequēter cōpetit. gra-
dibus aut nullo mō cōpetit cōtrahere: cū nō habe

b

Primū

ant rationem aliquā contractiui: qđ patet p oēs regularum species: ideo a latere nō ponūtur: qm nō sūt de genere formalitatū. Spēs uero specialis/ fima cōtracta & determināta dī: nō tñ p aliud uide licet p cōtractiui: sed p se. (nō tñ q p se sit de pfecti/ tate eēdi: sed opandi) sua resultatiōe: uirtute pī/ cipioꝝ sui eē: q b⁹ i formatis & unitis: ī cōsistentia finali resultādo suo īcōicabili gradu: aut q uerius in suo gradu se determinat: sicut & cetere spēs: q/ uis diuersimode: cōicabiliter uidelicet & īcōicabi/ liter. Oēs enī spēs uniuersaliter p se determinant/ causalī ī gradu suo: spēs tñ spēalissima dī determi/ nari: quia simplr. alie uero nō quia nō simplr. igit/ tur ipsa spēalissima spēs determinari dī p se sua (ut dictū ē) resultatiōe ī gradu suoꝝ pīcipioꝝ uirtute/ motoꝝ naturalīū appetitiuū ad ītrīsecū rei exñtis.

De contractiōe uniuersalis p aliud. Ca. XI.

St aut aliud uniuersale cōtrahibile & cō/ tractū: qđ relatiue ad cōtractiuiū realī re/ fert: sicut illud qđ scđm oēs suos cōcept⁹ īclusiue: usq; ad existentiā cōpat/ ad aliud. sicut p/ fectibile ad pfectiuiū: ut qđlibet gen⁹ generalissi/ mū īclusiue: usq; ad spēm specialissimā exclusiue. quod per differentias a latere contrahit/ causaliter & formaliter. causaliter quidem: inquātū per actionem ppiā & naturalem ipfarū scđm qđ pī/ marū intentionū denoiatio de ipsis predicat/ . tali bus enī debet/ scđm talem efficientiā cōtractio

preambulū.

ut patebit. Est tamen aduertendū: q̄ hec causali/
tas differentiarum contractuarū non dicit̄ de oī
differentia: sed tm̄ de his q̄ in p̄dicamento substā
tie a latere ponūt̄: quibus a natura mediantibus
pprietatibus cōtingit. & his ī proprio numerātur
numero. formaliter autem quia p̄priā illis appro
priāt rationem: ut corporeū & incorporeū differē
tie inter se & a genere distincte ut in tertia pte hu
ius patebit. substantia enim contracta formaliter
corporea dicit̄ a corporeo siue a corporeitate: a q̄
recipit formalem quā appropriatā denotatiōē.
& sic usq̄ ad ipsam specialissimā, ut dictū est.

specim

De ulī nō cōtracto p se neq̄ p aliud. Ca. XII.

St & aliud ulē quod nec per se: nec per a
e aliud determinatur: nec determinari pōt cā
liter: nec uniuoce formaliter. & istud est
ens de quo est sermo. qđ nō per se sicut spēs spēa/
lissima cōtrahit̄ cū nō sint illi p̄cīpia uirtute quo
rū resultando se determinet in aliquo gradu: nec
per aliud contrahi aut determinari possit: cū nulla
sit differentia cōtractiua ab ipso realiter distincta:
uti decet in qualibet uera cōtractiōe: sicut iā dictū
est de finitate & infinitate. ideo ens nullo modo
uniuoce est contrahibile nec determinabile: quā
uis ī quolibet designetur & reperiatur: quia ideo
ulē. sed quia ens ī q̄tū ens nō mō reduplicādo rō
nē formalē ipsi⁹: sed etiā ut p̄cīdit ordīe naturalī a
quolibet posteriori nullā simplr nec scđm qđ hēt

b ii

Prímū

(preter ea in qbus reperit) subsistentiā: q̄lē habēt oīa preter ipsum a generalissimo usq; ad suppositum inclusiue: ratione cuius dicitur in contrahibile. Ad cuius euidentiā ē notandū: q; nullū illoꝝ q̄ ex opposito diuidūt aliquod cōe causaliter ul' formaliter habet depēdentiā ad alterū illoꝝ: ut patet discurrendo per oīa genera. & rō est: qm̄ si unū ab altero haberet dependentiā: siue in essendo: siue in causando: nō esset diuīsiō īmediata: q̄ necessaria ē in omni cōtractione. corporeū enim & īcorporeū diuidūt substātiā: quoꝝ nullū ab altero depēdet: sicut uera contractiua & īmediata diuidētia substantiā: que p̄prie contrahibilis est: p̄pter ei⁹ subsistentiam p̄porcionatā & necessariā ad tale esse: & sic usq; ad specialissimū. Diuidētia uero ipsum ens nō dicūt simpliciter īmediata. nā ad hoc q; aliqua dicāt īmediate diuidere aliquod cōe: mltā requirūt: tam ex pte diuīsi: q̄ ex parte diuidentis. & non sufficit solū: q; inter diuīsum & diuīsiuum non sit mediū (ut īter finitū & ens nō repiātur aliā formalis ratio qua finitū contrahat illud) sed cum hoc ē necessariū ex pte cōtractiui: qđ in eo sit simpliciter natura equalis ex natura rei suo opposito cum habitudine ad diuīsum. secundo q; in ipso sit habitudo naturalis & propriiissima ad ipsum diuīfibile. tertio q; in eo īsit propriiissima operatio terminabilis in diuīso: realiter ab eo distincta: q; uis abstractum sit subiectum in quo. quarto q; in

preambulum.

eo sit simpliciter precisio omniū operationū preter naturalem uniuocam & propriam sue nature. quinto q̄ ei⁹ operatio primo formaliter determinet contrahibile ordine nature: quam tertiū constituat. sexto q̄ primo intendat constituere: quā commune contrahere. que nullo modo finito & ī finito competere possunt: nec aliquod istorū etiā. & sic eodem modo de cōtrahibili dicitur suo modo sicut de contractiuo. Contractiua seu diuisiua entis non sunt huiusmodi: quoniā alterum ab altero dependet: propter insubstantialitatem entis: ratione cuius incontractibile est. finitum utiq̄ ab infinito dependet: tam in ratione abstracti: q̄ in ratione cōcreti. ¶ Ad maiorem huius materie declarationem est notandum: q̄ q̄q̄ ens prout est inclusiuum quattuor quidicorum conceptuum: & precisum ab omni posteriori (sit in quolibet uniuocato) non habet subsistentiam: nisi in prima simpliciter causa & in effectibus suis. Deus quippe est: quo ens primo subsistit. & a quo omnis ens dependet subsistentia. Deus enim prima entis subsistēs quiditas simplicissima est ac ipsa simplicitas. ratione cuius enti nullo modo contractiua cōtingunt: quoniam in quocunq̄ sint: semper dicūt distinctionem non modo realem: uerum etiā essentialē. hoc autem in ista simplicitate tanq̄ nephā dissimū esse euitandum firmissime sine correctione censeo. sunt enim aliqui cōceptus absq̄ aliqua

Primum

contractione in illa immensa simplicitate: qui & si unus presupponat alium: non tamen in alteruitate nature: qualis est inter contractiuum & contrahibile quodlibet: ac etiā in alteruitate essentiali. quorū quidem conceptuū aliq sūt uniuersales: aliq speciales. uel uti qditas: natura: eēntia: & eē. & scdm aliquos substantia. & isti cōceptus sūt uniuersales quia uniuersaliter sunt ī quolibet uniuersato. Quiditas enī: natura: eēntia: & eē: simul sūt ipm ens: qđ cū sua nō uniuersalitate (dicit̃ & ē deus) qđ ē īfinitas. & īmēsitās. simpliciter necessitas. ī depēdētia simpliciter. deitas. scdm quos cōceptus nō repit̃ talis uniuersalitas ī aliquo: nisi in ipō sūmo & simpliciter indepēdēte ente: qđ ē eē: fōs: & minerale oīs: oībus entibus cōicatiuū sui eē: quo ad illud qđ cōicabile ē p creatiuā opatiōem absq a aliquo medio preiacēte. ubi plane uidebit̃: qđ ī ipō contrahibile cadere nō ualet: nec per consequens contractiuum.

De diuersitate cōtractionis. Cap. XIII.

St quidē notandū: qđ cōtractio pōt sumi
e tripliciter. unus enī modus cōtractiōis ē
phīficalis: qñ aliqua phīfica forma cōtra
hit materiā: qđcūq sit illa: siue sbālis: siue accnta/
lis: qm p quālibet istarū materia determīat̃. nā añ
aduētū alic⁹ iparū erat ipa pura potētia: qñ uero
unica sola forma īformat̃: iā nō pura potētia sim
pliciter pōt dici. qm iā hēt actū illius forme infor

preambulum.

mātis: & tñ sp ē ī potētia ad qdlibet simplr gener
rādū. ita q generatio uni⁹ nō īpedit potētia litatē
materie respectu alteri⁹. qd mirabile ē: cū sit una
nūero oīm gēitorū & generabiliū. q una sit oīm:
nllū latet hoīm. sed qd sp remaneat ī potētia: nō
par hēt difficultatis q̄tū ad ingenii mei q̄titatē. *alias p̄ncipē*

Est ali⁹ mod⁹ cōtractiōis: scd̄s ī ordine n̄ro: ut ad
p̄positū expectat: q logicalis dicitur. & iste mod⁹
pōt eē simpliciter logicalis: & scd̄m qd logical: &
scd̄m qd phisicalis. simpliciter logicalis: qñ logic⁹
utit̄ scd̄s ītētiōib⁹ uti genere & d̄ra. genere p ma
teria qd determinabile ē p aliā secūdā ītētiōem: uel
uti p differētiā tāq p formā q̄ ut scda ītētiō deter
minat gen⁹ scd̄m ītētiōem: q̄ determinatio di/
citur cōtractio: q̄si ad sui eē tractio. & ista tñ ē lo/
gicalis: cū sit scdaꝝ ītētionū. pōt eē ēt & cōtractō
scd̄m qd logical & scd̄m qd phisical: īq̄tū scde ītē
tiōes sūt iūcte p̄mis: & sicut formale cōtractiui se
hēt ad formale cōtrahibil: sic se hēt substractū cō
tractiui ad substractū cōtrahibilis. Est & ali⁹ mo
d⁹ cōtractiōis: q inter alios methaphisical adnūe
ratus ē. ista aut cōtractio subtilior ē & admodū u/
tilior aliis: ppter nobilitatē perfectōem ac uniuersa
litatē s̄bī: ac etiā quia p̄suppōit̄ ab aliis cōtractō
nibus. logicalis nāq cōtractio tñ hēt p principalī
s̄bō scd̄m ītētiōem: & circa illā uersat̄. phisicalis
uero contractio hēt p s̄bō formā & materiā s̄bās
motui & eēntialiter distinctas. methaphisicalis qdē

b iiii

Primum

contractio p subiecto habet esse rei: siue primam intensionem secundum ultimam abstractionem ei⁹: q^{uod} quidem est q^{uod} pro contractionis subiecto sumitur: potest & debet considerari dupliciter. Vno modo pro ut respicit sustantiale et q^{uod}ditatiu^{um} et simplex est formalis subiecti metaphisices. alio modo p ut respicit dictu^m est cu^m aliquo sibi inherente. primo modo subiectu^m contractionis continet quicq^{ue} cocept⁹: in quibus uersatur metaphisicalis contractio scdm naturalē ordinē abstractionū cu^m reduplicatiōe cuiuslibet cocept⁹: scdm quā p^{re}supposit⁹ a p^{re}supponēte abstrahitur. cōuertitur aut^{em} us⁹ cōtractiōis cu^m reduplicatiōe p^{ri}oris sup^{er} posterius a q^{uod}ditate usq^{ue} ad singularitatē quiditatis: hoc uero esse dictu^m est absq^{ue} aliqua cōpositiōe & additione extrinseca. sed infinitas & infinitas quia modi sunt: uicē h^{ab}nt gradus. Secūdo uero modo sumit^{ur} subiectu^m cōtractiōis: scdm q^{uod} dictu^m est substantia^{le} recipit aliq^{uod} uel aliq^{uod} addita scdm ordinē naturalē subiecti metaphisices. nō inq^{uod}tū ē: sed inq^{uod}tū ordinē h^{ab}nt naturalē ad materialia subiecta: scdm quē fit abstractio cu^m ip^sa reduplicatiōe facta in posteriori cu^m designatione prioris: sicut in quidico & sustantiali est dictu^m ē. Eodēq^{ue} modo de cōtractiōe dicti est cu^m suis additamētis dicūt^{ur} cu^m reduplicatiōe facta in priori cu^m designatione posterioris. Iste uero scdus modus cōtractionis aliquid equocatiōis includit. inquātū terminat^{ur} ad extrinseca: que a motu segregari simpliciter mini

preambulum.

me ualēt: sed in q̄tū intellect⁹ fertur sup quēlibet
 cōceptū (q̄ quāuis sit posterior & etiā accidēs pri
 oris) sentit̄ tñ in sua rōe: cū ad suū pri⁹ ordine: a
 quo & si abstrahat scđm suā formale rōem: nō tñ
 scđm rōem cōtractionis. ut hīc hō inquātū q̄nt⁹.
 hec substātia in q̄tū corpālīs. talis uero cōtractio
 cōpetit methaphisico: & nō prima uidelicet phi/
 sicalis scđm quā materia cōtrahit̄ p̄ determina
 tionē forme motui subiecte. nec secunda: scđm
 quā secūda itētio cōtrahit̄ a scda itētione. Vnde
 maifestū ē: q̄ ens nō cōtrahit̄ ad deū nec ad crea
 turā p̄ cōtractionē: q̄ cōtrahit̄ materia p̄ formā:
 nec gen⁹ p̄ differētiā cōtractiuā: sed cōtrahitur in
 quātū in sua rōe formali) scđm quā est subiectū in
 methaphisica: & scđm quā cōmunicabile ē oībus
 uniuocatis q̄b⁹ cōicatur) nō īcludit p̄ter quidita
 tē: naturā: effētīā: & esse. excludēs finitatē: īfinita
 tē: īmēsitatē: mēsitatē: necessitatē: cōtīgētīā: p̄ley
 tatē: palitatē: substācialitatē: accidētalitatē et cete
 ra. & quia īsti mōi sūt īcōmunicabiles alteri mem
 bro cōdiuidēti ī q̄tū in se sūt. ideo ens in quo sūt:
 dicitur cōtractū & determīatū: sicut īfinitas in
 ēte simpliciter p̄mo qđ de⁹ ē. in quo idē ē īfinitas
 & īpm ēs primū in re p̄pter īcomūicabilitatē īfini
 tatis. dicitur tñ ens (qđ in cūctis de q̄b⁹ uniuoce
 p̄dicatur reperitur) termīari siue cōtrahi: inquātū
 sua cōmunicabilitas designatur īfinitate. uerbi
 gratia qđitas entis īquātū natura. natura īquātū

Primum

ans & in acceptate
naturæ sine co

essētia. essētia inquātū esse. esse inquātū infinitū .
ita etiā ens finitate dicit̃ contrahi & determinari:
qñ a prima causa de nihilo ponit̃ ī esse subsistēti.
primū igit̃ ens simplr indepēdēs cōicat omnia: q̃
ex natura rei sunt cōicabilia (uel uti ens scdm oēs
cōcept⁹: scdm quos cōicabile ac uniuersale dictū
est. uidelicet quiditatē: naturā: essētiā: & esse per
actū creatiuū) nulla p̃supposita exteriori ētitate.
quāq̃ interi⁹ actus creatiu⁹ p̃supponat p̃prietatū
emanatōem: q̃ etiā actū opatinū. & opatiu⁹ esse/
tiā: & essētia quiditatē p̃suppōit in simultate dura
tionis: de qb⁹ sigillatim & de quolibet conceptu
aliqd dicā: cū omni submissione & correctione: ut
in principio actū est: ac hic etiā. q̃ si ī aliquo defe
cerit intellect⁹: nolo patiēter a cognoscēte tolle
rari: sed recorripi & tractari. & si rōe nō attingerē:
nec itellcūs ad illā correctionē & defect⁹ cām ascē
derit. nūc p̃ tūc uolūtas mea q̃ ad maiora eleuat
ipsum intellectū p̃ suū credere q̃ per suū intellige
re. impando submittit̃ oīs potētias ad correctio
nē cuiuslibet sane itelligētis: ut grā dei unū sim⁹
in ecclesia sc̃tā: & ut ad dei ueritatis cognitionē p
ueniam⁹ & a nobis sit p̃ p̃mā intētionē dilectus .

De ente diuino. Ca. XIII.

In quo sūmo & simplicissimo ente quod
deus est: istos quattuor cōceptus inspici
mus scdm q̃ in quolibet ēte uniuoco cō
muniter obiectātur. q̃ maxime dñt iu sūmo repi

preambulum

ri: cū sit fons & minerale cōicationis creatiue: in quo cōcretiue & abstractiue q̄ditas: naturalitas: essētia & eē: dñr. cōcretine qdē: inq̄tum in natura cōcretorū sūt ultimata abstracta scdm naturā cuiu s̄libet: uel ut q̄ditas q̄ in ēte diuino & in quolibet diciť ultimate abstracta. ut q̄ditas cū ista t̄li reduplicatōe quā itellcūs facit: scdm q̄ ip̄a res ē (nllō itellcū op̄ate) quia p̄ma radix ē eēndi: & cōseq̄nter op̄adi. nllum qdē p̄dicatū cōcretiue sūptū p̄suppōit ut t̄lis. cōceptus enī simplicissim⁹ ē in ordine eēndi cōcretiue. abstractiue aut & si simplicissimus sit: plures hēt q̄dicos cōcept⁹: q̄ & cōcretiue & abstractiue de ip̄a q̄ditate p̄dicāt. abstractiue qdē bonitas: magnitudo: eternitas: potestas: sapiētia: uolūtas: uirtus: ueritas: gl̄ia: cōcordātia: p̄ncipiū: mediū: finis: eq̄litas. ita q̄ q̄ditas dei ē bōitas ei⁹: magnitudo. &c. p̄dicāt etiā cōcretiue: ut q̄ditas ē bona: magna: qd absit ī creaturis hoc posse fieri: p̄pter realē distīctionē finitate cōtractā (ut ita loqr) in sūmo uero bonitas ē q̄ditas. dicimus tñ q̄ditatē illas p̄supponere absq̄ amīssione realis cōuertibilitatis. quīs q̄libet dignitatū ab alia formaliter sit alia: hoc ē: q̄ bonitas alia est formalitas siue ratio formalis a ueritate una: una dico non formaliter una: qm̄ q̄libet est id q̄ est. ut unitas tñ n̄nitas: et bonitas tantum bonitas. sed diciť una ex defectu uocabuli: quia secūdum unicam rationem ab alia abstrahit igitur ab unitate. Quiditas autem

alias abstractiue

Primum

diuinitatis a nlla formalitatū abstrahit cōcretiue.
Hec quidē quiditas plena istarum rationū ad suū
finē naturalē naturaliter habet īclinationē (ut ita
loqr) quīs nō cum reduplicatiōe ipsius. hec aut in-
clinatio dicit naturalitatis scds cōcept⁹ qdicus en-
tis cuiuscūq; ad quē quiditas scdm ordinē metha-
phiscalē cōtrahit cū reduplicatiōe fūdata ī pmo:
tāq in terminō aquo (ut ita dixerī) cū designatiōe
posterioꝝ ut termini ad quē. hic uero conceptus
naturalitatis cum quiditate potest significare ter-
tium conceptum uidelicet essentiā: tñ infecundā.
ipsa aut naturalitas cū qditate (q eadē res est) & cū
cōmunitate constitutiua ppetatū: dicit ppe eēn/
tia fecūda abstrahibilī ab eē. & cū tali cōitate nec
generās ē nec generabilī. Debes tñ notare ad ma-
iorē expressionē: q generare pōt sumi duplr. aut
p actū simplicis intelligētie: aut p actū pductiuo
ipsius intellect⁹. si pro actū simplicis intelligētie:
semp ē eēntialis. qm talis actus cōis est: sicut eēn/
tia. nā isto actū pī intelligit: & nō pducit. & fili⁹
intelligit: & spūs sctūs intelligit. nec iste actus pro-
prie potest dici suppositalis: quia fundat in eēn/
tia per modū de genere q̄litis. & dicit opatiuus
siue cōstitutiu⁹ suppositi. si aut sūatur p actū pdu-
ctiō sicut sua significat positio (qm act⁹ simplicis
intelligētie: siue p m⁹ intelligēdi nō ē generatiu⁹) tūc
sp ē suppositi. & si p dicit de eēntia: sicut sapiētia
de sapiētia: & eēntia de eēntia: qm talis act⁹ nūq

preambulum.

cadit sup essētiā nisi adiectiue ut ē generās : & sic
essētiā nō significat nisi patrē. quia essētiā q̄ p̄r est
generat. nūq̄ tñ substātiue essētiā generat. i: essen
tia est genitrix: uel deus est genitor. qm̄ substātie
sp̄ significat deitatē & nō suppositū. & sic uoluit
magr sentētiarū in primo. d. v. exponēs augusti
nū ī de fide ad petrū. deus cū uerbū genuit: id qđ
est ip̄e genuit. Item in septimo de trinitate dicit :
sicut sapiētiā de sapiētiā: & essētiā de essētiā. sa
piētiā q̄ filius ē: generatur de sapiētiā q̄ pater est.
ideo attēde qđ actus simplicis intelligentie: est ille
act⁹ prim⁹ in quo nō est pductiuius: sed p̄suppo
nitur: pductiu⁹ aut̄ est secūdu act⁹: & iste nunq̄
cadit sup essētiā: & si caderet: nō nisi ut dictū est
adiectiue: sicut augustinus: & ylaris: et ecclesia
q̄ quotidie cantat sicut lumē de lumine: & deum
uerū de deo uero tenent • ¶ Dictū est essētiā cū
actu generādi seu cū paternitate cōstituere patrē:
unde uidetur significari paternitatē & essentiam
agere: cum cōstituere sit agere: quod uidetur cō
tra rationem absoluti: qđ esset si essētiā ageret: qđ
habemus pro magno incōueniēti. & eadē ratione
de paternitate dicitur. quoniā si essētiā cōmunis
in cōstitutione determinat̄ patetnitate: cōsequens
est quod paternitas determinat ipsam: igitur essen
tia patit̄ & p̄rntas agit: utrūq̄ ē ipossibile cū nlla
istaȳ subsistat. ex quo enī seq̄ uidet̄ qđ essentia &
p̄rntas nō cōstituūt. Ad qđ dicit̄: qđ constitui stat

de deo
Essētiā generat
genuit

de deo
Deus pater
genuit

Primū

duob⁹ modis. uno mō ex ptib⁹ diuerfarū essentia
rū: q̄ poti⁹ dicitur cōpositio: & talib⁹ debetur &
agere & pati scđm ordinē nature cuiuslibet ip̄arū:
& de ista nō ad ppositū. Est aut̄ alia cōstitutō q̄ est
ex ptib⁹ (ut ita loquar) eiusdē essentie: q̄ nō indi-
gent actione nec passiōe ip̄arū ad cōstitutionē to-
ti⁹ (ut ita loquar) imo in ista cōstitutione dicūtur
ip̄a essētia & paritas scđm modū significādi pul-
lulatiōe cōstituti cōstituere. ita q̄ p̄ generādo pul-
lulat & cōstituitur: & ecōuerso pullulādo generat
& cōstituit̄. nūq̄ enī pater est āte actū generandi:
quo formaliter ē: qm̄ generare nō ē act⁹ secūdus:
cū ex illo tāq̄ ex formali & termīo q̄ditatio ī eē sit
Nec ualet dicere q̄ agere p̄supponat eē: cū uidea-
tur act⁹ secūdus: nō qdē hoc hēt ueꝝ nisi ī opatio
nib⁹ creaturarū & etiā extrīsecis: q̄ essētia r̄ a sub-
iecto op̄ate distīguūt̄. ul̄iter aut̄ ī opationib⁹ intrī-
secis nō cōtinet ueritatē. oīs enī opatio cuiuscūq̄
rei iterior est substātia: q̄ talis cōuertit̄ cū apti-
tudine: nulla exñte distīctione iter aptitudinē &
actū correspōdētē illi aptitudinī. bñ qdē act⁹ intrī-
sec⁹ ab agēte intrīseco differt ex natura rei: qm̄ a-
gēs qdēcūq̄ (sicut qd̄libet ens a suis cōstituētib⁹) ta-
li differt distīctōe. si enī aptitudo ab actu p̄suppo-
neret̄: esset nllō exñte fūdamēto: qd̄ ē īpossibile:
cū nulla relatio possit sine relato esse. tū etiā quia
talis actus esset accidēta: & esset per respectū ex-
trīsecum aduenientē: qd̄ simpliciter ē falsū. cū ge-

preambulum.

nerare actiuū sit formalitas cōstitutatiua suppositi p̄ris: sicut cuiuscūq; correlatiui substāialis act⁹. In ill' enī ī qb⁹ actio realr a subiecto agēte differē p̄suppōit aptitudo opatiōi: s̄bālis qdē & accntal. s̄bālis enī: quia unū ex s̄bālib⁹ correlatis. accntal uero inq̄tū talis aptitudo terminū respicit extrīse cū: sicut etiā ip̄e act⁹ q' iterius ē substāialis. In termino uero ad quē finalr ordiār: ē accidētalī: & si p̄pri⁹ & naturalis. & ideo aptitudo ē p̄or natura ip̄o actu ī t̄li operatōe: q̄ adueit enti per extrīsecū respectū. In actu uero ītrīseco est īpossibile: cum oīs sint ī idēptitate nature. iō īquit magr raymū dus in arbore dīnali ī parte de brāchis & in quar to. c. q̄ bonitas ē rō bono triplr q̄ agat bonū. & p̄mo bonū īq̄tū est agens: ē p̄r. & secūdo est rō p̄ri q̄ agat bonū hoc generādo filiū. tertio ē rō p̄ri & filio ut agā bonū. i. spūm s̄ctū pducāt. ubi clare patet: q̄ relatiā īcludentia respectū simplr ītrīse cū adueiēte nllam hnt aptitudinē ab actu distinctā: imo ī recto cōuertūt. cū bōificatiuitas & bōificare sint idē natura. Tale enī operari nō p̄suppōit eē operātis: sed ecōuerso operās p̄suppōit ipsā opationē tāq̄ a natura p̄orē. & hoc uniuesalr ī quo cūq; ēte uniucato: ac etiā equiucato. qm̄ textus mgrī ītelligūt: q̄ primū bonificare qdē secūdū p̄mā rōem bonitatis: ē ipsū eē bōificatiui: qdē ori gīe p̄ ē bōificabili ab eo pullulato: rōe c⁹ bōitas dī scda rō aut scds mod⁹ rōis quia ē in scdo signo

q̄m̄tū nō īmplē
vcl̄

p̄mo bonū agat rō
bono cōmūti q̄ agat
bonū & bonū in p̄ri

Prīmū

quia ab alio & ab uno est bonificabile pductū .
 tertio est ratio p̄ri & filio: ut bonum bonificare p
 ducāt. s. spiritū sanctum. & ideo quia ab alio & a
 duobus in tertio signo originis dicitur. ¶ **C**auere
 quidē debent: qui dicunt ipsum boni ficabile
 non produci a bonificatio: sed tantū ab eo boni
 ficari. qm̄ multa seq̄rētur incōueniētia ac impos
 sibilita. & p̄mū quia nō eēnt signa originis cū nul
 lū esset ase: nec ab alio scdm̄ esse: nisi scdm̄ tale eē
 Itē nullū relatiuorū esset bonū substantialit̄: qm̄
 per ipsos qui ponerēt talē bonificationē: iā pone
 retur bonificabile esse & dispositū bonificari uir
 tute uocabuli: cui accideret bonificatio bonifica
 tiui. Itē bonificabile substācialiter nec accidētali
 ter esset bonū: nō substācialiter: qm̄ nō indigeret
 bōificationē: cū iā eēntalit̄ & formaliter eēt bonū:
 ideo requiritur: q̄ si bonificabile habet esse ante
 bonificationē bonificatiui: quod nō sit de se ta
 le. quoniā si tale esset: supflua esset talis bonifica
 tio: aut esset accidentalis. igitur si bonificatiuum
 non produceret bonificabile sed tm̄ bonificaret:
 aut illa bonificatio esset frustra: aut ipsū bonifi
 cabile non esset bonū naturaliter. nō ē dicendum
 q̄ frustra: cū deus & natura nil fecerūt frustra. igi
 tur non est bonū naturaliter. & si bonificabile nō
 ē bonū naturaliter: igit̄ nec bōificatiuū. istud pas
 tet: cū ex opposito cōsequentis: sequat̄ oppositū
 autecedentis: cū sint relatiua eiusdē essētie: quorū

preambulū.

si unum nō est bonum naturaliter (cū eēntia boni
tatis sit cōis utriq; & dicat pfectiōem simpliciter)
nec p consequēs aliud. & sic bonificatio q̄ bonifi-
catur bonificabile a bonificatiuo: erit accñtalis.
hoc autē est impossibile: q̄ intra essentiā bonita-
tis sit actus accñtalis. q̄ sit act⁹ accñtalis patet: cū
adueniat post eē. q̄ aut sit impossibile ostendit̃:
qm̄ oīs actus cuiuscūq; agentis est silitudo nature
eius cuius est. nullus autem actus qui fluit ab ali-
quo: q̄ naturaliter non est bonum: est bonus. ista
manifestat̃: quoniā nō est similitudo illius agētis
q̄ ageret: quod falsum est. si conspicias qd est age-
re: & quid pati cuiuscunq; q̄ supponit̃. igit̃ boni-
ficabile pducit̃ simpliciter a bonificatiuo de esse/
tia eius: & non bonificat̃ post esse. Tū etiā nec ac-
cidentaliter eēt bonū: quoniā actio qua ipm boni-
ficabile pateret̃: nō esset bona: cū nō esset simili-
tudo boni. quia bonificabile nō est bonū natura-
liter: nec etiam ipsum bonificatiuū ut dictū ē: nec
cōsequenter eius opatio esset bona: maxime quia
in nullo bonitas unq̄ potuit pprie nec etiā appro-
priate bonificari. q̄q̄ enim bonum bonificet ali-
ud bonum essentialiter ab eo distinctū: nō tñ bo-
nificat bonitatē sicut cetera: que in bonificato re-
periuntur quis per accñs: uidelicet ad ipsius boni-
ficationem. Totum enim partibus appropat actū
influxum ab eo: ptibus dico diuersarū rōnū. ita q̄
passio boni nō est ppria partibus: sed appropata

Primū

scilicet magnitudini: duratiōi: & ceteris. & ita etiā dicēdū ē de actiōe q̄ p̄p̄a est agentis: appropriata uero p̄tibus eius: q̄ nullā hñt ut dictū ē sup̄ius preter iñformatiuā & cōstitutiuā totius. alie uero siue sint actiue: siue passiue: omnes sūt approp̄ate eis per totū. & idē dicendū ē de bonificatiuo & bonificabili: q̄ p̄p̄am nullā habēt preter intrīsecā opationē. approp̄ate uero etiā sicut ipse formalitates hñt opationē: tñ diuersimode: nā ille rōnabiliter: ista uero instrumentaliter.

De appropriatione actionis & passionis
totalis partibus. Cap. XV.

Ictum est: q̄ bonitas alicuius boni distīd
d cta ab alia bonitate alteri⁹ boni non pōt
bonificari ab illo proprie. nā p̄p̄ie actio
alicuius totius siue sit per se totū: siue p̄ aliquā rationē: semper terminat̄ in totū: maxie ī opatione subiectiua. ideo ipsum est qđ proprie patit̄: & in fluendo suis partibus appropriat illam passionē: qbus est rō qua appropriat̄ talis passio: & ipse p̄tes sunt rationes: quibus ipsum totum p̄p̄ie patitur. relatiue uero partes ut tiuū & bile non sūt rationes simpliciter ad agendum: nisi instrumentāliter. ita q̄ bonum proprie non agit rōe bonificatiui: nec patit̄ rōe bonificabilis: sed bonificat ratione bonitatis cū bonificatiuo: & patit̄ cū bonificabili rōe bonitatis uel bonificabilē. ille qđ ē sūt p̄p̄e rōes: iste uero instrumenta seu rōes instrumentales.

preambulū.

in operatiōe autem intrīseca quāz actiua pprie
 ē bonificatiui ut quod agit pullulādo in natura &
 eēntia ipsius bōitatis: et qditas ē rō illi: q̄ sit pul
 lulādo sua rōe: & q̄ pducatur seu pullulet bonifica/
 bile propriū. & hoc uniuersaliter q̄tū ad istas ppe
 tates interiores & substātiales & actus ip̄az. Quā
 do autē ad exteriora cōpari dicū: dupl̄r dicēdū ē.
 in q̄tū sunt aliq̄ que agūt p substātiā suā: sicut bo
 nitas diuina: magnitudo diuina. &c. quāz opatio
 nes nō differūt per eēntiā ab operāte: imo sūt sub
 stantiales & ipsum operās: sicut creare: cōseruare:
 gubernare: illuminare: sc̄tificare: ^{religiosus} glorificare. &c.
 que idem sunt cū ipsa bonitate diuina. creare enī
 bonitas diuina est: creari uero bonitas finita. Om
 nis autem alia operatio cuiuscūq; alterius entis est
 per accidens: & nō per substantiam agentis: ideo
 accēntalis. Interior uero & ī ente quocūq; (quā eē
 opatiui & opatio sunt idē in nūero cōuertibiliter)
 est ipsa opatio substātialis. qm̄ bonificatiuū & bo
 nificare actiuū ac etiam bonificatiuitas sunt idē.
 q̄ si nō: bonificatiuū nō esset substātialiter bonū
 ut dictū ē. Nec etiā accidentaliter bonificatiuum
 eēt bonū: nā sicut bonificabile recipit bonificatio
 nē bonificatiui post dispositiōem eius: ita ip̄m bo
 nificatiuū indigeret aliquo: quo post aptitudinē
 haberet bonitatē. qm̄ non est maior ratio de uno
 q̄ de alio: cū sint relatīa eiusdē nature. & si bōifica
 bile p naturā nō ē bonū: nec bōificatiuū. & si nō ē

Primū

bonum: non potest mittere similitudinem. nec cōsequēter aliū accñtaliter bōificare. nec ab alio tale pōt habere bonificatiōem: qua possit bonificari: igitur non habet bonificationem accñtalē: nec ut pbatū est substācialē: cū p ipsos nō pducatur bonificabile a bonificatiuo: sed tm bonificatur post esse & dispositiōem ad actū bonificādi: qđ fatuū est dicere: & mechari faciūt cū grossa imaginatiōe in intellectu. de interiori enī idē ut de exteriori faciūt iudiciū. Dicūt nāq bōificatiuū formā eē: q̄ ut plurimū dicūt ab iformādo: & extra q̄si formando: cū iā sit & aptū informare ipm bonificabile: qđ etiā ē & dispositū iformari. ideo bonificatiuū uidetur informare bonificabile: qđ patet eē extra ipm bonificatiuū: quis nō extra bonitatem. isti uero nō mō intellectum mechari faciunt cū imaginatiōe: uerū etiā imaginatiōem ipsam cū sēsu exteriori: nō ponēdo dīam inter formā & formatiū. illa enī ps ē cōpositi: cui prius debet dignitas totalitatis: q̄ ptialitatis q̄ simpliciter accidit ei scđm ordinē eēndi. Ista uero. s. formificatiuū est cui nō prius inest dignitas totalitatis: q̄ ptialitatis: quāuis utrūq̄ improprie dicatur. & si etiam dicatur forma: non tm dicitur proprie ab informando quasi extra formādo. hoc enim esset contra de directo dictis magrī: qui uult: ipas pprietates cōstitui ex relatiōib⁹ simpliciter cū ipso quid rei: & nō duplici relatiōe uidelicet aptitudie & actu corrñte illi aptitudini seu

preambulum.

dispositioni que eēt in bonificabili. ut habet ī ar-
bore diuinali ubi habentibus intellectū clare pa-
tet. aliter enī bonificatiūū haberet. tiūū. & .bile.
quod est impossibile: cū nullū simplr respectiūū
habeat respectiūū. igit quāuis sit forma: nō tamē
pprie ab informādo: sed ē formificatiūū forme. si
cut bonitas q̄ ē forma: bonificatiūū ē formificati-
uū: et bonificabile ē formificabile. uideas libꝝ uo-
catū cahos: et aperi oculos. Ad ppositū igit rede-
undo q̄ ipm bonificatiuum constituit de actione
seu actiuitate et essētia bonitatis hoc modo: q̄ ex
parte actiuitatis seu paternitatis non seq̄r aliqua
actio in determinatione essentie: nec passionis ali-
quid ex pte eēntie in constitutione ipsius: sed pul-
lulatione eius. s. constituti dicit illa determinari:
et illa determinare: in simultate nature. Est tñ no-
tandum: q̄ in constitutione in qua ptes sūt eiusdē
essentie: dictū est q̄ non indigent actione et passi-
one in constitutione tertii (ut ita loqr) hoc ē sic in-
telligēdū: q̄ ptes sint eēnales eēntialiter concurrē-
tes ad eē illius cuius sūt: uel uidēz eē ptes. ppeta-
tes aut quīs sint eiusdē eēntie: nō tñ absq̄ actione
& passiōe cōcurrūt ad eē illius cui⁹ sūt. Nec hoc ē
cōtra dictū supi⁹: qm si ppetares cōcurrāt cū acti-
one & passiōe ad eē tertii (ut ita loqr) ut part-
fentiales: nō tñ eēntialiter. nō enī relatiua q̄ fūdā-
tur sup eēntiā & ex illa sūt eēntialr sicut respecti-
uū in absoluto: pnt eēntialr cōstituere. bene qdē

Primum

sūt coeēntiales: & coeēntialī cōstituētes finē ipīus
eēntie. Cū autē de ptibus loqmur in sūma & īfini/
ta simplicitate: cauendū est: qm̄ partes absq; acci/
dente consistere non possunt. Diuīna quidem bo
nitas absq; parte totum est profundissimeq; ab oī
accidente aliena. bonitas enī totus deus ē. p̄r ē to/
ta diuīnitas. paternitas totus pater. totaq; diuīni/
tas filiū. totus deus filiatio. totus deus ipsa pater
nitas est. & deus ipsa filiatio. pater ē tota eēntia .
& totus p̄r ē eēntia. & essentia est totus pater. ītel
lectus est totus deus. & totus deus ē intellect⁹. uo
lūtas est totus deus. & totus deus ē uolūtas. uolū/
tas ē intellectus. & intelligere ē ītellectus. et ītelle/
ct⁹ ē intelligere. ītellectus ē uolūtas. uelle ē ītelle/
ctus. et ītelligere est uolūtas et ecōuerso. ita q̄ in
ista sūma simplicitate oīa eēntialiter et realī con/
uertūr: et qdlibet de alio ī recto p̄dicat̄: p̄ter p̄p
etates correlatiuas adīnuicem: bene quidem cum
aliis. quomodo autem sunt numero plurali nu/
merate: cum quelibet sit alia et omnes: alias ui/
debitur:

De determinatiōe entis ī creaturis. Ca. XVI.

Sta igit̄ sūma et īmēsa simplicissima uni
i tas est primū ens exñs: cuius subsistentia
deus est: et pelagus īfinite bōitatis: uolu
it suā bonitatem extrīnsece cōicare: et quia eādē
numero bonitatē cōicare nō potuit: ad similitudi
nē sue bonitatis de nihilo bonitatē creauit: et sic

preambulum.

de ceteris formalitatib⁹ entis. in q̄x q̄libet deus ī
 pressit filiitudinē sue bonitatis: scdm̄ q̄ttuor cōcep
 tus q̄ p̄dicati ī ea fuerūt. s. q̄ditas: naturalitas: eēn
 tia: et eē. q̄ oīa in bonitate creata sūt. et sic in ma
 gnitudine. duratiōe. potestate. sapiētia. &c. & sic
 deus uoluit suā filiitudinē q̄tū ad eē & q̄tū ad opa
 tionē interiorē cōicare bonitati create: q̄ ē ultim⁹
 conceptus: in quo sūt p̄petates relatiue & substā/
 tiales pullulate. quarū pullulatio ordinē & opati
 onē interiorē indicat. uoluit etiā dignitatē causali
 tatis cōicare: ut eēnt cause ad extra aliorū: & ut ēs
 q̄d cōicabile ē cōtraherēt ī īferioribus: q̄d nō pōt
 per aliquā formā: nec p̄ modū ut dictū ē: & etiā ē
 p̄batū. q̄d nō ē cōtrahibile: nisi illa incōicabilitas
 primi entis dicat cōtractio: sicut dictū est: q̄ nō ē a
 licuius sup̄ioris subsistentis & preexistētis: q̄ necē
 ria est ad uerā cōtractionem: & talis nō repit̄: nec
 differētia cōtractiua ei⁹. ideo ut bonitas & cetere
 formalitates haberent finē dignitatis causalitatis
 quelibet aliā mutuo cōtraxit ad suū esse. cōicādo
 illi suū esse ut forma: que scdm̄ quid dicta ē. & ut
 materia in receptiōe alterius. & sic unū cōe eē po
 nūt sub cōi et propo noīe noīatū. cōe q̄dē substā
 tia ē: sūptū a substācialitate eorū: q̄ ī creaturis quī
 tus cōceptus pōt dici post eē: q̄ q̄rt⁹ ē. quē etiā ali
 qui deo attribuūt istū quintū cōceptū: q̄ substātia
 ē: q̄ de deo p̄dicat̄: et si nō ita p̄pe sicut decet: qm̄
 sp̄ dicit ordinē ad min⁹ ad modū. ideo greci usiā

c iiii

Primum

substātiā p̄dicamētalē etiā uocant p̄pter trāscen-
dentiā nominis: & ut substantia abstrahat in suo
p̄dicamento & conceptu cōi ab omni p̄mixtione
sc̄dm ordinē naturalē: rōe c⁹ poti⁹ q̄ ē dici debet
q̄ substātia. substātia tñ dicta ab oīb⁹ ē: nomen ei
cōmūe quia substātiales hēt ptes: q̄ nō sic de deo
dī. & nomē hēt p̄pū cuiuslibet: qm̄ dī bonū ratio
ne bonitatis: dicitur magnū ratione magnitudinis:
ens ratione ētītatis: uerū ratione ueritatis. unū ra-
tione unitatis. & sic de ceteris. ita q̄ nullū iuenies
nomē in q̄ est siue substātia q̄ditatiuū: nisi sc̄dm
nomīa formalitatū: q̄ in p̄mo ente coīcabiles sūt
creatīe. Vnde manifestum uiderē ens non contra-
hi p̄ aliq̄ formā: qm̄ nulla speciali forma noīatur
īp̄a substātia: nec p̄ suū modū: quia mod⁹ īp̄a po-
sterior est: cū dictū sit: q̄ finitū & īfinitū non sūt
modi communis ētis: qm̄ ens ī quocūq; ēēt: ēēt fi-
nitū & īfinitū: sed sūt modi hui⁹ uel huius. s. infi-
nitū hui⁹. s. diuini: & finitū huius. s. q̄ est. s. sub-
stātie. Itē quia finitū quātitati congruit sicut p̄n-
cipiū eius. & quomocūq; non potest contrahe-
re ens ad cōstitutionē substātie quā p̄suppōit ut id
cuius est: & in quo est. sed quia bonitas: ētītās: ue-
ritas: & cetera: mote sūt per primā simpliciter enti-
tatē de non esse simpliciter ad esse: non potuerūt
moueri nisi īp̄as immediate cōsequeretur finitas
& nouitas. qm̄ omne inceptū siue de non esse ad
esse motum: est finitum & nouum a prima causa

preambulum.

cōmunicatū cū sua dignitate causalitatis: qua naturalr̃ exteri⁹ cū correlatiuis ppriis ordināt: ut aliorū sint cause: nō sīplicit̃: sed secūdū quid: q̃ q̃libet ab alio recipit mutua īformatiōe: mediā te uniuersali medio: rōe cui⁹ quelibet appropate mediat: quīs naturaliter sicut īpsū medium bōī ficat. ideo bonitas dicitur mediū & p se: nō tñ rōe sui sicut principiū. ppter q̃ mgr̃ dicit: q̃ bonitas est mediū: inq̃tū mediat inter magnitudinē & durationē sicut iter extrema & cōiūgibilia & mēsu rabilia. nō tñ uult q̃ ip̃a mediet inter illa rōe sui: quia nō hēt nisi unicā rōem: rōe cui⁹ tñ ē bōitas: & bonificat. si aut̃ mediat: hoc est rōe mediū: quonīā formalitas sīpl̃r simplex nō pōt nisi unicā substantiālē rōnē habere: alias oppositū eēt in obiecto. Simili enī mō mediū ē prīcipiū: & finis est mediū. in istis enī predicationibus est admodū ad uertendū: qm̃ aut̃ sumū scdm̃ sonātiā principiorū: aut scdm̃ formalitatē. si scdm̃ sonātiā: q̃libet q̃ cōcretiue hētur: de quolibet p̃dicat̃. si autē formailter falsū ē: nisi appropate. hoc aut̃ nō ad ppositum: quonīā p prius ē p̃priū alicui⁹ q̃ appropriatū. & caue nō dimiseris formalitates: imo hama: quonīā si nō hamas q̃libet sigillatī cū hamo: nūquā in claritate amabis. ¶ Ad coniūctionē igit̃ istarū formalitatū nō concurrīt aliud mediū extrinsecum: maxime quia illa q̃ sunt abstracta a materia sensibili non indigēt medio excepto isto uniuersali p̃n

Primum

cipio: qđ cōtrahit̃ ad alia ad contractionē s̃bē: & nullū sine eo uniuocū eē ualet. Sūt aliq̃: q̃ p se uidētur mediare uti in īformatōe p̃rīcipiorū: in q̃ p̃ supponit̃ singularitas: q̃ mediat inter ip̃m agere bonitatis et cuiuslibet: et suū esse de correlatiuis cōstitutū: q̃ etiā mediat inter ip̃am singularitatē et absolutionē bonitatis: et hoc quātū ad agere. quo uero ad unionē: ecōuerso se hñt. qm̃ absolute p̃mo uniūt̃ (fūdamēta enī sūt toti⁹ esse: ac etiā opatōis) & p̃ mediū eius absq̃ actiōe & passiōe fit unio correlatiuorū: q̃ fūdāt̃ īmediate ī essentia tāquā respectiua in absoluto. et esse est mediū p̃ q̃ singularitates uniuūt̃ (ut ita loqr̃) q̃ ē dictum eo: quia istī cōcept⁹ proprie sūt mediatiōes: cū unio p̃supponat actionē: & opatiōes tm̃ sint singulariū. & cū nullus istorū cōceptuū sit singularis: cū oēs sint unius simpliciter simplici singularis forme: nō possūt dici p̃prie mediā. p̃nt tamen dici scđm naturā & ordinē methaphisicalē: qui simplicit̃ ē cōstitutō uni⁹ cōcept⁹ cū alio cōceptu. iō etiā unio secūdū eū actio. &c. pōt dici. & secūdū eūdē ordinē singularitas: q̃ in esse est ultimus cōceptus: ip̃a p̃supponit alios cōceptus ipsius rei: uidelicet esse: essētiā: & eēntia: qđitatē concernēdo īteriora & uniuersalia. sicut etiā exteriora cōcernēdo essētiā & esse p̃supponūt ip̃am singularitatē: sine qua nūquā se mutuo īformarent: nec exteriora respicerēt nec correlatiua ipsa sane uniri potest dici: quo

preambulum

niā unitis absolutis: eorū opatio nulla ē pter ipso
rū pullulationē. p se pmi. & p primū secundū. & p
pmū et scdm tertii. ita q ipsoꝝ opatio nihil ē pter
eorū eē & istrumētalitatis eē rōe toti⁹: cui⁹ ē opa
ri pncipale. & nisi hoc sic eēt: nulla esset naturalis
opatio. hoc aut ē ipossibile. ē igit⁹ iformatio ipi⁹
bōitatis: & ipsi⁹ magnitudis &c. & unio eodē mō
est ipsarū. hnt ordinē tñ naturalē iter se. qm sicut
forma dr a foris manentia: sic informatio dici⁹ a
foris manatio: q si unionis dispositō: q itimior ē q
iformatō: i hoc quia ē unibiliū unificatio. unifica
tio enī itimitatē dicit. Nec ualet si diceret: q ali
quo pncipio extrīseco ista pncipia unirēt: qm in
sipiētissimū ē. eo q nllū extrīsecū pōt eē subiectū
unionis: propter icōueniēs dictū: qd nulla esset o
peratio naturalis. qm sicut se hnt ista pncipia se
cūdū ordinē suarū naturarū iter se ad iuicē taquā
exteriora cōspiciēdo: sic se hnt eoꝝ cōposita & in
feriora. qm a qbuscūq; qs accipit esse: ab eis dē ac
cipit opari et ordinē eiusdē. et si eoꝝ nō est opatio
et iformatio naturalis: hoc est scdm ordinem na
ture cuiuslibet: nulla erit ulterius pter iteriorem:
q tñ est pullulatio pprietatū. q nllō mō realr dif
fert ab esse earū: ignorātis enī esset ptib⁹ tribue
re opationem maxie respectiuis simplr: quarū eē
quidica pars (ut ita loquar) est operatio sbālis. ac
cidentaliter aut nunquā subici⁹ nisi instrumenta
liter. si uero pars respectiua actioni uel passio /

Primum

ní subiiceret: ita q̄ ipsa pprietas ageret: sicut aliq̄
 dixerunt: q̄ bonificatiuum bonificabat bonifica
 bile & magnitudinem. & ē. que inueniebāt in bo/
 nificabili: fatuum uidetur. qm̄ opatio nulla ē bo/
 nitatis: sed bonificatiui: nec passio per eandem
 rōem eēt magnitudinis: qm̄ sicut bonitas non bo
 nificat sed bonificatiuū: sic etiā magnitudo nō pa
 titur: sed suū magnificabile. unde seq̄r q̄ nulla est
 actio naturalis bonitatis. Item q̄ partes bonitatis
 .s. bonificatiuum & bonificabile haberēt operati
 onem: bonitas autem nullam haberet: cum iā ma
 gnitudo eēt & oēs alie bonificate p̄ bonificatiuū.
 & bonitas nō bonificaret: nec etiā magnitudo ma
 gnificaret: nec cetera dignitates. Vnde manifeste
 patet q̄ si prima principia non mutuo agunt: nul
 la est operatio naturalis. cū omnia inferiora natu
 rā & ordinē ac opationē sumāt a suis p̄cipiis: a q̄
 bus sumūt eē tanq̄ a secūdis causis: a qb⁹ etiā assu
 mūt opatiōem. Et inde seq̄r q̄ si substātia ex ipsis
 resultaret: nullā hēret opatiōem: sed suū substāti
 ficatiuū. & sic fatuitas p̄cederet in infinitū: & nul
 lum accidens inueniret: cū essent operationes ad
 intra: ubi locum accidēs habere nō ualet. iō boni
 ficatiuo actio nō ē: nisi in bonificabili itra p̄ducē
 do illud. qm̄ bonificatiuū nō bonificat nisi boni/
 ficabile intrīsecū p̄pe: nec bonificat illud: q̄ boni
 ficabile p̄supponat illi opatiōi: imo ipm̄ ē ip̄a opa
 tio passiuā cū icludētia q̄ditatis: cui nec agere nec

preambulum.

pati suppositiue nec instrumētalr cōpetit: sed ipsa quiditas subsistens est que opatur: utendo correlatiuis ut instrumētis in opatione accidētalī: q̄ ei sc̄cūdm naturā suā cōpetit: mediāte medio instru-
mētalī. iō accntia (si bōitas p se nō iformat magnitudinē ante suā substātiālē unionē) nō ita essēt uni-
uersalia: nec etiā eēnt ōnino. cū nulla sit opatō ex-
trīseca: nec ēt substātia ex cōseq̄nti: cū nō eēt mu-
tua opatio. hec aut imaginatio nō fuit rationalis
q̄ ē ipossibile. qm̄ qn̄ bonificatiuū bonificat bōi-
cabile: ēt p illo p̄ori nō est nec ēt magnitudo: qm̄
p̄mo bonitas hēt eē q̄ hoc esse. et sic qn̄ bonifica-
tiuū pducit bonificabile etiā esse bōitatis nō est:
nā qn̄ efficitur: etiā nō est in facto esse. et si eē bōi-
tatis nō est: quō erit hoc esse bōitatis: qđ qđē hoc
eē p̄suppōit ad bōificationē magnitudinis & alio-
rū. qm̄ nūquā bonitas potest bonificare absq̄ uir-
tute actiua & passiua: ipsa ut quod: ille uero ut
quo. quando autem bonificatiuum bonificat be-
nificabile intrīsecum si bonificat magnitudinem
&c. iā magnitudo & cetere sūt: & ēt bonitas nō
est in singulari esse: ī quo sunt ille que bonificāt:
alias non possent bonificari. cū omnis modus ex-
trīsecus p̄supponat intrīsecū. bonificari autem
modus est extrīsec⁹: qui presupponit intrīsecū
uidelicet gradum singularitatis: sine quo nō pos-
sunt bonificari. Preterea si bonificatiuū bonifica-
ret magnitudinē. &c. bonitas nō eēt pro illo prio-

Primū

ri quo suū bonificatiuū bonificaret bonificabile:
 & tñ magnitudo iā est & cetera principia: q̄ boni
 nificāt recipiendo esse: ab illo qđ non habet esse.
 hoc autē non solum est fatuū: sed etiā contra hāc
 fatuitatē scribere. igit̄ firmiter tenēdū est qđ mgr̄
 noster tenet: & mgr̄ lupet⁹ sequēdo ipsū & qđ uerī
 tas rationabiliter ostendit. qđ bonitas post esse &
 hoc esse appropriat aliis suum esse & econuerso .
¶ Mutua igitur informatione istorū pricipiorum
 aut formalitatū unita sunt siue unificata ad posi/
 tionē uni⁹ toti⁹ noīati qđ ē: siue substantia. q̄ ut ē
 dictū proprie bonū qđdam dicitur: magnū. uerū:
 unū. ens. ideo ens dicit̄ contractum & determīa/
 tum istorum mutua informatione. unione quorū
 uniūtur occasionaliter illa: que cōsecūtur ipā prin/
 cipia scđm ordinē naturalē naturalis positiōis esse
 di. sicut finitas cuiuslibet: ex qb⁹ quātitas qđitati
 ue cōsistit. & nouitates: ex quibus qñ. & actiones
 minute: ex qb⁹ actio cōpleta. & passiōes minute:
 q̄ poti⁹ dñt noīari ī abstracto passiōalitates prop/
 ter simplicitatē subiectoꝝ: ex qbus passio cōpleta.
 et respect⁹ minuti agētis & patiētis: ex qb⁹ rela/
 tio. et qualitates minute: ex qb⁹ qlitas cōpleta. &
 ubi minuta īquātū qlibet ubificat̄ ī toto ex qb⁹
 ubi cōpletū. et situs minuti īq̄tū unū ī alio situa/
 tur: sit⁹ cōplet⁹ resultat. & hīt⁹ minuti īq̄tū unū
 aliū habituāt: hīt⁹ cōplet⁹. q̄ oīa dicūt decē pñci/
 pia rerū: scđm qđ ad oē eē concurrūt: ita eodē mō

preambulum.

ad sciētiā. uniuersalr aut cōcurrūt ad oē esse p̄dica
mētaliter: ita q̄ nihil pōt pōi in ordīe p̄dicamētī:
ad qđ ista nō cōcurrāt: qđlibet in suo naturali or
dīne: & scđm suū modū. sciētia enī istorū maximā
partē & quasi totalē noticiā cōfert ad cōgnoscedū
q̄ quid est cuiuslibet īferioris. ideo ī notitia eorū
quo fortius poteris fige pedē.

De cōtractione predicamētorū. Ca. XVII.

Ontractionē enī istorū paucis tibi narra

c bo: q̄ oīa tāq̄ preābula necessaria sūt ad
materiā de q̄ p̄cīpaliter itēdo tractare.

& si bene ista p̄dicamēta & cōtractiōnē eorū mēte
cōspexeris: formalitates & causā p̄lificationis ea
rūdē uidebis: cōtrahit qđē ī ul̄tiata sui abstractio
ne ab oīi īferiori substātia per corporeū & incor
poreū p̄ abstractis sumptis: uidelicet p̄ corporei
tate et spūalitate. b. et iste forme sunt deducte et
mote simplr de nō eē ad eē p̄ p̄mā oīm causā: in q̄
deductiōe habuerūt iniciū: qđ sine finitatis et no
uitate neq̄t eē. et sic īp̄a forma substācial̄ substāti
am cōtrahit p̄ se: hoc ē p̄ suā propriā opationē: ita
īp̄a occasionaliter et accidētalit̄ rōe finitatis quā
hēt: cōtrahit q̄titatē q̄ ī īp̄a sbā subiectie ē. & sicut
sbā cōcurrit qđitatē cū corpeitate formalr et ma
terialr ad cōstitutiōnē corpis: sic q̄titas cū finitate
corpeitatis qđitatē cōcurrit ad cōstitutiōnē quāti
tatis corporalis: seruata tñ circūstātia dignitatis sbā
lis: q̄ p̄ propriā actionē ut forma et causa forma

Primū

lis: et per p̄priā passiōē ut materia et causa materialis concurrat ad dicti corporis constitutionē. & enim causa est: quia quiditas est absoluta cū ordine naturali sui esse. finitas aut et consimiles designationes quia absoluta eē non ualent: nec instrumenta naturalia queūt habere: ideo nec operatio nem. sic eodem modo de nouitate dicendū est: q̄ concurrat q̄ditatiue cū quādo: quod cōtrahit per contractionē substātie: factā per corporeitātē ad cōstitutionem quādo corporale. et ista actio quā facit corporeitas in contractione substātie que ē minuta: p̄prie non dicit̄ actio: ut dictū est in uniuersalibus principiis: sed potius actionalitas tanq̄ differētia contractiua actionis plene que est predicamentum. et sic actionalitas corporeitatis ē contrahens ipsam actionem substātie: cū qua quiditatiue et mutuo constituit siue componit actionem corporis. et sic de ceteris. de quibus patet intuentibus bene istorū contractionem.

De cōtinuitate et discretiōe q̄tatis. C. XVIII :

St tamē circa quantitātē aduertēdum: q̄
e ipsa quātitas dicit̄ cōtinua & discreta: q̄
secūdū aliquos sunt species quātitatis dicentes: q̄ quātitas cōtrahitur p̄ cōtinuū & discretum. cōtinuū cū quātitate unū resultatū cōtrahit̄ per lineā: superficiē: p̄funditatē: per tēpus et locū. Discretū uero per numerū & orationē. ita q̄ secūdum dictū istorū quātitas continua & discreta: &

preambulū.

scdm istas diuisiones comprehendebāt totam latitudinem quātitatis: et sic nisi in materia sensibili siue corporali non esset q̄titas. hoc autem q̄ uerum sit: ostendit̄ per diuisionem eorum. nā continūa diuidunt in longum: latum: & pfūdum: tempus: & locum: que omnia ista sunt dimensionata aut corporalia scdm eorum diffinitiones. Discreta aut̄ q̄titas ex continui causat̄ diuisiōe. unde ex istis nobis occultaē: an q̄titas cōtinua & discreta sint in substantiis sepat̄is. per hanc enim uia īpofibilis est aditus ad cognoscendū q̄ quid est q̄titas. qm̄ manifestū est substātiā sepat̄as q̄tas esse. nullū qdem est ens in tota entis latitudine: q̄ abstrahat a q̄titate continūa & discreta: nisi sola prima ītelligentia: q̄ īmensa & īcomphensibilis est. cetera uero comphensibilia limitata & q̄titate cōtinua & discreta mensurata. cōtinua absq̄ aliq̄ diuisione: discreta absq̄ ulla continui diuisione. quantitas enim a talibus abstrahit determinatiōnibus: absq̄ enim diuisione in substantiis spirituales est discreta quātitas: absq̄ longitudine continuitas. Ad euidētiā cuius est notandū: q̄ cōtinuū & discretum possunt sumi tripliciter. s. phisice. logice. & methaphisice. Phisice uero scdm peripateticos scdm quos corp⁹ mobile est subiectū. Continuū est cuius subiectū est dimensio ī materia sensibili subiecta motui & trāsmutatiōi: cuius formale est continuitas longitudinis: latitudinis:

d

Prímū

& pfūdītatis: quorū ptes ad aliquē terminū cōem
copulant̃. Et discretio siue discretū ē: cuius sbr̃n ē
diuīsiō cōtinui ī materia sēfibili: cuius formale est
discretionālitās: q̃ duplex ē precedēs diuīsiōnē: &
subsequēs. precedēs enī ē potētialis: sequēs uero a
ctualis: cui⁹ ptes nō hñt terminū copulatiuū. qm̃
scdm̃ istos si ī eadē dimēsiōe darent̃ discretio &
cōtinuitas: una spēs cōstitueret̃ ex alia: sicut conti
nuū ex discretis. ī quo termino actualiter eēnt p
tes discrete: qđ est incōueniens: q̃ due spēs īmedi
ate diuīsiue alicui⁹ generis ex opposito: una sit de
eēntia alterius. Istam tamen implicite cōtinuitatē
& discretionē considerat phisicus ī eodem conti
nuo. inquātū mobile mouet̃ per spaciū cōtinui:
& ī illo fundat discretiōem. inquātū qđlibet mu
tatū eē ipi⁹ motus corrñdet īdiuīfibili ipsi⁹ spa
cii. logicus uero q̃titatē ipsam cōsiderat cōtinuam
& discretam: non mō ī hoc q̃ annunciabile anū
ciabili per copulam cōtinuat: uerū etiam ulr lo
gicus sonum sono: uocē uoci: nomen nomini: uer
bum uerbo: orationem oratiōi: extremitatem ex
tremitati: modū modo: figuram figure: argumen
tum argumento. &c. Son⁹ uero uocis & nō uocis
discretionat̃. sonusq̃ uocis & nō uocis cōtinuat̃.
uox enī cōtinuat significatiuā & nō significati
uā: illisq̃ ipsa discretiōnat̃: ac naturali liberaq̃ si
mul. nomenq̃ rectum ac obliquū: ipsiq̃ discretiō
nat̃. uerbū enī cōtinuat indicatiuū: īpatiuū. &c.

preambulū.

illisq; etiā discretionalit̃. eēndiq; indicatiui presens
discretionādo assumit. Oratio quidem per pfectā
imperfectam illisq; discretionem patit̃. Extremi/
tas. extremitatem maiorem minoremq; cōtinuat:
ipsisq; discretionalit̃. Modus aut̃. barbara. celaret̃.
darii. ferio. &c. ipsiq; in discretionē ponit̃ cū de/
bito ordine terminorū. figura enī primā: scđam. ter/
tiā continuat: & eisdē discretionalit̃. Argumētū ue/
ro: silogismū: inductionē: entimema & exemplū:
quibus discretionalit̃. hoc modo logicus utit̃ quā/
titate: ut mēsurare possit materiā in q̃ negociat̃:
non solum secūdas intentiones: quibus per se pri/
mo utitur: sed etiam scđm primas: q̃bus utit̃ p se:
nō tñ pmo. scđm qđ ipsa scda itctio scde itctioni
est cōtinua in cōtrahibili & contracto eē: & discre/
ta ut contractiua & contrahibilis. & cū discretiōe
tali & continuitate: predicat̃ ut totum qđ est pars
de parte que ē totū. Methaphisice autē continuū
& discretum sumit̃ transcendēter. & de qualibet
forma simplr simplici utraq; spēs sil̃ predicat̃. uti
de bōitate creata: ī q̃ bōificatiuū & bōificabile sūt
cōtinua ī eēntia bōitatis: & eēntia ī ipis. & ē ī eadē
bōitate discretō: ī q̃tū bōificatiuū discretū ē a bōi/
ficabili absq; aliq̃ q̃titate: qm̃ tal̃ cōtinuitas & dis/
cretō trascēdēs & sbālis ē cōueniēs deo & creaturis.
cū eēntia diuina ē trib⁹ psōis cōtinua magnitudīe
diuina: & q̃libet psōarū absq; q̃titate p̃dicamēntali ē
discreta ab alia. ī bōitate aut̃ creata nō solū ī eadē
d ii

Primū

essentia sūt continuitas & discretio: scđm q̄ sunt
trāscendentia: sed etiā scđm q̄ sūt p̄ q̄tatem aut
per finitatem termīata: nā ipsa finitate eēntia bo
nitatis est continua in suis correlatiuis & eco nuer
so: ipaq̄ adiuicem discreta. & tota ipa bonitas di
screta ab aliis formalitatibus sua finitate: quāuis
non sepata. & ex his q̄titatibus discretis efficit̄ u/
na continua sbā. nō tñ sub ea rōe q̄ discrete sunt:
sed inquātū continue in sua discretione: & ecōuer
so. unde in sbā p̄dicamētalī est quātitas & cōtinua
& discreta: absq̄ hoc q̄ sit dimensioibus subiecta:
nec diuisiōi continuitatis. ex qua discretio seq̄ ui/
debat̄ scđm aliquos: qui corpus mobile hābēt p̄
subiecto. nobis autē uidet̄ uniuersalius sumi sub/
iectum. ideo nō mō cōtinuū & discretū abstrahi/
mus a dimensioibus: uep̄ etiā a materia sēsbili. Di
cimus ideo q̄ finitas corporeitatis ordinat̄ ad cō/
tractionē q̄tatis: rōe cuius corporeitas cōtinua ē
in suis correlatiuis & ecōuerso. ipaq̄ correlatiua ī
ipsa: ipsa etiā corporeitas discreta a sbā (q̄uis non
dimēnsionaliter) in cōtractionē sbē contrahit q̄tate
finitate sua spēali: q̄ formaliter q̄titas cōtrahit̄: &
p̄ ipam continuitas & discretio quātitatis: rōe con
tinuitatis & discretiois eius. ita q̄ p̄ cōtinuitatē cō
trahit continuitatem: aut rōe eius continuā. & p̄
discretionalitatē discretā. & qm corporeitas gerit
uirtutem dimēnsionatiuā: ipsa quātitas in corpore
p̄mo nature cōstituto sub sbā subiicit̄ trib⁹ dimē

preambulum.

siōibus: q̄ sūt longū: latū: & pfundū: corpus de ge
nere q̄titatis. rōe q̄rū materia subiecta istis dimen
siōibus: dicit̄ materia sensibilis: nō q̄ sentiat̄: nec
possit sentiri: sed quia fundamētū ē figurarū dicit̄
sibilis. & quoniā de parte sensibili est siue sens
itiue quo ad obiectale esse.

De diuersitate naturalū passionū. Ca. XIX:

Vnt igit̄ oīa p̄dicamenta uniuersalia &
s predicata absoluta in linea predicamēta
li ad ip̄m corpus cōtracta. q̄d dicit̄ corp⁹
de genere sbē: i hoc q̄ cōstitutū ē de sbā & corpo
reitate precise: nihil aliōrū includēs & si in eo sint
omnia. qm̄ sine eē eorū existerē non posset: cū tali
speciali determinatione. nō tamē ip̄m corpus illa
icludit quiditatiue: nec ut predicamētale ullo mō
cū ipsis est cōsiderabile: imo simplr abstrahit ab
his. & tale etiā in sui ultima abstractiōe est metha
phiscū precisū ab ordine inferiorū. Cum ordine
uero ad sua iferiora cōsiderabile est a logico: quo
niā scdm̄ hanc cōsiderationē rationē continet ge
neris: scdm̄ passiones rei p̄dicamentalis a solo lo
gico consideratas: cuius sunt hee. uidelicet cōtra
hibilitas & predicabilitas cōsequētes ip̄am rē pre
dicamētalē isepabiliter: ut p̄p̄a passio in q̄rto mo
do & conuersim simul & in cōcreto. cū predicamē
to se hēt usq; ad specialissimā exclusiue. ut qcqd ē
p̄dicamēti: ē cōtrahibile & p̄dicabile & cōuerso us
q; ad sp̄ealissimū exclusiue. iō ens ut dictū ē: nō po

d iii

Primum

nit̃ ī p̃dicamēto: deficiēte una p̃p̃etate: p̃p̃ter ma-
ximā cōnexiōem īporū. & q̃q̃ una ī subiecto ī quo
sūt: & de quo predicant̃ p̃supponat aliā: nō p̃p̃te
rea seq̃r̃: quin sint connexe. Nec refert si dicas: q̃
superius pro illo p̃ori quo p̃supponit̃ inferiori
nō est predicabile: tñ est nō solū cōtrahibile: uerū
etiā contractū: q̃ oīa predicationi p̃supponūt̃.
quoniā non predicatur p̃ tali esse nature. quoniā
passiōes non dicūt actū: sed tantū hītū seu dispo-
sitiōē subiecti. & ideo nihil refert: si una p̃sup-
ponat aliā q̃tū ad actū. Et si diceres cōtra. quoniā
sicut se habet act⁹ ad actū: sic se hēt dispositio ad
dispositiōem: seu aptitudo ad aptitudinē, act⁹ au-
tē p̃supponit actū: igit̃ aptitudo seu dispositio p̃-
suppōit aptitudinē. &c. Ad hoc dī: q̃ passiōes cu-
iuscūq̃ rei debent cōsiderari scdm̃ id cui⁹. qm̃ aliq̃
sūt passiōes rei naturalis absolute sūpte: & tales
naturalr̃ cōsequunt̃ id cuius sunt: sicut fluentes a
p̃p̃riis p̃rīcipiis specificis ipsi⁹ cui⁹ sūt passiōes:
& p̃ mediū eorū de subiecto demonstrāt̃: utputa
istius entis qd̃ est hō: sūt passiōes naturales & na-
turalr̃ īherentes ipsi hōi effluentes a p̃p̃riis p̃rīci-
piis speciei: risibilitas. fleibilitas. nauigabilitas. &c
q̃ omnes reducūt̃ ad unā totalitatem īclusiuā illa-
rū. uti homificare: q̃ fluit ab hōie sicut a p̃po sub-
iecto p̃ p̃rīcipia specifica ip̃i⁹ instrumentalr̃: uide-
licet p̃ homificatiuū homificabile p̃ que fluit ab
hōie homificare: cōm̃prehendens alias sicut p̃tiales

preambulum.

passiones. homificare enī in q̄rto mō cōpetit hōi:
 quia soli: & oī: & sp. sub quo est ridere: flere: uide
 re humanum & sic de ceteris que ptiales sunt: inq̄
 tum sunt a diuersis rationibus ut quo: in subiecto
 ut qd. risibile & flebile circūscribūt nobis illā pas
 sionem: que dicit̄ flere: ridere: qm̄ noīa in bilis &
 in bile sp significāt dispositionem rei: & termina
 ta in tiuus in tiua in tiuū: sp significāt aptitudinē
 rei: & ideo sicut homo dicit̄ risibilis: potest dici ri
 sitiuus & melius. quoniā si dicim⁹: hō est risibilis:
 nihil sibi uult: nisi q̄ de eo potest rideri. sicut hō ē
 amabilis: quia potest amari. & sic de singulis. intā
 tū q̄ pprie loquendo non potest dici uirtute uoca
 buli: q̄ homo scdm istā passionem possit deueni
 re ad actū ridendi. nā pprie risibile non significat
 nisi q̄ quispiam possit de eo ridere. potest tñ dici:
 q̄ ista dispositio que significat̄ p istud nomen risi
 bile: ponitur pro potentia ad actum: que sp uide/
 tur ex pte materiali: que si p principio specifico su
 mar̄ sp includit q̄ditatē respectū (a quo nullo mō
 pōt absolui) ad aliud specificū principiū. & gratia
 huius hō potest dici homificatiuus p passionē. &
 pōt dici homificabilis: que dicunt̄ passiones habi
 tuales. homificare autem est actualis & entis ab/
 soluti. & hec siue dicat actum siue aptitudinem:
 sp est natura prior oībus aliis: & de quolibet pre
 dicat̄: quoniā risibile est homificabile: ridere est
 homificare et nō econuerso. Sūt utiq̄ alie passio
 d iiii

Primum

nes alicui⁹ entis nō naturales ei naturaliter inherētes: q̄ quāuis fluāt a p̄ncipiis essētiālibus cōstituētibz ip̄m tale ens: nō tñ fluūt a p̄ncipiis specificis eius. sicut sūt cuiuscūq; rei artificiāte: ut hui⁹ rei q̄ est hō p̄dicamentālis: cui sup hoc q̄ est naturale: additur quedā determinatio artificialis dicta p̄dicamētālis: icludēs quendā ordinē essētiālem: nō obstante q̄ cōstituta sint entia de peraccidēs. uti homo predicamētālis: tñ ut talia faciūt unū de p se artificiale: & posita se ponūt: & p̄ta se p̄mūt. ita q̄ scdm logicū nō potest unū ab alio absolui: & si logic⁹ faceret ipsam abstractionem: qm̄ non ut logicus faceret: sed ut methaphisicus. alias enī exiret metas sue artis. posito igit̄ quolibet ente ī predicamēto insūt ei hee passiones: contrahibilitas & predicabilitas simul ut talia: quāuis ut naturalia sint: predicari presupponat esse in. ut in pte tertia hui⁹ p̄tis patebit. nō tñ ut ab artifice considerātur. quoniā nō potest pri⁹ ut p̄us a suo posteriori absolui ut posteri⁹ est. cū sint relatiua. ita q̄ genus nō potest considerari sine specie. maxime quia dicitur predicatū secundum ordinē prioris & posterioris: q̄ quāuis in primis intētionibus sic se habeāt: q̄ ordine nature unū p̄dicat aliud: ī secundis tñ intētionibus minime: relatiua enim sūt. & ideo qm̄ dicitur: q̄ sicut se habet actus ad actum: sic se habet aptitudo ad aptitudinē: hoc nō refert. quāuis nō simpliciter sit uera. quidam enī

preambulum

sunt actus: quorū unus aliū precedit: quorū habet⁹ & aptitudines opposito modo se habēt: sicut intellectus hūanus cui insunt actinctiuitas & factiuitas: actinctiuitas qdē pōr est natura factiuitate: actus uero uiatus a factiuitate prior est actu uiato ab actinctiuitate. unde clare patet: q̄ prioritas & posterioritas nihil faciūt ad hoc: ut sint aliq̄ passionēs q̄ siml̄ dicātur ut de subiectis earū: & si nō quātū ad actū: sed quātū ad aptitudinē. maxie in his q̄ sunt simul natura. ut gen⁹ & spēs q̄ scdm de terminationē primarū intētionū predictā habent simultatē. scdm uero q̄ prescindunt a dicta determinationē cōceditur ratio: & nil refert: qm̄ cum tali determinatione uidelicet predicamētalitate sēper q̄dlibet positū in predicamēto est contrahibile & predicabile. ita q̄ semper: sumatur pro natura & non pro duratione. quāuis prioritas & posterioritas originis de ipsis dicantur. Est tamen notandū q̄ contrahibilitas & predicabilitas que secundū tale ens predicamentale dicuntur passionēs: sunt modi extrinseci rei subiectis tali determinatio/oni: sicut animali in prima intentione insunt accidentaliter: cum uero determinatur prima in/ tentio predicamentalitate generis uel speciei: tūc sunt passionēs fluētes a tota re ipsa: tam ex parte subiecti: q̄ ex pte determinationis subiecti. & iste ut dictum est: sunt passionēs in quarto modo.

¶ Sūt etiā alie passionēs predicabiles de talibus

Primum

rebus nō tñ in quarto modo. ut diuisibilitas que non solū rei p̄dicamentali competit: sed etiā aliis: quoniā entī ac entis cōtinuo: & nō oī entī posito ī p̄dicamēto. Non enī competit sp̄ei subsistenti in unico solo indiuiduo. quoniā talis actu nec apti / tudine diuisibilis est. nā forma qua hoc ē hoc: nō ē apta facere nisi hoc. sicut soleitas non ē aliquo modo apta nata facere nisi solem sub unico solo gradu: nemo qdē dēt destruere naturā rei: ad hoc ut saluet diffinitionē eius falsā. ut hanc: sp̄es ē q̄ p̄dicat̄ de pluribus differētibns &c. ut infra patebit. species uero que non potest hēre suā extrīse / cā p̄fectionē in unico solo īdiuiduo scdm se: hoc est scdm modū intrīsecū eius cuius est: multipli / cabilis in plura supposita ad que diuiditur. et hec diuisio competit ei sicut contractio: q̄ per se inest ei: per se dico p̄seitate causalitatis. cui⁹ indiuidua proprie non ponūtur in predicamento p̄pter ca / rentiā p̄prie diffinitionis: quod necessariū ē ad rē p̄dicamētalē. indiuidua q̄dem non sūt res predi / camētales: si talia sint speciei sp̄acialissime mltipli / cabiles in suos gradus: sūt tñ finis nature. ratione cnius sola species immediate de eis p̄dicat̄: sicut etiā sbā quia mediat ordinē sup̄ioris & inferioris: sed est p̄ncipiū ordīs nature carens p̄pria dffini / tione: nō dīr res p̄dicamētalīs: q̄ oīs hēt gen⁹ ime / diate supra se: ideo indiuidua quorū eē ad p̄fectio / nē extensiuā ordiat̄ sp̄ei: nō ponit̄ in p̄dicamēto.

preambulum.

sūt tñ subiecta absoluta: de qb⁹ oīa p̄dicant̄. illa uero de nullo. sicut etiam sbā est p̄dicatū absolutū q̄ de oīb⁹: de ip̄a uero nullū. corp⁹ uero sp̄s immediate sbē est. gen⁹ cōsiderabile est ad inferiora: eo quia ad sp̄m ordinat̄ mediāte d̄ra cōtrac / tiua. sc̄dm uero id q̄ ē: & ad q̄ est ordinatum naturalr: d̄r materia p̄ma omniū corporū: sc̄dm cōtī nēs materie gradū: quāz q̄libet & si nō sit contrarior: phisica d̄r: quia subiecta ē motui & trāsmu / tatōi. & sbā q̄ subiectū ē ī philosophia naturali in q̄tū naturalis: largo mō etiā sumendo nomē sbē. De contractione primi corporis nature. C. XX.

Ontrahit̄ dictū corp⁹ siue informat̄ p
c formas sp̄ales (determinatīas dicti corpis. qd determinabile ē sc̄dm ordinē naturalē sue nature) deductas & motas sīpl̄r de nō eē ad eē pactū creatiuū p̄me cē: quāz cert⁹ pōt̄ itelligi numer⁹: qm̄ in deenario forē celoz sūt designate. elemētoz quattuor. uegetatiē sīgularis. & imaginatiue sīp̄licis: sēsitīue sex. aggregat⁹ qdē nūer⁹ ī uigēso secūdo termiat̄. ita q̄ ulterio⁹ cōtrahibilitas imediata dicti corpis nō extēdit̄: nec ad alias imēdiatas foras sc̄dū naturalē sue nature ordinē ualet ordiari: sc̄dm q̄s seneca ip̄m diuidit̄ dicendo aliud animās: aliud non animās. animās enī ī octo diuidit̄ ptes: q̄ ad tres reducūt̄ uidelicet uegetatiuā: sēsitīuā. & imaginatiām. nō animās uero in quatuordecī: decē celoz: quattuor elementoz: hec

Primum

enim totā machinā composuerūt mūdiale: ut iā
in ianua artis dictū est & oīm artiū: quod si lege-
ris & perlegeris: uidebis. inde quattuor elementis
constitutis & mutuo unitis mediante preuia infor-
matione unā essentiā ex puris substātiis eorū con-
stitui: q̄ materiā primā contrariorū & purā poten-
tiā dicimus: qm̄ subiectum est oīs generationis &
corruptionis: & omnes forme q̄ seminate sūt acci-
taliter: scdm̄ eē ulē singulariter existens in ip̄a ele-
mentatiua siue materia contrariorū: deducunt in
actū pticularem: scdm̄ quem est in potentia & in
pura: qm̄ nullū illoꝝ habet. & isti act⁹ diuidū in
genericos. speciales. & īdiuiduales. generici & nō
aīati. sicut minerale: metallū: sulfur & silīa. aīati:
plāta: arbor: herba & silīa. sensati: tāgibile: gusta-
bile: audibile: odorabile affabile: sūptis in actiua
determiatiōe: & sic usq; ad īdiuidua gradatim se-
quēdo cōiter arborē porfirianā a p̄ma s̄bā scdm̄ es-
se: usq; ad dicta pticularia siue īdiuidua sp̄ei sp̄eas-
sissime. s. hūane q̄ dicūt p̄me s̄bē scdm̄ existere: q̄
p̄ primā sūt intentiōem. & quia p̄mo substāt sup̄i-
oribus: & p̄mo supponūt accitibus ad q̄ sp̄es ul-
timate ordināt: & ip̄is determināt: nō tñ cōtrahū-
tur. ut sup̄i⁹ iā dictū ē ī materia de ente: q̄ oīa sūt
cōtrahibilia p̄ aliud ab ente exclusiue: usq; ad spe-
ciē sp̄ealissimā exclusiue. Dictū ē de determiatiōe
entis ī p̄ma cā: nūc uero post ip̄am p̄mā cām cōtra-
ctio ētis ī s̄bām p̄mā q̄tū ad eē p̄ actionē & passio-

nem formarū creaturarū uisa est. p⁹ hac etiā uisa est cōtractio p̄dicamētorū usq; ad sp̄ciē specialissimā simplr exclusiue: restat nūc aliqd de ip̄a cōtractiōe sp̄ci sp̄cialissime uidere: ppter magnitudinē difficultatis quā itellec⁹ repit: cū ip̄a sit determinabilis & determinet & nullū sit determinatiuū. De determinatione sp̄ci specialissime. Ca. XXI.

Ictū ē supius: q̄ sp̄s sp̄cialissima est determinabilis & q̄ determinat: tñ nō p aliq̄ formalitatē: q̄ sit determinatiua cū inter sp̄m specialissimā & suū gradū nō ē dare mediū alicuis cōtractiui: alias nō eēt id q̄ ē. hoc aut non parū difficultatis inducit: q̄ sit determinata. & nō per determinatiuū: & ideo ad dictā difficultatem ap̄iēdā palpabile reddā exēplū: in quo si diligēter anīaduuerteris: nō mō determinationē speciei: sed q̄ditatē: e ē: & cōmunicabilitatē oīm uniuersalium singulariter & cuiuslibet uniuersaliter notitiā manifestā habebis. Decipiūtur tñ nōnulli: itellectū ab imaginatione abstrahere nō ualētes: imaginātes q̄libet uniuersale fore unū sepatū: q̄ quāuis uerbis aliud dicāt: itellec⁹ tñ mixtus est & unī/tus imaginationi quātū ad esse: & quātū ad operari. & ideo propter illā imaginariā & quodāmō figurālē itellectionē qñ audiūt deum assūpsisse hūanitatē ī eē specifico: claudūt aures. q̄si ab errorē cōclusiōe fugiētes: & poti⁹ nō capiētes. qm̄ bñ dicunt hoīem ex aīa pticulari: & copore pticulari

Primū

cōstitui: & ex pticularibus nō nisi pticulare posse
cōstitui: & uerū iudicāt. nō tñ aduertit̃ ab eis: qđ
in singulari nō est tñ ratio singularitatis: sed etiā
ul̃tatis. et sicur se habet singularitas ad singulari/
tatē: ita ul̃tas ad ul̃tatē. singlaritas aut̃ ad singu/
laritatē cōpata facit singlarē: ul̃tas ad ul̃tatē ul̃e
cōstituit. aīa aut̃ singularis est: hñs eē specificū: si
ne quo singularis eē nō posset. & eodē mō de cor/
pore dicēdū est. qñ uero anīa unit̃ corpori p me/
diū iformatōis: pmo unit̃ eēntia aīe cū essētia cor/
poris: q̃ eē aīe cū esse corporis. & pmo eē aīe cum
esse corporis: q̃ singlaritas aīe cū singlaritate cor/
poris: scđm ordinē naturalē unū ē mediū alteri⁹:
ordinē naturalē cōuertēdo essēdi: in naturalē ordi/
nē opādi. ali⁹ ē enī ordo iformatōis: & ali⁹ uniōis.
qm̃ ī actu iformatōis eēntia p̃suppōit eē īmediate:
& singlaritatē mediate. qm̃ nisi essētia hēret esse:
nūq̃ posset hēre opationē: & eē p̃suppōit singula/
ritatē: qm̃ eē nō exiret in actū sine ip̃a singlarita/
te. in uniōe enī ecōuerso se hñt. primo qđē unit̃
essētia aīe essentie corporis ex qbus resultat essētia
hoīs: siue natura hūana q̃ coīter dicit̃ hūanitas.
in isto esse & pro isto priori nō est hō: sed est ip̃sa
natura q̃ oīb⁹ cōmūicabilis est & cōmunicata. tñ
abstrahe nūc intellectū tuū ab imaginatiua. qm̃
hic est pass⁹ q caripdis appellat̃: incidūt enī in eū
& pniciose multi: nā singlaritas aīe corporisq̃ anī/
mū cōturbāt. quoniā imaginatiua q̃lia ista inue

preambulum.

nī ī informatiōe: talia ip̄a respicit ī cōstitutiōe.
ītellect⁹ aut̄ hoc falsū iudicat. quoniā primo ītelli
git qđ primo est ponēs ordinē naturalē. ī quolibet
eē: a quo ordīe eēndi suū trahit ordinē ītelli/
gēdi. qđitas at̄ p̄ eēntia sūpta: p̄or ē qđ eē. & iō qđ
ex sīgulari aīna & sīgulari corpore sit eēntia hoīs:
nō tñ ex sīgularitatib⁹: sed ex eēntiis cōsistit. cōse
qñter uero ordīe nālī unīe eē aīe cū eē corpīs pul
lulatōe mediāte: uidelicet potētia actīa aīe cū po
tētia actīua corpīs: & passiua corpīs & aīe: ex qb⁹
siml eē hoīs resultat per mediū eēntie: qm̄ illa est
fūdamētū sine quo eē: eē nō pōt: sicut respectīuū
sine absoluto. ī isto enī eē subsistēs eēntia dī: & ē
hō. qđ qđē eēntia p̄p̄r suū ordinē naturalē ī cōcre
to sic noīat̄. ¶ Et nota qđ scđm istud esse etiā est
cōmunicabilis: quoniā etiā sīgularitas aīe & sīg
ularitas corpōis nō sūt unīte p̄ illo priori. pro
quo seqtur: quod hō nō est sīgularis: sed tātū eē
specificū habet. & ecce qđ dicūt illi: qui dicūt deū
naturam humanam assumpsisse ī esse specifico
& nō ī sīgulari. & erige aures: oculūq; aperi: &
uide quid sit unīuersale: qđ ī omnibus uersatur.
abstrahe hoc uel illud: & tale ī quolibet inue
nies unum & nō plura. quid enī dicūt illi qui
nō ī esse specifico deum assumpsisse humanita
tem sed ī atomo. aut illi fantasiā habent qđ esse
specificum sit aliquod ideatum: sicut platoni im
positū fuit: qđ nō est credēdum: qm̄ hoc nō est

Primū

sapientis: et si non sapientis quō uīro tāto impōi-
nitur. ideo quia non intelligentes blaffemant ra-
biem posteris imponentes. aut illi habent intel-
lectum q̄ illa natura uniuersalis sit constituta ut
dictū est: et in esse concreto posita: habēs designa-
tionem ad propriam singularitatem: que resulta-
bilis est ex singularibus corporis et anime: quā re-
sultationem preuenit deus in assumptione: quam
nullū agens preter deū posset p̄uenire. & isto mō
optime accipis atomū & esse specificū in eo: si ali-
ter uero esse atomi intelligant singularitatem na-
ture: nō esset uera intellectio: quoniā uuica sola
singularitate reatur humanitas: gratia cuius dici-
tur p̄sona: suppositū: īdiuiduū: & singulare: que ī
homine non sunt distincta gradatī. hoc est dictū
q̄ singularitas in substātia hominis posset assumi
abq̄ personalitate: quoniā quāuis singularitas q̄
gradus est cōmunis omniū predicamentorū: & ī-
diuiduitas que est gradus in predicamēto substā-
tie: & ī specie specialissima: suppositū etiā ī eodem
predicamento & sub specie sensibili: persona autē
in eodem substātie predicamento sub specie ratio-
nalis nature omnes predicāt de persona: non trī
abstractiue sunt in ip̄a persona exn̄te in sua perso-
nalitate. anima enī suā habuit singularitatē habi-
tu ad personalitatem. corp⁹ uero nūquā fuit hoc
animal gradu determinato nisi cum habitu ad p̄-
sonalitātē: ex qb⁹ ordine naturali non nisi grad⁹

preambulū.

perfone potest resultari. nec in anima fuit nisi gradus substantie spiritualis: nec talis autem in tali (q̄ est partis nature & nō toti⁹) fuit possibile assumi: nec in alio eē totius. quoniā nulla singularitas p̄ter personalitatem: potest designare spēm siue naturam humanā: & sic si in alia singularitate assūpisset: non esset humana. ideo assumere naturā humanam in illo esse specifico nō ydeato & fantastico (ut platonī impositum fuit) sed composito seu constituto de duabus essentiis anime uidelicet et corporis cum ordine naturali cuiuslibet: que dicitur homo ante resultationem singularis esse. non est inaudibile: nec tanq̄ erroneū euitandū: immo sapientibus est necessariā. Illud autem difficultatum q̄ spēs determinat: & nullum est determinatum: apertum uidet̄ in hoc: q̄ gradu ipsa determinat: nō tamen per gradum. qm̄ ut iam dictum est: nō competit ei aliqua operatio. cum non sint illi potentia actiua & passiua: que omni actiōi accidentaliter presupponūtur. gradus uero qui nō habet naturam: respectiua nature minime ualent habere. nec per cōsequēs determinationē sine cōtradictiōe. nō enim aliquod ens potest agere nec pati: nisi sit singulare: sicut p̄batum est de quolibet cōtrahibili: q̄ primo est id qđ ē: & singulare: qđ ad aliqd aliud cōpetur. si ergo spēs cōtrahibilis ē: oportet q̄ p̄mo sit id qđ est & singularis: qđ ad cōtractiuū cōpet̄: nec cōtrahibilis dicat̄. igitur per

Primū

gradū nō cōtrahit̃. & tñ ipsa determinat̃ ut dictū ē. Vnde est notādū: qđ determinatio speciei ad sua singularia est per uirtutē suā influxā a suis princīpiis eēntialibus scđm ordinē naturalē ipsorū: non modo dicit̃ de specie spēalissima: sed de quocunq; uniuersali: qđ pmo est in singularitate qđ ī uniuersalitate. ad singularitatē enī nullū iporū p aliqd cōtrahit̃: ut patet ītuēti īcipiēdo a sbā uniuersali: usq; ad spēm spēalissimā. cū etiā uniuersalissima sbā pmo est singularis qđ ulis nec contrahibilis: quonīā isti sūt respectus extrīseci adueniētes qui p̃supponūt ipam singularitatē tāq; modū ītrīsecū: post quē cōtrahit̃ p suas extrīsecas & a latere dīas: per q̃s ponit̃ ī specifico eē & singulari anq; ad aliud cōparet̃: usq; ad spēm spēalissimā ī qđ subalternū gen⁹: qđ p̃us fuit spēs & singulare specificat̃: sicut cetera uniuersalia ī sua singularitate. qm̃ nō ē ibi alia forma cōtractiua sicut ī aliis: nec ipa ē aliquo mō cōtrahibilis. restat igit̃ fuisse p se uirtute suorū p̃cipiorū determināta singularitate. qm̃ hic ē status nature scđm ordinē naturalē ipius. Ex dictis satis claruit: qđ qddā erat uniuersale determinābile p se & determinātū. & nō p aliqd extrīsecū: ut spēs spēalissima: & q̃cūq; alia ī tali eē. Aliud determinābile p se & p aliud ut gen⁹ qđlibet. Et aliud ulē erat nō determināble: nec determinātū p se nec p aliud ut ēs. Restat nūc uniuocatiōem ac equocationem ētis de qđ supi⁹ sc̃tā ē mētio paucis uerbis expōere.

De uniuocatiōe & equiuocatiōe: Ca. XXII.

E uniuocatiōe & equiuocatiōe cuiuscūq;
 d breui fermōe hēri poterit: si diffinitiones
 añponā. oīs enī diffinitio eē qđitatiuū
 diffiniti demōstrat. iō p̄cipaliter diffinitio uniuo
 ci debet assignari: nā data ista uidebit̄ equoci. V/
 niuocū ē quod dī de oīb⁹ inferioribus: scđm unū
 nomē: & scđm unā rōem sūptā scđm illud nomē.
 Per hāc diffinitioem explicat̄ natura diffiniti: ī q̄
 assignat̄ gen⁹: aut aliquid loco eius ut hic. uniuo
 cū. ē diffinitū: & est. ponit̄ p copula & nō p affir
 matiōe diffiniti. qđ dicitur de oībus scđm unū no
 mē. dīa uero ē qđ sequit̄. & scđm unā rōem sum
 ptā secūdū illud nomē. genus uero cōe ē: tā uniuo
 co: q̄ equiuoco. qm̄ quodlibet dicit̄ de suis īferio
 ribus scđm unū nomē. per hoc qđ dicit̄ & secūdū
 unā rōem sūptā secūdū illud nomē: differt ab eq
 uoco. cuius differētia est: & scđm diuerſas ratiōes
 sumptas secundum illud nomē. genus uero dicit̄
 de quolibet uniuersali: siue sit predicamētale siue
 trāscendēs: quia tale est diffinitum: q̄lis ipsa diffi
 nitio. hec aut̄ diffinitio competit uni: soli: & oī: &
 semper. uni uniuersali. & soli uniuersali. & omni
 uniuersali uniuoco cōtēto sub illo. & sp. uni & so
 li: quia nulli cōpetit nisi soli ulī de uniuocatis pre
 dicari. & iō quia oībus uniuersalib⁹ sub ulī cōpe
 tit & semper: qm̄ qđ nō actu dicāt: aptitudine tñ
 semper dicuntur: cum semper sit dicibile seu p̄dis
 e ii

Primū

cabile. Et primo de ente qđ est primū subiectū qđ predicat̃ uniuoce ul̃ equiuoce. quoniā uniuocum dicit̃ scđm suā p̃mā diuisionem: scđm quā diuiditur per finitū & infinitū: & sic dicit̃ uniuocū: quia ei competit diffinitio uniuoci superius data. Secūdo diuidit̃ p̃ ens per se: & ens per accñs. & in tali diuisione nec est uniuocū: nec equiuocū. in primo autē mēbro erit equiuocū. in secūdo uero nec uniuocū: nec equocū: quoniā tale non est ens: sed entia. Est tñ dubitabile: si ens in prima sui acceptiōe in qua dicit̃ ens: abstractum ab omni determinatiōe sit uniuocum. & dictū fuit qđ sic. quoniā illa rō ētis sic abstracta repit̃ ī quolibet de quo dī: & uniuoce dicitur. qđ sic ostendit̃. omne illud qđ predicatur de aliquibus pluribus scđm unū nomē & scđm unā rationē: illud dicitur esse uniuocū illis de quibus predicatur. patet p̃ diffinitionē uniuoci: ens autem est huiusmōi: quoniā p̃dicatur de deo & de creaturis scđm unū nomē: quoniā deus est ens: creatura est ens: unū nomen est qđ predicat̃: & unica ratio. nā assumo rationē entis: & pono qđ sit bonū: sicut formalitas designat: & uerū & unū. &c. ista enī talis rō de oībus de qb⁹ nomē entis p̃dicat̃: & ip̃a p̃dicat̃: cū uerū sit qđ oē qđ est ens: ē bonū. uerū. unū. &c. relinquit̃ ergo: qđ ens sit uniuocū. Preterea illd dicit̃ uniuocū: ad quod oīa de quibus p̃dicat̃ resoluūt̃: sed ad ens oīa de quibus p̃dicat̃ resoluūt̃: igit̃ ens est uniuocū. ma

preambulum.

ior & minor ostenduntur: quoniam nullum ens resoluitur per aliquam resolutionem ad aliquid: nisi quod ita includat illud. omne enim quod est quod ita includit ens: igitur omne quod est: resoluitur in ens quod includit. quod inductiue patet per resolutionem entis naturalis: quod resoluitur ultimate in materiam primam: & quodlibet compositum in suas partes: & quodlibet quoditas determinata in quoditate uniuersale & suum determinatiuum: & quodlibet entitas in entitate: per quod satis claret ens esse uniuocum. Preterea illud dicitur esse uniuocum omnibus de quibus predicatur: quorum nullum est: quod subterfugiat rationem eius: ens autem est huiusmodi: igitur est uniuocum. maior est manifesta: alias nulla esset diffinitio uniuoci: aut non daretur de eo. minor declarat inductiue. nam istud nec istud & sic de singulis non subterfugiantur rationem entis: igitur. &c. Preterea illud est uniuocum quod illis de quibus predicatur est superius ordine essentiali: sed ens est superius cunctis ordine essentiali: igitur est uniuocum. maior manifestatur: quoniam omne quod est superius ordine essentiali alicui quod ita includitur in illo. minor patet per probationem minoris superioris argumenti. Preterea omne quod est: aut est ens aut non ens. si ens: habeo propositum quod est uniuocum. si non ens: falsa est predicatio. sed non potest esse non ens: quia per Augustinum quod nulla res est omnino: nihil est: ergo omne quod est: est ens. & ideo uniuocum. maior probatur a sufficienti diuisione: quoniam inter ens & non ens: non est dare medium: cum sint formaliter contradictoria. minor patet per au

d iii

Primum

gustinū. Sed cōtra: illud nō ē uniuocū: qđ nō p̄di/
cat scđm unicā rōem formalē suā: sed ens nō p̄di/
cat scđm unicā rōem formalē suā: igit̄ non est uni
uocū. Respondeo dicendo qđ esse uniuocū potest
sumi dupliciter. uno mō scđm suā immediatā diui
sionem: & isto modo ens est uniuocū: scđm qđ im
mediate diuidit̄ in ens finitum & in ens infinitū .
quoniam diuīsiō eius esset uniuoca: in q̄tum diui/
ditur imēdiate in illa: in quib⁹ quiditatiue repit̄:
sicut in deo & ī quolibet ente sbāli siue de p̄dica/
mēto sbē & in recta linea. manifeste enī bene itue
ti patet & ī ianua artis aptū ē: ubi īplicitē contine
tur: qñ de prioritāte sbē ex natura rei: & postērio
ritate accētis dictum est. & de constitutiōe īp̄s
substantie & ex consequenti īp̄sōrū accidentiū in
quibus patuit quibus q̄libet esse predicamētale
constat: ac in superioribus huius. uisum est enī qđ
omnia illa principia que mota fuerūt creatiue a p̄
ma causa ad esse: se īp̄s mota fuerūt ad positionē
unius tertiī nōiati nomīne cuiuslibet illorū princi
piorū: q̄ scđm eorū simplicitatē formalitates nō
mināt̄: largo mō sumēdo formalitatē. & etiam di
ctum tertiū ex his constitutū dicit̄ substantia: de q̄
iam superius actū ē aliquid: hoc ē qđ īp̄sa ex boni/
tate. ueritate. ētitate. unitate. &c. sūt cōstituta mu
tua informatione: ex qua secuta fuit unio princi
piorum: & constitutio tertiī qđ est substantia. q̄ q̄
dem formalitates sūt entis: mote simpliciter ut di

preambulum.

ctum est de non esse ad esse creatiue. ratiōe cuius
sicut iam superius dictum est: quia mota quelibet
principiū habuit: igit̃ finita & noua. ex uniōe enī
principiorū siue formalitatū quia substantialiū :
substantia simpliciter resultauit. absq; hoc q̃ fini-
tas nec nouitas intrarent in esse substantie: immo
abstrahit sua quiditas a quolibet alio quiditate.
sicut a necessitate. perfectate. finitate: & nouitate.
sed tantū bonitatē: ueritatē: entitatem: & oēs for-
malitates ipsius entis includit. alia uero p̃dicamē-
ta non ex eisdem principiis efficiunt̃. quoniā quā-
titas ex suis principiis p̃priis (q̃ oīno a substantie p̃-
dicamento quiditatiue excluduntur) cōstituta ē.
uidelicet ex finitatibus. & quādo ex nouitatibus.
ita q̃ per eorum puram impermixtionem nihil q̃
quiditatiue includitur in uno: includitur in alio.
hoc intuenti patet. substantia enim nō est substā-
tia per aliquā specialem formā. nec est idq̃ē: nisi
per formalitates entis: nec dicit̃ substantia nisi per
quandā habitudinē subiiciēdi accidētibus: & ideo
quia p̃cipia ei⁹ sūt sbālia: cui tale nomē accidit:
inq̃tū subiicit̃. quoniā de se tantū noīat scđm no-
mina formalitatum entis. sed ut differētiē ab en-
te uniuersalissimo: ideo dicimus sbām cū habitu-
dine ad accñia. & quia sbāalitas est qdā status prin-
cipiorū: a quo etiā greci sine tali habitudinē (sine
qua simpliciter debet haberi in suo p̃dicamento)
usiam uocant. quam seneca q̃est appellat. ut ab

e iiii

Primum

ip̄a nō solū finitatē & nouitatē remouere cupiēs :
uerū etiā hītudinē ad illa. & quia non est sbā siue
q̄est: nisi p̄ formalitates entis ut sup̄ius est ostēsū.
sequi uere uidet̄ : q̄ ubicūq; fuerit tales formalita
tes: q̄ illud tale fuerit sbā : siue trāscēdēter: siue p̄
dicamētaliter. si igitur accidēs q̄ditatiue eēt ens :
necessario eēt sbā : cū sbā non sit p̄ aliud q̄ siue
sbā: nisi per inclusionem formalitatū ētis. que d̄r
includere ens: eo quia quoddā totū: & non q̄ ali
quā habeat formalitatē p̄ter illas entis. unde con
cluditur: q̄ si ens dicitur de aliis: dicit̄ tm̄ secūdū
nomē: & non secūdū rōnē. qm̄ nullo mō includit̄
q̄ditatiue ab aliquo illoꝝ. ideo qn̄ ens dicit̄ cōtra
hi siue designari p̄ designationē īmediatā: tūc d̄r:
q̄ ens ē uniuocū suis īferiorib⁹ īmediatis .s. deo
& sbē predicamētali. p̄ eādē enī rōem qua deus ē
ens: p̄ eandē rōem nīhil addito nīhiq; remoto sbā
est ens. & de omni illo de quo sbā predicatur uni
uoce: p̄dicat̄ uniuoce ens. de qb⁹ enī sbā formali
ter & q̄ditatiue nō predicat̄ : nec ip̄m ens secūdū
suam rationē predicat̄. ideo de differētiis a latere
de quibus sbā nō predicat̄: nec ip̄m ens predicari
pōt. qm̄ ens non potest descēdere per lineā p̄dica
mētalē nisi mediante sbā: nec minus ad latus pōt
in aliquā differentiarum descendere. nā si descen
deret: aut descenderet īmediate: aut non. si īme
diate: tunc eēt illa differētia ip̄a sbā: ad quā īme
diate sine aliquo medio (excepta mutua informa

preambulum.

tionem formalitatum) descendit. hoc est falsum igitur non immediate. si mediate descendit in differentiam a latere positam: tunc sequuntur duo maxima inconuenientia. primum quia processus in infinitum uitari non potest: quoniam queritur de illo medio contractiuo per quod ens descendit in lateralem differentiam: si est ens: an ne: si non: habeo propositum. si sic: queritur ut prius. & sic in infinitum. hoc autem est inconueniens: igitur non mediate descendit. ¶ Secundum inconueniens est: quod si ens descendere in lateralem differentiam per aliquod medium illud esset contractiuum: quod cum contrahibili faceret unum conceptum distinctum ab aliis duobus conceptibus: & ideo non simpliciter simplex: immo ens completum: quod est inconueniens. quoniam omne tale ponitur in recta linea: & non a latere. a latere enim tantum simpliciter simplicia ponuntur. ita quod tanta est simplicitas unius differentie a latere: quanta est unius formalitatis entis preter componibilitatem: a qua quauis secundum se etiam differentie a latere abstrahant (quia equitas tantum est equitas) quauis secundum ordinem naturalem sue nature accidat componibilitas: a qua componibilitate abstrahit formalitas entis in sua ultimitate ab inferiori abstractione. sed quia in confusione est sue designationis: ideo non est componibilis: nec est non componibilis. Dempta igitur actuali componibilitate: que nullam addit conceptibilitatem: tantam habet simplicitatem: quantum habet quilibet

Primum

bet formalitas entis: de quarum nulla predicatur ens. ratio quidem iam patet per dicta superius. tamen in cibis male compositis geminato calore non causatur minor digestio. cū quolibet formalitātū sit idq̃: ens minime potest de ipsis predicari. cū ens sit concretū & includat suā concernētiā: quam non includit una formalitātū: q̃ est tm̃ idq̃ est. ens uero non solū est una formalitas: sed omnes. ueritas enī tātū est ueritas & nō bonitas. si igitur una de alia predicari nō potest. nec a fortiori earū concretū: quoniā oē q̃ abstrahit ab abstracto: abstrahit a concreto. ueritas enī si abstrahit a bonitate. a nullo methaphisicorū ignorat. quoniā bonitas tātū est unus concept⁹ quidic⁹ abstrahibilis & abstract⁹ ab omni alio conceptu abstrahibilis ab eodem: igit maxime abstrahit a concreto. Nec obstat illa regula logicalis predicandī: que uult: q̃ sicut concretum predicatur de concreto: sic abstractum de abstracto. ut ens ē bonum: ergo bonitas est entitas. quoniam ista regula nō in conuertibilibus habet uerum. sed tantū in recta linea predicamentali: ubi concretum predicatur de concreto: & abstractū de abstracto. ut fortis est homo: ergo fortitudo est humanitas. sumēdo tm̃ fortitatem pro hac humanitate sic dicendo: homo est homo: igitur hec humanitas est humanitas. in cōuertibilib⁹ enim nihil ualet: nisi tātū in concretua predicatione secūdum utrūq̃ ter

preambulum.

minorū: non enim in altero tantū ualeret. utere
diuina sciētia: & ista patebūt. ¶ Non te cōturbet
regula cōiugatorū: qm̄ illa regula nō tenet nisi in
cōcretis accidētalib⁹: nō aut in sbālibus & conuer
tibilibus: neq; etiā in non conuertibilibus: si
coniugata simplr sumant̄. ut sortes est hō: ergo
sorteitas est humanitas. si ista coniugata sumātur
simpliciter pro ratione formali (ut ita loquar) cu
iuslibet uidelicet hoīs & sorteitatis nō pnt esse cō
iugata. qm̄ coniugata oportet q; sint nō solū rea
lī: sed ēt eēntialiter distīcta: q; de sorteitate nō ua
let cōcedi. sed si coniugata possent nominari: non
ualeret: sortes est hō: ergo sorteitas est hūanitas.
qm̄ in coniugatis nunq̄ pars formalis ē simpliciter
simplex. immo in suo conceptu quiditatiuo inclu
duntur plures conceptus quidici: ut iustus est bo
nus: ideo iusticia est bona. in isto conceptu iusti /
cia includuntur plures concept⁹: uidelicet omnes
similitudines omnium formalitatum realium. ali
as nunquam possent de ipsa predicari: aut illa p
dicatio esset falsa. quoniam concretum non po
test predicari de abstracto simpliciter abstracto.
si enim iusticia esset couceptus simpliciter abstra
ctus: falsa esset predicatio istius conceptus boni
tatis de iusticia. cum conceptus eqnitatis tantum
eqnitas sit. Item quia ista consequentia iustus est
bon⁹: ergo iusticia ē bona: arguit bōitātē substra
cti simplr depēdere a bōitate abstracti: q; naturalī ē

Primum

falsū. quoniā substractū un⁹ terminus cōiugatorū
 sbāliter ē bonū. nō solū īqtū quiditatīue bonitas
 est in eo: sicut albedo ī albo: sed etiā in se eēntiali
 ter: quoniā bonitas pter hoc q̄ sit de quiditate ali
 cuius: ipsa substātiālis ē. & substātiāliter cōcurrit
 ad eē cuiuslibet subiecti. unde uidet̄: q̄ naturalr
 subiectū sit bonū p se: & nō p iusticiā: cū iusticiā
 sit accns: q̄ totū eē hēt effectīue a subiecto. deno
 minatiue tñ & accñtaliter dicitur subiectū bonū
 per bonitatē iusticie: sed nō hoc nisi moraliter: &
 supra naturā subiecti adquisitā: nō autē per natu
 rā simplr: quia & si per naturā: nō tñ naturaliter.

De ortu moraliū uirtutum. Ca. XXIII.

Nde ē notādū: q̄ dictū ē subiectū bonū p
 u iusticiā accñtalē: & moralr sup naturā ad
 q̄sitā. nō itelligas q̄ adq̄sitio ei⁹ excedat
 naturā subiecti. s. āgelī uel hoīs: hēntis iusticiā: i/
 ta q̄ isti per se & uirtute sua nō possint adquirere
 istam uirtutem & per principia nature. sed dictū
 est q̄ quis per se & per pricipia naturalia possint:
 nō tñ naturaliter: imo spōte & libera uolūtate a
 ctu electiuo ipius rōe uolūtatis distincto contra
 necessariū: quī naturalr dicit̄: non actus electiuus
 dicit̄ supra naturā. i. supra necessitatē nature. hec
 enim. s. iusticia: prudētia: tēperātia: & fortitudo:
 uirtutes sunt naturales: & supra naturales. natura
 les qdē: qm naturalr p se hō pōt attingere ipas: q̄
 similitudines sunt uirtutū naturaliū: qm subiectū

preambulum.

¶ bonitate naturali bonū est: respicit actū boni /
tatis interioris & naturalis: q̄ est bonificare: rōe
cuius ut mediū bonificat ueritatē: unitatē: entita-
tem: & ceteras dignitates: prospiciēs q̄ appetitu na-
turali se a ueritate uerificari: ab unitate unificari:
& ab entitate entificari: ita q̄ iste potētie tm̄ se in-
fundunt quelibet in alterā quātū possunt. nā que-
libet iudicat alterā totā sibi dari: ideo uult redde-
re uices: dādo alteri tātū de dīpositione ad recipi-
endū aptitudinē illius: quāta est ipsa aptitudo dā-
tis: & etiā uult dare: quantum recipit: ut alia sibi
reddat tantā dīpositiōem: q̄tū ip̄a ab ea recipit:
& hoc ut iustitia inter istas potētias ad inuicē cō-
seruetur. in cui⁹ cōseruatione cōsistit cōseruatio
rei publice. nā in ista datione & receptōe ip̄arum
potētiaꝝ cōsistit & cōseruatur esse totius cōposi-
ti: ratione cuius & sūt: & se inuicē cōmunicant eq̄-
liter una alteri seruando iustitiā. Et non solū da-
tio iusta et receptio istarū est: ut totū sit & cōser-
uetur: sed etiā ut operetur & iuste: secundū ratio-
nes ip̄arum quas naturaliter illi omnes influūt.
¶ si non fecerit: & tactui non responderit: contra
naturā faciet suarū rationū: & p̄ cōsequens sui eē:
ideo naturale totū sp̄ agit naturaliter scđm rōes
naturaliter influētes sibi: nisi insit aliqd extrīsecū
motiuū deuiās actū ip̄i⁹ scđm rationē ip̄arū: qđ
sepissime accidit. cui⁹ rōe corruptio sequit̄ totius
& ip̄arū sub tali esse & naturali influētia iustitie:

Primū

a qua naturali priuatur subiectum ipseque ad inuicē potētie siue partes naturales. a cui⁹ puatiōe ad habitū nullaten⁹ p naturā ē regressus. & hoc nūuer salit er de oī ente naturali intelligēdū puta. ¶ In subiecto autē rationalis nature seruato naturali p dicto ordīe oīm simpliciū potētīarū ad inuicē et ad totū: ad s bās accedo plenas: q̄ potētie pncipales dicūtur. ut ī hoīe elemētatiua: uegetatiua: sēsitīua: imaginatiua: & aīa rōnalis. q̄ oēs mote a p̄mis potētīis suis siue partibus naturalib⁹ q̄ sp & naturalr influunt iuste ad se inuicē & ad totū: ut illud cōseruetur: & ipse in illo. sicut in elemētatiua quattuor elemēta ad inuicē & ad illā: & ī quolibet elemēto oīs sue potētie. in uegetatiua oēs sue potētie siue partes sibi inuicem & ad ipam iuste influūt & naturaliter. in sēsitīua sex sensus ad inuicē & ad ipsā & idē de qualibet pte cuiuslibet sēsus: in imaginatiua sue naturales partes se inuicē & iuste ad totū influūt. Anime autē rationales partes siue potētie se ad inuicē subiectīue (sicut de ceteris dictū ē) iuste influūt: & ad totū qđ est ipa aīa rationalis. Oēs enī iste totales potētie sic habituate naturali ter a suis potētīis siue ptib⁹ ut sint iuste scđm actū naturalē & subiectīuū siue de genere factōis: q̄ sic ipse partes iuste se habuerunt in actibus earum in constitutione cuiuslibet ipsarum: ita exigunt q̄ ipse ad inuicem se habeāt in constitutione tertii: ut ad inuicem uegetatiua influat se totam sup

preambulum.

elementatiuā dando se illi secundum totam naturalem aptitudinem suam: & elementatiua reddat tantam dispositionē: quanta est aptitudo illius dātis ut iustitia seruetur. Et sensitiua secundum aptitudinem naturalem se uegetatiue communicat: quā iuste ei respondet dando dispositionem suam proportionatā illi aptitudini: ad quam iuste refertur: Imaginatiua naturali inclinatione naturaliter influit se iuste sensitiue: dando se & aptitudinē suā illi secundum dispositionē illius: quā imaginatiua a sensitiua recipit. ita quod omnes iste potentie sic iuste unite ad inuicem respiciunt quoddā totum: quod ita dispositum in esse ponunt: ut uiuante iustitia quam naturaliter produxerunt: & impressione agentis particularis: & directione prime cause dispositū illud offerunt: ut animā rationalem suā naturali dispositione ualeat recipere: & ab illa naturaliter informari. anima autem naturaliter apta secundum naturā suā influit de nouo creata: se ipsam aptam secundum totam aptitudinem correspondentem dispositioni illius subiecti imaginati: seruando iusticiā in actu agendo & patiēdo: ut conseruetur totum & ipse potentie siue partes in illo naturali inclinatione & secunda intentione appetunt: per primam autem intentionem totum. ita quod naturaliter primo uolunt esse totius quā proprium. communicat ergo anima se corpori

Primū

totam & totaliter aptitudine uiante:& corpus totū se confert & totaliter q̄tū ad substantiale esse dispositōne uiante. et etiam tam anima quam corpus sunt ratioēs naturales homini: ut agat iuste: secundum q̄ ipse influunt. si autem homo correspondet suis partib⁹ naturalibus: naturaliter ip̄m requirentibus: ut iuste agat: iustus dicitur: non tñ uirtuosus: quia in puris naturalibus nec uiciū nec uirtus denominari possunt: bene quidem uirtutis materiale. cum actu uero uoluntatis libertate habituato:& ratione directo: uirtuosus dicitur. quoniam omnes illi naturales actus in rationali natura tantū materiale ponunt. uoluntas autem que regina est in potentiis anime dirigit actus naturales:& ratioē libertatis formale esse dat: ideo uirt⁹ iustitia nominata est. & tunc totum agit secundū naturam suam: quamuis non naturalr. quoniam q̄q̄ omnes sue potentie naturaliter influant: ut iuste agat: respondendo illis influentiis: iuste egerit per naturam quia libere: non naturaliter uirt⁹ ē: sed per naturam acquisitam absq; speciali gratia dei. Sicut autem potentie interiores naturaliter influunt actus naturales iustitia habituos: quibus se naturaliter iustificāt ad inuicē ut totū sit: & ipse sint in ipso:& conseruentur in illo: & illud totum quā diu partes sunt in iustitia: tam diu conseruatur:& econuerso. Sic etiam homines qui ex his sunt principiis: si inuicem se iuste habeant &

preambulū.

ad totum qđ est res publica: cōseruat. ita qđ qđiu
homines adinuicem & mutuo iuste uiuāt: tamdiu
res publica conseruatur & sustētatur. Si autē ecō/
tra uiuant: & actus naturales uertāt in malos usq̃:
peruertunt naturam: & deuiant illā a fine quare
& ad quē naturaliter ordinatur. ideo tales contra
naturā dicuntur agere: corrumpunt mores. corrū/
puntq; naturam. mutant lucem in tenebras. dul/
ce in amarum. diem in noctem. uitam in mortē.
deum uiuentem & eternum in deos alienos. bene/
dictionem in maledictionē. perit ī his gratia dei.
Et si ex discordia potentiarum naturalium siue par/
tium sequitur corruptio totius compositi: priuan/
tur partes suis operationibus: & iusticia inter se &
in terciō. ita qđ nunq̃ inde habent regressum p na/
turam. solum prime cause est: qđ in priuationē se/
mel cedit: in habitum cōuertere. ita & fortius ha/
bitus gratia dei (quo hō habituatus ē qñ act⁹ uo/
luntatis sequit̃ actus naturales: inter quos ē actus
rōis) qñ deuiat a fine. ad quē natura trahit ipm:
tūc priuat̃ habitus gratia dei: ad quē nō ē aliquo
modo regress⁹: quoniā qđ per se homo absq; spe/
ciali gratia dei potuerit iusticiā habere: & gratia
dei gratificari: nō tñ illa priuatus potest per natu/
ram nec per mores iterum habituari. quo ad id qđ
ipsa adquisitum est: nisi speciali gratia dei coadiu/
uante. quoniam faciliōr ē uia a puris naturalibus
ad habitum deuenire: quam a natura deprauata

f

Prīmū

in rectitudinē regredi. & hoc haftenus de origine uirtutū sub breui & a casu : quia mentionē de morali supra naturā fecimus. p cuius declaratiōe dictū ē quomō supra naturā p principio libero. De aliis autem uirtutibus q absq spēali gratia dei haberi nō possūt: imo simpliciter sunt a deo: alias dicā. quoniā nil ad ppositū: ac etiā qd dictū ē de cardinalibus: nisi in q̄tū originē sumūt a primis radicalibus. sicut etiā sunt nōnulli: qui dicūt fidei: sp ci: & charitati: aliquid prestare naturā. Dicūt nā q: q̄ quādo hoies per actū intelligendi qui est actus proprius intellectus: nō possūt ad ueritatis cognitionē speculando peruenire: recurrunt ad actū appropriatū qui est credere: & credunt de illo eē: qd per intelligere nequiuerunt. sic q̄ de credulitate i credulitatem se ita disponunt: q̄ deus creando in fundit habitum fidei. ita q̄ ille credulitates dicūt quandā qualitatem dispositiuā: subiecti ad habitū supra naturalē recipiendū. q̄uis natura ad talē habitū se disponere nō ualeat: nisi directā a uolūtate: que ratione libertatis excedit aliquo ter minus nature: & dicūt aliquo excedere terminos nature: quoniā aliquid uolūtas accipit a principiis naturalibus. Aiūt nāq: q̄ principia naturalia appetitum habent ad informādum alia: ut totum in rerum natura ponant: & ut in illo quietē habeant ratione sue perfectionis: quam minime appetere possēt: nisi aliquo instinctu attingerēt:

preambulū.

cum naturaliter nihil sit appetitum: nisi prius cognitum. talis autem instinctus siue instinctiuitas potest dici credulitas nature: qua principia creduntur perfici in toto finali. Et quia eadem principia quiescunt: siue aliquantulum in illa credentia dicuntur sperare: ratione cuius habet spei habitum naturalem quo sperant illam perfectionem in fine habere siue in toto possidere. Et ut ista in finem ac perfectionem ueniant: unum principium appetitū et naturale desiderium alterius respiciens: totum illi & omnibus se charitatiue infundit. & hec omnia simul ostendunt homini naturali doctrina: quomodo interius exteriusque operari debeat. ita quod ista credulitas qua principia creduntur perfici in toto: & spes qua hoc sperant: & charitas qua adinuicem se totaliter infundunt: non dicuntur uirtutes nisi naturales: quoniam libera ratione non reguntur: nec si penuria uocabulorum: ignorantiaque differentiarum esset: sic deberent nominari: quoniam non modo non sunt uirtutes theologales: uerum etiam nec morales. sunt tamen uirtutes materialiter ad morales. ita quod quando iste naturales per actum uoluntatis hominis diriguntur recta ratione: in actu exteriori & totius cuius sunt radices siue rationes: tunc fides efficitur uirtus non tamen theologalis: sed inter morales adnumerari potest. & hoc idem de spe: quod in tali esse quasi materiale quid dispositum sunt ad theologales. non tamen sic de charitate dicuntur: quoniam non eundem
fii

Primū

modum habent essendi: manebit hec. euacuabū/
tur ille. haecenus rationes non hic ponūt: nisi ad
mouendū intellectū. uirtutes tamē morales ac eti
am cardinales semper habent pro radice natura
les. ideo non a casu hec dicta fuere. qm iusticia se
per est similitudo conceptuum substantialiū posi
tiorū: subiecti concretionem retinens per modū
abstracti: ratione cui⁹ p̄dicatiōem recipit denoīa
tiam cuiuslibet abstractorū: & ideo bona: uera:
una: magna .

De determinatiōe uniuocationis & eq
uocationis entis. Ca. XXIII.

Anifestū ē aut nō seq: q si bonū p̄dicat
m de ente cōcretie & cōuertibilr: q abstrac
ctiue p̄dicet. nec un⁹ cōceptus q̄dicus de
alio q oīno abstractus ē ab illo. qm tā substātie q̄
adiectie uel denoīatie est impossibile: uel esset da
re oppositū ī obiecto. uidelicet q unus q̄dicus cō
cept⁹ nō abstraheret: nec ultīata abstractiōe un⁹
p̄cinderet ab alio: qd eēt falsissimū & corruptiuū
toti⁹ methaphice: q nō hēret s̄bm abstractiōis: nec
distaret a cōfusiōe. cū unus cōceptus q̄dicus quidi
tatis entis non posset abstrahi: nec per conse
quens intelligi sine alio: qd esset incōuenientis
simū & contra ordinē naturalem rerū: qm ex tali
confusione sequeretur: q nullū esset rerū principiū
nec principiātū. sequeretur enim ex hoc: q illud qd
ē principiū primū cuiuslibet habētis q̄ditatē uni

preambulum.

uoce dictum sit in confusione: ita q̄ si un⁹ cōcep/
tus nō prescindit ab alio: multo minus conceptus
superioris ab inferiori. nec etiā eēt supior cōcept⁹
nec inferior: quia entia non essent nec pluraliter
nominari possent: qm̄ eadē ratione q̄ bonitas eēt
ueritas: eadem esset omnia. & sic ens nō esset cōe:
sed ppriū & positū in particulari. Ratio aut arti/
fex & natura oppositū mōstrāt. ratio enim p actū
reflexū distinguit suū esse ab eē aliarū potentiaꝝ:
ut superius habitū ē. q̄ intellectus actu recto cōci/
pit obiectū scdm̄ eē suū cōcretiue sūptū: rōe cuius
cōceptiōis fit adeq̄tio cōcretorū. actu uero reflexo
cōcipit cū claritate cōceptū: se & ceteros demon/
strat: ideo p̄suppositiōem & abstractionem unius
rei ab alia. Artifex enim diuinus usus est artificio
methaphisice nominato: quod artificium intelle/
ctus nominat: q̄ non pro potētia intellectiua po/
nit: sed pro habitu ipsius: q̄ methaphisica ē noīa
t⁹ noīe potētie: rōe simplicitatis obiecti: a quo cū
potētia generat talis habitus: qui minime nomīe
potētie noīaret: si nō ferret ī simplices q̄ditates &
cōes cōceptus & distinctos: qd̄ falsū eēt: si un⁹ ab
alio simpliciter non abstraheret. Natura autē op/
positum istius confusionis demonstrat: ponendo
unum ens clarum: incōfusum & distinctū ab alio:
q̄ experientia ipsa demōstrat. ab illo enim a quo
res sumunt esse & originem: ab illo claritatem &
inconfusionem. Sunt igitur clare: & inconfuse: &

f iii

Primum

nulla de alia in sua ultimata abstractiōe substātiue: nec adiectiue predicatur. Non igit̃ corporeitas nec aliqua lateralis differētia formaliter ē ens: & si nulla lateralis differētia est formaliter ens: nec a fortiori aliqua formalitatū ētis: cū sit simplicior: carens ut ita dixerim cōponibilitate. ratione cui⁹ confusionis ens non esset uniuocum: neq; equiuocū: cum in tali confusione non est ei nomē cōmune. quoniam nullum habet determinate: neq; est etiā ei ratio cōmunis: cum illa sit impossibilis in tali cōfusione. Est igitur ens incōfusum & clarum in suis formalitatibus: ideo uniuocum deo & sbē predicamētali. Et equiuocum sbē & accidenti cū quodlibet accidens habeat min⁹ esse: quā aliqua differentiarū a latere. de quibus equiuoce. dicūt tamen accidentia entia quia entis. s. substantie effectiue a suis principiis: & subiectiue ab ipsa.

¶ Ad rationes autem in contrarium dicitur: & p^omo ad primā concedo maiorem & minorem: & nego presuppositum. nam presupponis quod accidentia sint creature per se: terminādo actū creatōnis simpliciter: quod falsum ē. bene quidem sunt & nominantur creatura qdlibet ipsorum: eo quia est creature sicut dicitur ens: quia entis: est tamen secundum quid: & non simpliciter. et sunt termini creationis scdm qd: hoc est per accidens: uidelicet p substātiā: ad creationē cuius dicta accidentia cōcreant (ut ita loqr). Nec obstat si sbā sit ex pñ

preambulum.

cipiiis composita: quoniam sit terminus creatiōis: quoniam
 nā eodem actu deus creauit principia: & cōdidit
 ipsā: & etiā cūcta preterita p̄sētia & futura. ita q̄
 unico s̄plici & eterno actu oīa de nō esse ad eē de
 ducit: & si q̄dlibet sit in suo actu essendi p̄prio: in
 suo tpe: & in suo loco existat. qm̄ diuersitas termi
 norū ad quē (ut ita loqr) in causa īfinita & eterna
 nllā facit diuersitatē ut ī termīo aquo. cū ille act⁹
 sit s̄mplicissim⁹ & eternitate mēsuratus (ut ita lo
 qr) unico exn̄te plures termini sequūtur in eē. ut
 etiā sensualiter ostēdi posset. nā pcussio dīgito a q̄
 onerato: unica & sola pcussioe mlti sequūtur termi
 ni ad quē: sine diuersitate act⁹ agētis. nō solū isto
 sed infinito distanti modo est in causa infinita &
 eterna. Ad secundum nego minorē. ad pbatōem
 quādo dicis: q̄ nullū ens resoluitur & c. uerū dicis:
 ideo resoluūtur accidentia in ens: non ualet: quoniam
 nā quiditatiue non includūt illud. Ad tertiā ra
 tionē nr̄: negādo minorē. & ad probationē nego
 tibi tuam inductionem: quoniam non distribuit
 p̄ accidētib⁹: quāuis de illis predicetur. quoniam
 ut habitū ē: non nisi tm̄ scdm̄ nomē dicitur. Ad q̄r
 tam declīnatur minor: qm̄ simpliciter ē falsa. nā
 ens non est superius accidenti ordine essentiali:
 quamuis sit superior ambitu. Ad quintam nega
 tur presuppositum: & respondeo. q̄ illa diuīsiō
 habet duos sensus. primus sensus est: quod li om
 ne: potest significare aut ponī pro significatis

f iiii

Primum

concretis: sicut sua positio designat. nam omne: concretum conceptum designat: cuius abstractum est omnis: & isto modo diuisio est uera. & nego oppositum: quod ideo sit uniuocum. quoniam multa sunt concreta: que non sunt quiditative ens. Aut omne potest sumi abstractiue uel concretiue pro omni positione seu positione in latitudine entis: & isto modo diuisio est falsa: quoniam multa sunt positiones que non sunt entia: ut omnes formalitates entis: omnes differentie a latere: que formaliter nec quiditative sunt entia: ut probatum est. nec accidentia sunt entia: nisi quia entis. Ad quod dicitur: quod illud nulla res est omnino &c. ad augustinum: dicitur quod loquitur de entibus siue de rebus: que nullam habent positionem. quod ostenditur in hoc: quod dicitur omnino: nam quod nulla res est omnino. nihil est quoniam aliquid potest esse nihil: non tamen omnino. ideo augustinus loquitur in concretis: quoniam res concretum est: cuius abstractum est reitas. et ideo nihil similiter est concretum: non solum exterius: sed etiam interius. exterius: quoniam nihil est oppositum priuatiuum entis concreti. & sicut ens concernit sua inferiora: uidelicet ens infinitum & finitum. &c. sic nihil quod est priuatiuum entis: concernit priuationem entis infiniti: & entis finiti: & priuationem ceterorum entium. Et sicut ens interior concernit bonitatem & ceteras formalitates: sic nihil quod est concretum: concernit priuationem bonitatis & ceterarum formalitatum. & ideo quan

preambulum.

do dicis: qđ nulla res omnino: n̄hil est: intelli-
gitur: quod illud qđ oīno nihil est: hoc est qđ nullā
habet positionem: nihil est: & ideo dicit omnino:
quoniam potest esse quod sit nulla res secundum
quid: & nō simpliciter. sicut bonitas. corporeitas.
uel intelligitur concretive: & sic omnino supfluit.
relinquatur ergo quod plura sunt: que non sunt
entia qđitatiue. ex quo concluditur: quod ens nō
dicitur uniuoce: de omnibus de quibus predicat̄.
& tamen est subiectum secundum unicam forma-
lem rationem in methaphisica. & secundum eādē
rōnē ē obiectū potētie intellectīe: secundū qđ ē in
sua ultimata abstractiōe ab omni īferiori. quoniā
quāuis alias habeat cōformalitates: sicut est ueri-
tas: rōe cui⁹ ab ītellectu ītelligit̄: & bonitas ratio-
ne cui⁹ a uolūtate cōcipitur. ista tñ est ul̄tiata se-
cūdū naturā et ordinē subiecti methaphisices: ac
etiā obiecti potētie intellectīe: ut cōcretīue sua su-
mat̄ abstractio: cū retentione quattuor cōceptuū
supradictorū. scđm quos sua pfecta rō cōplemētū
in se et in quolibet īferiori cōtinet. & in quolibet
qđico cōceptu cōcept⁹ scđm ordinē & naturā oī-
um formalitatū cōcretīe siue abstractīe qđice hēt.
De cōclusionē prime partis. Ca. XXV.

Ns igit̄ inq̄tū ens cōcretīue suos quidi-
e cos cōcernēs cōcept⁹: ē primū & sīplicissī-
mū qđquidē: non habens qđquidē: primitī-
uitatē ferēdo in diriuato esse: sed omībus qđdest

Prímū

scdm ordinem sue nature cōmunicat (ut ita loqr) nō enī cōmūicabile methaphisic⁹ ipm itelligit: nec potētia itellectiā ī sua cōmūicabilitate illo p obiecto utitur. tale uero cōparabile eēt ad omīa: nullūq; cōmūicatū hēret. pprie igit qdē dictū ē ab oī ordīe & respectu ī sua cōi qditate q̄ttuor qdicoꝝ cōceptuū: & tle q̄le dictū ē subiectū: & obiectū plenarie cōsistit: & mediū cōnectiuū potētie & materialis obiecti. de quo ad modū sepīssima īq̄sitio util ē. ¶ De scda pte pmi pābuli: uidelicet de subiecto materiali methaphisices. Ca. XXVI

Vbstātia uero p̄mū q̄ē est oīm īferioꝝ in
s sua linea: p̄mū q̄ē nō hñs p̄mū q̄ē. sed ē
p̄mū q̄ē cōlibet hñtis q̄ē. & ē hñs q̄q̄dē
p̄mitiuū ī deriuato eē: qd ut tale ab oī exteriori se
gregatū ē. Et id idē q̄ē ē q̄q̄dē qdā designatiōe q̄
titatis hītualis. & tale q̄ē negociat̄ a methaphisī/
co duplr. uno mō p rōem forālē sui s̄btī q̄q̄dē īclu
sā in ip̄o q̄ē. alio mō negociat̄ ab ip̄o p ppā rōem
s̄btī material. uidelicet qñ q̄q̄dē qd ē s̄bm ei⁹ for
male: efficiat̄ (ut ita loqr) materiale. quia q̄ē cum
hoc q̄ ipm q̄ē ī dispositiōe subiectali q̄titati: & cū
talī rōe methaphic⁹ considerat. & methaphice ut
materiale s̄bm sub forālī & ut p̄cidit ab actuali di
sp̄positiōe subiciēdi q̄titati & ceteris accñtib⁹: cū q̄
dr s̄bā p̄mū fūdamētū p̄dicamētī: q̄ qñ contrahit̄
ad īferiora: tm̄ ut q̄ē ītrat eēntiā īferioris: q̄q̄ sub
iecta motui & oībus accñtib⁹ uideat̄.

¶ Sequitur secundū preambulū.

De diuersitate subiectōꝝ ī phīa naturali.

Capitulum primum .

a Daliquid uero: qñ ꝑest motui transmutatiōiꝝ subiicit̃: circa qđ phisic⁹ negociari uidet̃: nō enī ut ꝑē: sed ut ad aliud cōpar̃: & adaliqd nomīar̃.

Vñ ē notādū admodū: q̃ sit dīa iter subiectū phisicū & methaphicū: cū magna diuersitas sit tractātiū de subiecto ī phīa. nā quidā corpus mobile: aliū ens mobile: aliū sbām finitā posuerūt. q̃ diuersitas positiōis magnā īfert mētib⁹ hominū cōfusiōē. cū subiectū sit ī quolibet ope fūdāmetū: oīm que tractari debent in eo: & in quocunq; artificio. unū enim & idem uidet̃ esse subiectū in methaphica: phīa: & logica: diuersis tñ rōibus. quoniā ꝑꝑdest subiectū ē methaphisice formale: hoc significans: q̃ tale ab ipso cōsiderat̃: & sub tali rōe qđlibet materiale subiectū apprehendit̃ cum alietate. Et illud idē scđm qđ motui & trāsmutatiōi subiicit̃: a phisico cōsiderat̃. ut autē secūdis intētiōibus substernit̃: ē subiectū: quo logicus utit̃. primū ꝑꝑquidest: & ꝑē: ut formale & materiale a methaphisico. scđm adaliqd. terciū utibile. Circa uero adaliqd qđ ē sbām ī phīa naturali ē notādū: q̃ adaliqd nō sūit̃ ut relatiuū: sed ꝑ ipāre subiecta motui & referētie. Est tñ aduertēdū: q̃ quia diuersimōe res ē subiecta motui: diuersimōe diuersi de sbtō phīe tractauerūt. fuerūt enī nōnllī

Secundū

qui inter motū & motū dīam facere nō ualētes: alius aliū de positiōe subiecti īcreparūt. qm̄ motus alius natural' alius uolūtarius. naturalis: alius cōtinuus t̄p̄alis & successiuus: ali⁹ cōtinu⁹ & istātane⁹. Cōtinu⁹ t̄p̄alis & successiu⁹ ē ille: quo oīa corpora corporaliaq; moueri dicūt. Scd̄s ē instātaneus & cōtinuus: quo mouet' forma ī materiā: & materia ad formā: & cōtractiuū ad cōtrahibile. Ali⁹ us ē motus: cuius cā ē libertas: rōe cuius trāscendit naturā & eius modū: ideo res talī motui subiecta nequit phīe subiici. ignorātes igit' hāc motus differētiā: nō mīx si deuiāt a subiecto. unde uidetur: quia rē aliq; cuilibet motui subiectā ad phīam p̄tinerē cōsiderātes: s̄bām finitā sub rōe naturalitātis subiectū ī phīa posuerūt. & hī angelū & quālibet s̄bām subiecerūt phīe: & bene. sed quia īcreparūt aristotelē nō sufficiēter tradidisse phīam: qui solū corpus mobile uoluit illi subiici: nō p̄be de tanto uiro locuti sūt: nec forte ip̄m capere potuerūt. aristoteles enim de motu naturali & successiuo scd̄m qđ ē mensura t̄p̄is & ecōuerso: & scd̄m qđ motus mēsurat' ab illo scripsit. cui motui t̄m corpora & corporalia sūt subiecta. ut corpora celestia: elemēta: & elemētata oīa. q̄q; celi & elemēta scd̄m se nō sint tali motui simpl'r subiecta: eo quia scd̄m se nō sūt t̄p̄i s̄btā: sūt t̄m & t̄p̄i & motui s̄btā scd̄m ordinē nāe: quo natural'r ordīata sūt ad gñationē c̄li bet hoīs: & c̄libet alteri⁹ īdiuidui subordīati ad

preambulum.

illum. q̄ talia per se subiecta sunt motui & tēpori:
& quia uniuersalia cūcta ad positionē singulariū
ordinātur scđm ordinē pfectiōis eorū: quāuis eui
terna & a tpe sūt aliena scđm se: ideo ingenerabi
lia & incorruptibilia & ppetue sūt durationis: na
turalī tñ subiecta motui & trāsmutatōi affirmāt.
qm̄ oē ens nō liberū naturaliter mouetur ad finē
perfectiōis suū: ideo non obstat: si celi sint iam ī
fine ultimo. in sua. s. singularitate: ubi habēt suū
finem & cōplemētum esse: ad quod natura uni /
uersalium fuit ordinata: & hic habuerūt finē: qm̄
hic ordo fuit naturalis: sicut ferr̄. nō qdē ultim⁹:
sed secūdarie intēt⁹: ac p scđm itētione adept⁹.
qm̄ ē ali⁹ ipōx ordo: qui est p p̄mam intetione: &
ad perfectiōem ordinat⁹ uniuersi: ad quā omīa
naturaliter p̄us mouēr̄ q̄ ad p̄priā & p̄ticulārē. iō
celi primo mouentur ad p̄fectionem uniuersi na /
turaliter: quā ad p̄priā. ūde seq̄tur: q̄ oīa appetūt
ut sūt totū. de quo exēplū habem⁹ in quolibet p̄ti
culari: quod naturaliter appetit corrūpi scđm suū
eē p̄ticulare: āteq̄ natura uniuersalis detrimētum
patiatur. ut in uētosis expimēto uideēr̄. Caro enī
exnīs in suo toto p̄ticulari ī quo naturalī p̄ficitur:
naturaliter ab illo separi appetit: (rōe cui⁹ sepatio
nis tēdit ad corruptionē) ut natura toti⁹ uniuersi
tatis nō corrūpatur: ac uacuū patiatur. quod si ua
cuū pateret: esset corruptio p̄fectionis uniuersi.
ideo corpora celestia ad p̄fectioēm uniuersi p̄ pri.

mā intentionē naturaliter ordinantur: & p cōse/
 quēs mouē naturaliter per sua naturalia princi/
 pia. p que etiā naturaliter q̄scent: sine ordinis ad
 epto: ut in ultimo homine: & in quolibet homi/
 ne: & in q̄libet pte motus. quoniā eadem sūt prin/
 cipia essendi: mouēdi: & quiescēdi naturaliter. Ele/
 menta enī duplici appetitu naturaliter mouentur
 scdm ordinē naturalē sue nature. pmo ad suā sin/
 gularem & ultimā existentiā quā habent in ele/
 mentatis: & ideo ad generationem illorū mouen/
 tur tanq̄ ad perfectiū eorū. Mouē etiā scdm eū/
 dem ordinē naturalē: ut sua singularitas sub sin/
 gularitate uegetatiue & ceterarū possit consistere
 ppter eorū perfectiōem extrinsecā. habentq̄ etiā
 appetitū scdm eūdē ordinē sue nature sub ordina/
 te pme cause & perfectiōi sue & uniuersi ad animā
 rationalē. qm̄ quis ī singularitate absoluta sui eē
 habuerint finē: & in sub unito esse uegetatiue: &
 sensitiue: & imaginatiue: scdm quē appetitus eorū
 satiatus est q̄tū ad scdas intentiōes: nō aut̄ q̄tum
 ad pmas: qm̄ naturaliter appetūt etiā: ut sub aīa
 rōnali possint existere: & ab illa informari: q̄ fuit
 pma itentio cōpata p̄dictis. Scda uero cōpata ulī
 nature ad quā p pma naturalr ordināt itetiōem.
 igit̄ elemēta quis hēant finē q̄tū ad suū eē: mouē
 etiā q̄tū ad ordinē sui eē. Corpa enī ultīata p̄ticu/
 laritate p̄ticularizata ut elemētata absoluta: uege/
 tata absoluta: fēfata absoluta: imaginata absolu

preambulum.

ta: ac etiā imagiata subunita hoīesq; scdm qđ singularia sūt: & ī motu generatiōis cōsistūt: naturaliter mouēt̃ motu. materia uero & forma qbus generabilia ī actū ducūt̃: p motū agētū uniuerfaliū ac pticulariū naturali motui subiecte sunt: scdm quē sūt de cōsideratiōe naturalis phie. materia aut dicta cōtrariorū & forma illi pporcionata qru qlibet ē ps cōpositiua: dicit̃ corporalis: retinēs corporatiōnē: rōe cuius per se in pdicamēto ponūt̃. Sūt nā q alii qui nō solū hec corporalia: uerum etiā spūalia sub predicamento (ut substantias sepatas) sub phia naturali cōprehēdi: motui & trāsmutationi subiici uoluerūt. Et istis dicit̃: q bene dicunt. increpare tamē ceteros qui uia illuminatā eis ppara uerunt: neqssimū ē: & maxime cōtra ueritatē. qm nulla substātia spūalis motui naturali ē subiecta. oīs enī talis uolūtate regit̃ & gubernat̃. qđ de loco ad locū moueat̃ nō tñ naturalr. & si p itellēctū moueat̃ ad aliqd obiectū: rōe cuius dicit̃ moueri nō solum obiectiue: sed etiā localiter. quia ibi est: ubi opat̃. tñ nō dicitur aliquo modo moueri p localem apprehensiōem obiecti intellēctus: sed p electiōem obiecti declarati: ad quā requirit̃ uolūtas: q nō ē natural potētia. nō q nō isit naturalr qtu ad pmā ei⁹ nālē opatiōem & cōstitutiam ipi⁹ sbē: sed quia ei⁹ actiua opatō aut seq̃la actiōis naturalis nō ē sed libera: iō sbm utēs tli potētia siplr: nō pōt naturalr opari. qm opatiōes sūt singlariū: &

Secūdū

singulare operatur: suis utendo potentiis: & a pre-
dominio nobiliori. ita q̄ quamuis potentie simul
concurrant in qualibet operatione: sicut simul cō-
currunt ad esse: illa uero que predominās est q̄tū
ad esse: predominans est etiam in operari. uolun-
tas autem predominans est in esse ratione liberta-
tis: ratione cuius est electiua obiecti: & impatiua
potentiarum: per cuius imperium etiam suppositū
mouetur: non tamē naturaliter. Nec reffert
si mouetur ab oriente in occidens: quoniā quāq̄
localiter terminus a quo & terminus ad quem di-
stinguantur: & propter eorum distantiam natura-
lem: non propter hoc talis mot⁹ a termino a quo
ad quem dicitur localis: quoniam omnis talis est
per modum spaciū: ita q̄ mouens siue mobile pri-
mo exigit actinctionem mediū: & per consequens
quālibet partem mediū: quā terminū ad quē. hoc
enim est de exigentia necessaria motus naturalis:
motus autem substantiarum separatarum quāuis
sit per terminos distantes: non tamen est per me-
diū. non quidem primo est in medio quā in termi-
no. Item quia nullus mot⁹ naturalis est instanta-
ne⁹: ut ab aristotele: immo ē successiu⁹ & tempo-
ralis: & semper tempore mensurabilis. motus autē
localis qui tempore non mensurat⁹: naturalis esse
nō potest. nec ualeret si diceres: quod ē successio.
quoniam relinquere terminū & acquirere termi-
nū absq̄ successione esse minime potest. nam suc-

preambulū.

cessio est in motu & non in terminis. & ē in motu ratione t̄pis & rōe spaciū: q̄adquir̄it p̄ act̄in̄ctionē partis post partē. quā act̄in̄ctionē āgeli nō possūt habere: q̄m̄ in motu naturali oportet qđ mobile motus & spaciū proportionē: & pars mobilis ad ptē motus: & pars mobilis ad ptē spaciū: hoc aut̄ manifestū est: nulla enī īproportio naturaliter ad aliqua unibilia ordinatur. omne enī spaciū materiale est & dimēsiouib⁹ subiectū: & ptes spaciū naturā habent totius: quoniā ex ipsis est. mobile uero qđ p t̄le spaciū localiter mouet̄ & naturalr: naturalr a loco continet̄. s̄bē uero sepate a loco cōtineri minime ualent: sed ecōuerso: ratione cuius uirtuti eorū nec totū dimēsiōnatū nec pars dimēsiōnati p̄portionant̄: quia mot⁹ eorū nō est secū dū quātitatē uirtutis: sed secundū determinatiōnem uolūtatis ratione libertatis: secundū quam uullū habent naturalē motū: preter motuū alterationis in actū intelligēdi: pro illo p̄ori quo abstrahit̄ ab actū adhesiōis & electiō uolūtatis: quo naturaliter fertur in obiectū. non tamē mouetur tali actū ad ip̄m obiectū localiter sed alteratiue.

De sufficienti subiecto phīe naturalis. Ca. II:

Vnt etiam non nulli: qui subici phīe naturalī non modo coporalia & spiritalia & que a coporalibus & spiritalibus abstrahuntur uoluerunt. uernm etiam aliqua q̄ formaliter non habent predicationem entis. ut sunt

Secundū

oēs differentie a latere: & oēs substantie formalitates in sua singularitate materiali naturali sumpta: de numero quorum sum unus: non tamen alios increpare uolens: quoniam unusquisque bene & acute dixit ac maxime ille princeps aristoteles secundum intentionem suam: secundum quod corporalia motibus naturaliter erant subiecta: stricto modo de motu loquendo. bene etiam quod ens mobile. ac etiam quod finita substantia in quantum naturale philosophie naturali subdiderunt. non debet morderi: qui tantam lucem nobis parauerunt: ac etiam uiam inuestigandi tribuerunt quam nisi aperuissent: nunquam ad increpandi modum peruenissent. Quid enim si isti alios transcendere uoluerunt: in subiecto philosophie aliquid si legis (si non omnia) tibi placebit: & si non tace & scribe. leges quidem omnia & minimum incognitum reprehendens. non ut sentias te dignum fore: sed ut ab aliis uidearis edoctus. audi: cum illis ego inquires aio: Entitatem mobilem in quantum naturalem substantiam esse in philosophia naturali. omne enim quod ad aliquid hoc est ad aliquem finem naturaliter ordinatur tanquam ad terminum motus: subicitur philosophie naturali. igitur entitas mobilis in quantum naturalis est substantia in philosophia naturali. Est tamen notandum quod entitas mobilis in quantum naturalis non sumitur per conceptum formalem partiali entis: sed sumitur per conceptum communi omnium mobilium naturaliter includenti dictam realem & substantialem relationem: illud tale est de consideratione naturalis philosophie. dicitur uero quod ordinata sunt secundum ordinem sue nature ad contractionem ge-

neris p subſtractis ſūpte: nil aliud ſūt q̄ forma & materia: q̄p̄ ſcdm modū ſuū q̄libet ordīat̄ ad motū uni⁹ ad alterā: & ad gñatōem toti⁹. Nec obſtat ſi dicas: q̄ materie nec forme cōpetit opatō: quia p̄tib⁹ p ſe nō cōpetit mot⁹: qm̄ iſte ptes dicūt̄ p̄teſ ī ordīe ad totū. tñ añ talē ordinē ad actū ordinis hūerūt totalitatē: & ordinē totalitatis: gr̄a c⁹ nō ptes: nec forma: nec materia ſimplr̄ dicta: ſiē nec ptes ſimplr̄ p̄dicari p̄nt: ſcdm qd̄ enī & ptes: & forma: & materia dicūt̄: in hoc qm̄ eis accidit ſicut ptes: & ſicut forma: & materia. & iō nō obſtat quīn cōueniat moueri: ſiē īformās ad īformatū: aut īformatiū ad īformabile. nā qñ forma uel materia q̄ ē altera ps cōpoſiti: cōſiderat̄ ut ī ſe ē: tñ includēs termīos & poti⁹ cōcept⁹ q̄dicos & ītraneos: iſta talis cōſideratio ē methaphiſicalis. ſed inquātū hec tal̄ forma ſiue materia īcluſiua p̄dictorū cōceptuū ordīat̄ ad talē denoīatōem: ut motui ſit ſubiecta: d̄r ſub phīa cōtineri. nā illa naturalr̄ mouet̄ ſcdm ordinē naturalē ip̄i⁹ & materie: & c⁹ libet hñtis ī recta linea eē. qm̄ cōtrahibile: determinabile: ac īformabile qd̄ idē ſignificāt: ad dcās īforātōes moueri ueri⁹ dicūt̄: quā ſbē ſepate. & iſti altiori mō quā alii qui ſbām finitā īquātū naturalē p ſubiecto in phīa poſuerunt: ut ī ſua cōſideratiōe ſbās ſepatas cōprehēderēt. qd̄qd̄ de iſta materia uerū ſit: hoc p̄ ītellektu meo ueꝝ hēo: q̄ entitas mobil̄ īquātū naturalis īcludēs rlōem ſbā

Secundū

lem sub rōe naturalitatis est subiectū in phīa naturalī. et sic solū dictū hoc habeas: ut que sit differentia inter subiectum phisicum & methaphisicum. hoc enim q̄dest: & q̄ē. ad aliquid uero illud quod pprie ad aliud ordinatur: & qđ generabile & corruptibile per se uel per accñs & qđ ad illud ordinatur phīa comprehendit. generari quidē pprie singularia per se dicuntur: forma uero & materie per accidēs: hoc est ad generationē toti⁹ geniti. Aliqui enī dicūt formā generari per se: q̄ est cōtra cōditiones principiorū: que sunt: qđ nō sint ex aliis: nec ex alterutris: sed q̄ oīa fiāt ex his. nā si forma generaret: aut ex se aut ex alio generaretur: quoniā omne quod generat ex alio generat: non pōt dici ex se: quoniā esset anteq̄ eēt: quod est contradīctio: quoniā si ex alio: aut illud esset materia aut aliud: quoniā p̄ter formā & materiam & per accidēs p̄uationē nō est aliud p̄cipium. nō ex se p̄pter dictā contradīctionē. quoniā omne q̄ generat p̄supponit illud: de quo generatur. ideo idē presupponeret seipm: & eēt subiectū de quo posset oppositum p̄mi p̄cipii predicari: uidelicet esse et nō esse simul: nec ex priuatione: quoniā priuatio non est principiū nisi in trāsmutatione: in q̄tū in introductione forme abicit p̄uatio ipsius: & sic nō manet in re generata: qđ est contra naturā geniti. ideo si forma non generat ex se: nec ex priuatiōe: oportet q̄ generet ex ma

preambulum.

teria: hoc aut est impossibile: quoniam si sic: forma non esset principium: quod est contra ueritatem. & per consequens contra positionem omnium philosophorum: ponentium materiam & formam per se principia cuiuslibet transformationis esse: esse ac etiam contra naturam principiorum: secundum quam eis naturaliter competat non esse ut dictum est ex aliis: nec ex alterutris: sed quod omnia sint ex his. Dicunt namque illi: quod generatur ex materia subiectiue. & bene dicunt: tamen hoc est generari secundum quod. quoniam quoniam forma deducitur de potentia materie: non deducitur obiectiue: nam per creationem habuit esse in se: & in materia ultimum per insertionem: quod deducitur per actionem agentis: quod ad generationem totius non solum deducit formam de non esse particulari: ad esse particulare: sed etiam ipsam materiam. quoniam omnia particularizant ad generationem totius. ita quod nec forma nec materia generatur nisi secundum quod: hoc est secundum esse singulare informatiuum forme: & informabile materie. nec ad hoc obstat si dicatur: quod actiones sint singulariu. & si actiones sint singulariu: pari ratione & passionibus. & si materia est utilis quomodo agens naturale poterit agere in materiam primam & ultimum: dicitur quod bene: quoniam materia prima si est utilis in sua utilitate est singularis: sic dictum est de terminis ordinis predicamentalis: & agens naturale potest agere in illa mediante illa singularitate: maxime quia est dimensionata: quibus dimensionibus indeterminatis: non simpliciter tamen: quoniam determinatum esse habet sue singularitatis. sunt tamen secundum quod indeterminata. scilicet. quantum ad ultimam determinationem. potest tamen

g iii

Secūdū

agēs naturale nō mō ulē: sed etiā p̄ticulare ī ulīta/
te materie maxīe rōe dimēſionū: q̄ q̄uis ſint inde/
termīate q̄tū ad hoc ul̄ ad illd̄: nō tñ ē: q̄ ille dimē/
ſiōes nō hēant ptes diſcretas ītegrātes īpas dimēſi/
ones: ī q̄p̄ q̄libet agēs naturale pōt terminare ſuā
opatiōem. & īpā materia ſcđm totā eēntiā ſuā pōt
termīare patiēdo actōem agētis. qm̄ q̄libet ps diſ/
crete q̄titatis cōtinet in ſe oēs ptes ſbāles materie.
ita q̄ tota materia ſcđm eēntiā ē ī q̄libet pte diſcre/
te q̄tūcatis. Ideo qm̄ agēs naturale agit ī aliquā p̄/
tē materie diſcrete q̄titatis: agit ī totā eēntiā mate/
rie: diſponēdo illā: ut ex īpſa poſſit educere ſingu/
laritatē ei⁹ & forme: quā ſingularitatē ultīatā hñt
forma & materia ī potētia: quā agens naturale in
actū deducit ad gñatōem totius. nā forma & ma/
teria iā hñt ſuū eſſe cōpletū q̄tū ad eſſe eſſentiale
& q̄ditatiuū: ſcđm qđ de īpīs ī ianua artis ſpālī di/
ctū eſt. ſcđm uero ordinē naturalē eāp̄ nō hñt in
actu gradus: ad quos naturaliter ordināť. ſed ad
illos per agentia naturalia deducuntur.

De ſubordinatiōe graduū ī p̄ticularibus. Ca. III.

St tñ aduertēdū: q̄ ſūt p̄les gradus ī gñā/
e bilibus & corruptibilibus: q̄ ſūt termini
ſubordiati ſcđm ſub&ſupra. ut mīeralia:
plāta: herba: arbor &c. & q̄libet iſtoꝝ termīoꝝ di/
uidit̄ p̄ ſuas ſpēs: & ſpēs ī ſuis īdiuiduis. & tñ mīe/
rale nō gñat̄ & ſic de ceteris. & qđlibet iſtoꝝ ē ulē
uſq̄ ſpēm ſpēaliſſimā īcluſiue: ad q̄ nō uidet̄ actio

preambulum.

agētīū naturaliū sufficere: ī quo intellectus ualde dubitat. tñ qñ cōuertit̃ aut reflectit̃ supra se appetēdo liberari īquit. iste forme ules quāuis sint generabiles & corruptibiles: nō sunt generabiles & corruptibiles sic cetera. ut uegetatiā: sēsitīā: imāginatiua: q̃ nō generāt̃ obiectiue: inq̃tū sūt: sed ī q̃tū singularia sūt: ita qđ qñ forma īducit̃ in materia: nō īducit̃ nisi subiectiue: hoc ē scđm q̃ materia siue ps discreti eē materie ē s b̃m forme siue discreti eē forme: qđ p̃supponit eē ip̃ar. qm̃ subiecti siue sit actiūū siue passiuū sp̃ ē act⁹ scđ⁹: q̃ nccārio p̃suppōit p̃mū: qm̃ a p̃ma cā eternalr hūit eē ī sua nouitate. iste aut̃ forme nō hnt suū esse ī materia quēadmodū alie: uidelicet uegetatiua: sēsitīua: & imāginatiā: educūt̃ tñ de potētia materie: nō aut̃ scđm eūdē modū. qm̃ iste s̃iplr: ille uero scđū qđ. uegetatiā enī sēsitīua: & imāgiatiua: sūt fore sbāles deducte de nō eē ad eē p̃ primā cām: & sbālīter īmerse in materia scđm ulītatē earū. p̃portiona tā ulītatī materie: cū qua quattuor sbālīter sunt essētie. Prima quarum elemētatiua p̃ fūdamento ponitur materiali: & p̃ma pleītudīs ps cōcauitatis lune: ītegrās totalitatē mūdialē integritate sbālī. Scđa uero ordīe naturali uegetatiā dicit̃ poni se cūdū essētiā suā: p̃mo ī fūdemēto naturali p̃ īsertionē suī passiuā: dei uero actiūuam: & est secūda plenitudinis integralis ps ipsius cōcauitatis integrās partialīter & substantīalīter orbem: Tertia.

g iiii

Secūdū

aūt nomē hēt cōe sex formarū: q̄ ip̄am in eē sbālī
 & effēcialier posuerūt. nullū retinēs ppriū illarū
 nomē: sed scdm q̄ cōmuniter q̄libet ip̄larū desi /
 gnat̄ sēs⁹ uidelicet: ideo illa sēsitiua: aut sēs⁹ cōis:
 ut totalitas quedā & forma una in sua duali cōita
 te essentiali uidelicet & accidentalī: cōis namq̄ di
 citur & essentialiter: cōmūitate correspōdēte pti
 cularitatī sēsūū particulariū integrātium totalita
 tem: a qua uniuersaliter (ut ab oī intuēti ueritatis
 claritatē) sumit nomē. Cōmūis etiā dici^r cōitate
 accidētalitatis & ulītatī sūpta a cōmūitate cuius
 libet particularis sensus: q̄ tāquā totū ulīe suas res
 spicit partes subiectīas: & talis scdm utrāq̄ totali
 tatē inserta ē in materia prima: p̄ma agēte causa
 scdm retinēs in ipsa ordinē ordīe naturali forma
 rū: & tertiā plēitudinē cōcauitatis designās. Quar
 ta enī est imaginatiua designata in sua ulī & sin
 gulari eēntia: p̄ma cā dirigēte īserta ī materia: ter
 tiū in ordīe naturali positiōis effēdi ordinē gerēs:
 q̄rtamq̄ plenitudinem ponens. Istis enī quattuor
 effētiis plenitudo ītegratur: uidelicet elemētatiā:
 uegetatiua: sēsitiuā: & imaginatiua. a quib⁹ mlti
 doctores moti sūt quintā essētiā nominare celū.
 alii uero quoddā ex his quattuor cōstitutū: quod
 artificiū nature nominarunt. modo hoc. modo
 illud. semper quinta essētiā sumpta est compara
 tiue ad quattuor substātias huius īferioris mūdi.
 De realium uniuersalium preexistētia. Ca. III.

preambulū.

Peripatice erige aures & audí: apí oculos
 o & uide. iste enim q̄ttuor sbē mūdī ulēs &
 quelibet illarū ē existit: & opať p̄ter sin/
 gularia: & ante ipsa singularia. que oía ostendūt
 fide & ratione: fide nāq̄: quia dixit deus terre pre
 cipiens uní omniū in loco: producat terra herbā
 uirentem: animalia raptantia: & mari ut anima/
 lia natātia produceret: aeriq̄ animalia uolatilia:
 nullū quidem erat singulare nisi singularitate cō/
 municabili: ipsis tamen precipiebatur. unde eē &
 existere notificatur. nō enti enim nihil precipit̄.
 operari uero in eis fuit: quoniam preceptū imple
 uerunt. omnia ista esse: existere: operari: prefue/
 rūt omnibus singularibus tanq̄ uniuersalia realia
 & ante rem ultimate existentem. hec omnia satis
 fide patent: que maxime est consona rationi: pp̄/
 ter eius ueritatis magnitudinem. elementa enim
 tanq̄ presupposita quodlibet elementatū precesse
 rūt quantum ad esse: quoniam q̄dlibet habet esse
 per illa: ideo eē illoꝝ p̄supponitur ab illis: q̄ eē ab
 ipsis hauriūt: & sic habēt eē preter singularia: qm̄
 ab ipsis uniuersalibus elemētis in sua singularita/
 te uli existētib⁹ oía elemētata pducūt: & ipsa ele/
 mēta uniuersalia ī uniuersali singularitate exñia:
 ultíata singularitate singularizāt: q̄ singularitas
 ultíata uniuersaliū: poti⁹ pticularitas debet noía
 ri q̄ singularitas: dicta a ptitiōe totius ulis in ptes
 subiectiuas. iō pticularia & sub specie de p̄dicamē

to sbe dicuntur tali singularitate: cuius totalitas ulis
partit. ante enī istā pitionē ipā elemēta oīa sūt:
quoniā pitione talis ē quedā habitudo accidētalīs
psuppones exnām rei cuius est: ideo elementa ante
esse alicuius elemētati habebāt exnām: q̄ interior
modus est qualibet habitudine accntali. agentia
uero ipsorū prior est omnib⁹ pticularib⁹. nullo eī
particularium existente elementa orbem cōstitue
runt: luneque concauitatem impleuerunt: hec
omnia prefuerunt singularibus. De aliis uero tri
bus eēntiis ulibus. s. uegetetiua. sensitia. & ima
ginatiua: fide & rōe patet ipsas sua pticularia pces
fisse. fide qdem: qm̄ elementis dētū est: ut pdu
cerent herbā uirentem aīaliaq: qb⁹ sine esse ue
getatiue: sensitue: & imaginatiue: dici nō pote
rat: neq: sine opatōe parere poterāt: & qd̄ iste tres
essētie essēt in ipā elemētatiua: naturali rōe pspi
citur. quoniā agentia ulia nō pnt ipas obiectiue
pducere: nec etiā habere aliquā specialē opatōnē
in materia: deficiente iuuamine extrinseco: ppr̄
iproportōem eorū existentīū speraliter. nllū enī
erat iuuamen quo spāliter ipsa possent iuuari: ac
moueri: cum pro isto priorī nullum erat: nec natu
raliter nunquam fuisset particulare agens: quo
ipā naturaliter indigēt ad sui motionem: ac eorū
improportionem modificandam: que ex maxīma
actiuitate unius elementī in quamlibet sperarum
secuta fuit in mīxtione naturali ipsorum: dirigen

preambulū.

te prima causa: positione eorum iuuata uniuersa-
litate loci: iō oportuit: ut sine uacua nō eēnt: ad
quē naturaliter ordīata sūt: aliquo agēte p̄ticulari
& uniuoco iuuari: & qđ esset de natura eorū: ali-
ter aut nunquam iuuari possent. Nec hoc obstat
fidei: que habet: quod deus prima causa iuuat ip̄a
agētia uniuersalia p̄cipiēdo: quoniā quāuis nō sit
de natura eorū: nō itelligit nisi de agētib⁹ extra
essētiā: sicut sunt omnia p̄ter primam causā: q̄ in-
teri⁹ rei agit: . nec indiget materia q̄titati subiecta:
quoniā interior est rei quā ipsa sibi. & sic quāq̄
nō sit de natura elemētorū: uegatatiē &c: de oib⁹
tamen uegetatis/ sensatis/ imaginatis: preceptum
factum est: intetius operando: & particularia pro-
ducēdo: quia omnia cōsistebāt ī potētia materie:
quorū uniuersalia actu possidebat. nec indigebat
materia nisi tactu iuuatiuo agentis particularis:
cuius uices deus suppleuit: qui instanti & uerbo
uoluntatis sue materiam disposuit: & uniuersalia
sua particularia p̄duxerūt. ideo qñ in priuatōem
ueniunt ad ea non est regressus: nisi per illud a-
gens quo materia fuit disposita. ¶ Non enī p̄ce-
pit deus terre: quod hominem faceret: quoniā
formā ad tale producibile minime habebat. sed
dixit: faciamus hominem: ipsum quoq̄ fecit de li-
mo terre: hoc est de illa substātia que uno mō di-
cta ē quīta essētia de quattuor supradictis essētiis
unita: hoc qđ ostendit istas tres essētiās iam pre-

existere in materia: quoniā si non: nō dixisset ter/
re & mari q̄ producerent aīalia: sicut nō dixit: ut
producerent hominem. immo dixisset: faciamus
sicut de homine: hoc autem ratione manifestat̄ .
nam iste q̄ttuor essētie sunt q̄ttuor principia rex:
q̄ cōcurrūt ad esse cuiuslibet pducibilis p naturam
generatōis scdm naturā generātis: ita q̄ in aliqb⁹
aliq̄: in aliquibus oēs actuant̄: saltem duo forma
& materia ad que oīa reducūt̄: & si cuiuslibet trā
smutatiōis sint tria principia. forma. materia. pri
uatio: in esse uero duo forma & materia. forma tñ
in eodē multiplicari pōt in diuersitatē generis seu
speciei. sunt enim principia cuiuslibet generatio/
nis a nullo deriuata per generationem: sed oīa ab
istis. oē enī deriuatū p̄supponit p̄mitiuū: a quo de
riuat̄. si tale enī deriuatū deriuat̄ actiōe tpe men
surata: de necessitate primitiua siue generatiua p̄
supponit: nō solum quantū ad eē: uerūetiā quātū
ad existere & agere. quoniā generatio p quā ge
nerata habēt eē: est successiua: & tpe mensurata: q̄
necessario p̄supponit singularitatē & existentia
generantiū. igit̄ sunt preter particularia: & absq̄
aliq̄ fabricatōe intellectus. ita q̄ nullo existēte in
tellectu illa habent in rerum natura esse realiter:
cum existentia p̄portionata .

De uniuersalibus post rem. Cap. V.

a Līa uero uniuersalia de q̄bus superius lo
cuti sumus: ut minera! e. plāta. arbor. &c

preambulum.

nullum esse habet nisi in intellectu. ita quod per fabricam intellectus habent suam unitatem uniuersalitatis. quam ipse intellectus a singularibus sumit per abstractionem: quod predicabilis & abstrahibilis est: non autem contrahibilis uniuoce ad sua particularia: quoniam si contrahibilis esset ad sua particularia realia: preexistens esset: que realitas requiritur contractioni cuiuslibet: sunt enim posteriora aut nihil. non solum iste unitates sunt posteriores predicabiles predicatione cuiuslibet conuenientie: sed etiam iudicatur iudicio naturali accidentales. quoniam lapis nihil aliud est quam quattuor elementa: quod nomine terre designatur: quia est terra congelata: ita quod preter quattuor elementa nihil substantialiter reperitur: ostenditur in dissolutione: quoniam lapis corrumpitur: resoluitur tantum in quattuor elementa: & non in lapideitate. quoniam non fuit tale principium in positione ipsius lapidis: ideo nec resolubilis in ipsum. Item ipsi lapides cessabunt: quoniam corrumpentur omnes particulares lapides. ubi tunc lapideitas reperietur: nusquam certe. non solum subiectiue: sed etiam nec obiectiue. cum talis unitas non sit propter fabricam intellectus uiatoris: qui ueritates rerum in distinctione ignorat: quas fingit per proprietates earum ac passionum. Aureitas enim unitas posterior est & accidentaliter: & sic de aliis & quod fortius est: arbor accidentaliter est per suam arboreitatem: & sic de suis speciebus. ita quod in quolibet particulari nihil aliud est quam quattuor elementa: &

Secūdū.

uegetatiua cum proprietatibus accidentalibus p^opti-
nētibus uegetatiē diuersificate scdm diuersā mī /
xtionē elemētōꝝ: & diuersā īfluētiā corpōꝝ supio
rū: & diuersā īpressionē pticularis agētis: q̄ a p^omo
immobili motore illi fuit impressa: & diuersam in
fluentiam loci. & sic de herbis plantis &c. hoc idē
uniuersaliter de omnibus speciebus uegetatoꝝ di-
citur: & qđ fortius est de omnib⁹ animalibus idē.
nā afinitas. equinitas. & sic de ceteris non hñt ali-
quā unitatē cōtrahibilē p^opter unitatē elemētatiue:
uegetatiue. sēsititiue. & imaginatiue. nō aut eqni-
nitas ē nisi tm scdm qđ dictū ē de plantis: uideli-
cet secūdū īfluētiā rerū scdm ordinē naturalē fī-
nis ordīataꝝ. hoc aut uidet^r mltū difficile: qm si
iste unitates uniuersales sūt accidētales: uidet^r qđ
omnia cōposita ex hiis sint entia per accidēs. q̄ ta-
lia nō ponūtur in predicamēto: nec de his habet^r
sciētia. hoc aut est falsū: imo ponūtur in predica-
mēto: & de his habet^r sciētia: qm quis iste unita-
tes uniuersales sint accidētales: nō p^opter hoc faci-
unt ens de p^occidēs. ratio est: quia forma accidēta-
lis ad hoc qđ faciat cū sūtō ēs de p^occidēs oportet
qđ adueniat enti in actū: & ens actū requirit: qđ
sit in ultimata existentia: & adueniens tali enti sp̄
denominat illud cū designatione subiecti deno-
minati: & predicati denoīnantis. Afinitas uero &
similia non adueniunt enti in actū ultimata exñā
actuato: sed est quedam proprietas sequens certā

preambulum.

mixtionem elementorum: & uegetatiue: & sensitiue. ita q̄ per illam talem mixtionem: & influentia celorum. & impressionem agentis particularis: influentia loci: ista talis proprietas est consequens ipsum esse: quasi substantialiter & immediate designat proprietatem motam talis mixtionis. quemadmodum masculinitatis que designat proprietatem singularem: non addēs aliquā perfectionem preter gradum. Videmus enim animal contrahi per rationale & irrationale. Irrationale quidem non addit aliquā naturā specificantē illud cōmūe cōtrahibile: nec brutetas est aliqua forma cōtractiua aīalis. qm̄ si talis esset cōtractiua aīalis: posita p̄ aliquo positiuo: q̄ro de illa & de omni inferiori illi subalternato in sua unitate: secundum quā sunt cōtractiue si sint substantiales: aut non. si non habeo propositū: si sic tūc suū esse cōtractiuū aut est per generationē: aut p̄ creatōnē. nō p̄ generationē qm̄ p̄ncipiū est: nullū enī p̄ncipiū generabile ē: nā omne quod generat̄ p̄ncipiatū ē: & non p̄ncipium: quod generat̄ etiā ex aliquo generat̄. p̄ncipiū nō generat̄ ex aliquo sicut iā sup̄ius dictū ē. si enī dicas ex materia subiectiue: sicut multi dicunt: subiecti presupponit eē: & sic si irrationalitas contrahit ipsum animal posita p̄ aliquo positiuo: requiritur de pura necessitate: q̄ sit ante quam contrahat illud. sed hoc est falsum. nam omne illud qd̄ substantiale ē: creatū est a deo: positiuū & affirmatiuū est: & omne tale

Secūdū

est ppetuum: incorruptibile: & ingenerabile. alias
oppositum esset in obiecto: hoc ē quod esset crea
tum & non creatum: qđ est impossibile. qđ autem
oppositum hoc sequatur patet: nam actus agētis
infiniti & eterni est infinitus & eternus ex pte ei⁹.
ita qđ indiuisibiliter & infinite est & eternaliter su
per effectum: ratione cuius est impossibile: qđ illđ
qđ imēdiate est productū siue motum simpliciter
de non esse ad eē: unq̄ suum esse possit trāfire ob
iectiue in preteritum. iste enim forme uidelicet ir
rationalitas & subordinata istī: non solum corrū
punt quantum ad singulare esse: sed etiam q̄tum
ad uniuersale esse. quoniam sunt posteriora suis
singularibus: ad generationem quorū generātur:
& ad corruptionem corrumpuntur. Vnde couclu
sio ex dictis potest poni firmiter: quod omnes sūt
accidentales: & quod omnia animalia preter ho
minem distinguuntur numero substācialiter. acci
dentialiter autē differūt specie. sicut hoīes omnes
differunt numero substācialiter: accidētaliter
autem differunt specie: sicut masculi & femine. &
sicut masculinitas & femininitas non addit aliquā
perfectionem substācialem super naturā specifi
cam: sic nec asinitas addit aliquam perfectionem
substācialem super naturam generis: qđ nō sim
pliciter ē genus eorum. sed quia ex opposito diui
dunt ipsum animal cum homine: ideo ponitur eis
una priuatiua differētia correspondētia illi opposi

te. nec refert si post eorū singularitatem differant specie. quoniam hoc non est incōueniens: aliqua distingui numero substantialiter: & q̄ secundo & a posteriori distinguantur specie: in qua etiam distinguuntur numero: sicut hic masculus & hic: & hic asinus & hic in specie accidentali: non tamen per aliquam perfectionem substantialē. ut in specie humana cuius singularia post eorum substantialē indiuiduationem distinguuntur specie: nā hoīem alius masculinus alius femininus. Nec obstat si ponantur in predicamento ut talia: in quo non ponitur masculinum nec femininum. quoniam designant differentiā cōdiudentem cum rationalitate: non tamē positiuam & substantialē: q̄ sit cōtractiua. bene q̄dem consequentē & abstrahibile & abstractā. masculinum tamen & femininum ut tales non debēt poni in predicamento. quoniā predicamēta impmixta sunt. & tales differentiē nō diuidūt aliqd cōe uel aliqd designās aliquā naturā cōem: sicut asinitas & similes: que naturā cōem condiuidunt: ut brutum: quod designatiuū est nature cōis: masculinitas autē & femininitas non sunt huiusmodi. nullā enim naturam cōem condiuidūt: sed pluralitatem tantū nature: ut hominū alius masculinus ali⁹ femininus. Non potest dici q̄ diuidant hoīem: dicēdo homo alius masculinus alius femininus. quoniam spēm spēalissimā hoc admittēre est impossibile: propter eius simplicem & immediatam cōicabi-

Secundū

litate ad gradus específicos: preter quos sua non se extendit cōmunitas: ut ad forteitatem: platoneitatem: & similes. si alie accidunt differētie importantes aliquā specificationem alicuius cōitatis: nō est nature spēi spēalissime: sed est graduū ipsi⁹ nature: quorū cōitas ē cōicabilis. quoniā illorum ali⁹ masculinus: alius feminin⁹. & ideo quīs determinatio istorum singularium consequat^r influētiā celorum: agētū. loci. & ceterorū (sicut afinitas. &c.) nō faciunt ens de p se. quoniā nullā naturam diuidūt: sed pluralitatē nature ut dictū ē: nec p se ponūt in p̄dicamēto. Afinitas autē & si cōsequat^r influentiās celorū: agentū particulariū: locorū. &c. & sit accidēs nō solum nature: sed etiam pluralitatis nature: nō tamē cōpositū dicit^r ens de paccīs: nec abiici^r a p̄dicamēto. cōdiuidēs enī ē cū rōnali animal. ratione cuius cōdiuidētie spēs eius sumūt p̄seitātē p̄dicamētalē. masculinū autē & femininū non consequunt^r aliquod cōe imēdiatū cōdiuidēs aliquā cōiorē naturā: non potest aliqua natura p se & imēdiate de eo predicari. & ideo qñ superius predicat^r de illo: nō nisi scđm qđ ī illo ē. ī illo qđ ē est cum altera parte contractiua. si autē aliqd fuerit consequens formatiōem inferioris ex cōtractiūo & cōtrahibili: nō tamen p̄dicat^r cōtrahibile de inferiori scđm illā cōsequētiā: sed tātum scđm illā cū q̄ simpliciter & p se cōtractū ē: & ei ē cōps. nō tñ dico: qđ p̄dicat^r scđm illū modū: quo pars est: quorū

niā nulla pars de suo toto potest predicari: siue sit integralis: siue eēntialis: siue subiectiua: quoniam talis predicatio in recto esset falsa. sed dico: scdm illum modum quo est: excludens omne aliud preter comptem: uel habentem locū comptis: ut gradus: & non ut pars imo ecōuerso predicat de pte. sicut homo predicat de suis singularib⁹ ut totū: tanquam de partibus subiectiuis: & animal de homine tanquā de parte subiectiua. nec refert: si animal sit pars hoīs. quoniam oīs predicatio quiditativa presupponit q̄ predicatum sit in illo de quo predicatur pars substantialis: alias nūq̄ p̄dicaret de eo. non qdē ut pars: sed ut totū uniuersale: qd est pars eēntialis: de sua parte subiectiua: q̄ ē totū essentiale. quādo autē spēs spēalissima de suis ptīcularibus predicatur: nō predicatur scdm illū modū: quo naturaliter & substācialiter ē in illis: uide licet p modū ptis. sed p̄supponit talis modus p̄dicabilitati: qm̄ ptialitas cōseq̄tur ordinem rei imēdiate. predicabilitas qdem modum rei. ideo quādo predicatur superius de inferiori: (ut hō de hoc hoīe) predicatur quia in eo. & sic predicatur homo. uerbī gratia sortes est homo: non supponit p masculo: etiā si dicerem iste homo: demonstrādo mariam uel petrum: sed tantum pro supposito humano. tamen nos utimur multis: sine quibus doceri minime ualeremus: uti omnis: & nullus. & similia. Et non refert etiam: si ponantur

Secundū

quoniam nihil mutant in substantia rei: uti omnis homo currit: & nullus homo currit. iste sūt cōtrarie propter exclusionem superflui. quoniā omnis distribuit tantū p singularibus nature: & non pro talibus singularibus. quoniam omne tale est ens per accidēs: qđ excludit ab omni pđicamēto. utimur tamen istis causa necessitatis: maxie quia sine istis confūderemur in suppositionibus terminorum. & tamen designant aliquā pprietatē nature: quarū sunt aliquę que faciunt ad necessitatē multiplicationis graduū speciei: ut finaliter & extensiuē perficiat: ut sunt masculinum & femininum. aliqua que faciunt ad ornatum nature: ut sūt predictę unitates uniuersales & posteriores illis quorū sūt: que nullū hñt fūdamētū ppetuū. qđ tuor enim sunt substantię: que sūt in quolibet aīa/ li irrationali perfecto & absoluto. uidelicet elementatiua: uegetatiua: sensitiua: & imaginatiua. q̄ nō subordinate sunt qđ ad esse quiditatiuū & obiectale: qm̄ nulla istarū includit aliā: imo quelibet est ens p se: & in pđicamēto p se ponit: abstrahēs quelibet ab aliā. sicut spēs diuidētes immediate & non una per aliā aliquod genus: sicut corpus: qđ eq̄liter diuidit in eq̄litate uniuersalitatis: rōe cui⁹ est eq̄litas situatiōis ī predicamēto. Nec obstat si in compositis ipsarum se presupponāt: ita qđ una est aliā prior: sicut elementatiua que p̄supponit ī uegetato: uegetatiua in sēfato: & sēfitiua ī imagi-

preambulum.

nato. ita q̄ nō pōt esse uegetatū: quīn sit elemēta-
tū. nec sensatū: quīn sit uegetatum. nec imagina-
tum: quīn sit sensatū. non tamen conuertibiliter.
in abstracto uero minime. qm̄ uegetatiua nō iclu-
dit elementatiuā: nec sensitiua uegetatiām: nec i/
maginatiua sensitiām formālī & q̄ditatiue. bñ q̄
dē materialiter in cōposito: sicut figuratū. ut qua-
drāgulus in triāgulū materialiter: nō tñ forma-
liter: imo sūt spēs distīcte. & una nō pōt eē ī alia q̄
ditatiē. qm̄ spēs sūt: q̄ eq̄liter diuidunt figurā: ita
q̄ preter figuram nihil est eis cōe īmediatū: qđ dī
ppter quātitatē & dimensiōes: q̄ mediante figura
sunt in triangulo & quadrangulo. nā quilibet an-
gulus trianguli est tertius angulus: & quilibet an-
gulus q̄drāguli est quartus angulus. & nullus an-
gulus quadranguli est primus: nec secundus: nec
tertius: quoniā si sic formaliter quadrangulus nō
esset quadrāgulus. immo sua forma cōposita esset
de diuersis formis oppositis: in q̄s eēt. resolubilis:
& non confisteret in indiuisibili. sed oppositū ē ī
rerū natura. quia spēs sūt sic numeri. ita q̄ nō pōt
corrūpi una unitas: quīn oēs unitates corrūpanē.
ut in ternario numero in quo quelibet unitas est
tertia: & nulla est prima: nec secūda: & ita corrup-
ta una nulla alia est tertia. imo formaliter oēs sūt
corrupte: & per consequens materialiter. qm̄ indi-
uisibiliores sunt partes q̄ totum. Nec ualet si di-
cas: primus angulus: secundus angulus: quoniām

h iiii.

Secūdū

falso modo predicas primitiuitatem & secundari-
 oritatē ipsorū angulorū triāguli. qm̄ nullus est pri-
 mus: nec secūdus. ita bene potius posses dicere: q̄
 eēt olus herbarū. Nec etiam pōt dici: q̄ destructa
 una unitate ternarii: q̄ remaneant due unitates q̄
 erant ternarii: & qđ tunc faciunt binarium post
 corruptionē unius unitatis. quoniā hoc dicere: ef-
 fet falsū. nā nulla ternalis unitas potest esse bina-
 lis. & quāuis q̄libet unitas ternarii sit ternalis: nū
 q̄ tamen erit binalis. nec econuerso nūq̄ una for-
 ma specifica in aliā potest conuerti: bene tñ p̄ sub-
 iectū in quo fundant̄ figure potest: & sue unita-
 tes possunt recipere binalitatē in ternalitatē con-
 cretiue: hoc est quadrangulus continet triāgulū:
 ita q̄ triangulus presupponitur a quadrāgulo ma-
 terialiter: sic q̄ ille triangulus est nūc sub quadrā-
 gulo remota formalitate trianguli: & posita for-
 malitate quadrāguli. & sic nulla pars remanet tri-
 anguli: nec p̄ cōsequēs triāgulus. Sunt igit̄ ille q̄t
 tuor substantie mūdi: q̄rū nulla presupponit eē al-
 terius q̄tū ad suū esse: bene tñ materialiter uegeta-
 tū presupponit elemētātū: & sensatū uegetatū: &
 imaginatū sensatū: sed formaliter minime. nec ul-
 la spēs sbālis pōt mutari ī aliā: sicut uidem⁹ bladū
 mutari ī zizaniā: & bladū ī loliū: asin⁹ in mulū: &
 sic de mltis arborib⁹ & seminib⁹: q̄ tā diu pnt se-
 mīari: q̄ totalr mutabūt & exiēt spēm suā: & adq̄-
 rēt aliā. hoc experiētia docet mutari cuprum ī au-

preambulum.

rum: quod sepiſſime a bene habentibus artificiũ
alchimiſtarum demonſtratur. infinita nobis ſunt
experimenta in natura & artificio: in quo demon
ſtratur experientia: q̃ ille forme non ſunt ſubſtã
tiales: ſed totaliter dependent a uirtute agētis ob
iectiue. Nec ualeret ſi diceret: q̃ ſi iſte forme ſunt
accidentales: ſequeret̃ q̃ nulla eſſet generatio pre
ter generationem hominis: qm̃ generatio eſt mo
tus ad formã ſbãlẽ: oēs enĩ forme generabiliũ &
corruptibiliũ ſunt accñtales p̃ter hũanã: igit̃ nul
la erit generatio prerer ip̃am: ſed tm̃ eẽnt alterati
ones: qm̃ nõ ẽ mutatio niſi accidentiũ. ut quando
argentũ mutat̃ in aurũ: ſemp manet elemẽtatũ .
ſolũ autẽ mutatur forma accidentalis argēti: i for
mã accidẽtalẽ auri: manẽte eodẽ ſubiecto. qm̃ ele
mẽtatũ utriq̃ forme ſubſtat. igit̃ hoc ẽ uera alte
ratio & non generatio. Ad qđ dicendũ ẽ: q̃ nõ eſt
alteratio: immo eſt generatio. qñ aut̃ dicit̃ : gene
ratio ſemper terminat̃ ad formã ſbãlẽ: ueꝝ eſt. &
ſic eſt in generatione cuiuſlibet iſtorũ: que termi
nat̃ ad hoc elementatũ: quod ẽ ſub forma argēti.
& corrũpit̃ hoc elemẽtatũ argenteũ: & generatur
aliud elementatũ ſub forma auri. ita q̃ generatio
ſemp terminat̃ ad formã ſubſtantialẽ: quoniã ad
elemẽtatiuã ſub ſingularitate cõceptã. Nec etiã
dicit̃ alteratio: quia manet idẽ ſubiectũ: & tantũ
mutat̃ forma accidẽtalis: ut elemẽtatiã. & ẽ ueꝝ:
q̃ ſp̃ manet elemẽtatũ: nõ tamen manet hoc: cui
h iiii

Secūdū

p se cōpetit generari. omnibus autē aliis paccidēs:
 quia si competit generari elementato: competit
 per hoc:& nō per se. igit̃ nō sunt alteratōes. in plā
 tis etiā (sicut feniculus) mutatō ipsius est p genera
 tionē: qm̃ sp̃ est ad formā sbāle: uidelicet ad hanc
 uegetatiuā: nō q̃ uegetatiā sit termin⁹ per se illi⁹
 generationis: sed dicitur termīus q̃ ē: ut hoc uege
 tatū denomīat̃ ab hac foīa: uidelicet ab hac ue
 getatiua: rōe cui⁹ ip̃a generat̃: & oīa q̃ cōsequūt̃
 ipsā generationē totius: tā illa q̃ cōsequūt̃ materi
 am: quā illa q̃ cōsequūt̃ formā. & sic de aliis foīs
 sicut de ista uel de quattuor eēntiis: uidelicet ele
 mētatiua: uegetatiua: sēsitīua: & imaginatiua: ad si
 gularia quarum terminat̃ omnis uera generatio.
 largo mō tñ sumēdo genarationē sicut & sbālita
 tē: dicuntur generationes terminari ad illas foīs:
 eo quia quodāmodo dicunt̃ sbāles: inquātū desi
 gnant pōpetatem sbālem mīxionis formarū adī
 uicem formaliter & materialiter hui⁹ uel hui⁹
 dicēdo hui⁹: qm̃ q̃q̃ una sit materia oīm: tñ quia
 nō tāgitur per agēs pticulare nisi in una pte discre
 te quantitatis: non dicitur alterari nisi hec mate
 ria: que ē pars subiectīa ip̃i⁹ materie: q̃ ē totū ul̃e:
 & dicit̃: quod hec materia est particularis: qm̃ ps
 est sui ul̃is. & etiā hec materia est ps integralis (in
 q̃tū est dimēsiōib⁹ subiecta) ip̃ius materie: q̃ to
 tū est integrale: cū sit dimēsiōnata dimēsiōib⁹ in
 determinatis: determinantur autem ad determīa

preambulū.

tionē dicte materie: q̄ cū sua indeterminatōe p̄nci/
pium est indiuiduationis: cum in tali esse sit deter/
minabilis per hāc uegetatiuam que signat illam
materiā indeterminatā: cuius indeterminatio sūp/
ta pro abstracto: est q̄rta pars plenitudinis conca/
uitatis lune. q̄ sine dimēſionibus nunquam imple/
re ualeret. que dimēſiones indeterminate: deter/
minant̄ per determinatōē materie. qm̄ quādo
agens p̄ticulare & naturale agit in materiā mouē/
do: ip̄am & impressiōnādo: seruando ordinē sue
nature sc̄dm̄ suā sbām: & ea q̄ cōsecūt̄ sbām ip̄i⁹:
& ip̄ius forme q̄ deducitur de potētia in actū: de/
terminat̄ ip̄a materia ad p̄ticulare eē: ad cui⁹ de/
terminatōem determināt̄ omnia. igit̄ & dimēſio/
nes q̄ erant indeterminate: determinantur certis
limitibus. Vnde est notandū: q̄ sicut iā superius
dictū est & in ianua artis habetur: hec est materia
prima omniū: que sub globo lunari deueniunt in
esse: & in dicta materia q̄ uniuerſalis est dcā: & in
sua ul̄itate singlaris. & p̄mo subiectū forarū ul̄i/
um. s. uegetatiue. sc̄ſitiue: & imaginatiue: q̄s actua/
liter hēt. nō q̄ ip̄a actuet̄ p̄ ip̄as: qm̄ ī illa sūt p̄ in/
fersionem. sed dico: qd̄ sunt ibi in actu completo
quātum ad essentiam ip̄arū. itaq̄ nulla ip̄sarū per
generationē aliqd̄ acquirit quātū ad eē formale
& quiditatiuū. & quāuis ip̄sa materia in actu hēat
ip̄am uegetatiuā: sc̄ſitiuā: & imaginatiuā: q̄tū ad
eē insertiuū: ip̄a ē tñ in potētia & in pura potētia

Secūdū

ad gradus istarum: scdm quos dicuntur generari & nō in alio eē: quoniā scdm aliā eē sūt īgenerabiles & incorruptibiles: nec agens naturale ad hoc sufficit: quoniā effectus sunt prime cause. Item quia agēs naturale agit cū tpe & motu: uniuersalia aut in tpe moueri nequeunt: cum non mensurentur eo. tēpn̄s enī mensurat actionē agētis naturalis & p̄ticularis. ac etiā agētis naturalis ul̄is: quāuis eadem mensura debeat mensurari operatio cuiuslibet entis: qua mensuratur esse eius. tñ alia mensura mensuratur actio agentis uniuersalis: & alia esse suum. nam suum esse euīternitate mēsuratur: operari uero pōt dupliciter ad operatē cōparari: uel ad orbem: quem cum aliis partib⁹ componit: uel ad ordinē multiplicationis speciei hūane: ad quā oīa aut scdm qd aut simpliciter citra primā causam ordinātur. si ad orbē: eadem mensura durationis qua mensuratur esse agentis: mēsuratur & eius actio. quoniā tam agēs quam actio euīterna sunt. si aut ad multiplicationem sp̄ei humane: non eadē mēsuratur sua actio: qua suū esse: esse enī est: quale dictū est agere uero tpale. Agēs quidē naturale & ul̄e est ignis. aer. aqua. & terra: motus celi & signorū. & omniū planetarum: que agētia ul̄ia dicuntur: quia ad omnem generationē uel corruptionem istorū inferiorum uniformiter & equaliter concurrunt: hec etiā que ul̄ia sunt: possunt conuerti in particularia. qm̄ agens parti

preambulū.

culare coartat ipsa ad aliquam actionem particularem: tangendo illa que in materia consiliūt: im-
pressionādo & coartādo ad talē operationē singu-
larē scdm naturā agentis pticularis: qđ tangit ma-
teriā: in qua sūt agētia naturalia ulia. s. quattuor
elemēta: q tact⁹ est necessarius: ut eorū maxia eq-
litas ut in materia prima: aut eorum inequalitas
speralis proportionetur tali modo: quod sequat^r
operatio eorum: que sequi neqret. quoniā tāta ē
equalitas mixtionis ipsorum in ipsa materia: aut
inequalitas in speris: q nisi tangerentur: nūquā
generatio sequeretur propter equalitatē simplicē
elemētoꝝ in materia pma. tū propter iproportio-
natā ineqlitatem elemētorū ut in speris. sūt enī
equaliter: qm in oī cōpositiōe elmētorū quodli-
bet ē scdm duas proprietates: unā propriā & aliā
a ppariatā. scdm propriā sūt supiores: hoc ē q qđli-
bet ē in sua propria ppariate ī q̄rto gradu: & in
tertio in gradu alteri⁹. sicut ignis q scdm calidita-
tē est in quarto gradu caliditatis: & in tertio fici-
tatis: que est qualitas eius a propriata. & aer qui
secūdū propriam est ī quarto gradu humiditatis:
& in tertio caliditatis. & aqua in quarto gradu
proprie frigiditatis: & in tertio humiditatis. &
terra proprie in quarto gradu ficitatis: & in ter-
tio frigiditatis. In isto uero nullū elementum est
a predominio: sed eque & equaliter secūdū mo-
dū cuiuslibet. ignis enī aduenit cū quattuor calidi

Secūdū

tatis gradibus. Aer cū quattuor humiditatis. Aq̃ cum quattuor frigiditatis. Terra cū quattuor siccitatis. & quia ignis contrariatur aque ratione caliditatis & frigiditatis: gratia cuius nō potest transire ad aquam suum contrarium tamē sine medio participatiuo extremorū: qđ naturaliter appetit ut suum contrarium ualeat corrūpere: & suā formā introducere: ideo appetit intrare domū aeris: qui amicus est aque. & quia aliquāliter contrariatur igni ratione humiditatis: appetit ignis siccitatem: quam a terra mutuatur: qua possit humiditatē aeris mortificare proportionabiliter: ut ad frigiditatem aque ualeat introire: & iuxta posse illam corrumpere. qđ immediate esset impossibile. ideo quodlibet elemētū hēt propriā & appropriatā q̃lilitatem ut iam superius dictū est. & sic eodē mō aer ire cupiens ad terram: que est sibi cōtraria: uult p̃mo aquam intrare: ut per domū suā possit ad contrariū transire: & sic accipit caliditatem ignis: ut cum illa mortificare possit frigiditatem aque & transire cum propria qualitate scilicet humiditate ad suum contrarium scilicet ad terram. Et aqua uult transire ad ignem: ideo humiditatē aeris mutuatur: ut modificando siccitatem terre & cū humiditate transeat ad ignem per frigiditatem. Et terra cupiens ad aerem suum contrarium transire: accipit frigiditatem ab aqua: cum qua caliditatem ignis mortificat: & transit ad suum contrarium.

preambulum.

& ista ē eorū operatio scđm ordinē naturalē c⁹li-
bet gradatiōe eq̄li: mutua informatione p̄ceden-
te unīuntur. & unione subsequēte informationē
ponūt dictū esse equaliter gradatū: & cōmūi noīe
nominatū. gradatur quidē non secūdū substātiā:
sed tātū scđm sua accidētia: rōe quorū est in cōpo-
sitis elmētoꝝ gradatio. ista autem gradatio p̄ma
est dependens a sola mutua infomatōe ip̄oꝝ ele-
mentorū: consequente unione: nullo cōcurrēte
extinsecō: p̄ter causā ulīssimā q̄ in nullo effectu
abest. & quāuis sit intīnior rei quam ip̄sa res sibi
ip̄i: extrinsecā tamen est: cum nō sit de quiditate
alicui⁹. in nullo enī cōposito elemētorū absq̄ ex-
trinsecō iuuamine īgrediūt̄ p̄ter materiā cōtra-
rioꝝ. Ista enī materiā est fōs & miuerale a quo oīa
emanant: & est terminus influentiē omnium par-
cularium generabiliū: & terminus refluentiē om-
niū corruptibiliū potētīā habēs passiūam: utroq̄
actuari termino: & in pura potentia nullū hīs ac-
tum. cōpositū tamen est ex quattuor corporib⁹
simplicibus quantitate terminatis: non solū utra-
q̄ quantitate continua uidelicet & discreta: sed
etiā dimensionata a tpe tamē abstracta. & si talia
sunt: qualia sunt predicata: etiā illud q̄ ex eorum
preuīa informatione cōsequente unione resultat:
est pura potētīa. Est tñ aduertēdum q̄ ei⁹ pura po-
tētīa nō ē obiectīa sed subiectīa. & respectu quoꝝ
dicit^r potētīa: & dicit^r talis nō mō ad sbāles fōrs:

Secūdū

uerū etiā ad accidētales: nō tñ ad ules qm̄ illas hēt
in actū: aliquas per inferſionē ut tres ſbās huius
mūdi. aliqs uero ut accidentales per actūalem sub
iectionē: ut oīa nouē p̄dicamenta . que equaliter
sūt in ip̄a materia quodā ordine naturali adiuicē
seruato. quoniā q̄ntitas p̄mo ordīe nature serua
to: & si oīa accidētū p̄dicamēta ī ip̄a sint materia
prima: nullo tpe tñ pro tali eē mēsurat̄. accidēta
les etiam hēt & speciales: q̄ ex mutua secute sunt
informatione . Istius quidem fontis ac mineralis
esse emanationes oēs sūt ab ip̄a: tāquā a minerali
fundamento iuuamine agentis extrinseci & parti
cularis: prima sperarū in sua claritate fuit ema
natio: loci iuuamine: leuīa fursum grauiaq; deor
sum elemēta composita collocataq; remanēt: me
diūq; materia ip̄a cōsistit: ī p̄portionabiliter adin
uicē elemēta resistunt: in fine tamen p̄ter unū ce
tera mortificata quiescunt predominantis īperio.
natura tñ resistit īteri⁹: cupiensq; dominari uoce
clamās naturalis: apetenſq; exterius auxiliari: hinc
inde prospiciens: nil p̄ter primā cūsā cōspicere ua
luit: illiusq; adiutorio totā se humiliter īclinauit .
ac illa respondens: uniuersalia cūcta in pticularia
pducere impauit: obediensq; illa preter hominē
cūcta pduxit: ac etiā illi alterā partem organiza
tā dispositāq; pparauit: generabilia & corruptibi
lia illi⁹ dictioni omnia deus uuiformiter subiecit:
ad quousq; omnia euiterna fuere: hec enī cūcta

preambulum.

singularia a materia pducta sub tpe existūt motuⁱ
q̄ successiuo mensurata reliqt. istis igit̄ natura oīa
ulīa de eē euiterno ad eē tēpoale īperio p̄me cause
que locū habuit agentis particularis pduxit: uir-
tutemq̄ oībus generandi impressiōnādiq̄ cōtulit.
ut miniculo illorū omnes pfectiōes oīm ulīū ad
que erat in potētia actingeret. & inde generatio
successiua secuta. uiuentia enim apētunt extrinse-
ca: aliqua propinqua ut planta. arbor. & herba.
& omnia sub illis: iō ori habent alimētū affixum:
animalia uero remota ad que mouentur: ut natu-
ram conseruare ualeant. necesse tamen est istis ali-
mentum & ualde necessarium ori affixum: quod
uatura incessanter appetit: quod aer sp̄ralis est.
quem spirando suscipiunt: & respirando expel-
lunt superfluum: ita q̄ si illud q̄ ex aere recepto
superfluum est: extra non expelleretur: imēdiate
corrumperetur subiectū talis digestiōis. remota
autem sunt cibaria quorum apētitiua eadem est
causa: sicut sub potētia ipsius animalis: ratione
cuius cibus appetitur: et retētiua retinet̄ et dige-
stiua digeritur: & per expulsiuam superfluum ex-
pellitur. Sunt enim iste quatuor uiuentis poten-
tie precedentes actum uegetandi simpliciter: q̄b⁹
correspondēt quattuor elemēta scdm pp̄riates
īp̄arū in q̄b⁹ fūdantur tanquā in subiecto: & q̄b⁹
utūtur sicut instrumento. q̄bus etiā correspon-
dent duodecim signa quadripartita per trian-

preambulū.

dē septē planetis ppter eorū obuatiōem differen-
tiat̃ scdm ordinē nature ip̃forū ad inferiora ordi-
nata. uniuersalis quidē in se: particularis tñ est in
terminis ip̃ressionādis: qui iam ab agente pticula-
ri ip̃ressionati diuersificantur: ac iuuamine istorū
inordinato mutant influētias ip̃ressionesq; illarū:
unde monstra natura pducit. Hec quidē oīa natu-
raliter natura producit: sed cū in priuatiōem ueni-
unt: iterū primā cām clamare consueuit: nulla enī
uirtus agētīū naturalīū ipsā iuuare pōt: ut forma
q̃ semel in corruptiōem cedit: itē in actū ducat̃:
quoniā agētia naturalia nō hñt potentiā: nisi ī ill̃
que sūt ī potētia materie: forma enī q̃ semel ī ma-
teria fuit deducta: amplius nō ē ī potētia illius. rō
ē: quoniā deductio eius requirit p̃uiā dispositiōem ī
materia: p̃uia aut̃ dispositio exigit tēpus: quo mē-
suratur: & alia & alia dispositiō: aliud & aliud tem-
pus exigit. igit̃ in alio & alio tpe: alia & alia gene-
ratur forma numero: & nō eadem. dices eadē spe-
cie: non ad p̃positum. dices: nō generat̃ ī alio &
in alio tempore: quoniā forma sbālis in īstātī ge-
nerat̃. dicit̃: q̃ nō ē uerū: qm̃ q̃q̃ introductio for-
me sit in īstātī: nō tñ dispositio q̃ fit p̃ agēs natu-
rale: fit in īstātī. quelibet enī dispositio rō ē for-
me sbālis & resultatiōe tertii: dicit̃ tñ generatio si-
mul sumpte. nā omnis actio agētis naturalis ē suc-
cessiua & temporalis. ideo non potest una forma
numero diuersis tēporibus generari. cū a distinctis

preambulū.

dē septē planetis ppter eorū obuatiōem differen-
 tiat scdm ordinē nature ipforū ad inferiora ordi-
 nata. uniuersalis quidē in se: particularis tñ est in
 terminis ipressionādis: qui iam ab agente pticula-
 ri ipressionati diuersificantur: ac iuuamine istorū
 inordinato mutant influētias ipressionesq; illarū:
 unde monstra natura pducit. Hec quidē oīa natu-
 raliter natura producit: sed cū in priuatiōem ueni-
 unt: iterū primā cām clamare consueuit: nulla enī
 uirtus agētīū naturalīū ipsā iuuare pōt: ut forma
 q̄ semel in corruptiōem cedit: itē in actū ducat:
 quoniā agētia naturalia nō hnt potentiā: nisi ī ill
 que sūt ī potētia materie: forma enī q̄ semel ī ma-
 teria fuit deducta: amplius nō ē ī potētia illius. rō
 ē: quoniā deductio eius requirit pūiā dispositiōem ī
 materia: pūia aut dispositio exigit tēpus: quo mē-
 suratur: & alia & alia dispositō: aliud & aliud tem-
 pus exigit. igit in alio & alio tpe: alia & alia gene-
 ratur forma numero: & nō eadem. dices eadē spe-
 cie: non ad ppositum. dices: nō generat in alio &
 in alio tempore: quoniā forma sbālis in īstātī ge-
 nerat. dicit: q̄ nō ē uerū: qm̄ q̄q̄ introductio for-
 me sit in īstātī: nō tñ dispositio q̄ fit p agēs natu-
 rale: fit in īstātī. quelibet enī dispositio rō ē for-
 me sbālis & resultatiōe tertiū: dicit tñ generatio si-
 mul sumpte. nā omnis actio agētis naturalis ē suc-
 cessiua & temporalis. ideo non potest una forma
 numero diuersis tēporibus generari. cū a distinctis

Secundū

actionibus numero: fluunt distincte passiones numero. & per consequens distincti termini: cū passio sit effect⁹ illatioq; actionis. cuiuslibet actiōi quidem correspondet sua passio: & qualis est actio: talis est passio. ita q; si actio ab actione distinguitur specie: passio & passio distinguuntur specie. & si numero: numero. siue scđm totalitatem actionis: siue scđm partialitatem. tempore enim agētis naturalis actionis mensurantur. Est tamē notandū: q; mensura durationis potest diuersimode considerari scđm quod in se est diuersa: ita q; p̄ter cōsiderationē sic est: sicut etiam consideratur.

De diuisione durationis. Ca. VI.

Vrationum namque alia interminabilis
d simpliciter: alia terminabilis. interminabilis quidem eternitas est: eternitas enim & eternum & eternale idem sunt: que sine eternificante eternificabili & eternificare infinita nō esset. hoc autem est impossibile: cum eternificans sit infinitans: & eternificabile eternificatum sit infinitabile infinitatum. & eternificare sit infinitare: & eternitas infinitas est. & eternitas est ipsum infinitum: & infinitas est ipsum eternum. propriissimū est deo eternum esse dictum: ut simpliciter conuertibile & predicabile idem de se. sed dicitur proprium: ita q; nulli entī sub tota entis latitudine competere potest nisi soli deo & semper: & si

alicui competit: per deum illi competit: sicut homini christo. mensura enim est infinita: igitur ne mini nisi infinito competit. & homini igitur christo absque principio & fine mensura dicitur: in se omne complementum habens: existentiam atque agentiam sine alicuius perfectionis acquisitione: ubique tota: nusquam simul: interminabilis uite tota simul perfecta possessio omnem successio- nem excludens: instans tota. nullum enim ens nisi deus hac mensuratur duratione: eiusque operatio tam interior quam exterior: de interiori quidem nullus dubitare solet: quoniam ipsa eternitas est. De exteriori autem solet ab aliquibus dubitari: non sane esse diuinum intelligentibus. nec mirum. ille enim infinite sunt: intellectus uero finitus: qui admodum conturbatur in tanta diuersitate creaturarum in temporum diuersitate creaturarum: admirando inquit. quomodo infiniti termini passiuī in diuersis temporis partibus unica simul possint designari actione? quoniam quam dictum sit iam superius: quod sola unica percussione digiti aqua onerati multi sint termini passiuī: hoc non uidetur quietare rationem. quoniam illi termini si una percussione digiti generantur: non tamen generantur in diuersis temporis partibus: immo simul tempore illi termini aque guttarum generantur: & sic ita & for-

Secundū

tius quam prius intellectus dubitat. quoniā nulla similitudine nullaque ratione quietari ualet .
¶ Unde ingreditur in aliud pelagus infinite difficultatis: que pluries ad totalem perniciem aliquos deducit. aiunt namq; si una simul omnium temporum dei est operatio: quis me arripiet a manu eius: uel quomodo ad illum reuertar? quoniā immutabilis est deus. Si igitur unico & simplici actu antequam mundus fieret: predestinauit me: & illum nō: quis hoc mutare poterit? reperies uero neminem. necessario igitur mouemur. & quid restat nisi letari: & uoluptuose uiuere: cum ad uitam uel ad mortem non sit libertas? Nec obstat cum dicis: q̄ actor rerum non ponit necessitatem in illis: hoc probas exemplo: cum dicis de homine in montis cacumine posito: qui uidens diuersos uiatores: quorum aliqui uiam sponte perniciosa arripiunt: aliqui salubrem . Iudicat nāq; illos perituros: aliosq; saluandos . quoniam istud exemplum non remouet dubitationem. nam querit animus: si ille p̄spiciens a cacumine montis uideret illos ante ingressum uiarum: aut non. si non: nihil ad propositum. quoniam similitudo nil facit. si sic: queritur: si uisio aliter se possit habere: & si nō se potest aliter habere: ideo necessario cū sint ante introitum uie: non uidentur aliquo modo retrocedere posse: quoniam uidentis esset falsa & mutabilis uisio . & si mutabilis: exemplum

nihil ad propositum. quoniam deus eternus est & immutabilis: qui eternaliter cuncta preuidens aliquos ad uitam predestinauit: aliquos ad mortem perituros reliquit: antequam in se essent. si me ad uitam quis me arripiet a sua manu. & si ad mortem quis ad uitam me reducere poterit? ideo letari & uoluptuose uiuere. O grandis & periculosa materia. quot sunt qui aditū huius rei latū spaciosumque inueniunt: statum uero ac exitum minime unquam inuenire potuerunt. ingressi utinā nunquam fuissent ac nec ego. sed quia de mensura durationis locutus sum: tripartitam etiam apposui: cogor ratione aliquid de quolibet membrorum dicere. sed caueant oro: si aliquid male dictū uidebitur ut iam in principio protestatus sum: quod de his correctioni sacro sancte matris ecclesie me simpliciter submitto: quoniam omnis homo mendax. tu lector patienter corrige: & non totū pro parte confundas. quod enim in aliis uideo: uereor ne mihi accidat: experientia quidem me doctiorem reddit. scripserunt nonnulli: insurrexeruntque alii ad hoc cacumen ascendere non ualentes: caninos dentes habentes: ut pro minimo quod facilliter tollerari poterat: omnia bona igni exemplo tradiderunt. & istorum pessimus est interitus: scriptuim uero preciosa mors. Ideo pro aditu huius materie pono: & pro firmissima conclusione teneo: deum aliquos preelegisse: & aliquos repro-

Secūdū

batos reliquisse. & quia multi insignes doctores hanc mirabiliter excutierunt materiam: ideo nihil superfluum ut aliorum dicta repetam: sed illa tanquā uera supponā: & ad eorum maiorē declarationem paucis uerbis intentionem meā in medium ducam. Et primo pono tibi pro principali documento: quod duo facias. unum pro antecedente: aliud pro consequente. & nunquam intellectus tuus desinat ab his informari: immo semper quando de hac materia loqueris: tanquā specula coram oculis tuis preponas. Antecedens uero est: ut eternitatem dei semper omnibus uerbis tuis tanquam salubre alimentum misceas. Consequens autem est: ut ante & post omnino repellas tanquam mortiferum uenenū. Et hoc presupposito omnia a doctoribus dicta tibi patefient: & ad introductionem huius do tibi exemplum superius ab eis dictum de homine in montis altitudine posito: & uidens diuersos uiatores & cetera. & dictum est querendo pro obuiatione ueritatis: si ille homo uidebat uiatores ante introitum uiaꝝ. Item si uisio uidentis erat necessaria: & dictum fuit quod sic. propter quod dixi tibi: q̄ antecedens erat eternitas: & consequēs expulsio ante & post. ideo quando dicis: si uidēs uidet uiatores ante ingressum uiarum: in isto ante latet uenenum infanabile. Pro declaratione cuius est notandum: qđ

illud ante potest comparari ad duo: uel ad uidentem: uel ad uiatores. si comparatur ad uidentem tunc falsa est comparatio: quoniam non est ante nec post: omnia enim simul sunt apud eum. nil in eo prius nec posterius. & non solum in se hoc est ad intra in illa summa & excellentissima trinitate: sed etiam exteri⁹. ita quod ex parte sui aliquo tempore nec ipse uidens qui summa trinitas est: est prior: nec uiatores sunt posteriores: qui uidentur. quod hoc sic se habeat: ostendit eternitas: que est interminabilis uite tota simul existēs perfecta possessio: in qua nullius temporis prioritas nec posterioritas accidere potest: nec aliquo mō catholice cōcedi potest: qđ de⁹ fuerit ante creaturam uno instanti tēporis: hoc ratione patet. quoniam si deus aliquo instanti precederet creaturā: ne mo tolleraret: qđ p illo instāti creatura nō eēt deo futura contingens: & sic deo aliquid contingeret de nouo. & sic deus non esset eternus. hoc autem est impossibile. sequitur: uerum esse: non precedere creaturam aliquo tempore: nec aliquo instanti temporis. Nec obstat qđ scribitur: quos deus sciuit: hos & predestinauit. quoniam quāquā ibi de preterito scribat apostolus: non tamen hanc positionem deo refert: sed hominibus: qui tali quali in esse mensurantur mensura: mensurantur in operatione. & sic apostolus loquitur: ut homo de

Secūdū

homine: qui predestinatus est antequam esset. & tamen deus non predestinauit: antequam esset: quoniam predestinatio non habet posterius tempore. predestinari uero est posterius ratione nouitatis: & habet prius. & per consequēs ex dictis uidentur oriri plures difficultates. prima quarū uidetur esse: q̄ si deus & creatura sunt simul tempore: q̄ sunt eiusdem nature. quoniam illa que ordinem ad inuicem important absq̄ ordine durationis: non uidentur nisi nature aut originis. a quo cūque istorum habetur propositum. quoniam omnis conceptus quorum tantū ē ordo nature: eiusdem sunt essentie & nature: cum nihil preter presuppositionem includant. & si de⁹ & creatura nō important ordinem durationis: ita q̄ inter illa nō sit aliqua pars temporis: tantum erit presuppositio huius ab hoc: quod non uidetur accidere nisi inter conceptus unius & eiusdem essentie. ubi autē est ordo originis: nullus reperitur nisi p̄sentis uel palitatis. ¶ Secunda difficultas quamuis rusticalis. q̄ si deus et creatura sunt simul. ita q̄ nulla fuerit duratio temporalis inter eternum & quandoificatum: deus non durauerit nisi per quīque mille & tot annos: quod uidetur absurdum. cum sit scriptum: Cogitauī dies antiquos: & annos eternos in mente habuī. si anni dei eterni sunt: & anni creature sunt in certo & paruo numero: ista uidentur difficultare intellectum. Ad quod dicitur:

preambulū.

faciliter: quod multa sūt simul duratione: que nō sunt eiusdem essentie. sicut secunde intelligentie. celi. & elementa: & plures substātie corporales. quoniam quamquam non sit ordo inter eas nisi accidentalī situationis: non sunt unius & eiusdē essentie. ut celi. & elementa. uegetatiua. sens⁹pti⁹culares. et comunis. imaginatiua. Sunt etiā et ali⁹qua que portant ordinem adinuicem: & tamē sūt simul duratione. ut substantia & accidētia que nō solum realiter: sed essentialiter sunt pluribus aliis distictionibus distincta. Sunt & etiam forma & materia & omnia simpliciter simplicia: quorum quodlibet ab alio omnibus distinguit^r distinctio nibus. ut in secunda huius patebit. & tamen eadē mensura mensurantur. Item quodcūque ēs & sua operatio eadem mēsurā durationis mensuratur: nec tamen sunt eiusdem essentie. Sunt etiam aliq⁹ quorum esse una mensuratur mensura: & alia sua operatio. ut celi mobiles quorum esse euiternum est: quia priucipium habēt sue durationis sine termino: inīcium uero eorum motus finemque habebit. & tamen inter eorum esse & operationem nullum tempus mediat. & sic non refert: si inter deum & suum effectum non sit dare mediū durationis. nec ī tali simultate tollitur distinctio omnis preter se totis. nec diuersitas mensurarum excludit istam simultatem: sicut euiternitas primi mobilis & nouitas sui motus: non talis diuersitas

Secūdū

tollit simultatem durationis . sic etiā eternitas prime intelligentie & nouitas sui effectus non tollit eādem . maior enim esset difficultas que oriret ex opposito : si aliqua medieret duratō . quoniā illa aut esset creator : aut creatura : quorum uellum esset : quia non medieret . Ad secundam de annis eternis infers : q̄ si inter deum & creature nouitatē non fuerit aliqua differentia temporis : aut aliqua duratio : sequeretur : quod deus non durauerit nisi tot annis : quibus mundus durauit . & sic nō durauerit nisi quinque milibus & tot annis : qđ uidebatur absurdum . ad quod dicitur quod talis fuit rusticalis dubitatio : nominata eternitate que interminabilis uite est perfecta possessio : que si talis duratio tota simul possidetur . nihil est preteritum : quoniam illud quod est preteritum : non possidetur . nec est aliquid futurum : cum etiā non possideatur . igitur qui uiuit in eternum nullum annum : nec mensem : nec diem temporalē habere potest . ideo non durauit quinque milia annis : sed durauit : durat : & durabit semper absque aliqua differentia temporis . inquantum sua duratio coexistit omni differentie temporali absque sui mutatione : de quibus nullum potest adaptari exemplum : maxime in his que tempore & quantitate mensurantur . secundum tamen proportio-

preambulū.

nem sensibilium pono tibi exemplum de baculo
fixo in flumine: qui semper coexistit omnib⁹ pti
bus aque fluentibus sine mutatione sui. Item ha/
bes exemplum de puncto centrali circuli: qui im
mobiliter coexistit omnibus partibus circuli: tali
ter q^d qcqd mouetur per circulum: est ei indifferē
ter presens sine aliqua mutatione p^ucti centra
lis: mutationibus innumerabilibus factis in circu
lo. debes tamē abstrahere punctum ab omni re
ctitudine corporali (aliter deficeret exemplum)
sic quod non habeat: nec in eo cogitari possit sur
sum uel deorsum &c: sed p^uctus sit naturalis sim
pliciter indiuisibilis. & etiam debes abstrahere in
tellectum tuum a quantitate: sicut sua natura ab
illa abstrahit: & a tempore: ac etiam ab imagi
natione: & sic tibi exēplū aliqd prestabit. & uide
bis quomodo illa summa indiuisibilis eternitas
coexistit omnibus circuli huius mundi partibus:
que in circulo temporis mouentur presentialiter
illi: sine ulla mutatione in centro eternitatis: que
mensurat omnes partes circuli immobiliter.
Ad illud autem quod dicit: annos eternos in men
te habui: debet quis animaduertere: quod an
ni dei possūt dupl^r cōsiderari. uno mō p^o eē idea
li. alio modo pro signis nature ac etiam originis.
si pro esse ideali: hoc dupliciter uidelicet in se: aut

Secūdū

respectu creaturarum: si in se dicitur tantū una diuina essentia: & sic absolute sumpta non sunt anni in deo: sed solus unicus eternitatis: quia unica sola ydea: que quāuis simpliciter non sit abstractibilis a respectu: tñ designatiue ratio dicitur absolute sūpta. & sic non possunt predicari anni de ipso. Aliter autē ut ipsa ydea est representatiua creaturarū siue ydeatorum: isto modo possunt predicari anni eterni de deo: in quantum una creatura aliam presupponit ad esse suū. & tales presuppositiones sunt anni eterni in esse ydeali: cui correspondent in qualibet creaturarum plures presuppositiones: que etiam anni eterni dicuntur: presuppositiones autem diuine maiestatis anni eterni dicuntur. sicut bonitas: magnitudo. &c. que unica eternitate anni eterni dicuntur. & sic nullum inconueniens ponit talis difficultas. Eternitas enī omnem durationem comprehendit. unde uidetur: quod eternum & nouum non sint in prioritate & posterioritate nisi nature: que ut dictum ē: ppe ē ī idēptitate eēntie: si fiat cōparatō iter cōceptus intrinsecos: non autem habet uerum: ad extrinsecum conceptum comparatum. ideo non sequitur: quod si inter deum & creaturam non est nisi prioritas nature: quod ppter hoc sint in idēptitate essentie. nec etiam in creaturis ut superius dictum est: est mediū inter nouitatē essendi pmi mobilis: & nouitatē suū motus. qm pporitas ista ē

preambulum.

est in alterutæ nature. Istis igitur memorie m^{an}
datis: me ad exemplum conuertam. quoniam il
lum qui in cacumine mōtis uidet uiatores: debes
isto modo considerare. quod non prius uideat in
gressum uie quam actinctionem termini . Imo q̃
ita citius uideat terminum ad quem: sicut a quo.
unde sequitur: q̃ uidens non potest uecessitare ui
am illorū: quia non potest dici: quod preuide
rit ante modum nature: quam naturam ipsam: &
si uidens qui deus est: non uidet prius natiuita
tem quam mortem: non predestinat te sine acti
bus tuis: igitur non necessitat te. ita quod quan
tum est ex parte sua nihil prius nec posterius tem
pore. in comparatione autem ad creaturas dicit̃:
q̃ quos uidit: hos & predestinauit. apud se autem
quos uidet: hos & predestinat. nunquam preteri
tum admittas nec futurū nisi in comuni acceptio
ne: alioquin bene de hac materia censes minime .
& si quod scripsi: percipere potuisti : cum morte
occupaberis : & bene uixeris: predestinaberis. a
ctiue tamen eternaliter. O mirum admodum qđ
morte capitur: eternaliter iudicetur: sumendo ta
men actum predestinationis ex parte dei actiue .
& sic si deus nūc te predestinat: cum libertate tua
te predestinat. ideo non ponit necessitatem in pre
destinatis. quod hoc sit uerum: q̃ nunc predesti
naris patet: quoniam tu predestinaris a deo: & de
us non habet nisi nunc: & non hēt nisi istud nunc:

Secūdū

quod tu habes: quamuis in te sit successuum: in deo autē indiuisibiliter. non tamē aliquod instās quod non esset eternitatis fuit prius instanti temporis. si enim fuisset prius: esset eternitas finita: cum illud instans posterius limitaret essentiā prioris instantis. nam illi priori instanti posterius erat futurum. omne enim futurum accidit illi: cui futurum est. deo autem aliquid accidere est impossibile: quoniam est contra naturam diuinitatis: que nullum habet prius nec posterius in duratione. nā si haberet non esset deus. & etiam esset contra naturam hominis: si fuisset predestinatus p aliquo tempore ante suum completum esse. quoniam si sic: modus rei precederet ipsam rem: hoc autem est contra naturam cuiuscūque rei: & etiam contra naturam modi: qui naturaliter sequitur rem cuius est. Nec obstat cum dicis: quod modus non precedit rem. quoniam res eterne erant in esse ideali: & ideo modus qui est predestinatio: sequitur rem: uidelicet hominem qui eternaliter est in esse ideali. hoc autem non ualet: quoniam predestinatio non sequitur naturam specificam: qm si naturam specificam sequeretur: omnes homines essent predestinati. sicut oēs sunt risibiles. hoc autē est falsum: igitur non est modus consequens naturam simpliciter: sed consequitur rem in sua naturali singularitate. quoniam homini accidit in quantum persona: & non in quantum homo. nō

preambulum.

dico inquātum quod esset de quiditate : sed sicut
propria passio que inest hōi pmo: & per hominē
omni homini. & non dico in quantum persona :
sed etiam inquantum existens persona. quoniam
omne quod inest homini inquantum persona : in
est omni homini: cum omnes homines sint na-
turaliter persone. nec etiam inquantum existens:
quoniam etiam sic omnes homines essent prede-
stinati: cum omnes sint existentes: quoniam exi-
stentia presupponitur operationi: & operatio pre-
destinationi. omnis enim operatio presupponit
existentiam operantis: omnes quidem operamur
moraliter. nec etiam inquantum operantes: sed si-
mul sic. quoniam qui ī cacumine mōtis uidet ho-
mines ambulantes uiam moralis operationis : si-
gnificat: quod p̄supponit naturalē: naturalis aut
p̄suppōit exntiā: iō hō īqtū exns nō p̄destinat (ut
dixim⁹) qm̄ si inqtum exns eēt p̄destinat⁹: etiam
omnes homines essent predestinati : cum omnes
sint existentes: ampliando istud uerbum sunt pro
qualibet differentia temporis. & q̄ iste terminus
communis homo cum signo uniuersali supponat
pro suis singularibns. Sed ad maiorem expressio-
nē nr̄i conceptus aduerte: si uidēs de mōte conspi-
cit homines per uiam perniciosam aut salubrem
ambulantes: quid nisi uiam uirtutis aut uicio-
rum significare? & omne uirtuosum aut uiciosū
presupponit libertatem. nullum enim ens non li-

Secūdū

berum est uirtuosum. nec uiciosum. quoniam oīs
 nirtus aut uiciū ex electione uoluntatis causatur.
 ideo si homines predestinantur: non sine libertate
 predestinati uiuūt: & ad salutem libere mouen-
 tur: & cum in libertate sunt: in motu predestinan-
 tur. Si predicta memorie mandasti: tolle ante &
 post: & nunc pone in actu predestinationis: & ma-
 teriam attinges. eternitas enim hoc sibi natura-
 liter uult. si quispiam enim dixerit: qđ deus nunc
 predestinat hominem in actuali existentia: & etiā
 per operationem qđ de⁹ moueatur ab actib⁹ cre-
 turarū: qm̄ scđm qđ bñ uiuūt pdestiat: & nūc pdes-
 tinat. & nūc male uiuētes precipit. oñdit qđ act⁹
 creaturarum causant predestinationem. ex quo
 illis moueri uidetur. Ad quod dicitur: quod & si
 deus predestinaret hominem omnibus actib⁹ pre-
 teritis: etiam deus non moueretur: ratio est: quo-
 niam deus non utitur creaturis: ut ipse sit: sed ut
 ipse sint. nam uirtus superior potest uti inferiori
 uirtute supra naturam ipsi⁹ uirtutis: quod etiam
 in creaturis patet: nam angeli sunt in loco: & etiā
 in corporali loco: & tamen supra naturam loci:
 de natura enim loci est continere locatum: ange-
 lus quidem non modo non cōtinetur a loco: qđ
 est ei naturale: sed etiam continet locum. hoc autē
 accidit propter transcendentem uirtutem: quam
 una creatura habet supra naturā alteri⁹. que qui-
 dem uirtus illata est per creationem ab ipso sum⁹

mo & immutabili deo. a fortiori igit̃ de⁹ q̃ largi-
tor est uirtutū: pōt uti oībus supra naturā eorū: &
per cōsequēs pōt p̃destinare hoīem oībus actibus
p̃ntibus: & quātū ē in se iā preteritis supra naturā
preteriti: & supra naturā ip̃sorū actuū: quorū est
mouere intellectum ad uoluntatē. & tamen supra
suā naturā sunt moti non solū subiectiue & ī posi-
tione eēndi: in qua a deo mouēt̃: (quā oīa a deo
dependēt) sed etiā obiectiue depēdēt ab ip̃o: iō
nō possunt deū mouere: qui etiā actus angelicum
intellectū nō mouerēt: si nollet: qđ ē supra naturā
ip̃sorū actuū. quonīa creaturis inferioribus possūt
uti ad placitū: & nō naturaliter. ideo sine cōpara-
tione deus pōt: quia infinitus & eternus: q̃ ē mēsu-
ra eius: nō habēs primū nec ultimū: sed tota simul
perfecta. &c. ¶ Terminabilis uero duratio alia se-
cūdū qđ: alia simpliciter. scđm qđ uero qñ dura-
tio ē hñs iniciū: finē uero indifferēterq; designat.
quo qđ solū mēsurat̃. substātia enī p̃dicamētalis
simpliciter & sola qñ mēsurari affirmat̃. qm̃ ex so-
la nouitate p̃cīpioꝝ cōstitutū est: & in nullo abf-
q; determinatiōe repit̃. quomō aut̃ se hēt s̃b̃m qñ
ad se & ad aliud: sic etiā qñ nullū hñs nec nō hñs
a pte post determinatū esse: sed indifferēs ad utrū
q;. ideo qñ solū q̃est mēsurat̃: nō tñ ut q̃est: quo-
niā ab oī abstrahit mēsurā & respectu. sed ut s̃bā:
q̃ nisi trāscēdēter sumat̃ cū tali nomine: nō ab om-
ni nuda est respectu. quādo uero nec cuius nitas

Secundū

nec tēpus eē de se cōcedi debet. q̄uis oē qñ sit aut tempus aut euiternū sumptis pro abstracto eē eui terni & temporis. differentiā enī: differētiāitate qua subiectū differētiā. nō enī sbā ē corpus nec spīritus. ita q̄ de se nec spūalis est nec corporalis. & talis q̄lis ipsa est: tale est oē illud qđ in ipsa est.

De contractionē quando. Ca. VII.

Ictū quidē ē superius: q̄ ipā sbā cōtrahit
d bilis ē & cōtracta spūalitate & corporei /
tate: ad cui⁹ cōtractiōem cōtracta fuit q̄
ritas cōtinua & discreta: sic ēt ulr dicēdū ē de quo
libet cōtrahibili exñte in ipā. unico enī eodēq̄ cō
tractiūo cōcretiue sūpto oīa cōtrahūt. ideo qñ de
quo fit sermo: qđ ad qñ corporis cōtrahit corporeitate
rōe cuiusdā nouitatis ipsius corporeitatis: qđ etiā qñ noīat cū designatione indifferēter suc
cessionis & nō successionis: que est qđam indiffe
rentia differentians ab altero cōdiuidente: signās
dispositiōem ulēm determinādi ad utrāq̄ ptē con
tradictionis: successiōe uel nō successione: ut sub
iecta ad q̄ contrahit designant. dū subiectū qđē
cōmune ipsius quando cū tali indifferētia cōtra
hitur & determinat per differētiās corporū inferi
orū seu suarū formaꝝ: contractū est & determina
tū in aliquod subiectum: in quo habet iniciū: &
non habet finem: ut corpus empireum & cristalli
num quorum duratio apte post est eterna absq̄ a
liqua successione. sic illud quando dicitur & de

terminatur euiternum siue eternitas. b. designata proprietate forme contrahentis. in alio uero subiecto habet iniciū: & nullū a pte post terminū: tamen cum aliq̃ successione motus que absq̃ tempore minime esse potest. & istud est in octo subiecta multiplicatum: quorum primum est firmamentum: quod stella tum nominatur: & ipsum primū mobile continens zonam signorum: cuius euiternitas est mensura: consequentes eum alii celi inferiores. ut saturnus: iupiter: mars: sol: uenus: mercurius: luna: omnes sunt mobiles motu naturali: qui sine successione comparatiue esse non potest: nec sine tempore. Sunt nōnulla etiam corpora: q̃ eadem mensurantur euiternitate subiecta contrarietati & motui. quedam contrarietati obiectiue: quedam subiectiue. obiectiue ut sunt uegetatiua: sensitiua: & imaginatiua. subiectiue uero ut sunt quattuor elementa ignis: aer: aqua: & terra. ita q̃ omnia ista corpora sunt mensurata duplici mensura durationis uniuersaliter. secundum enim eorum essentias: esse: singularitatem: & existentiam mensurant euiternitate: hñte principiū eorū duratione sine aliquo fine priuatiuo illius duratiōis. talis autē mensura est inquirenda scđm aliquam noticiā sue quiditatis. scđm qđ methaphisic⁹ negociatur super quamlibet entitatem: siue per quādicam rationem: siue per denominatiuam ut in uniuocis & equiuocis. & quia istius entis breuis

Secundū

est qđitas: breueq; eē: ideo breui sermone diferere
intēdo. Cōsiderādo igit̃ in tali eē sicut in aliis for
male & materiale: & ut uerius noticiā istius entita
tis habere q̃as: preuideas causas extrinsecas a qb⁹
ipsa dependet. qm̃ qđ dicamus sicut est uerū: qđ ip
sum qñ a suis nouitatibus principiorū habet eē:
& per nouitates etiā spēaliū prīcipiorū cōtrahit̃:
& fit hoc qñ: siue sit euiternitas: siue tempus. nos
tñ etiā nouitatē ignoram⁹: & sic defacili qñ: & qđ
libet qñō. qm̃ ex noticiā principiorū depēdet no
ticia prīcipiati. Euiternitas quidē siue hoc quan
do duas habet extrinsecas causas. prima quax est
creatura. secūda est creator. Creatura enim causa
est nouitatis: qm̃ talis est operatio diuina siue in/
trinseca siue extrinseca: qualis est ipse deus. Est nā
qđ deus infinitus: immēsus: & eternus. sua etiā opa
tio qđ idē qđ ipse ē. ut intrinseca in pullulatiōe p̃lo/
narū: & extrinseca in creatiōe: recreatiōe: glorifi/
catiōe: semp ē idē qđ ipse: qm̃ creare actiuū deus ē:
& sic agere actinū dei eternū ē. ubi ergo hēt termi
num: certe nunquā terminatur: dicitur tamen ter
minari: dum creatura ponitur in esse: que actigit
actum creatiuum sine aliqua mutatione in illo. il
la enim positio effēdi creature ponit incīum: qđ
nouitas eius est. deus autem ponit exclusionē ter/
mini positionis: quod actio dei manifestat. quoni
am dictum est: qđ actio dei est eterna. eternam au
tem operationem cadentem super aliquē effectū

preambulum.

impossibile est transire in preteritū p aliquā potē
tiam: quoniam si posset: esset oppositum in obie/
cto. quod nō esset deus: aut qd nō ageret: utrūq;
est falsū: igit̃ illud ex quo seq̃tur. est ergo actio di
uina semper & infinite influens super effectū. im/
possibile est ergo talem effectum in posterum ter
minari. quoniā si terminaret̃: transiret talis actio
in preteritū. & sic cessaret deus ab illa operatiōe:
& mēsuraret̃ tpe. hoc aut̃ nulla cōcederet opinio:
quia simpliciter est falsa. sed quia ista ppter mini
mā entitatem quam habent: nō possunt ita demō
strari: nec aliis exponi uerbo. sed si uno exemplo
corporali adaptare potero: demōstrabo. Et pono
primo: q̃ operatio dei sit sicut irradiatio solis: qui
totum orbem illuminat: & nunquam illuminare
cessat: quantum ex se est. sic q̃ radii solis totum
mundum habent actuatū omni impedimēto re
moto. modo pono quod quis ponat manum ob/
uiam solis: ita quod radii solares uerberent manū
illius: qui de nouo posuit manum. si manus illius
terminat radium solis: certum est q̃ sic: ac etiam
nulla mutatione facta in sole. quoniam sol nō in/
cepit influere radios suos ppter impositionē ma
nus illius: nec cessat unquam influere: nec manus
unquam posset desinere esse in aspectu solis: si ra
diū solares ipsam manum posuissent in eorum cō/
spectu. sic est de operatione dei: quoniam sicut ra
diū solares implent orbem: & omnia que ponunt̃

Secūdū

in esse: sunt illi ptesentia absq; sui mutatione: sic quando per operatiōem diuinam que est de⁹: im plēs totum mundum: aliqd pducit: nil mutat in deo: q totū mundū uerbo pduxit. illud aut qd in eē ponit: mutat. qm eē diuinū qd est sua opatio: per aduentū rei nō cedit: nec impedit. sicut manu posita in aq: aqua ī aduētū suo cedit. deus autem quia infinitus ē: terminari nō pōt. qd fieret: si cederet. & sic sol qui est ens finitū & limitatū nō cedit in aduētū man⁹: quīs terminet: qd minime faceret si sol poneret manū in eē: sicut dictū ē. & sic radii diuinitatis qui in eternitate influunt sup rē: nequaq; potest desinere: & maxime quia ponit rē in esse. & eternaliter influit suam operationem super rem. & per consequens impossibile est: q res posset desinere. quia si desineret: cessaret eternitas. & ideo ponit deus eternitatem a parte post: q poti⁹ dicit ppetuitas. a parte ante uero ipa res ponit iniciū: inq̄tū illi eternitati se pntat p actionē: que deus est. nec ualeret si diceret: q ipsa res terminat actionem dei: sicut manus posita ante radios solares: quia ultra nō trāseunt: & noua est illis talis terminatio. quoniam radii solares sunt finiti & iam in se terminati. deus autem eternus & infinitus a quo prius & posterius omnino tollunt: terminari potest minime. ideo aliis exemplo finito non potest demonstrari: quia necessario est claudicare. quia finiti ad infinitum nulla ē proportio.

preambulum.

nec supponas q̄ de⁹ per aliquod instās t̄pis fuerit ante creaturā: q̄uis creatura sit noua. eternitas enī est interminabilis uite perfecta possessio tota existens simul sine aliquo instanti priori & posteriori. unde sequitur: euiternitatē duas habere extrinsecas causas: uidelicet creaturā que ponit nouitatem iniciantem. non quidem hoc q̄ creatura ponat se: sed est causa nouitatis sue ratione sue imperfectionis. s. finitatis que fons est omniū imperfectionū. qm̄ sicut infinitas est fons & principiū omniū perfectionum: sic ecōuerso finitas oīm imperfectionū. Et creator ponit exclusionē oīs terminī cōterminātis nouitatē positā de potētia simplr in actum. Inde uidendum est quid sit formale: qd materiale in euiternitate. q̄q̄ in accñtib⁹ non sit dāda pars & pars p̄pter eorum simplicitatē. tñ quia quodlibet predicatū ab alio abstrahit: & p̄ consequēs spēs unius ab alia alterius. nullū quidē ens p̄ se & directē pōt in predicamēto poni: nisi illud sit concretionē formatū duplici continentia: quib⁹ simpliciter restringunt: sine quibus posset minime in predicamento haberi: que ad duos p̄dictos formale & materiale reducunt terminos. formale quidem ipsius euiternitatis est ipsa positio nouitatis: que non pro positione sumit: sed pro illo instanti nouitatis posito p̄ positioneitate. materiale enim euiternitatis ē cōtinuatio nouitatis absq̄ discretione alicuius quantitatis siue totalitatis aut

k iiii

Secūdū

ptialitatis. ita q̄ nō nouitas a nouitate. nec instās
ab instanti discretionatur. est tñ ibi continuatio
instātalitatis instantis nouitatis. q̄ mirabile uide
tur intellectūi tēpore mensurato. non tamē sic mi
rabile est intellectūi ab imaginatiōe abstracto: q̄
talis non solū a figura: sed a dimēsiōibus: & non
solū a dimefionibus: sed etiam a quantitate (dum
speculatiuus consistit) abstrahit.

De tempore.

Ca. VIII.

Empus quidē mēsurā est simpliciter ter /
t minabilis oīm habentiū essētiā: esse: sin /
gularitatē: & existētiā ultimā concurre
tibus secūdis causis. ita q̄ tēpus isto modo non est
nisi in motis per generationē: & in his que mouē
tur ad tale esse. inīciū quidem habēt: fineq; clau /
duntur. unde est notādum ad noticiā temporis q̄
ea que mēsurantur tempore: quedā sunt: que sim
pliciter mensurātur: quedā secūdū qd. que autē
simpliciter tempore mēsurātur: sunt ea: quorū sua
singularitas dependet a causis secundis. ut sūt oīa
singularia elementata simpliciter: uegetata: senfa
ta: imaginata: ista enim simpliciter quantū ad sin
gulare esse dependēt ab operatiōe agētiū natura /
liū: secūdū quā inīciū habent: & secundum eandē
operationē fine claudūtur. qm̄ p generationē sin
gularitatē nouitatēq; sue singlaritatis (q̄ ad ultimā
ordiat exntiā) adqrūt mediāte cōcordātia eorū. &
termiatōem nouitatis mediāte eorū cōtrariete: ex

preambulū.

q̄ seq̄r corruptō. unde ē aduertēdū: q̄ agētia natu-
ralia uniuersalia que sūt quattuor elemēta inter
alia: quibus cōpetit inmediata operatio in genera-
tione singularis: mediātib⁹ suis qualitatibus pro-
priis & appropriatis: de quib⁹ iā sup̄ius dictū est
quātū ad actiuas & passiuas: dicta mēsurantur du-
ratione. ut de caliditate ignis qui etiā habet luci-
ditatē: que propria ē ei: quoniam nulli alteri nisi
igni & si cōpetit alteri: cōpetit per ignē. Nec ob-
stat: si sol habeat luciditatē: qm̄ tātū cōparamus
elementa adinuicē: quāuis illa sint alteri⁹ speciei:
subtilitas: maior & leuitas maior sunt etiam qua-
liates proprie & passionēs ipsius ignis: & etiam in
quarto modo. quoniā sicut passio in q̄rto mō cō-
trahitur per risibile: inibile: rugibile: rudibile &c.
sic leuitas p̄ maioritatē & minoritatē: ita q̄ leuitas
maior ē pp̄ū siue acc̄ns pp̄ū ī q̄rto mō. qm̄ oī: &
soli: & sp̄. & si alicui insit: inest p̄ ignē. & sic de sub-
tilitate. & sicut de maiori dictū ē: sic de mīori ip̄i⁹
aeris q̄ hūid⁹ ē & diāffan⁹: ē leuis ī mīoritate: q̄
pp̄riū ē ei: & subtilis p̄ eādē rōem. & aqua frigida
alba ita in q̄rto mō: q̄ nulli alteri possūt cōpetere
nisi p̄ ipsā. de pōderositate minori & grossitudine
minori sicut de leuitate & subtilitate dicir̄. Terra
enī sicca est & nigra proprie in q̄rto mō: de pōde-
rositate maiori uti de minori dr̄. Nō te cōturbēt
pp̄rietates sb̄ales: quarū in uno ēte nō pōt eē nisi
una totalitas. sicut in igne ignibilitas cōiter noīa

Secūdū

ta que dicit' sbālis quia īmediate a forma toti⁹
& sbāli est: ut cōsequat' naturā specificā. alie uero
non sūt sbāles. imo accñtales. nec sunt īmediate
a foā totius & sbāli: imo ad ipsū totū hñt depen
dētia plurib⁹ rōibus mediātib⁹: q̄ cōtīgūt singlī /
tati cuiuslibet. & sic nō ē incōueniēs: q̄ unū ēs plu
res habeat pprietates mediatas & accñtales: maxī
me in agētibus ulib⁹: q̄ eo dicūtur uliā: quia ad
omnem generationē naturalē cōcurrūt. & in tāta
diuersitate generabiliū requir' diuersitas īstrumē
torū: q̄b⁹ agētia naturalia scdm ordinē sue natura
litatis utūtur. sic q̄ ex cōcordātia elemētorū in q̄li
tatib⁹ actiuis & passiuis seqtur generatō. qm acci
dētia maximā ptē cōferūt ad existētiā & singulari
tatē: qui sūt interiores modi rei. iō maximā ptem
cōferūt ad cognoscēdū q̄qdē: quāuis a posteriori.
q̄dlibet enī ēs ostēdit essētiā intrīsecā p operatio
nē extrīsecā: & per unā pprietatē accñtalē osten
dūtur pōprietates sbāles: & per unū accñs magis
notū ostēditur aliud min⁹ notū. actio enī elemen
torū est in: & mēsuratur tpe. q̄ ostēdit' per motū.
qm omnis actio agētis naturalis subiecta ē motui
successiuo: q̄ eē nō pōt sine pōri & posteriori: pus
enī & posteri⁹ absq̄ tpe minime repiunt'. Sūt igi
tur elemēta mēsurata tpe: qm ea mēsurā q̄ mēsu
ratur oparatio: mēsurat' ei⁹ subiectū. positio enī
posterioris arguit positionē prioris: ideo elemēta
tēpore mēsurātur: secūdū illius motus durationē.

preambulū.

Sunt quedā alia: que mēsurant tpe secūdū quid . ita q̄ non sua singularitas dependet ab aliquo a gēte naturali: sed pro tēpore subiciūt illi . alia sūt quorum sua singularitas secūdnū qd: & scdm qd nō subiciunt tpi . prima quidē sunt: sicut octo spe re celorū: quattuor elemēta: uegetatiua: sensitiua: (que ex sex cōstat ulibus sensib⁹: quāuis p̄ticularē res per cōparationē ad ipsā) & imaginatiua: que oīa hnt essentiā: esse: singularitatē: & existētiā: essentie: & esse: & singularitatis: antequā tpi sint subiecta: subiciūt tamē tpi ordīe quodā naturali naturalis generationis. qm̄ ante generationē alius cuius ip̄a esse sue essentie sue singularitatis: ac existētie habuerūt: sed quia eorū nature naturaliter ordinabantur ad generationē & multiplicationē indiuiduorū speciei humane: in quā siue efficiētur siue essentialiter absq̄ tēpore intrare minime rōe dispositiue proprietatis poterant. Alia enim que scdm qd: & scdm qd nō mēsuratur tpe: sūt: ut homines oēs. quoniā scdm alterā partē: & scdm alterā nō mēsurātur tpe eorū singlaritates: scdm alterā enī motui ac naturali subiciūt generatiōi corpis singlaritas. scdm alterā uero aīe singlaritas nō generatiōi subiectie: quīs obiectie subiciat̄ . tota tñ singlaritas in tertio tpi s̄btā ē & fine claudit̄ . sūt tñ nō nllī dicētes q̄ hō ppetue duratiōis ē. nō solū qn̄ tū ad eē specificū: sed et q̄tū ad eē singlaritatis: & nō solū uolūtate p̄me cause: sed naturalr & scdm

Secūdū

ordinem naturalē sui esse & suorū principiorū. nā dicūt aīam rōnalē naturalē habere ordinē ad corpus īformādū naturali habitu inclinātā: ita q̄posito corpe ī naturali ordīe sue dispositiōis: ip̄a aīa nō pōt nō īformare illd naturali ordīe sui eē & p̄fectiōis sue eēntie: qm̄ suū eē hēt hītū naturalē: & cū ip̄a cōcreatū de genere factiōis. ita q̄ scdū illū hītū ip̄a ē īclinata naturaliter ad īformatiōem dicti corporis dispositi: & scdm̄ istū habitū ip̄a exit ī actū suū naturalē. ulterius enī nō hēt aliū actū: q̄ sit actus eius: ut uidelicet ipsa sit agens ut qd̄: quāuis ut quo uideat̄ hēre. & istū actū sp̄ hēt diuersimode tñ in modo hñdī ip̄m. qm̄ talis habitus passio est sequens naturā: ita q̄ si inest singulari: inest ei p̄ naturā specificā: & nō ecōuerso. sicut risibile hōi p̄ se: & sorti p̄ hōiem. sic & iste hītus īformatiuus corporis iest nature specificē aīe: & p̄ naturā sue singularitati in tāto ordīe naturali: q̄ īmediate posita ī singularitate siue in singulari eē: ē naturaliter informatiā & actū īformās corpus. & ip̄a īdiuisibilis: ītēporalis: īdimēnsionalis: ab ea tamen diuisibile informatur corpus: temporale: dimensionatum: longum latum: & pfūdum: īdiuisibiliter secundū se totā quālibet ptē informat: tota cōsistēs in illa: nō tamē totaliter abstracta ab illo p̄ cōtrariā resistētiā q̄ ī corpore rōe elemētoꝝ cōsistit: mutat̄ actualis informatio in habitualē: ita q̄ nullā ī esse sepato hēt operationem: quin precedat illam

preambulum.

inclinatio illi⁹ hī⁹: ad talē actū: ac etiā informa
tio hītualis ad quā scdm ordinē sue nature incli
natur. q̄ uoluit ioannes aquila apocalipsis sexto
inquiēs: uidi animas īterfectoꝝ sub altari dei: cla
mātiñ & dicentiū: uindica dñe sāguīuē nostrum.
hoc est corpus nostrū. uindicatio enī quā clama
bāt' erat: ut eis redderet duo p̄cipialr: p̄mo glīā
quā ipsū corpus cū aīa lucrātū fuerat. Secūdo illā
perfectiōnē quā secūdū ordinē nature fuerat ad
epta. ubi ostēditur: q̄ aīe (que simplicis est substā
tie: & euīternitate mēsurata) clamor nō potest trā
sire in preteritū: cū sit naturalis & a natura natu
rali clamore: qm̄ talis clamor nō est uerbalis: sed
nature sue: nō ut libera est: qm̄ ad actū talis hītus
nūquā fuit electiua. & sic essendo secūdū suā sepa
tā seu abstractā singlaritatē a singlaritate corpo
ais etiā informat corp⁹ hītualiter. ad hoc dicunt
etiā & asserere uolūt: q̄ essētia anime nūqnā sepat'
ab essētia corporis: qm̄ talis sepatio fuit graduū:
in q̄tū gradus a gradu separat'. & suam assertionē
muniunt rōibus. sed ad p̄positū dicunt: q̄ essentie
aliquorum nō possūt uniri: nisi p̄cedat informatō
esse & singlaritatū earū. & etiam quantitātū. ita
q̄ quāuis unio primo sit nature & non esse natu
re: nec singlaritatis nature: tamē natura absq; eē:
nec esse absq; singlaritate nunq̄ exiret in op⁹ su
um: cū absolutōꝝ non sit actio nec passio. ita q̄ ef
sentie rerum non possunt uniri absq; usu illoꝝ. in

separatione autem nō separant̃ nisi illa: q̃ sunt se-
 parabilia .essentie uero postq̃ semel unite sūt: nō
 possunt separari: & causam reddunt. quoniā esse
 tie abstrahunt ab omni quātitate: ratione cuius ē
 omnis separatio .ideo ubi non est quantitas: non
 potest esse separatio. quoniam separatio est que-
 dā passio: que competit rei ratione quātitatis. re-
 moto igitur priore: remouet̃ posteri⁹. sed ab es-
 sentia anime & ab essētia corporis remouent̃ q̃n-
 titates: & cōsequēter separatio. ideo essentia ani-
 me est semper unita cū corpore unione substātia-
 li derelicta ab unione accidentali & quantificata.
 iterum etiā addunt & dicūt: q̃ nō solū essētia aīe
 & essentia corporis nō sūt sepeparate: sed etiā ut sin-
 gularia sunt. quoniā disolutio alicuius elemētati
 non est nisi secundum oppositū unionis: q̃ hñt
 in ostensione gradus eorū. gradus enim singulari-
 tatis cuiusq; elementi quem habent unitū in unico
 gradu materie p̃me: quā cōstituerūt: ī lucē uenit.
 & dictā ostensionē gradus faciunt per diuersā gra-
 dationē elementorū in suis accidētib⁹: ex qua mi-
 xtionē accidētium resultat quidam gradus omni-
 um accidentiū. & secūdū istā gradationē sūt agen-
 tia & patientia. qm̃ secūdū eorū sbās nullā habēt
 contrarietate. scdm̃ q̃ sequitur: q̃ sepañ quo ad
 illā indiuiduationē accñtalitatū: nō aut̃ scdm̃ illā
 cōsequētē naturā imēdiate: qm̃ illa est euiternalr̃
 ī materia: q̃ ī p̃teritū trāsire minime pōt. & rō ē:

preambulum.

qm̄ agētia naturalia ad hoc sufficere nō pnt: quia excedit naturā ip̄orū. non enī pnt agere nisi mota per motū primī mobilis: q̄ motus mēsuratur tpe successiuo: igit̄ mota per illū non pnt nisi successiue mouere. illa aut̄ que euiterna sunt: per se mori non pnt successiue. Dicūt etiā: quod nō obstat si dicas: q̄ aīa uidet̄ separi a corpore non solū secundū illā gradationē accidētalē: sed etiā secundū illā quā habent elemēta in materia: qm̄ anima reperit̄ in paradiso: ubi natura elemētalis reperiet̄ minime. totā quidē sub globo lūari cōtineri affirmari s̄plicit̄ uidetur: & corpus secundū illā idiuinationē elemētalē incineratū in terra: que maxime uidetur separari. quoniā illa sepatio quāuis uideatur scdm̄ gradationē quālibet: non tñ est secundū primā gradationē s̄bālem: quoniam illa perpetue duratiōis ē scdm̄ scdā ip̄i⁹ corporis: & scdm̄ illā aīe q̄ hūit ad talē gradationē tertiū resultātis accidētalē. s̄bāliū uero nō. qm̄ aut̄ dicis qd̄ aīa ē in paradiso & corp⁹ ī terra. dico q̄ totū ē uerū (sine cōtradictione) iudicio fēsuali. nā illa q̄ abstrahūt a quantitate: nō pnt locari ī proprio loco: aīa aut̄ & corp⁹ scdm̄ illud eē ut singularia ab omni accīte abstrahūt: igit̄ ab omni respectu extrīseco: rōe cui⁹ abstrahūt a loco. & sic quando dicunt. q̄ est in celo & corpus in terra: dicunt q̄ celum & terra distant & illa que per propriam quantitatem suut in ip̄sis etiā distāt. illa uero que non habent quantitātē

Secūdū

nec medio mensurantur: non possunt distare. qm̄
 omnis distantia est per quantitatem. ex quo con-
 cluditur: q̄ anima non sepat̄ simpliciter: nec ho-
 mo corrumpitur nisi quātum ad illud: q̄ genitū
 fuit per agentia naturalia: uel positum ad actum
 per illa. solum enim agentia naturalia materiam
 preparauerūt: & extra: q̄ deus intra fecerat. in lu-
 cem protulerunt. ipse enim deus qcqd̄ euītēna-
 le est fecit: anime quidem esse: & essentiā: & sin-
 gularitatem ipse fecit: elementorū enī: esse: esse-
 tiā: singularitatem ipse deus protulit: etiā unitatē
 singularitatis unā omniū materiā. unionē etiā aīe
 & corporis ipse deus condidit. nā disposita mate-
 ria coporalī agentia naturalia ratione illius gra-
 dus sub quo omnia singularizantur: dicuntur ge-
 nerari in hoc: q̄ corpora deducuntur ad talem di-
 spositionē: ratione cuius influit anime optādo: ap-
 titudinē eius: deus creat animā: & creando infun-
 dit ipsā in corpus: ex qua infusione fuit secuta in-
 stantanea informatio: & consecuta unificatio sub-
 stātiarū: ut iā supra dictū est. ad nullum enī istorū
 actio agentis naturalis potest sufficere: quoniam
 omnia in instanti durationis facta sunt a p̄ma cā:
 quāuis dispositiones in materia fiant per ip̄a agē-
 tia successiue: non tamē substātiarū unio: nec in-
 formatio: nec singularizatio fit successiue. iō di-
 cunt: illa que in instanti fiunt: perpetue sunt du-
 rationis. quoniā sicut agentia naturalia non suffi-

preambulū.

ciunt ad generatiōem instantaneā. ad quam suffi-
cerent: si possent aīam a corpore substātialiter se
parare: taliter q̄ si aliter se haberēt: ad corruptio-
nem huius q̄ naturaliter non posuerūt inesse abs
q̄ iuuamīne: non per naturā agerent imo cōtra na-
turā. nā natura nō ē ad opposita cōtingētia. quo-
niā si sic nō esset natura sed libertas: hoc autem ē
falsū & cōtra totā philosophiā: igit̃ agentia natu-
ralia naturaliter etiā per se ordinant̃ ad generati-
onē: & nō ad corruptiōem. Nec obstat si dicas: q̄
agentia naturalia hñt naturalē cōtrarietate: q̄ na-
turaliter utunt̃ in oī generatiōe: igit̃ naturaliter
ordinant̃ ad corruptiōem: que ex contrarietate se-
quit̃. quoniam quāuis agentia naturalia natura-
liter utant̃ cōtrarietate: nō tñ sequit̃: q̄ naturali-
ter ordinent̃ ad corruptiōem. nā ex contrarietate
nō sequit̃ corruptio de p se: sed peraccns ut sit ge-
neratio. ideo non ordinat̃ per se ad corruptionē.
Nec ualeret si diceret: q̄ corruptio nō erit nisi al-
teratio: cum non corrumpant nisi qualitatem im-
pedientem. Item quia sic corruptio non esset nisi
propter aliquam nobiliorem formā generādam:
q̄ oppositum uidetur. quoniam q̄q̄ non sit ad for-
mā substantialem simpliciter: quia priuat act⁹ ex-
trinsecos sbāliū formarū q̄ ponūt p generatiōem ī
eē: dī corruptio: & nō alteratio: cui nō māeat sbm
tale aptū ad tales act⁹. Nec obstat: si aīa & corp⁹
sint agētia & naturalia: īq̄tu p naturā suā ponunt

Secundū

hoīem inesse. quoniā fiūt agētia supra naturā generatiōis: q̄ successiua ē & tpe mēsurata. a q̄b⁹ eorū unio ac ēt informatio alienā. solū enī agentia generatiōis concurrūt ad duo: p̄mo ad disponēdū materiā: ut ipsa ualeat a forma īformari: & terciū ualeat resultari & ad hoc naturāl̄r se hñt: ita q̄ aliter se hēre ē īpossibile p̄ naturā. Scdm̄ ad q̄d a/ gētia simpl̄r cōcurrūt: ē singlarizatio accñtal̄s. s. lōgitudinis: latitudinis: pfūdītatis: grossitudinis: leuitatis: pōderositatis: & ceterorū accidentiū: ex quibus oībus ē un⁹ gradus accñtal̄s sup̄ gradum f̄bālē sp̄ei. Nec obstat si dicas: nō ē generatio. quoniā nō ē gñatio: nisi qñ agēs naturale deducit ali/ quid de nō eē ad eē de aliquo. sed hoc nō ē deducitū nisi p̄ deū: & nō p̄ agētia nisi accñtal̄r. dicit̄: q̄ īmo ē generatio: quoniā totū f̄bālē ē: q̄d deducit̄ ī actū p̄uia dispositōe materie: q̄uis nō simpl̄r. qm̄ generatio p̄gressus ē de nō eē ad eē scdm̄ qd. ita q̄ agētia nō agūt: nisi tātū q̄tum sua se extēdit facultas. ad illa aut̄ q̄ sūt supra naturā: nō ē eorū actio nec passio. nec p̄pter hoc seq̄r̄: q̄ nō sit gñatō. qm̄ p̄ncipāl̄r ordinat̄ gñatio: ut occulta materie ī lucē ueniāt. hoc at̄ p̄ncipāl̄r fit p̄ dispositōem actiua a gētiū: & passiua matetie. deus aut̄ fecit illa: q̄ p̄ncipalia sūt ingēito. cā enī sup̄ior nō īpedit ordinē inferioris: q̄ utit̄ sicut instrumento. nā omne agens per naturā est īstrumentū eius: q̄ agit p̄ ītellectū. ideo deus est p̄ncipale agens: naturale uero īstru/

mentū eius. & p cōsequēs corruptio hoīs nō ē: nisi
 scdm qđ ē ab ill'. & sic mors q̄ ex corruptiōe seq̄r:
 nō ē nisi depositio ad renouatōem: q̄ nō pōt eē si-
 ne p̄sistētia s̄btī depositōis & renouatōis: hoc aut̄
 ē īdiuiduū: igit̄ mori nō ē nisi deponere qđ p uitā
 hēt. p uitā at̄ q̄ una p̄s eēntie ē cuiuslibet p̄tis ge-
 niti: hēt uiuere ītraneū: & extrinsecum. intraneū
 enī hēt ab illo: a quo hēt eēntia. s. a deo: & esse: &
 singulare eē. extrīsecū at̄ uiuere est accns: q̄uis sit a
 propriis p̄cīpiis sp̄ei uidelicet uite. istud uero tol-
 li pōt p mortē: & hoc hactenus dicūt isti: ad quod
 nec facile est r̄ndere. quoniā dentes hnt caninos:
 & ualde toxēqtos. Ad oīa ista r̄ndetur: q̄ hō cor-
 rumpitur q̄tū ad singulare esse: nō tñ q̄tū ad eē il-
 lud qđ cōe hēt specificū: ex aīa rationali & corpo-
 re ante singulare esse: q̄ quidem corruptio seq̄tur
 ex sepatione aīe & corporis. Ad rōes aut̄ quib⁹ il-
 li muniūt suā debilem positionem: respondetur.
 Primo ad illud q̄ uidetur alicuius momenti. s. q̄
 agentia naturalia nō ualent corrūpere siue depōe-
 re: q̄ ponere minime potuerūt. dicitur: q̄ q̄q̄ agē-
 tia naturalia non posuerint īmediate & p se s̄bām
 hoīs: cū illa sit a deo: tñ ponitur ab his in hoc: q̄
 ipsa naturalr disponunt materiā: & ītroducūt for-
 mā naturalē: & ultra disponūt materiā ad formā
 supranaturalē: q̄ nō pōt nō īduci: cum illa disposi-
 tio sit naturalr ad talē formā scdm suā aptitudinē
 igit̄ illd qđ causat dispositōem: causat et̄ cōpositū

Secundū

qm̄ qđ ē cā cause: ē causa causati: cōsequēter agentia causando dispositiōem materie: causāt totū: & ordinata ad totalitatē. dispositio enī materie causat occasionaliter aptitudinē aīe: aptitudo aut aīe & dispositio corporis causant hoīem q̄uis occasionaliter. & hoc sufficit ad illud qđ dicit̄ de habitu aīe. qm̄ & si naturalis sit: nūq̄ ad suū actū deueniret sine actiōe elemētorū: rōe cui⁹ seq̄r dispositō. ad illud uero qđ de abiectiōe q̄tutatis & oīm accidētū dī uidelicet: q̄ ē unio cōceptuū tā aīe q̄ corporis usq̄ ad cōceptum singularitatis tertiū: q̄ oēs substācialiter se habent: & substācialiter ponunt hoīem. dicimus: q̄ uerū est. tamen preuia dispositione agentū: que eorum ordinem possunt indispōnere: & consequēter sequi separatio cōceptuū substācialiū: & sic corruptio tertiū. qñ dicit̄: q̄ agentia naturalia tātū se habent ad duo: cōcedit̄. tamen illud est causa generatiōis: & cōsequenter oppositū cā corruptiōis. qñ uero dī: q̄ deus ē cā & agēs p̄cipale: & agētia naturalia sūt cā instrumētalis: cōcedo. & nil ad p̄positū: quia iō generatio. alias enī nō eēt gñatio: nec eēt corruptio. Ad illd enī q̄ de uita dī: cōcedit̄. qm̄ uita trāscēdēter sūpta nec est: nec ab agentibus desinit. nec ex hoc sequit̄: q̄ non sit generatio respectu uiuere extrinseci: qui est actus uite substācialis. qm̄ & si est act⁹ & accñtalis: nō ē nisi a toto sbāli posito ab ipsis. igit̄ ad hec & ad omnia que supra fuere dicta dī:

preambulum.

q̄ hō generat̄ & corrumpit̄: q̄q̄ essentia anime & corporis: & esse: ac singularitates eorum: in instāti sint unita. non tamen sequit̄: q̄ agentia naturalia non concurrerit ad talem positiōem: & uere agentia naturalia talis positiōis. & si simpliciter nō ponāt nisi gradatiōem ostensiuā gradus substantialis. quoniā omnis generatiōis termin⁹ ē sbā: quia per actiōem elemētōrū disponitur materia: deducendo de una dispositiōe in aliā: quousq; ē in tali dispositione: in qua forma q̄ latitat in materia: in lucē redigit̄. hec aut̄ dispositio nil aliud ē: nisi certa gradatiō qualitatum elementorū ordinata naturaliter ad introductiōem illius forme: q̄ ip̄a agentia educūt sine motu immediato & alteratiōe: solū ad disponēdū materiā motū & alteratiōem habuerunt: ideo si ad esse anime elemēta nil opata sint nec ad unionē eius & corporis: nisi tñ ip̄a corporis dispositiones inducerent astris iuuantibus: ne quaq; anima illud informaret: nec etiā ad illud informandū crearet̄. Corrupit̄ igitur homo singularis: & mensurat̄ tpe. quid enim sit ista mēsurā: non facile ostendi pōt. qm̄ q̄q̄ in tempore simus: de tpe parum aut nihil cognoscimus. ideo circūferēcialiter de eo loquimur: & taliter de eo aliquid dicam.

De formali & materiali tps. Ca. IX.

t Empus dictum est: q̄ mensura est habens prius & posteri⁹: iō terminata principio &

l iii

Secūdū

fine. in quo cōsiderant̃ duo: scđm qđ de eo poterimus hēre aliqualẽ noticiā. s. formale & materiale sicut in quolibet exñte ī pđicamēto. ad quorū noticiā debent fortius quo possūt notari: qđ dicta sūt de motiuis & mobilibus. Celi enim quamuis mobiles sint: principaliter motiui dicūt̃: & omnia p̃ticularia mobilia: que de non eē ad eē per generationem ueniūt. formale quidem in tpe est illa nouitas: siue illud instās primū mēsuratū primo mutato eē rei. primū enim mutatum eē est mensuratum primo instanti siue nouitate rei: quoniam sicut se habet totum tempus ad totum motū: sic se habet pars temporis ad partē motus. totū enī tēpus mensurat totū motū: & ps tps qđ ē instans (ut suppono) mensurat ptem motus & ecōuerſo. qm̃ sicut se hēt instans ad tēpus: sic se habet mutatum esse ī motu. utrūq; enī īdiuisibile ē. formale igitur est illud fundamentū: in quo fundat̃ quidā respectus qui causat̃ a prima motiuitate primi mobilis: & a prima mobilitate rei mote. ita uidelicet qđ qñ aliqua res deducit̃ de nō eē ad eē: in illo istāti sue durationis post singularitatem: uel ab illo instanti (ut ita loquar) qđ uerius dici potest: in illo eē sue singularitatis causatur quidam respectus a respectu primi mobilis ad rē motā. & a re mota ad primū mobile: fundamentū cuius respectus est qđdā instans mēsuratiuū motiuitatis primi mobilis in aspectu rei mote. & mēsurat mobilitatem rei mo/

preambulum.

te in aspectu prime motiuitatis primi mobilis. ita
 q̄ unum instans & idem est mensurans primā mo
 tiuitatem & primam mobilitatē: & respectū cau
 satum ex aspectu primemotiuitatis & prime mo
 bilitatis. & istud tale dicitur tempus formale: nō
 tamen pro respectu sed pro nouitate: & hoc dici
 tur formalitas in tempore. materiale uero est suc
 cessio eius mensurationis: hoc est nouitatis in no
 uitate: inquātum ille aspectus primi mobilis ad
 rem mobilem (que per generationem deducitur)
 est in fluxu: illa fluxibilitas dicitur materiale in tē
 pore. non tamen sūpta p fluxibilitate motus siue
 mutati esse: q̄ est diuisibilitas in motu. sed sumit
 fluxibilitas p illa mensura mutati esse: que mensu
 rat durable cū formali suo successiue: & sic tem
 pus totum consistit ex isto formali: uidelicet ex fū
 damento pmi respect⁹ motiuitatis & mobilitatis:
 qđ dīr p̄mū istās cū pmanibilitate (ut ita loquar)
 quasi illud instans qđ designat pmanens: & suc
 cessio sit ex diuersa comparatione ipsius ad ptes
 motus in fluxibili esse: & sic est tempus scđm pri⁹
 & posterius: & dicitur mensura motus rerum mu
 tabilium per generationem proprie. illa uero que
 motiua sunt & mobilia sicut celi & ulia: q̄ sub cor
 pore existūt ī sua naturali singularitate (de qbus
 supra) nō hnt illā cōtinuatōem respectiuā ad par
 tes mot⁹. qm mouent simpliciter scđm se tota: un
 de semper ad centrum uniformiter compant: nisi

Secūdū

forte dicatur: scdm partes moueri: i quātū una ps
in uno mutato esse cōparatur siue habet unum re
spectū ad centrū: & in alia aliū. isto modo non est
successio proprie: quoniā semper est per se: & nō
per accidens. partibus aut nec motus nec actio p
se competit: quamuis ab ipsis ad centrū nō sit ali
us & alius aspectus: cum omnium sit unum cētrū
indiuisibile: q non potest tales aspectus causare.
Elementa enim possunt comparari uel ad centrū
uel ad suas partes. si ad suum centrum: sic dicēdū
est sicut de celo: quoniam sicut illi mensurantur
euiternitate. si uero ad ptes: hoc dupliciter. quia
uel ad partes integrales & hoc sicut de celo dictū
est dicitur: quia non habent proprie successione.
aut ad partes subiectiuas secūdū quas mouētur:
dicitur: q sicut hnt ptes motū: ita hnt p ptes illā
successione: quoniā qn lapis mouet naturaliter.
mouetur & oīa q in eo sūt: & sic ignis: aer: aq: &
terra: mouentur & hnt successione motus: q sine
formali motus esse pōt. & sic uidet: q habeant q
ad motū ptinet. & per cōsequēs & ad tps: q ē ue
tū per accns. & taliter mēsurātur tpe & motu natu
rali: euiterna enī sūt. Dicūt aliq: q ista positō nō
est decens: qm ponitur: q tps hēt p formali illā
nouitatē siue illud instans fundans respectū pme
motiuitatis & prime mobilitatis: & successio isti
aspect⁹ sit materiale. ubi duo ponūt: quorū utrū
quidetur indecēs. primū q unum & idē ponitur

pro formalī & pro materiali. quoniā illud idē in /
 itans q̄ est prima nouitas illorū aspectus: q̄ ē for-
 male: illud etiā est materiale: quia est successio in
 quātū continuatur cū successione alteri. Aliud ē:
 q̄ primo ponitur in quolibet ēte eē materiale: tā-
 quā determinabile: ad quod aduenit forma tanq̄
 determinatiuū determinabili. hic uero ecōuerso
 modo se hñt: determinabile aduenit determinati-
 uo: quod indecenter uidetur poni. Isti enī q̄ utrā
 q̄ indecētiaz inueniunt: bene dicunt: nisi quia nō
 posuerū differētiā inter ens permanens: & ēs suc-
 cessiuū. quoniā si posuissent: cognoscerent quod
 ps materialis nō ē eo mō cōtrahibilis quo ī ētib⁹
 pmanētib⁹: ī qbus & permanēt: & presupponūt.
 In tpe uero & motu nō sic: quia successiua. Vnde
 est notandū: q̄ tēpus & mot⁹ quasi unum uiden-
 tur esse: & parua uidetur differētia eorū eē: tñ est
 satis grādis: scdm q̄ per diffinitionē tpris signifi-
 catur: q̄ est mēsurā mot⁹ rerū mutabiliū & ecōuer-
 so. & sic unū diffinit⁹ p aliud: sicut unū correlati-
 uū per aliud rōe cuius: & sic utrūq̄ ponit⁹ in p̄dica-
 mēto quantitatis: in quo mēsurā omniū ponitur.
 secūdū tñ illd q̄ qdlibet ē: realiter & eēntialiter di-
 stinguūt. Tēp⁹ nāq̄ scdm qd ē: ē qdā designatō du-
 rationis successiua. istā tibi designo propriā & p-
 priūssimā diffinitionē tpris: ponēs in proprio actū
 quiditatis eius: materialitatē ac formalitatē expli-
 cans determinatiuā subiecti: p̄oritātē posterioris

Secūdū

tatemq; designādo. quādoificādo enī mensurabi-
 le mensurat: secundum quidē tale esse ponitur p/
 dicamētum: aut & melius in predicamento qñ: q
 est genus: cuius ipsū est species: a quo hēt suū
 formale esse. ubi debes notare: q; quamuis in quo
 libet predicamento sit ita: q; superiora sunt fore
 inferiorum secundum rem: quia omne abstractū
 realiter est forma sui cōcreti: hēt trī modum mate-
 rie in hoc: quia p cōtractiua determinat. istud at
 non sic: ecōuerso enī & modo opposito: eo quia
 oppositū hēt ab aliis eē. alia quidē pmanētia sūt:
 & sūt: cū non fiūt: & cū fiunt: nō. nō enim hoc sic:
 nam cum fit est. & cum non: non est. & sic non est
 inconueniens: imo necessarium aliū modū ipsū
 ab aliis habere. seruat enī realitatē cōmunē supio-
 ra esse formas īferiorū: mutatq; modū. nā idē supe-
 ri⁹ est formalitas p materialitatē cōtrahibilis sine
 actiuitate materialitatis: nec passione forma lita-
 tis: & naturalr & scdm ordinē nature: ne ī natura
 uacūū seq posset: q; si sic non fuisset: sequerē ne-
 cessario. que. s. uacuitas sicut in natura corporali
 est īpossibilis: sic etiā in natura spūali: ac etiam in
 ente intelligibili. qm sicut ī corporalib⁹ uacuitas
 siue uacūū (q; cōmuniter nominatur) non est nisi
 īpossibilis absentia locati: que propria diffini-
 tio uacui est: ponens in proprio actū qditatis ei⁹:
 si haberet. uacuitas aut intellectūalis siue spūalis
 est īpossibilis absentia alicuius speciei in ordi

preambulū.

ne naturalí. unde seq̃ret̃ talis impossibilitas: que
 in corporali esse demonstrantur: qm̃ extrema es-
 sent simul si ne medio: q̃ est impossibile. nā nullum
 ens ab alio esset dimensionaliter discretū: quoniā
 cessaret ab actu essendi corpus de genere quanti/
 tatis: si aliquo modo uacuum esset possibile. nec
 minus in intellectualibus & spiritualibus: que om-
 nia in ordine naturali & specifico esse posita sūt.
 si autem una species specierū deficeret: sequeret̃
 impossibilitas consistēdi in ordine naturali: ut si
 inter unā speciē & aliā eēt possibile mediū p̃ticipa-
 tiuū nature ipsarū imēdiatarū: sicut si inter terrā
 & aquā eēt dare mediū specificū: q̃ neutꝝ eēt: hec
 at̃ possibilitas mediū ē impossibilitas. rō ē: qm̃ posito
 q̃ deficeret illa mediū possibilitas: nūq̃ uēiret ulte-
 rius ī actū: & sic eēt talis possibilitas: quia nūq̃ de-
 ueniret ad terminū suū finis: imo eēt frustra. de⁹ at̃
 & natura nihil faciunt frustra: nec fecerūt. & si sic
 terra & aqua nō eēt species imēdiatē. ideo ua-
 cuitas ētis successiui ī natura corpali ē impossibilis.
 eodē mō ī substātiis sepatis ī qb⁹ ē impossibile iter
 unā speciē & aliā: sicut inter gabrielē & raphaelē
 positis speciebus imēdiatis sicut sunt omnes: una
 cōparata ad imēdiatum gradū specificū alteri⁹:
 quā imēdiationē de⁹ & natura fecerūt scđm natu-
 ralē effēdi ordinē & p̃fectiōis: qđ nos ī figura uide-
 m⁹ scđm ordinē & naturā dīe: q̃ pōit effectīe plu-
 ralitatē rez: scđm q̃ doctores tres ierarchias posu-

Secūdū

erunt in subſtātiis ſepatis. una quarū & inferior ē angelorū: archangelorū: & principatuū. ſecūda ē dominationum: uirtutum: & poteſtatum. terciā uero & ſuprema ē thronorū: cherubin: & ſeraphī. iſte enī gerarchie ſūt ſic ordiate ordīe naturali: q̄ ē īpoſſibile ponere aliā gerarchiā mediā īter unā & aliā ſpecificē diſtinctā. ſic ē nec poſſibile ē dare unū ordinē īter duos īmediatos: ſicut īter angelos & archāgelos. nec poſſibile ē dare āgelū īter angelū & angelū: q̄ ſūt ſpēs īmediate. nec ē īter hūc & hūc angelū: nec īter hūc & hūc hoīem. qm̄ ſi ſic: hoc eēt ſignū īpfectionis realis agentis & acti. ratio eſt: quoniā agens nō poſuiſſet ordinem naturalem ī rebus cōtra naturā generū & ſpērū: q̄ gradār̄ naturaliter & mō aut ordine naturali ī ſuis gradib⁹. qm̄ ſi uacuū eēt: nō eēnt gradati. uacuū enī eēt: ſi īter ſpēm & ſpēm q̄ grad⁹ generis ſūt: eēt poſſibile ponere aliū gradū. deus qdē perfectiſſima cārū oīa ī pōdere nūero & mēſura diſpoſuit. quoniā q̄libet ſpēs ſua naturali grauitate pfectionis ad ſuū cētrū uirtutis trahit̄. qd̄ aut̄ falſū eēt: ſi mediatio dari poſſet: & rōe uacuitatis illa diſtarēt ī īfinitū ſine medio: & nulla eſſet īter eas diſtātia: diſtarent ī īfinitū: qm̄ nll̄a eſt pportio īter extrema uacuitatis: nec eſſet īter eas diſtātia. qm̄ ſine q̄titate nulla eſt extremorū p̄p̄q̄ras nec diſtātiā. ī nūero enī res nō eſſent: qm̄ nūeri omnes ſūt īmediati. ſi aut̄ īter nūerū & nūerū eſſet poſſibile

preambulum.

mediū inter binariū & ternariū: ibi esset uacuitas alicui⁹ unitatis abstrahibilis a binalitate & ternalitate: q̄ est impossibile. & per cōsequens illud ex quo sequitur. Et in mensura: nam omnia sunt mēsurata sicut corp⁹ suo cētro circūferētie: & hoc quantum ad dimensionatū esse. quātum uero ad substantiale esse mensuratur centro uirtutis: sicut quelibet species suo genere. & q̄libet indiuiduū sua specie. hec autē omnia artificialia ostendunt: gradario nāq̄ quo castrū ascēditur: gradatio unius gradus mensurat reliquū: ita q̄ secūdū ordinē proportionis inter unū & aliū non est dare gradum mediū. quoniā si sic: iam nō esset grad⁹ unius scale. quoniā omnes ptes alicui⁹ integralis oportet q̄ sint in q̄ntitate cōtinua & discreta: alias nō eēt totū: & p cōsequēs ptes nō essent ptes: q̄ est cōtra dictio: partes & non partes: totū & non totū. ista autem sunt impossibilia in rerum natura: igit̄ id ex quo tale seq̄r ipossibile: ex quo uidet̄: q̄ non sit dādum uacuū aliquo modo ī natura naturali. quo dicto excluditur moralis natura: q̄ admittit uacuū ut dicit̄. tñ natura ut intēdim⁹ de ēte naturalī siue ad aliqd nō admittit uacuū. igit̄ est ens successiuū: ne carētia huius perfectiōis uacuitas assignetur in gradibus entium: gratia cuius inordinatiō rerū omniū naturalis ī ordīe naturali poneretur. ideo mēsurā durationis oportuit dari: ut eius īpleretur triangulus: & latitudo ētis plenitudo

dinem haberet: impletur enim eternitate: euiternitate & tēpore: que omnē mēsurāt plenā duratōnē seu mensurabilia per illam. Eternitas quidem p̄icipiū finēq; simpliciter expellit: rōe cuius s̄b̄m plurificari est impossibile. Inicium enī absq; fine euiternitas ponit: differentiataq; īpermanentiā admittit. utrūq; uero inīciū atq; finē in successiōe tempus complectitur. Prima utiq; subiectū mēsurat īmotū immobiliter. Secūda uero mēsurat subiectū motū īmobilit̄. Tertia motū mēsurat: & mobiliter cōplectit̄. igit̄ ordo etiū absq; uacuitate.

Sequitur terriū preambulum.

De subordinatiōe termīorū logicaliū. Ca I.

d E utibili enī erit breuiter quartus articulus in ordine tractandi: qui etiam sumptus ab essendi ordine uidetur. sic quod omne q̄ est ordinem habet naturalem ad qualitates subiectales proprias: & ad qualitates obiectales. ille qdē ītrīnsece ul̄ q̄si: iste uero extrīnsece. ut ens ad aliqd motui & trāsmutationi subiectum. esse uero primo est ordinē habens naturalem ad se: quā ad p̄prias uel appriatas qualitates: cum esse presupponatur ad quale esse: ut in ordine naturali creaturarum q̄ ē primū ordinem gerit: & omne q̄ ē secundum naturālē

preambulum.

ordinē rerum q̄q̄dest p̄supponit. In tertio uero or
dīe naturali adaliqd : q̄est & q̄q̄dest . utibile q̄dē
adaliqd : q̄est & q̄quidest p̄supponit . quartus
igitur in ordine naturali tractādī q̄d sane ponit̄ .
De primo quidem sumus artifex scientiarum tra
ctātū methaphisic⁹ negociat̄ abstractiōe ut de for
mali. De secundoq; ut de materiali obiecto . De
eodē uero ut motui & transmutationi subiectum
est : phisicus negociatur . De tertio uero qui
in ordine naturali quartus dictus est ac ordīe tra
ctandi : sequens naturalem ordinem logicus tra
ctare ac circa illum negociari uidetur : diuidendo
ac sumendo omnes dictos terminos subiectos ter
minis : de quibus ipse tractat : secundum q̄ signi
ficatiui sunt per nomen p̄supponens uocem in
clusiuam soni : qui cum quadam articulatione uo
cem ipsam constituit : in ordine ad ipsum nomen
secundum rectitudinem illo utitur (infinītum ac
obliquum a sua arte expellendo) tanquam parte
principali. Infinitum quidem expellendo quia nī
hil determinate significat : ratione cuius possit e
nuntiatio formari : ac etiam obliquū : nam nullā
significat substantiam absolutam . quoniam sicut
a nomine infinito excluditur perfectas significa
tiōis : ita ab obliquo excludit̄ mod⁹ p se stātis : q̄
sūt necessaria : ut enūtiatio ad quā istī termī ordī
nāt̄ : possit forari . nōi ēt uerbū appōi debet ad p
fectā enūtiatiōem formādā sūptū s̄b finitate ac rec

Terciū

titudine: ut perfectatē significatiōis in infinitū uerbum non excludat: excludit obliquum etiam uerbum: ut formare possit enuntiationem ueram uel falsam. omnia enim uerba preter presens indicatiui modi sunt obliqua diuersimode. quoniā omnia presentia aliorum modorū ab indicatiuo sunt obliq̃. & preteritum & futurū indicatiui obliqua secūdum nomen. alia uero omnia sūt obliq̃ secundum rem & nomen: ideo quia nisi reducāt ad rectum: nō possunt uere uel false enūtiatiōē formare: quia uon sunt apud logicum uerba. hec & enī ad orationem ordinat: quam quidem orationem per p̃fectam & imperfectam diuidit: sumēdo pro genere uel quasi perfectam: ad indicatiuam: imperatiuam: optatiuam: coniuctiuam: & deprecatiūam. sola autem indicatiua utitur: que sola uerū uel falsū significat. hāc enuntiationi appropriat: gratia cuius omnia sunt. quoniā omnia hactenus dicta: ad enuntiationem (quam propositiōnem sepe nominarunt) sua proprietate ordināt: quia conceptum indicant intellectui: enuntiatio dicta est. & quia pro alio ponitur: propositio dicitur. quoniā pro conclusione ponit̃. in argumentatione enim idem sunt realiter: enūtiatio tñ in se continet uerum uel falsum: propositio autem quia affirmatiua oratio alicuius de aliquo significans uerum uel falsum: uerum enim significat sic esse: sicut est: uel sic non esse: sicut non est. falsum

preambulū.

enim significat eē: qđ nō est: uel non esse: qđ est.
& hanc in simplicē diuidit & cōpositā. simplicem
quidē cathegoricā. & ypoteticam cōpositā ap/
pellat: & hee distinguunt tam scđm formā q̄ ma/
teriam. pro materiali enī subiectum & predica/
tum habet cathegorica. pro formali uero uerbalē
copulam: que dicit̄ predicatum formale. duas ue/
ro cathegoricas habet p materiali ypotetica: con/
iunctio quidem ipsarum forma ipsius est. propo/
sitiō quidem quasi genus uidet̄ diuidi in suas spe/
cies. non tamen q̄ unitatem hēat realem: cui due
cōpetāt pprietates generis contrahibilitas uideli/
cet & predicabilitas. isti aut̄ tantū p̄dicabilitas cō/
petit. qm̄ sua unitas est tñ per cōuenientiā abstra/
hibilē a suppositis: nō autem q̄ cōtrahat unitas p/
positionis ad ipsas. quoniā ante nō habuit eē per
existentiā: cui talis cōtrahibilitas posset cōpetere.

De cathegorica ppositione. Ca. II.

Athegorica nāq̄ est habens unū p̄dica/
tum: aut duo. prima uero predicatū for/
male & de secuudo adiacente. secūda ue/
ro de tercio dicit̄. Cathegoricā uero in ulēm: pti/
cularē: indiffinitā: & singularē: mediātibus signis
diuidit: q̄ sūt dispositiōes mēsuratiē iparū ppositi/
onū. ipsaq̄ ē scđm designatiōem forme determi/
nātis diuidit: & ī affirmatiuā & negatiuā. illa p̄di/
catū affirmat. ista uero negat. de subiecto affirma/
tur qđ materiale p̄dicatū p mediū formalis cōpo

m

Tercium

sitive. negat aut ipm materiale cōpositiōe scdm uo
 cē: disiunctiue enī scdm rē. & quia tres hēt modos
 eēndi ppositio cathēgorica: absolutū uidelicet. de
 signatū foīale: mēsuratū. & iō tres ponūt mōi iter
 rogādī. q̄: q̄lis: q̄ta. ut q̄ de esse q̄rat. q̄lis de desi
 gnatiōe q̄lītatis: q̄ta uero de mēsuratiua q̄titate.
 Ad oppositiōes aut ppositionū & eqpollētiā p
 supponit ptiicipatiōem ipsā: i utroq; termio: aut
 altero: aut nullo. uidelicet cōueniētiā hēre: aut nō
 in extremis: q̄ nccāria ē ad opatiōem: cōuersionē:
 & eqpollentiam cognoscendū. solū enī ille q̄ utro
 q; termino participant sumende sunt: siue sint se
 cundū ordinē: siue ordine econuerso. de oppositi
 one quidē tractare cōtingit scdm cōtrariā: subcō
 trariā: subalternā: & cōtradictōriam. opponūtur
 enim omnis nullus cōtrarie. qdā quidā nō subcon
 trarie. omnis quidā subalterne & nullus qdā nō.
 oīs quidā nō & nullus quidā cōtradictōrie: p̄sup
 posita ptiicipatiōe utriusq; extremi. leges aut oppo
 sitionū p̄supponūt materiā naturalē. cōtingētē. &
 remotā. nō tñ hīc sumit materia ex q̄ ppositiōis ui
 delicet s̄b̄m & p̄dicatū ppositiōis. sed circa quam:
 hoc ē icludētia p̄dicati in subiecto: aut ne. In nlla
 enī materia cōtrarie simul pnt uerificari. in cōtin
 gēti uero ābe pnt eē false de accñte sepabili. In na
 turali qdē remota nūq̄ pnt ābe esse false: sed si u
 na ē uera: reliq̄ ē falsa. subcōtrarie enī i nulla mate
 ria pnt simul eē false. uere qdē pnt eē i cōtingēti se

parabīlī. In naturali nec remota nūq̄ uere simul.
cōtradictōrie aut in nulla materia ābe uere simul:
nec etiā ābe falsē. subalterne enī ābe uere uel falsē
possunt eē: & si uniuersalis est uera: & eius pti-
cularis. nō tñ ad ueritatē pticularis seq̄r ueritas u-
niuersalis. qm̄ materia cōtingēs nō sp̄ hoc admit-
tit. ad falsitatē tñ pticularis seq̄r falsitas ulīs: non
enī ecōuerso. mutat sitū termiōꝝ ppositiōis. aut si
plicit̄ manēte q̄litate & q̄titate ipsius: aut muta-
ta q̄titate: aut trāsponendo p cōtrapositionem.

De ypotetica ppositione. Ca. III.

Potetica enī ppositio duas p materia ha-
y bet cathedoricas: cōiūctionē uero p foꝛa
li. qualificari qdē nec q̄ntificari pōt. alia
enī copulatiua est: alia disiūctiua: alia uero condi-
cionalis. condicionalis nāq; perfectior ē aliis: qm̄
due cathedorice uniunt̄ in ea per conūctionē si:
per modū aīcedētis & consequētis: ad cuius uerī-
tatem exigitur: q̄ antecedens nequeat uerum esse
absq; ueritate consequentis. Ad falsitatem uero
ipsius sufficit: q̄ antecedens sit absq; consequente
in ueritate. a tota enim condicionali arguit̄ a po-
sitione antecedentis ad positionem consequētis:
ut si sortes currit: sortes mouet̄. sed sortes currit:
ergo sortes mouetur. ac etiam a destructione con-
sequentis ad destructionem antecedētis. ut si sor-
tes currit: sortes mouetur: sed si non mouetur:
ergo non currit .

Tercium

In copulatiua qdē. p copulatiuā cōiūctiōem due cathgorice cōiūgūt & uerius q̄ in aliis: ad ueritatē cuius requirit̄: utrāq; ptē eē uerā: qm̄ a ueritate utriusq; partis integrat̄ ueritas ipsius. ad falsitatē sufficit: q̄ altera ps sit falsa: quoniā a destructione unius ptis ītegralis sequit̄ destructio totius. necessitas nāq; eius in necessitate utriusq; ptis consistit. & impossibilitas in īpossibilitate unius. ¶ Disiūctiua uero duas cathgoricas per uel cōiūctionem cōiūgit inter se adinuicē. disiungit autē significata: rōe cuius ad ueritatē eius sufficit: alterā ptē eē uerā. ad falsitatē tñ falsitas utriusq; requirit̄.

De equipollentiis. Ca. III.

T quia ppositiones hñt oppositiones: ut
e superius dictū ē: ex quibus sequūt̄ alie in
 propositiōibus passiones (que equipollētie dicuntur) ratione oppositiōis in q̄titate: q̄litate: ī ueritate: & falsitate: simul p mediū negatiōis: gratia cuius equalēt per appositōem: uel post: aut pre & post: ul̄ duo signa ul̄ia negatiua. de quo hēt̄ uers⁹. Pre cōtradīc. post cōtra. p̄ postq; subalter. Logicus enī nō solū ipsis ppositiōibus q̄ simplicē inherentiā dicūt predicati ad subiectum: uti uoluit: que de inesse dicuntur: sed etiam de modificata ppositione que scdm modū composita est. modus enim adiacet rei nominaliter aut aduerbialiter. unus permanendo ut noīalis. alius fluendo aduerbialis. & hic solum de modo qui determinat

cōpositiōem uel diuisiōem ppositiōis. uti de possi
bili: īpossibili: cōtingēti: & necessario. istis enī sim
pliciter logicus utit̃ in ppositiōe modalī. Regulis
equipollentiā rū etiā istarū ppositionū utit̃: q̃ q̃t̃
tuor lineis exemplificant̃. ita q̃ oēs de primo or/
dine equipollēt p̃mā regulā & sic de aliis. ut ī his
uersibus. Amabimus. edentuli. yliace. purpurea.
Harū autē ppositionū sunt oppositiones sicut in
de inesse: contrarie subcontrarie: contradictorie
& subalterne. Deinde logicus postq̃ usus fuit ter/
minis complexis uidelicet enūciatiōibus tāq̃ qb⁹
dā totalitatibus: que ordine doct̃rine p̃cedūt sim
plices terminos: q̃uis sc̃dm ordinē nature sit econ
uerso. qm̃ oīs pars prior ē suo toto: & ab esse illius
presupponit̃ eē partis: sic a noticia eius noticia p̃
tis p̃supponit̃. secūdu uero ordinē doct̃rine noti/
cia totius p̃supponit̃ a noticia p̃tiū. unde ē notan
dū: q̃ ista prioritas & posterioritas ē dupliciter cō
sideranda. uno modo q̃ partes precedāt totum in
sua cognitione: hoc est q̃ sint prius cognite cogni
tione distincta. aut cognitione confusa. si cogni
tione distincta semper partes sūt prius note natu/
raliter. inde ē: q̃ nō eadē sūt nobis nota & nature.
qd̃ ē q̃ nō eadē sūt nobis nota uia doct̃rine & na/
turaliter. qm̃ uia doct̃rine totū p̃us cognoscim⁹:
& posterius ptes. & ideo logicus prius determinat
de terminis cōplexis uidelicet de enūciatiōe: & p⁹
modū de terminis īcomplexis: ut de p̃dicabilib⁹

Terciū

& predicamētis. ex his autē dictis est admodū ad-
uertenda ueritas. qm̄ uniuersalia sunt prius nota
nobis & nature: & p̄ticularia sūt posteri⁹ nota nō
bis & nature. & ulia sūt posteri⁹ nota nobis & na-
ture: & singularia sūt prius nota nobis & nature.
ita q̄ cōuertēdus ē ordo cognitiōis: scdm̄ qd̄ natu-
ra cognoscibiliū cōuertit̄. Vlia enī dupliciter pos-
sūt cōsiderari. uno mō ut ulia sunt: & sic ē qd̄libet
ipsoꝝ qd̄dā totū: & isto mō siue nobis siue nature
sūt posterius nota. quoniā ut dictū ē: oīs pars na-
turaliter precedit suū totum subiectiue: & obiecti-
ue per eandem rōem. quoniam sicut se habēt ipse
res ad suū esse: sic eodem mō ad earum opationē.
& cū quodlibet uniuersale sit totū: q̄ suas respicit
ptes subiectiuas: est etiam nobis & nature posteri-
us notū: a cognitione enim p̄tū ad cognitiōem to-
tius deueniēdū ē naturaliter: & iō ulia & nobis &
nature sūt posteri⁹ nota: ut sūt tota. sūt etiā ip̄a u-
niuersalia prius nobis & nature nota. qm̄ & ip̄a u-
niuersalia sūt ptes eēntiales cuiuslibet entis iferio-
ris ī sua linea: eo quia ptes prius natura sūt ip̄o to-
to: iō prius cognoscūt̄. singularia aut sūt tota: q̄
p̄ eādē rōem sūt posteri⁹ cognita nobis & nature:
& iō ulia īq̄tū sūt totū: sūt posterius nota noticia
distincta: cuiusq̄ cōpēt̄: nisi tñ eēnt cōparata īn-
tellectui diuino: qd̄ sup̄fluū ē dicere. qm̄ nō ē p̄us
nec posterius apud intellectū diuinū. nā cognitio
ipsius est cā illorum esse. non igit̄ ad diuinum in-

preambulum.

tellectum comparari debent. sed cuicumq; alii semper posterius cognoscunt. est tamen notandū: q̄ cognitio potest dupliciter sumi. uno modo pro cognitione confusa: & isto modo totum prius est notū nobis & nature: quoniā nos non possumus aliquo mō habere noticiā distinctā de aliquo toto p rōem sue obiectionis: cū sit inclusiū cuiusdā confusionis partiū: a q̄ intellectus nō pōt habere aliquē cōceptū clarū & distinctū absq; clarificatiōe īteriori ipsius totius. nec ēt natura hoc pōt: q̄ totū prius cognoscat cognitione distincta: quoniā natura regula directiua ē intellectus nrī: dirigēs & rectificās eū ad debite & ordiate scđm ordinē naturalē eius itelligētis: & ipsarū rerū intelligibiliū. ordo enī naturalis intellectus ē: q̄ cōceptus qđitatis eius ē abstrahibilis ab eēntia & eē: & talē se intelligit actu reflexo: clarificādo itellectiōem suā naturali motiōe sui ipsius. & qualē ordinē natura hēt ī potētia: eūdē hēt ī quocūq; obiecto rōnē totalē toti⁹ icludēti: qđ ad dei dīam dī. alio at mō sūit cognitio p distincta cognitiōe: q̄ prius ulr cognoscūt partes: quoniā ut dictū ē: eē totius eē partiū p̄supponit tam in esse subiectiū: q̄ in eē obiectiū. sic qđ semper noticiā distincta totius ex noticiā ptiū dependet: q̄ semper est distincta: & nūq; cōfusa ut partes sūt. qñ aut hēt rōem totius: tūc noticiā cōfusa uel q̄si cognoscūt. iō ulia qñ sūt ptes eēntiales: sp p̄ cognoscūt noticiā distincta tā a nobis q̄

m iiii

Terciū

a natura:& tūc singularia q̄ sunt tota essentialia :
sunt nota posterius notitia distincta:& prius noti
tia cōfusa. qm̄ totū aprehēditur primo actu recto
ip̄i⁹ intellectu⁹: in q̄ prima asūptione siue aprehē
sione obiecti cōfusa est absq; reflectione sui in se
& in obiecto cognito: que presuppōit ad hoc: ut
aliquā noticiā distinctā & clarā habeāt de aliquo
habēte rōem totius. ecōuerso enī qñō ul'ia sunt q̄
dā tota: sūt posterius nota noticia distincta : & p̄us
noticia cōfusa. ideo nō eadē sūt nobis nota & na
ture: quia natura simplicia: nos aut cōposita . sed
illa simplicia notitia distincta: nos cōposita notitia
confusa. Notitia aut distincta eadē sūt nobis nota
& nature. homo enī totū quoddā est prius cogni
tū nobis q̄ a natura. sed noticia cōfusa: a q̄ deue
nim⁹ in noticiā distinctā cū reflectiōe actus intel
lectus. natura aut incipit ad p̄ora hoīs: qui totū ē :
& per noticiā interiōrē ad exteriorē deuenit. non
tñ natura primā hēt cōfusā nisi per accidēs cōclu
sa a sensualitate hoīs: reflectitur sup obiectū co
gnitū : & differētiā pōit inter partes : & si distincte
cognoscit animal in q̄tū pars . igitur logicus p̄us
de tota enūtiāōe tractat:& cōsequēter de termīs
euūtiationis qui sūt partes ipsius: ut de prediacbi
libus & predicamētis: de quib⁹ ordīe nature p̄us
debuisset tractare. quoniam simpliciter esse ip̄ius
precedunt : quamuis iam in principio implicite
de simplicibus tractauerit:& ip̄sis usus fuerit cum

preambulū.

de nomine & uerbo locut⁹ est: ac etiā de p^ricipiis
 eorū. ut de uoce ac sono: in quib⁹ īp^ricite omnes
 termini continētur. nunc etiā explicite de uniu^er
 sali: q^d q^uis sit aliquid cognitū: ut intellect⁹ q^d d^r
 ulis in cognitione sua: nō solū in q^utū est uliū ap^r /
 hen^siu⁹: sed etiā in q^utū ē ī potētia ad q^uodlibet:
 q^m infinitus est in operatione sua. nā sicut natu^r
 ra primo est in potētia uliter ad omnes formas: &
 nunq^u satiatur: quousq^{ue} habuerit omnes formas:
 ad quas est in potentia: sic etiam fortius ītellect⁹
 hūanus qui in potētia ē ad oīa ītelligibilia. ita nū
 quā satiabit^r: usq^{ue} actualiter habuerit intellecta
 omnia intelligilia. & rōne istius ulitatis nūq^u intel
 lect⁹ in uia poterit satiari. iō dicūt aliqui: q^d ītel
 lect⁹ est infinit⁹ inferius. eo quia singlaria sūt in
 finita: rōe cui⁹ nūq^u pōt deuenire ad noticiā īpō^r:
 propter q^d relinquēda sūt ab arte: quia p^pter īfi
 nitatē eorū nūq^u ītellect⁹ ad eorū notitiā in uia pōt
 naturaliter puenire: nō tñ q^d ista īpotētia sit ex p^o
 te īpī⁹ intellectus: q^m si oīa p^rsetarent^r: oīb⁹ actua
 rer⁹. nō enī omnia p^rsetari possūt p naturā: q^m q^uq^{ue}
 sint sub certo numero: quātū ē in se: & apud cām
 primā: nō tñ p^rnt siml⁹ coexistere in eadē d^ra tēpō
 ris. nec est etiā ex p^ote īpō^r singlariū: quoniā q^d
 libet eorū ualde est intelligibile: in his q^u sūt a na
 tura. quoniā hnt omnē uīā & modū ītelligēdi pas
 siue. primo quia sēsualiter mouet^r ab illis sicut ab
 hoc lapide: qui īmutat potētīā uīsiuā: in qua ītel⁹

Terciū

lectus haurit suā ītellectiōnē: & accipit ueritatem
 sensibilitatis: quā oculus ab ipso lapide īmediate
 habuit. non dico simpliciter īmediate: q̄ simplici
 citer sine medio habuerit: sed sine medio alterius
 potentie. nec etiā dico sine medio alteri⁹ potentie
 subiectiue: sed obiectiue. hoc est: quod nō presup
 pōit actū distinctū alteri⁹ potētie: quīs ut in tertio
 se īuicē supponāt. & ex ipa uisione imaginatō ac
 cipit suū obiectū: qđ ē figuratū: q̄ lapis p̄sentat: se
 cū dū q̄ naturaliter illud possidet rōe sue nature:
 q̄ naturaliter s̄b m̄ ē triū dimēsiōnū determinatarū
 tali figura: rōe cui⁹ lapis mouet in absentia sensus
 imaginatiuā: & in hac imaginatiōe ītellect⁹ ob
 iectat ueritatē figurarū ac dimēsiōnū: q̄ imagina
 tio est causata ex similitudinē a sensu accepta. istis
 autē ītellectiōib⁹ factis a potētia & ab obiecto
 actiue & passiue: denudata ē s̄bā lapidis (q̄ ē obie
 ctū materiale ītellect⁹) a cōditiōib⁹ materialib⁹:
 ut ab hic loci & nūc t̄pis & nouitatis: q̄ ītellect⁹
 recipit rōe ītellect⁹ possibilis: & p̄ ītellectū agētē
 ip̄e reflectit sup obiectū cōfuse cognitū: & facit
 ip̄m obiectū forale: adeq̄do ueritatē illi⁹ obiecti
 cū ueritate sua. nō tñ ītelligit: de ueritate q̄ alte
 ra foralitas ei⁹ ē: sed pro reitate cōpleta toti⁹ ētis
 lapidis īclusi ī lapide. & hec ē uera denudatio: quā
 ītellect⁹ facit cū obiecto motiui de obiecto forā
 li. q̄ etiā se cōuertit sup illud obiectū forale sūptū
 ab illo motiui: & impendit illi suas speciales con

preambulū.

formalitates: rōe quāz matieriale obiectū dētū ē:
 & sic ipm distinctū & adeqtū sibi unit & adeqt. :
 unde ostēdit: qđ ipa pticularia sūt qđ ex se intelli-
 gibilia: & qđ etiā ad potētiā. sed quia in uia non
 habet certus numer⁹ propter eorū incertitudinē:
 & quia indiffinibilia: reliquēda sūt. & tñ intelle-
 ctus est in potētia ad oīa: siue sint actu intellecta
 siue intelligibilia. & iō dī infinitus inferius ppter
 ifinitatē intelligibiliū: est tñ finitus supius i hoc:
 qđ ulia que pticularibus sūt supiora: sūt sub certo
 numero: non solū quo ad se: sed etiā quo ad nos:
 a quibus habet intellect⁹ uerā sciētā p rōnē cui⁹
 libet eorū: & p rōnē eorū tanqđ p qđdā mediū hēt
 sciētā de omnibus suis inferioribus: qbus illa rō
 ulis est. & quia ista supiora sūt per se itelligibilia
 & media aliorū & in certo numero posita: intelle-
 ctus respectu iporū dī finit⁹: respectu aut inferiorū
 rū infinitus. Sūt tñ nō nulli: q huic positioni ad-
 uersarij uidentur: oppositū ponētes. dicunt enī qđ
 intellectus est finitus inferius & infinitus superi⁹:
 qui formaliter contradicunt dictis aliorū. istā aut
 opīonem sic munuūt: dicēdo: qđ singularia in se
 & simul sumpta sūt finita & in certo numero limi-
 tata: ratione cuius non possunt infinitare poten-
 tiam: ita qđ potētia aliquo mō posset in eis simpli-
 citer qetari uidelicet in cognitiōe ipsorum. qm qđ
 qđ omnia simul & sigillatī apprehenderet: nūquā
 eēt quietat⁹: imo semper appeteret aliud & aliud

Terciū

intelligere: quousq; haberet obiectum: qđ non solum esset adequatum uirtuti potentie: sed etiā excederet potētiā actū & appetitū eius: q; ulterius nihil appeteret. hoc autē in inferiorib; minime potest repiri (etiā si oīa q; fuerūt sūt & erūt: eēnt accidentaliter ī ipā potētia) rōe finitatis ipsorū. Intellectus autē quis scđm naturā suā finitus sit & limitatus: q; sua finitate ac nouitate demonstrat: ē tñ īfinit⁹ rōne finis ad quē ordinat^r. ideo finitas nullaten⁹ īfinitari ualet in opatōe sua: maxime cū talia nō possint eē finis ipsius. qm̄ si finis eius operatiōis eēnt: non diceretur īfinitus: nec respectu superiorum citra deum. quoniam omnia sunt finita & limitata: & ipsa potētia est finita scđm naturā suā. & tñ est īfinita in ordine ad suum obiectum: ad quod se habet tanq; ad finem ultimū sui esse: qui ē operari īfinitē respectu obiecti īfiniti. ideo oportet q; postq; respectu inferiorū intellect⁹ non potest dici īfinitus: (quā īfinitam nō potest habere operationem: nec per consequens īfinitatis fatiētem) q; sit īfinitus superius: hoc est quantum ad intellectiōem superiorem: que dupliciter potest considerari: in quantum duplex est superioritas ipsius intellectus. qđā uniuersalitatis: & qđā singularitatis. superioritas uniuersalitatis qđ ē utilitas oīm uniuersaliū: q; intellectus accipit sicut obiecta: ad q; intelligēda ordinat^r. ista autē utilitas nō hēt rationē īfinitationis potentie: cum sint entia confusa

preambulum.

& finita. qm̄ & si secūdū naturā eorū nō hērēt aliq̄
cōfusio nē: illā tñ nō fugiūt: respectu illoꝝ ad que
ordinātur. sed quia secūdum se sunt finita & limi
tata in numero: & etiā scdm̄ illa ad que ordināt̄ :
nō pnt̄ infinitare potētiā: maxie quia sunt mediū
ad suū finē habēdū. mediū aut̄ non pōt̄ quietare
potētiā: qm̄ nullum ens q̄ est per secūdā itētione:
poteſt quietare aliq̄ potētiā. omne enī mediū est
per secūdā intentionē: igit̄ ulīa nō pnt̄ quietare:
nec a fortiori ifinitare: que qdē ulitas est primus
terminus supioritatis. Secūdus uero terminus su
pioritatis est singularitas: qdā singularissima que
determinat potētiā in opatōe sua: ut adepta sin
gularitate illa ulterius potētia nō moueat̄: imo
simpliciter quiescit. hec aut̄ singularitas singula
rissima est deus: q̄ infinit⁹ & imensus aphēditur a
potentia finita & limitata quātū ad eē suū: infini
ta tñ quātū ad ordinē actinctiuū illi⁹ finis: quam
uis actiuitas tota sit ex parte obiecti: & nulla ex
parte potētie. tñ infinita dī supius: eo quia ipsa
tota potētia itellectiua rōe sue nature ifinitū deū
ac ifinite aphēdit: ad quē naturaliter ordiat̄: nō
inferius quantum ad suum esse: sed superius quā
tum ad finem infinitum & eternum: ad quem per
primam se habet intetionem. & huius gratia di
citur intellectus uniuersalis: quoniam tam ad sin
gularia quā uniuersalia & tam finita quā infinita
est in potētia ad actingēdū. & dicit̄: q̄ ē in actu p

Terciū

actualiter intellecta: & respectu eorūde dicitur in potētia aptitudinali: que p actū nō simpliter amittitur. excepto diuino obiecto circa qđ hābet aptitudinē. qm̄ intellectus respectu talis cognitionis non est actiuus: ita qđ respectu dei utat̄ intellectu agēte irradiāte: nec intellectu possibili recipiēte. cū de⁹ nō ueniat ab extra: qđ nō sit de eēntia ei⁹. si enī recipet̄ comp̄hēderet̄: qđ est impossibile: ut in arbore nature. respectu enī aliorū q̄ intelligibilia sūt: hēt potētiā actualiter: actū aut̄ hēt potētia liter. qñ aut̄ hēt actū: euacuata ē potētiā illi⁹ act⁹: qm̄ actus sunt oppositi: nō enī de eodē simul pnt̄ uerificari. Aliud autē dicitur ulē distributiū: ut est signū uninersale. aliud in rep̄sētādo sicut spēs intelligibilis. aliud est in causādo: & istud est duplex. quoniā qđdā est causās effectiūū: & tale ulē est de⁹: qui uniuersaliter cōcurrit ī omnē effectū. Aliud est causans essentiale: & istud ē duplex. nā qđdā est materiale: & qđdā formale. materiale qđdem est ipsa materia: que uniuersalis ulr̄ qđlibet ens sbāle constituit materialiter sub p̄dicamēto: ita qđ nihil est sub ip̄o: quod subterfugiat rōnem matetie: & ideo uniuersalis est. Aliud est fomale: qđ est a forma correspon̄siūū p̄cipiū ip̄i materie: qđ cū illa concurrit ad omnem effectū sub dictō p̄dicamēto apte corporali. itaqđ nihil ē cui⁹ ip̄a nō sit p̄cipiū essentiale. Nec obstat: si forma in formās sit singularis & ultio gradu singularitatis.

preambulum.

quoniā ip̄a secūdu esse specificū ē p̄cipiū in sin-
gularitate eisudē : que talis ē ulis ordiata naturali-
ter & scdm ordinē naturalē ad dictos gradus : rōe
quorū dicitur uniuersalis. & hoc idem de materia
de q̄ iā supius dictū est. & tñ supest unū : q̄ mate-
ria uniuersalior est forma : loquēdo de materia &
forma : quarū quelibet est altera ps cōpositi.

De uniuersali ante rem. Ca. V.

St & aliud uniuersale (de qno ad propo-
e sitū nostrū scdm q̄ logicus utitur illo ex-
spectat) q̄ est cōtrahibile & predicabile :
& tale est natura cōmunis contrahibilis & predi-
cabilis. contrahibilis ad inferiora : que cōtrahibi-
litas ut dictū est supius : p̄suppōit esse : existētiam :
& singularitatē illius ulitatis cōmunicabilis secū-
dū tres cōceptus : & istud tale pprie dicit̄ uniu-
ersale & āte rem : quia ante habuit oēs p̄dictos tres
cōceptus : q̄ aliq̄ esse singulare : cuius ipsa est na-
tura cōis : & est cā eēntialis cuiuslibet idiuidui uel
singularis. & eidē cōpetit p̄dicabilitas. qm̄ oīne q̄
in alio cōsistit materialiter : p̄dicat̄ de illo ī recto.
ut sūt oīa a p̄ma q̄ditate s̄bē usq̄ ad spēm specialis-
simā īclusiue. Est aut̄ & aliud ulē āte rē p̄dicabile
de suis īferioribus : quis ad illa nō contrahat̄ p̄ ali-
quā formā : sic oēs species specialissime que prius
sunt in esse : quam in hoc esse. in quo sunt per se
effectiue. ut sp̄iritus. homo. asin⁹. leo & cetera.
empireū. cristallinū & c. ignis. aer & c. hec autem

Terciū

sunt ante rem. & dicuntur ante rem. i. ante singularitetam & existētiam. & non per actum collectiuum ipsius intellectus: sed per se est ante rem: & in re. attende compositionem cuiuscūque: & tibi ueritas patebit. iste autem species specialissime inter se habent magnam differentiam. quoniam alique sunt: que de unico solo dicuntur: sicut angeli: celi: elementa. uegetatiua. uisus. auditus. olfactus. gustus. tactus. & affatus. imaginatiua. Aliud est autē uniuersale: quod & si reperiatur in omnibus & in quolibet inferiori: nullam in se tamē habuit existentiam nec singularitatem. habet autē realitatem & unitatem sumptam ab ipsis inferioribus: & a potentia intellectiua que abstrahit realiter a realibus obiectis: sua realitate operante. & tale est ens. corpus animatū & similia. & hec nec per se nec per accidens sunt contrahibilia: & si determinata uideantur in illis: a quibus abstrahuntur. Sunt enim non nulli: qui dicūt: q̄ eadem natura cōmunis ē uniuersale ante rem: in re: & post rem. est uniuersale ante rem: in quantum ipsa natura cōsiderat in se & in cōparatione ad singularia. Et est eadem natura cōmunis uniuersale in re: in quantum habet eē in singulari. dicitur eadē natura uniuersale post rē: in quātū hēt eē in intellectu nostro: & hoc non uidetur sufficienter dictū: quantum ad secundum & tertium membrum. q̄ntum ad secundum. quoniam uniuersale quamuis

fit in re: non est nisi ut pars: & nulla pars pōt eē u/
niuerſalis in ſingulari ultimata ſingularitate de/
terminata: nec diffinitio uniuerſalis poteſt compe/
tere ei. Vniuerſale quidē eſt unum uerſatum atq;
in multis uerſabile: q; excluditur a ſingulari: & ab
oī eo q; in eo eſt. quoniam omnia reant̃ unica rei/
tate. Nec refert ſi fuerit. quoniā tunc fuit ante rē:
nunc uero omnino ſingulare eſt. idēo in re nō pōt
dari: pro ut res eſt ſingularis: niſi per nouā abſtra/
ctionē. Nec etiā tercio modo pōt dici: q; ſit ulē
poſt rem: hoc eſt inq̃tum ipſa cōis natura hēt eē ī
intellectu. qm̃ illa unitas que eſt in intellectu: aut
eſt ſumpta a re: aut nō. ſi nō: igitur ſimpliciter de/
pendet ab opere ipſius intellectus. ſi ſūpta ē a re:
aut a re uniuerſali: & ſic eſt ipſa natura cōis & uni/
uerſale ante rē. ſi ſumpta eſt a re particulari: nō ē
poſt rem: quoniam una eadē natura que erat an/
te rem & in re in eſſe cognito: nō poteſt eſſe poſt
rem. & ſi illa cognitio tantum pro natura ipſa in
eſſe cognito ſumat̃. quoniam obiectum cognitū
non accipit aliqd ab intellectu niſi tantū actū ſci/
bilitatis: ita q; in re nihil mutatur niſi tantum il/
le reſpectus ad intellectum. Si uero dicis: q; intel/
lectus facit illam unitatem abſtractam a particu/
laribus: hoc non uidetur conſonum rationi. & ra/
tio eſt: quoniam & ſi intellectus nūq; faceret ipſam
abſtractiōem: ipſa natura cōis iam de ſe abſtraher/
et ab oī poſteriori: & ſic eſt per ſe: & nō per actū

Tercium

intellectus. Nec potest dici: q̄ sit ipsa abstractio ī
 tellectus. talis quidem est operatio eius & pticula
 ris: q̄ non potest sumi pro utilitate. & si sumeretur:
 falso modo sumeret̃. nam ab eo q̄ res est uel nō:
 conceptus est uerus uel falsus. res autem in se absq̄
 q̄ intellectu habet suam uniuersalitatē: & ideo
 non est uniuersale nisi ante rem: quod presuppo
 nitur oībus: ut dictum est. & istud nō potest eē po
 sterius. Sed ulē post rem est: q̄ non dicit eandem
 naturā cōem: q̄ idēptitatem habeat contrahibi
 lem precedentem sua singularia: bene q̄dem ab
 strahibilis est ab illis quedā unitas siue qdā con
 ceptus unitate conuenientie: qui predicabilis est
 de pluribus: sicut diximus de spiritu: & de omni
 bus quibus tantum competit predicabilitas absq̄
 contrahibilitate. & ideo spūs non potest esse uni
 uersale ante rem. quoniā q̄q̄ unicū habeāt genus
 omnes: uidelicet sbām: diuersas tñ hñt formas: q̄
 bus in diuersis speciebus constituū̃. ideo scđm ta
 le eē nō hñt aliqd cōe nisi nomē: p̄ter ipsā sbām:
 q̄ qddā ulē ē & añ rē uniuoce de cūctis p̄dicabile.
 De quīq̄ p̄dicabilib⁹: & p̄mo de genere. Ca. VI.

Stor̄ aut predicabiliū gen⁹ ē p̄mū qđ su
 i pra se non habet p̄us aliqd. & est illđ pre
 dicabile: q̄ cū conceptu differentie con
 stituit spēm. scđario aut de plurib⁹ specieb⁹ in eo
 q̄ qđ predicat̃. predicat̃ enī ī eo q̄ qđ: quia qđ ita
 tiue ī specie quā essentialiter constituit iccluditur.

preambulū.

non tñ ut includit̃ predicat̃: sed potius ut icludit
partes subiectiuas sicut totum uniuersale.

De specie.

Ca. VII.

Pecies quidem est secūdū predicabile: qđ

f immediate ponit̃ sub genere & cōstituit̃ q
ditatiue ab eo. secūdario autem & accñ/
taliter dicit̃: qđ est predicabile: & qđ predicatur de

pluribus differentibus numero in eo quid :

De differentia.

Ca. VIII.

Ifferentia enī terciū p̃dicabile ē: & quia ē

d simplr simplex: nō pōt hēre qđicā diffini
tionē ī ordīe p̃dicamētalī. diffinit̃ tñ siue

describit̃ qđā denoiatōe q̃lificatiua designāte pp̃
am rōem formalē ipsius quasi equiuales isti. dīa ē

cui proprie competit differētiare & diuidere. que
designatur in hoc: qđ ipsa est predicabile: qđ p̃dica

tur de pluribus differētibus specie in eo qđ q̃le sub
stātiale. ¶ Est tñ notādū: qđ dīa p̃pe nō pōt p̃dica

ri de spē: qm̃ dīa ē cōcept⁹ simplr simplex: & con
cept⁹ simplr simplex nō pōt p̃dicari de aliquo īferiori:

nā oē qđ p̃dicat̃ de aliqb⁹ sp̃eb⁹: sp̃ ē cōcretū & ī re
cta linea: q̃uis enī abstrahat ab illī de qb⁹ p̃dicat̃: ī

se tamen & respectu superiorum concretum est .
differentia quidem nec concretum est respectu in

feriorum (quoniam contra naturam esset superi/
oris) nec etiā respectu superiorum: quoniam ta

le concretū est: & concretum includi in differen
tia ē impossibile: cū sit conceptus simplr simplex:

n ii

Tercium

qui nunq̄ ponit̄ in recta linea: & q̄ non ponuntur
 in recta linea: in recto minime predicari possunt:
 nisi p termino communi predicabili de ppis spe
 ciebus. ut d̄ra: alia cōis: alia p̄pa: tūc p̄dicat̄ de p̄
 priis sp̄ibus: q̄n dicit̄ q̄ illud quo unū p̄prie dif
 fert ab alio: ē differētia. q̄n autē p̄dicat̄ de sp̄ibus
 appropriatis & p̄priis aliorū: sicut rōnale p̄dicat̄
 de specie aīalis uidelicet de hoīe: nō p̄dicat̄ ut su
 perius de īferiori: sed p̄dicat̄ egle de eqli & cōuer
 tibiliter & ī cōcreto: & sic nō p̄dicat̄ d̄ra: sed p̄dica
 tur idē de seipso diuersis rōibus. ut hō ē rōnalis: &
 rōnale ē homo. & qcqd ē hō: ē rōnale. & qcqd est
 rationale: ē homo. talis autē p̄dicatio nō pōt cade
 re inter genus & sp̄es suas: q̄m cōueri nō possūt.
 Nec obstat q̄ dicūt: q̄ nō p̄nt conueri hō & ratio
 nale. q̄m preter hominē sunt angeli: quos dicunt
 rationales: nam non sunt rationales p̄pter eorum
 simplicitatem: ratione cuius nullā p̄nt hēre succes
 sionē in intelligētia sua in eodē actu: imo īstanta
 nea est eorū opatio. ideo intelligentie dicte sūt &
 nō rationales: qđ dicit successionē nō solū potētia
 rū adinuicem & in obiecto: uerū etiā in duratiōe
 eiūsdē potētie & act⁹. hoc autē nō ē nisi ex d̄ra: q̄ ē
 sbālis forma cōtractiua: iō rationalitas sūpta con
 cretiue predicat̄: & conuertit̄ cū homine: nō autē
 abstractiue ut ē differētia. q̄ si hec eēt uera: de p̄
 pria specie predicaret̄ differētia ī recto & ī qđ. ut
 hō ē rationalitas: q̄ p̄prie ē differētia & nō rōnale

qd̄ nihil est q̄ ipse homo. differentie enim a latere
cadūt: & ut tales nō pnt̄ p̄dicari. bene tamē possūt
esse: & habere rationē generis & speciei & singula
ritatis: sicut iā dictū ē: qn̄ diuidit̄ in ppriā & cōem
&c. que est diuisio generis in spēs. & hec differen
tia specifica est diuisa in hāc & ī illā. & isto modo
non sumitur hīc: nisi in quantum diuidit̄ genus &
constituit speciem: & isto modo nō potest predica
ri: nā nūq̄ pōt habere rationē totius. & ut dictū ē:
oē q̄ in qd̄ p̄dicat̄: semper ut predicatur: oportet
habere rationē totius. igit̄ differētia in q̄li: & non
in quid. nec etiā genus de ipsa potest predicari. n̄
lum enim ens potest predicari de alio: nisi sit in il
lo: genus aut̄ nullo mō potest eē in differentia du
abus rationibus. prima ē: qm̄ si genus eēt in diffe
rentia: iā differētia nō eēt differētia: sed spēs. qm̄
genus nō pōt uniri d̄re nec ecōuerso: quin sequat̄
spēs: de q̄ ī qd̄ genus p̄dicat̄. de d̄ra enī nec in qd̄
nec in q̄li p̄dicari potest. Itē sc̄do: genus nō pōt eē
in differētia: qm̄ unicus conceptus simpl̄r simplex
nō potest sine contradictione: pluralitatē concep
tuū diuersarū naturarū īcludere. si at̄ gen⁹ predica
tū eēt differentie: d̄ra īcluderet conceptū generis.
hoc aut̄ ē īpossibile p̄pter formalē cōtradictionē:
quia differentia est conceptus simpliciter simplex
& non est simpl̄r simplex. est simpl̄r simplex: quia
differentia. & non simpliciter simplex: quia diuer
sas habet naturas. alia enī est natura differentie:

alía generis. nō qđ ē esset gen⁹: nisi dīe eēnt extra naturā generis. Caueāt igit^r qđ dicūt: qđ gen⁹ p̄dica tur de dīa: qm̄ si sic ītelligūt dictū: sicut p̄ferūt: ne sciūt qđ dicūt. sed quomō debet ītelligi: dictū est sup̄ius: qđ spēs non predicatur de differētia ut differētia. nec ipsa de specie. nec de ipsa genus.

De proprio.

Ca. IX.

Ropriū qđ ē & q̄rtū predicabile scđm qđ
 p ad p̄positū expectat est: qđ uni: & oī: & so li: & semp̄ inest: & cōuersim predicat^r: su mēdo ip̄m p̄priū cōcretiue. quoniā ī abstracto & scđm esse p̄priū eius nullo mō predicari pōt: bene quidē dicimus: hō ē risibilis: nō tamē dicim⁹ neq̄ dici pōt: hō ē risibilitas: qđ ē p̄prie ipsū propriū si ue ipsa p̄prietas. risibile uero cōcretiue sumptū nī hīl aliud dicit qđ hoīem cū quadā designatiōe ptis nētī spēi rōe suorū p̄cipiorū: nec ēt simpliciter cō uersim predicat^r: qm̄ qđ conuersim p̄dicat^r: de quo cunq̄ dicit^r unum: dicit^r reliquū. p̄priū uero & spe cies nō sunt huiusmōi: quoniā non simplr de quo dicit^r unū: dicit^r reliquū. dicit^r nāq̄ hō de sua diffi/ nitione: de qua nō dicit^r proprium. nā nō bene ua let. qcqd ē hō: ē risibile. quoniā animal rationale est homo: & tñ pro illo p̄ori abstrahit ab illo: qđ non est de quiditate & de īntrīnseca rōe qđitatis: cuius nō ē p̄p̄um: qm̄ quiditas oīs abstrahit a pro prio. Est tamen uerū: qđ qñ diffinitio cōuertit^r cū diffinito: tunc supponit pro eodem. & sic nō solū

preambulum.

dicit quiditatem simpliciter: sed etiam ipsam ppe-
tatem cū cōsistentia finali. Sed tñ ē notādū: qđ dif-
finitio si ppe sumat̃: nō ē cōuertibilis cū diffinito
ppe sūpto: quoniā diffinitū nō solū dicit animal
rōnale: sed etiā quādā totalitatē distinctā ab aīali
& rōnali & simul sūptis. & animal & rōnale p illo
statu ēt si simul sumat̃ ut fit: ab illa totalitate ab-
strahūt: ut cōsistētia extrema a finali. & nisi diffi-
nitio simpliciter sumat̃ pro diffinito: nō pōt con-
uerti cū diffinito: nā qcqd ē hō: ē aīal rōnale. non
tñ simplr est hec uera: aīal rōnale ē hō. quoniā dif-
finitio uidelicet aīal rōnale ē p illo priori. in cōsi-
stētia extrema: qđ abstrahit a finali: ideo a propo.
sed qñ diffinitio & diffinitum conuertunt̃: diffi-
nitio nihil aliud dicit qđ finalem consistentiam ho-
minis: & tunc proprium cōuersim de ipso & de dif-
finitione dicit̃. ut quicquid est animal rationale:
est risibile & econuerso. In abstracto autem nun-
quam. pōt autem esse predicatum & genus de pro-
priis speciebus: sicut differentia & hoc de proprio
in quarto mō.

De accidente.

Ca. X.

Ccides uero qđ quītū & ultimū p̄dicabi-
a le ē: naturalr̄ icludit ītrīsecā depēdētiam
subiecti. accñs enī ab oībus p̄dicabilibus
differt p istā depēdētīā. qm̄ genus: spēs: & d̄ra nō
dependent: propriū autem si dependet: nō tñ p
extrīsecā dependentiā subiecti: sed p ītrīsecā &

n iiii

Terciū

effectiue. qm̄ in interioribus speciei propriū hēt suā depēdētiā: ideo inest speciei . accidēs aut̄ inest singulari: quia extrinsecā habet depēdētiā: dico extrinsecā subiecti & non sui : quoniā interior est sibi dependentia quam proprio . nam accidens propter talē depēdētiā nec p se nec per reductio nem in p̄dicamēto sbe potest aliquo modo collo/ cari. quoniā depēdētia ad substantiā est de intrin/ seca ratione eius existētie : cū accidētis esse sit in / esse. Nec obstant accidentia: que sūt in sacramen to altaris: que per se sunt: & uident̄ existere. quo niā quāuis per se sint: non tñ per se existūt : imo existunt per subiectū: quoniā depēdētiā hnt̄ ad illud naturalem: que est de intrinseca rōe eius exi/ stentie. Nec etiā obstat: si sint per se. quoniā acci/ dētia quāuis naturalem habeāt ad subiectū depē/ dētiā: & ip̄a sit de essentia ipsius: duplici tñ rōe dicuntur esse per se. prima est: quoniā accñs esse/ tialiter constituit̄ de ente: eo modo quo ens est : & de tali depēdētia. b. uel. c. & secūdum istam q/ ditate mathaphisicus de illo negociat̄ : secūdū quā abstrahit a quolibet: qm̄ & si illā depēdētiā habeat ad subiectum: est tamē de essētia eius: nec subiectū eius est de essētia: nec in diffinitione eius ponitur. qm̄ hoc esset cōtra naturā diffinītiōis: q̄ sēper est per interiora diffinīti . aut accidētia non haberēt diffinītiōē: hoc aut̄ est falsū: quoniā de ipsiis secundum suā rationē quiditatiuā habetur

preambulū.

sciētia:& methaphisic⁹ de ipsīs a quolibet abstra-
ctis habet ueram intelligētiā: ratione cuius di-
cūtur esse per se. secūdo etiā dicuntur esse per se:
eo quia per se ponūtur in p̄dicamento: q̄ est con-
tra rationē alicuius inclusionis extrinseci propter
eotū īpermixtionē: quā si non haberēt: nunquā
in predicamēto possent poni. sed quia propriā ha-
bēt diffinitionē: ideo proprie q̄libet ponit̄ ī suo
pprio p̄dicamēto: q̄d arguit esse p se. Existere at̄
absq̄ subiecto minime p̄nt: quoniā a subiecto se-
cundū talē dependentiam abstrahi nō p̄nt. Vnde
est notādū: q̄ dedendentia accidētis est duplex. q̄
dā est precedens esse ip̄i⁹: & talis dicit̄ q̄ditatiua:
scdm quā abstrahit a quocūq̄ alio. Alia ē sequēs
esse ipsius: & hec est dependentia inherētialis: in
hoc: quia inest subiecto: & hec inherētia accidē-
tis ad subiectū est duplex. quedā est actualis: & q̄
dā habitudinalis. accidens uero pōt abstrahi ab
inherētia actuali: non aut̄ ab īherētia hītuali.
& quelibet istarū est posterior: & sic accntia in sa-
cremēto altaris quāuis abstrahant ab inherētia
actuali: nō tñ ab inherētia hītudīali: inq̄tū acci-
dens. quoniā q̄q̄ desinat actualiter inforare sub-
iectū. hoc est q̄ illud & idem accidēs q̄d nūc ante
cōsecrationē inest substātie panis: habet existētiā
actualem p se: nūc uero p⁹ cōsecrationem habet
hītualē: hoc est q̄ actualiter p se nullū habet sub-
iectū: nisi tātū hītudinaliter. Pro hui⁹ materie de

Terciū

claratione sūt duo notanda. primū est terminus a quo ipi⁹ sacramēti: scdm est termin⁹ ad quē .q̄tū ad p̄mū est notādū: q̄ termin⁹ a quo in sacramēto est s̄bā panis: q̄ est cōuertibilis ī corp⁹ xpī potētia obediētiāli. ī q̄ cōsiderāda sūt duo. primū est ipsa mera s̄bā panis. Scdm est accīa ei⁹. s̄bā aut panis est ex elemētabilitate & ex elemētatiuitate: ex elementabilitate tāq̄ ex materia: & ex elemētātitate tanq̄ ex forā. elemētabilitas est passiōabilitas s̄bālis q̄ttuor elētoꝝ: & elntatiuitas ē actiōalitas s̄bālī elementoꝝ in q̄dā totalitate resultata s̄bāli: q̄ dicit^r elemētātū: cōtinens ignē: aerē: aquā & terrā: q̄ sūt q̄ttuor elemēta naturaliter unita scdm ordinē naruralē: quoꝝ q̄libet est corp⁹ de genere s̄bē: excludēs scdm istud esse: scdm q̄ cōuertibile est p̄ potētiā obediētiālē oīa accidētia tā ulīa quā spēalia. & scdm tale esse est termin⁹ a quo cōuersionis: & uerū trāsubstātiatōis ī s̄bām corpis xpī. scdo uero sūt accidētia ipi⁹ elemētati. quoꝝ quedā sūt ulīa: quedā spēalia. ulīa sicut q̄titas eius: q̄litas: relatō: actio: passio: q̄n: situs: ubi: habitus. spēalia uero q̄dā min⁹: & q̄dā magis. minus etiā spēalia sunt lōgitudō: latitudo: & pfūditas. Magis aut spēlia sūt caliditas: hūiditas: frigiditas: siccitas: leuitas: pōderositas: raritas. dēsitas: subtilitas: grossitudo & similia. Est aut & aliud accidēs spēalissimū: q̄ ē forma duplex & artificiata. prima ē paneā: q̄ forma ē artificialiter inducta: signo cui⁹ illa s̄bā est

preambulū.

cōuertibilis: alias & ueri⁹ trāsbābilis ī corp⁹ xpī :
 sine qua nō eēt trāsbālis. Alia uero est rotūditas:
 q̄ de bene esse pōit⁹ ab ecclīa: non aut̄ necessitate
 sacramēti: termin⁹ igit⁹ a quo trāsbālis est ip̄a sbā
 panis abstracta ab oīb⁹ accñtib⁹ tā ulib⁹: q̄ sp̄ea
 libus: q̄ ēt & p̄ncipāl̄r a p̄ticularib⁹. Dubitat⁹ qdē
 & ualde: si sbā panis pura ab oī accñte ē termin⁹
 a quo trāsbātiatiōis: sic q̄ trāsbātō p̄cedat definē
 tiā accñtiū: ā ecōuerfo q̄ definētia accñtiū p̄cedat
 cōuersionē sbē in sbām: hoc ē q̄ sbā panis relinq̄t
 ip̄a accñtia āteq̄ cōuertat⁹: aut q̄ ip̄a cōuertat⁹ p̄us
 q̄ ip̄a accñtia relinq̄nt sbām panis āte cōuersionē.
 Cui dubitatōi breuiter r̄nderi p̄t: q̄ nec sbā panis
 āte cōuersionē relinq̄t accñtia: nec accñia reliquūt
 sbām. nō sbā accñtia: qm̄ oīs talis reliqtas arguit
 p̄manētiā reliquētis. hoc aut̄ ē falsū & īpossibile :
 q̄ sbā panis sit sepata a suis accñtibus ante trāsbā
 tionē. qm̄ si sic: aut hoc esset per aliquā actionē na
 turalē: aut nō. non per aliquā naturalē actionem:
 qm̄ nllū agens naturale ad hoc sufficit: ut possit
 sbām a suis accñtib⁹ denudare ip̄is p̄manētibus .
 īmo non agere de ip̄a sbā absq̄ accidētibus: nam
 sine motu & transmutatione neq̄t: qui qdē motus
 & transmutatio presupponūt omnia alia uniuersalia
 & specialia accidētia. ideo nunquā agēs natu
 rale pōt cōcurrere ad hoc: q̄ per suā operationem
 possit simpl̄r a suis accñtib⁹ separe sbām: nec eēt
 p̄ actionē sup̄naturalē. qm̄ actio sup̄naturalis non

Terciū

impeditur aliquo accidente. talis aut prioritas & posterioritas dicitur successione: cum iste operationes. scilicet definitio & persistencia accidentium sint realiter distincte: ideo naturalis. supernaturalis: quia existente subiecto existunt accidentia & non in eo. & de hoc alias. hic tamen agitur solum propter dependentiam accidentium. quomodo habent illam interiori proprio: & quomodo non possunt abstrahi a dependentia habituali: quavis ab actuali possint abstrahi: ut in sacramento: a quo non solum excluduntur secundum actualem existentiam: sed etiam habituale & etiam secundum omne esse accidentium: & gratia huius hinc talem dubitationem posui. ad quam quavis alias reliqua dico: quod simul fuit conversio substantie in substantiam & definitio accidentium: non solum tempore (quoniam contrarium dicere est uanum) sed natura in alteritate nature. ut alias. & adest uel abest propter subiecti corruptionem. quod proprio non convenit: quoniam sine corruptione subiecti abesse non ualeat: quis subiectum abstrahat ab eo secundum rationem & quiditatem: & si non quantum ad habitudinem existentialem. ad cuius absentiam non solum exigitur corruptio actualis existentie: sed & habitualis. Ista dicuntur quinque predicabilia: genus: species: differentia: proprium: & accidens. ¶ Est tamen notandum: quod de quolibet istorum predicatur genus & species: subordinate tamen & respectiue. quia talis species potest dici genus: in quantum sub se respicit species: non tamen sub

preambulum.

eadē rōe qua est spēs: dicit^r gen⁹: nec ecōuerso. iō
genus & spēs mltiplr dicūt. qm̄ qddā ē genus ab
solutū: & qddā est scdm̄ qd. hoc ē: q̄ aliq̄ ē genus
simplr hñs rationē generis: q̄le ē genus generalis
simū: qd̄ nullo mō pōt rationē speciei accipere: iō
absolutū a tali acceptōe: ac etiā hītudine talis ac
ceptōis. nisi forte uelit aliq̄s dicere: q̄ ip̄a genera
generalissima differāt spē. qm̄ q̄q̄ nō habeāt ge
nus supra: ad qd̄ spēs referunt^r: tñ rō speciei pos
set absolui a genere: sicut genus absoluit^r a spē.
qm̄ sicut q̄cūq̄ distinguūt^r specie: distinguūt^r nume
ro: sic q̄cūq̄ distinguūt^r genere: distinguūt^r specie. iō
si p̄dicamēta ad iuicē distinguūt^r genere: distinguūt^r
specie: & p̄ cōsequēs numero: q̄ uerū eēt: si ēs esset
gen⁹. Ens aut̄ geu⁹ eē nō pōt: ut supi⁹ iā pbatū ē.
nec seq̄r: si gen⁹ abstrahat a specie: q̄ ppter hoc
possit abstrahi a genere spēs. qm̄ spēs siue secūdā
p̄mā intētione: siue scdm̄ secūdā: nō pōt abstrahi
a genere. non scdm̄ p̄mā: quoniā p̄supponit ip̄m
tanq̄ p̄ncipiū qd̄itatiuū eius. nec scdm̄ secūdā in
tentionem: quoniā p̄ eadē p̄suppositionē scdā in
tio. s. species p̄supponit secūdā intētione uidelicet
gen⁹: tāq̄ cōstitutiuū eius: & quia sūt correlatiua
scdm̄ dici. & quāuis species p̄supponat ip̄sum ge
n⁹: non tñ sic qd̄ species sumat denominationem
ab ip̄so: nec ip̄sum genus predicationem ab spe
cie. nec est in conueniens: talia relatiua p̄suppo
nī unū ab alio. materialiter aut̄ gen⁹ abstrahit a

Terciū

specie: spēs nec formaliter nec materialiter a gene
re minime abstrahi ualet. & sic genera generalissi
ma spēs eē nō pnt: imo genera dicūtur absoluta:
ita q̄ nullo mō rōem speciei assūmere queūt: nisi
ī ordīe p̄dicabiliū: quorū sūt quīq̄ spēs. & sic gen⁹
est una spēs: & species alia spēs: & p̄priū est spēs: &
accidens est spēs: & differētia est species. nō tñ ī or
dīne predicamētōrū: iō non pnt genera generalis
sima esse species. scdm̄ qd uero gen⁹ dicīr subal
ternum qd ad generalissimū cōparatū siue ad su
periora: dicīr species. & p̄mo. scda uero in cōpara
tione ad inferiora dicītur genus: & ultimo accidit
intentio generis. spēs enī que sub genere ponīr:
qdā simpliciter: & quedam scdm̄ qd. subalterna
quidē scdm̄ qd sub genere ponitur: specialissima
aūt simpliciter. & dicītur spēs absoluta: quoniam
ratio speciei simpliciter ei debet: ita q̄ nullo mō
ratio generis de ipsa ualet predicari. Notādū tñ:
q̄ omnia hec predicabilia sunt secūde intētionē:
ita tñ q̄ intentio generis & aliorū importat dupli
cem significationem: uno modo pro re ipsa que
cōmunis ē indifferēter ad plures res cōstituendas:
sicut pars materialis determinabilis p̄ sbām dīe:
& cōstitutiuā alterius sbē sub illis. ut sbā que ge
nus generalissimū dicīr: ipa quidē est prima intē
tio: & materia prima secundū illā intētionē: que
informatur p̄ suas formas determinatiuas confu
sionis ipsius materie: que est gen⁹ generalissimū:

preambulum.

genus uero secūda intentio est: que imponitur illi tanquā prime intentioni. ipsa enim substātia dicitur genus: & nō est materia: ut gen⁹ est: bene hēt locū materie. qm̄ scda intētio nō pōt uere eē materia: sed hēre locū eius in hoc: q̄ sicut sbā prima intētio q̄ substernit^r generi: est pprie materia: quia pprie subicit^r forme sbāli & prime intentioni: ita genus scda itētio ē hñs locū materie: quia subicit^r differētie: q̄ ē scda itētio: & hēt locū forme: sic q̄ sicut ex uera foā q̄ est subtractum differentie: & prima intentio: & uera materia que est subtractū generis: efficitur uerū compositū prime intētiōis: sic ex genere q̄ hēt locū materie: & ē scda intētio: & ex differētia q̄ hēt locū forme: & ē scda intētio: efficit^r una scda intentio que dicit^r species: & sicut iste scde intētones gen⁹: & differētia nō dñr uera materia & uera foā: sic illud quod ex his resultat: non est uere compositū: sed est qdā secūda intētio: hñs quādā similitudinē prime intentionis: & sic est habens similitudinē uerī compositi. quoniam uere cōpositū est & ex uera forma & uera materia. Isti qdem termini p̄dicabiliū & p̄dicamētorū sūt scde intētionē. s. genus: species: dñr: ppriū & accñs p̄dicamētū: sbm̄: p̄dicatū & ē: dicūt^r aut scde intētionē duplici rōe. pmo quia scdus cōcept⁹ rei est & scdo format⁹ ab itellektu post p̄mū: quē itellekt⁹ primo cōcepit: iudicās aliquā rē cōmūne plurib⁹ termis: quorū q̄libet est etiā cōis pluri

Terciū

bus: talis autem cōmunitas formata est ab ipsa re per intellectum: & quia ipsa res a qua format̃ ta / lis cōmunitas: cōmnis pluribus ē uniuerfalis: si / cut prima intentio primis: tunc intellectus uocat illam cōmunitatem pluribus communibus cō / munem: genus: illam aut̃ sub cōmunem speciem: & ideo quia secundo concipitur: secūda uocatur intentio. Secundo dicitur secunda intentio: quia per secundam iutionem logicus utit̃ eis & nō per primā. ideo magis dicta secūda: q̃ primo mo / do. quoniam logicus quāuis q̃tum ad artificium non utatur nisi secundis intentionibus iunctis pri / mis: hoc tamen est per secundā intentionem: quo / niā nō ī ipsis quiescit: sed in ueritatibus primarū: propter quas ipse utitur secundis: & non propter se ipsas. & ideo principaliter dicuntur secunde in / tentiones: quia per secundam intentionem ntun / tur. logicus enim primis utitur sub secundis. pri / mis propter se: secundis propter primas. quāuis artificio ordo transponatur. sed quia est artifex uniuerfalis: non solum utitur secundis iunctis pri / mis: q̃ principalius est. sed etiā utitur secūdis sine primis: & minus principaliter. utitur secundis iun / ctis primis: ut quando dicitur: q̃ substantia gen⁹ generelissimum contrahitur ad speciem: & predi / catur & cetera. secundis etiam absolute utitur: ut quando una secūda intentio de alia predicatur: ut genus de specie absq̃ usu primarū intentionū:

preambulū.

ut sic dicēdo. spēs est genus: & dīa est genus: & p/
priū est genus. species est genus: quoniā ista secū/
da intentio spēs predicat̃ de pluribus secūdis intē
tionibus: que differūt specie. s. de specie hoīs: asī
ni: equi: leonīs: & sic de aliīs sumptis simpliciter p
secūdis intētōibus. sicut dicēdo. hec scda intentio
speciei hoīs est spēs: & spēs asini ē species: & leōis
est species: & bouīs est species: & sic species scda ī/
tentio absolute sūpta absq; prima intētōe ē gen⁹.
& sic de differētia sicut de specie. qm̃ dīa ē genus:
in q̃tū sua rō sumit̃ absolute absq; prima ītentiōe.
ut differentia cōtractiua aīalitatis ad hoīem q̃ ē se
cūda ītentio: & differentia asini est differentia. &
leōis est differētia. & sic de aliīs. tali mō q̃ qñ dī:
species hoīs est species: ītelligit̃: hec species ē spe/
cies: & sic de aliīs. designādo p p̃nomen speciē &
cōsequenter īdiuiduatōem. & sic de p̃prio sicut de
istis. sic q̃ logicus utit̃ oībus nō tñ p̃cipalr: sed p
accidens & minus p̃cipaliter.

De predicamentis.

Ca. X.

Redicamenta q̃dem sūt terminī: qbus lo
p gicus utit̃ scdm debitū ordinem supioris
& inferioris. & scdm istum ordinem p̃di/
camenta dīr: qm̃ predicamentū nō est aliud q̃ de
bita ordinatio terminorū discibiliū scdm sub & su
pra. & istis terminis & etiā illis qui ad istos redu
cunt̃: utit̃ in propositione scdm debitā subiectio
nem & predicatiōem: ut in tribus figuris patet: ad

o

Tercium

quam termini finaliter ordinantur: ut ipsa tum & alia debitum habeant ordinem in quantitate & qualitate: ut significat in modis figurarum. predicantur enim omnes termini aut subiciuntur. predicantur uero aut uniuoce: aut equiuoce: aut denominatiue. & ratio est: quoniam omne quod predicatur: aut predicatur nomine tanquam multa: & isto modo est equiuocum: quorum nomen est commune: & ratio substantie secundum illud nomen est diuersa. uel predicatur tanquam unum: & hoc dupliciter: quia uel predicatur nomine qualificante tantum: & sic sunt denominationes: que dicuntur quecumque ab aliquo solo casu differunt: & secundum illud nomen habent appellationem. uel predicantur nomine & re simul: & sic sunt uniuoca: quorum nomen est commune: & secundum illud nomen ratio substantie est eadem. Non enim logicus in ordine predicamentali utitur nisi terminis incomplexis: sicut sunt omnia predicata & subiecta in linea cuiuslibet predicamenti: ut in predicamento substantie substantia. corpus. corpus aiatum. animal: homo: asinus: leo: & similia que a latere ponuntur. complexa uero non ponuntur in predicamento ut talia. quoniam non habent unicam rationem: nisi materialiter sumantur. sicut oratio que per se non ponitur in predicamento: nec etiam aliqua que largo modo complexa dicuntur: quauis copula non coniungantur: ut entia per accidens: que per eandem rationem non ponuntur in predicamento: quoniam includunt res duorum predicamentorum. & ideo inquantum tale in aliquo de

signari nequit predicamento: ut quodlibet artificiatum: & etiam album: quantum. &c. illi enī termini qui in predicamēto ponūt & in eodē: qñ alterum de altero dicitur ut de subiecto: quēcūq; p̄dicant de p̄dicato: & de subiecto dicunt. sed diuerforū generū & nō subalternatim diuerse sūt spēs & dīe. & istorū terminorum incomplexorū. qdā est s̄bā: quidā quātitas. &c. substātia enī prior ē oībus accītibz: natura & diffinitōe: p̄supponit enī ab hīs: tāquā principiū effectiuū a suo effectu: ac etiam tāquā principiū materiale a suo principiato. non q̄ sit altera pars eius: sed quia subicit illi: ideo prior est natura p̄suppositiōe. in alteruitate nature (ut ita loqr). Et est prior diffinitōe: qm̄ substātia ē: que primo & p se diffinitur & absolute. accns uero & si abstrahi possit: nō tñ absolui: iō nō cōpetit ei simplr nisi p s̄bām diffinitio. non tamen s̄bā prior est accnte tpe: qm̄ si s̄bā eēt p̄or accnte tempore: sequeretur: q̄ tēpus nō eēt accns. hoc autē est falsum: igitur illud ex quo seqtur: q̄ est: q̄ s̄bā sit prior accntibus tpe. cōsequētia ē bona: quoniā ex opposito cōsequētis sequitur oppositum aīcedētis. ueritas aut ei⁹ manifestatur: qm̄ si substantia prior est aliquo accnte: prior esset oībus. quoniā nō est maior ratio de uno quam de alio: cū sua prioritas non sit per aliquam aliā rationem: nisi quia accntia: sed si ip̄a tempore est prior omni accidente: sequitur: q̄ tempus ē prius omni

Tercium

accñte: & si oī: p cōsequens ípsū nō est accñs. qm̃
 nihil est prius se ipso. igit̃ cōsequentia prima ē bo
 na. ueritas aut̃ eius nota est. nā alias si sbā esset pri
 or oī accñte tpe: ante omne accñs sbā esset tempo
 ralis. & si tpalis: sequeretur q̃ sbāliter: cū ipsa sit tpa
 lis ante omne accñs: & per consequens temp⁹ est
 substantia: aut ps substāialis: hoc aut̃ est falsum:
 igit̃ &c. Est tñ notādū: q̃ tempus pōt sumi triplr:
 uel pro mensura successiua durationis: & proprie
 hec dicit̃ tempus (ut sup̃ius dictū est) hñs prius &
 posterius. aut p mensura instātanea. & hec est du
 plex. una est instantanea: non habens posterius ī
 sua duratione: quīs in illa sint instantia in nouita
 te: & talis dicitur euiternitas. Est & etiam alia in
 stantanea: que non habet instans & instās: sed so
 lum dicitur nouitas: q̃ proprie non dicitur instan
 tanea duratio. modo quidē tempus sumatur p
 successiua mensura: q̃ tempus est. aut pro instāta
 nea que euiternitas est: an p nouitate: non potest
 dici: q̃ sbā aliq̃ istarū sit prior omni accñte. nō pri
 ma uidelicet temporali: qm̃ nullū tempus preces
 sit quātitatem. nulla enim est sbā quin sit qlis &
 q̃ta. Nec etiā obstat sua cōitas uel sua natura: nā
 ut talis ab oī abstrahit accñte. ideo a fortiori a tē
 pore: q̃ tñ est mēsurā generabiliū: & eorū que ad
 illa ordinātur. Nec etiā scda uidelicet euiternita
 te: quoniā euiternitas etiā mensura est ptiū subie
 ctiuarū eius. Nec etiā tertia uidelicet nouitate: qm̃

preambulum.

nouitas est illud quādo: quo uniuersaliter mēsuratur in simultate omniū accētium seu p̄dicamētōrū. quoniā ut habitum ē: in cōtractiōe entis ad creaturā simul duratiōe resultata fuerūt oīa decē predicamenta p̄ mutuā cōtractiōem formalitatū. ita q̄ ex formalitatibus substātia s̄bāliter resultauit. quīs una formalitas non sit superior alia: dicit̄ tñ contrahi ab alia: inq̄tum quelibet in sua indrā & primitiuitate indifferens est ad oēs determinatio- nes: & in tali esse dicit̄ generalissima ad receptio- nem illarū. qñ autem aliquā determinatiōem ali- cuius aliarum formalitatum recipit: dicit̄ contra- hi: hoc est determinari. quoniam iā nō est in potē- tia ad illam formalitatē. nec p̄ cōsequēs generalis- sima. de hoc aut̄ latius dictū ē ī prima pte. tantū hec ideo quia s̄bā respectu aliorū p̄dicamētōrū re- tinet prioritatē nature: inq̄tū presupponit̄ ab eis: & prioritatē diffinitōis siue p̄fectiōis. hec aut in se pōt cōsiderari: aut in ordine ad aliud. in se enim ē idq̄est: qualis considerat̄ a methaphisico. In ordi- ne autem ad aliud: est substantia: qualis conside- ratur a logico: qui duobus modis considerat ipsā in ordine ad aliud. uno modo: inq̄tū cōparat̄ ad ī- feriora & ordinatur ad illa: & sic dicit̄ predicamē- tum & genus generalissimū. Alio modo ut cōpa- ratur ad alia predicamenta: & tunc diuiditur ī pri- mā & secundam: singularem uidelicet & uniuersa- lem. prima est singularis: eo quia talis primo sub-

Terciū

stat accidentibus (& accidentia primo singularib⁹
 insunt: & per singularia uniuersalibus) uerū etiā
 et ulia que in se subsistentiam habere nequnt pri
 mo. Secundo uero dicunt subsistere: in hoc: quia
 sunt id: in quo singularia fundantur: ratione cui⁹
 habent subsistentiam: qm gradus alicuius uniuēr
 salis semper fundat in natura ipsius cuius est gra/
 dus. Non enim in se fundari pōt gradus alicuius:
 cum aliqua natura ut talis nō insit ei: nec etiā na/
 tura ipsa subsistere per se potest primo. qm pmo
 singulari competit: secundo uniuersali: inqtū fun
 dat ipsum singulare: & dat illi esse: qui termin⁹ ē:
 in quo accidentia primo & simpliciter insunt. ulē
 uero nūq pōt eē terminus per se subiciēdi accñti/
 bus: nec primo: nec secūdo. nō pmo: quia illd qđ
 scđo nō pōt eē terminus subiciēdi p se: nec p cōse/
 quēs pmo. nam illud qđ abstrahit a posteriori si/
 ue a minori: abstrahit a priori siue a maiori. uni/
 uersale autem abstrahit ab hoc: q per se substat:
 qm ulē inquātū tale: nulli exteriori pōt eē termi/
 nus subiciēdi sine medio: cum ita sit: q sine gra/
 du suo a quo ipsum uniuersale abstrahit: subsistē
 tiam habere potest sui. nec a fortiori accidentib⁹
 subici nec primo nec secundo simpliciter. hoc est:
 q ipsum sit immediatus terminus inherētie acci
 dētis. igit uniuersale nec pmo nec secūdo p se sub
 stat. & si p accñs scđo substat: quia ulē dī scđo sub
 stare: inquantū gradus eius fundat ī ipso: & ab ip

preambulum.

so recipit eē: ideo dicitur: quod ipsa secunda substantia recipit se-
cundo ipsa accens: quia per illud quo ipsa dicitur secunda sub-
stantia. scilicet. singulare: per illud substantat: ideo secundo. vel quia
secundo inest accens: quoniam primo inest gradus ipsi spe-
ciei: & post & per ipsum gradum inest accens: & ideo se-
cundo. & quia gradus singularitatis primo inest spe-
ciei: & per spiritum alius: ideo dicitur species magis substantia
quam genus. Substantia uero alio modo potest dici quod est: ut
iam superius dictum est: & isto modo substantia est
pars subiectiua entis: & obiectum materiale subie-
cti metaphisices ac est obiectum intellectus. & si sit per
se obiectum intellectus: non tamen primo. quoniam ens est per primum
& per se secundum totalem rationem obiecti apprehenditur ab in-
tellectu: & per rationem suam omnia alia. & ideo substantia quod est quod est:
dicitur pars entis. Alio autem modo substantia dicitur predicamen-
tum: quod est genus generalissimum ad omnes substantias:
& omnes ad illam tanquam ad primum principium reducun-
tur: & uniuoce de omnibus predicatur. Et istis du-
obus modis ultimis dicitur substantia a per se essendo:
primo enim modo dicitur a substando: & ideo di-
citur: quod prima substantia. id est. singulare primo prin-
cipaliter & maxime substantat. quoniam quamquam
species que secunda est substantia: substantet generi-
bus: singulare tamen substantat speciebus. & qui
buscunque species substantat. & ideo quibuscunque
substant genus & species: substantat ipsum singu-
lare. prima igitur: quia primo principaliter &
maxime substantat. igitur substantia dupliciter confi-

Terciū

deratur q̄tū ad eē: aut q̄ntū ad existerē: q̄ntū uero ad esse: s̄bā sc̄da hoc ē ulē: est p̄ma: quoniā oīs pri ma in ratione subsistēdi p̄supponit sc̄dam eisdem rationis in rōe essendi. prima aut est sc̄da in esse: q̄tū uero ad existerē: singulare ē p̄ma: quoniā pri mo existit: loquēdo de existentia siue ul̄tiata siue alias. ulē aut est sc̄da: eo quia p̄ p̄mā in tali est exi stētia: & sc̄dm istā ex̄ntiam una s̄bā dī magis s̄bā quam alia. non aut sc̄dm eē: quia non magis p̄ se hēt esse una q̄ alia: sed tantū sc̄dm hoc q̄ s̄bē acci dit. ideo opposito modo s̄bā prima & sc̄da se ha bent. quoniam prima in esse: est secūda in existe re. & sc̄da in existerē: est p̄ma in esse. Est tamē ad uertēdū: q̄ substare alio mō s̄uīr p̄ ut substat ul̄i bus siue suis p̄dicatis: & sic sp̄ magis ē s̄bā q̄ gen⁹. & hec sufficiāt causa breuitatis: ut aliqd de quoli bet uideat̄ non per se sed ut uideatur: quomodo est quodlibet utibile a logico.

De quantitate

Ca. XII:

X consequenti de quantitate q̄ sc̄dm p̄
e dicamentū ponit̄ in ordīe tractādi: quia q̄lī p̄mū inherens p̄ se s̄bē: & ideo primū accidēs: cui proprie cōpetit quātificare: q̄ quātifi care est eius predicatū primi modi. mensura re autem est eius predicatū secūdi modi: p̄pria quidem passio eius est. quantitas aut in tali diffi nitione est: que quiditatīue diffinitur: quamuis su pra se non habeat genus. ponitur tñ accidēs loco

preambulū.

ipsius: & ponitur pro differētia cōtractiua illi⁹: q̄
 loco generis ponit̄. q̄ est: cui proprie cōpetit quā
 tificare. qđ quāuis sit actus: nō ponitur pro actu:
 sed ponitur pro potētia: que forma est: a qua talis
 actus originat̄. quoniam differētie rerū nobis sūt
 ignote: ideo circūscribūt̄ per proprias passiones.
 Sunt qđē nō nulli: qui quātitatē sic diffiniūt. q̄ti-
 tas est ens dependēs mēsurabile uel mēsurās. Et
 quamuis genus sufficienter signetur: nō tñ diffe-
 rētia: quoniā isto mō non esset mensura: aut esset
 ens per accidēs. qm̄ mēsurare ē a propria passiōe:
 & sic nō potest significare propriā formā: cum sit
 predicatū scđi modī. & sic in nullo predicamētōꝝ
 posset poni. nā esset mensura: & nō mēsurare. sua
 sonātia doc ostendit. qm̄ omnia illa q̄ per nomia
 uerbalia terminata in bilis uel in bile designant̄:
 dicūt dispositionē ad actū illi⁹ nominis. ita q̄ sint
 disposita pati: sic q̄ si quātitas ē ens mēsurabile:
 dicitur q̄ est in dispositione ad mēsurari: & non
 ad mēsurare: & sic sequit̄ q̄ non erit mensura: sed
 poti⁹ mēsuratū. Si aut̄ scđus termin⁹ disiunctio-
 nis sumat̄: uidelicet q̄ sit ens mēsurans: sequit̄
 secūdū: q̄ erit ens per accidens: quoniam cōstitu-
 tum est de quantitate & de actu mēsurandi: qui
 est de predicamento actionis: q̄ magnū est in con-
 ueniens. non enim faceret p se predicamētū: si p
 se non haberet essentiā: quā non haberet: si diffi-
 nitionem non haberet. quāuis sit generalissimū

Terciū

genus non refert. isti autē qui sic diffiniūt quanti-
tatē: in prima sui diuisione diuidunt per molē q̄n-
titatē & uirtualem: & bene inquātū substantia cō-
trahitur per corporeū: & efficitur corpus: & quāti-
tas substantie efficitur dimensionalis: qua rōe dici-
tur molis: & per incorporeū efficitur spūs: & quā-
titas efficitur uirtutis. Secundo autē diuidūt quā-
titatē molē per continuū & discretū. Continuum
dicūt: cuius ptes ad unū copulātur terminū: & be-
ne dicunt: qñ autē determināt illū terminum fore
pūctū in potētia: uidet̃ difficile q̄ hoc capi possit:
q̄ illud qđ est in potētia: possit terminare in actu.
quoniam actus secundus qui presupponit primū:
esset presuppositus ab eo. operatio quidem actus
secundus est: qui presupponit primum .f. actum
essendi. ibi autem est actus terminādi: qui est secū-
dus in actu: actus autem essendi est in potentia.
hoc autem est impossibile. igitur id ex quo sequi-
tur: quod uidelicet punctus in potentia sit id:
ad quod partes continuū copulantur. Nec ualet si
dicas: q̄ ille punctus ī actu quantum ad esse: quo-
niam sic habeo propositum: sed non in actu quā-
tū ad dimēsiōē: scđm quā dicit̃ in potētia. q̄ m̄ si
hoc esset uerū: cōtinuū in diffinītiōe ei⁹ icluderet
corruptiuū: cū diuisio sit qđā relatio destructiua
continui. qm̄ per additionē talis relationis conti-
nuū corrūpitur: & mutat̃ in speciem discreti: cui⁹
relatiōis subiectū erit ille pūctus qui pōit̃ in dif-

preambulū.

finitōe continui . multa utiq; super hoc dicerē : si
 tēpus sicut sp̄ fluit : permanētiā haberet. Cōcedo
 tamē q̄ partes continui terminentur ad terminū
 communem : sed nego intelligentiam illorū : q̄ ta
 lis terminns sit punctus : nec in actu nec in poten
 tia . nec dicas sic dixit magr̄ me⁹ : sed audi & come
 de ore proprio & non magistri : quod si non fece
 ris : nuquam saginatum uentrem habebis. Et ne
 go tibi diuisionem q̄tatis molis : quoniā presup
 ponit membra diuisionis ad suum quantitatiuū
 esse . quod sic ostenditur ponēdo unam conclusio
 nem : quod quantitas de se est continua & discre
 ta . quā p̄bō p̄mo auctoritate magr̄ mei & diui ra
 ymūdi Lull mayoricensis de cuius lacte omnino a
 litus sum . secundo ratione : quā a sua facundissi
 ma doctina assumo . inquit enim in arbore scien
 tie & in arbore elemētalī & in pte de foliis capitu
 lo de quātitate in quo dicit : q̄ quātitas cōtinua &
 discreta oriē in substātia ex causis primariis ip̄i⁹
 substantie : in quātū ille cause sunt in se per finita
 nitatē essētie cōtinue : ut essētia bōitatis cōtinua in
 se & in suis interiorib⁹ cōcretis : & cōcreta cōtinua
 sūt in ipsa bōitatis essentia : & quodlibet ip̄orū cō
 cretorū iteriorū discretū ē ab alio rōe drē : & ei⁹ dē
 quātitatis : rōe cui⁹ q̄libet causa sbālis sbē est di
 screta ab alia : que p̄suppōit in formatōib⁹ ip̄arū :
 tā secūdū cōtīnationē quam scdm discretōnē : q̄
 etiā rōe ostēditur . omnes qdē scribentes de quan

Terciū

titate habent q̄titem in substātia: q̄ ē genus ge-
 neralissimū: & hoc nullus negat. hñt etiā q̄ discre-
 ta q̄titas p̄supponit continuā: q̄uis nō eēntialiter:
 sed subiectiue: inq̄tum causat̄ ex continui diuī-
 sione: ita q̄ ex hoc uidetur: q̄ si datur discreta quāti-
 tas: q̄ sit danda continua: ex diuisione cuius ipsa
 est. ideo in quocunq̄ reperitur quātitas discreta:
 reperitur continua. & non econuerso. In substan-
 tia autē p̄dicamentali repit̄ q̄titas discreta: igit̄ &
 continua. ¶ De ratione qdē q̄titoris est termina-
 re mensurādo subiectū in quo fundat̄: & discreti-
 onando ipsum a quocūq̄ alio. alias enī unū conti-
 nuū esset substātia: & oēs differentie a latere. hoc
 qdē falsū esse uidet̄. qd̄ oñdit̄ scdm̄ discretionem
 opationis cuiuslibet: sine qua nūq̄ d̄ra puta corpo-
 reū ageret: contrahendo ī sbām: nec sine discreti-
 one sbā pateret̄ sub corporeo. hāc etiā cōtinuita-
 tē & discretōem ip̄a sbā hūit a sua forma & a sua
 materia: q̄rū q̄libet quāuis quātitatē completā nō
 hēat: cōtinuitatē & discretionē a sua finitate cō-
 tinet. cōtinuitatē: quia eēntia materie cōtinua ē ī
 seipsa & p̄prietatibus concretis: que quāuis conti-
 nue sint in essentia materie: discrete tñ sunt adin-
 uicem. & idem dicendū est de forma sicut de ma-
 teria scdm̄ qd̄ dictis. nūquā forma scdm̄ qd̄ dicta
 posset moueri ad materiā sine quātitate discreta:
 maxime quia talis forma semper unitur materie p̄
 actionem accidentalem: a qua est act⁹ siue illatio

preambulum.

in materia: que est passio eius. ex hac enī continui-
tate et discretione substātie descēdūt omnes con-
tinuitates et discretiones inferiores. ideo āgeli et
corpora huiusmodi quātitatē cōtinuā & discretā
hnt: ut cōtinuitas sumit̃ sicut dictū ē. & discretō
eodē modo: & ut a magistro sūpta est & scdm rei
ueritatē: que sic etiā ostēdit̃. Angeli enim quāti
sunt: quod a nullo sapiēte negat̃: quia eorū essen-
tie mēsurate sunt & limitate per quātitatē: cui p-
priū est quātificāre. hec aut quātificatō nullo mō
pōt sine cōtinuitate & discretione esse: quonīa ta-
lē quantitātē habēt: qualē a substātia receperunt.
in illa quidē continua fuit & discreta: scdm quod
etiā eorū forme contractiue hoc ostēdūt. spūalitas
nāq; nunq̃ contraxisset substātiā sine discretiōe
mutua: q̃ absq; cōtinuitate esse minime pōt. si enī
talis q̃ntitas nō eēt in eis: nō hērēt ptes continuas
in essētia sua: nec ēt qlibet angel⁹ cōtinu⁹ in suo
esse: nec p cōsequēs discret⁹ eēt ab alio āgelo: quo-
rū qdlibet est falsū. imo āgelus p q̃ntitatē est sbā
sūpalis: in q̃ cōtinuāt̃ oīs sue potētie. s. itellct⁹:
memoria: & uolūtas. nō dico: q̃ p q̃ntitatē sit sbā
spūalis: sed per q̃ntitatē cōtinuātur oīa in ipīs: &
discretionāt̃ ad iuicē absq; aliq̃ dimēsiōe: ex q̃ de-
ceptōem accipis. qm̃ cōtinuū non nisi in dimēsiō-
natis posse reperiri arbitrarīs: q̃ falsum est: scdm
q̃ iam ostēsū est: & etiā scdm q̃ diffinitio continui
demonstrat. quoniam ubicūq; sunt ptes copulate

Terciū

ad aliquē terminū cōem: ibi ē cōtinuū: in s̄bā qdē
 cuiuslibet āgeli sūt partes copulate ad terminū
 cōmunē. unde de necessitate seq̄tur: q̄ ibi sit cōti-
 nuū. partes enī angeli sūt forma & materia: que
 copulant̄ ad terminū cōem: uidelicet ad actū uni-
 tiuū qui est unic⁹ & simplex: ac etiā ad totalitatē
 tertiū resultati terminātis substācialiter & accidē-
 taliter actiuitatē forme & passionalitatē materie:
 seruatis discretōib⁹ cuiuslibet fōre & materie: q̄
 fūdate erā t in cōtinuitate & ecōuerso cuiuslibet.
 substātia enī materia est & altera pars cōpositi: q̄
 ptes habet & ad terminū cōmunē copulāt̄: sicut
 bonitas & ueritas: q̄ mutuo copulāt̄ ī quodā actu
 simplici medio actiue & passiue: & in totalitate re-
 sultata. hanc etiā cōtinuitatē s̄bā a suis principiis
 simplr traxit: qm̄ bonitas ē una eius partiū: cuius
 ptes copulantur ad terminū cōmunē: uidelicet ad
 actū unitiuū ppriatū: q̄ sūt bonificatiuū & bo-
 nificabile. actus uero est terminus ad quem iste
 proprietates siue ptes ipsi⁹ bōitatis copulāt̄ (ptes
 ut ita dixerī) quia iste p̄p̄etates nō pprie sūt p-
 tes: sed habēt modū ptis. & modū totins: rōe cui⁹
 copulationis ipsarū ptiū ip̄a bōitas dicīr cōtinua
 p quātitatē: que in ipsa simplr simplex finitas pro-
 prie dicīr. quāuis magr quātitatē minutā nomiet
 in libro de cōpositione & diuisione. quātitas autē
 discreta dicis: quod causat̄ ex diuisione continui:
 q̄ concedo. tñ quero: si cōtinuū ante diuisionē

fit discretū. hoc manifeste uidetur. quoniam pono duo continua absque unione: manifestum est quod unum ab alio est discretum: & non solum discretum cuius plura discreta sunt in eadem essentia esse: sed etiam sunt sepeata. unde manifeste uidetur: quod discreta quantitas non sit per diuisionem continui: quoniam ante omnem diuisionem quantitas discreta est in continuo: maxime secundum quod inquit magister noster. quantitas continua est ex partibus siue ex quantitatibus discretis: non tamen formaliter: sed materialiter: ideo ex diuisione continui causatur discreta. Est tamen notandum: quod diuisio potest sumi dupliciter. uno modo pro separatione partium alicuius dimensionati esse siue alicuius dimensionis: aut pro diuisione alicuius essentialis esse. Et quomodo cumque sumatur: dicit resolutionem posterioris in priora: hec quidem definitio cuiuslibet tam dimensionati quam essentialis esse demonstrat: de quo dicitur: continuum est cuius partes copulantur ad eundem terminum communem. copulari enim sicut iam superius dictum est possent minime absque discretione. quando autem fit diuisio eiusdem continui: non est nisi resolutio in priora: quia posterius scilicet continuum compositum ex partibus copulatis ad unum terminum resoluitur in partes: ex quibus componitur: siue sint diuisibiles: siue indiuisibiles: nil refert: postquam sint discrete ante copulationem: et in copulatione quod est necessarium. ex quo uidetur se-

Terciū

quī q̄ quantitas discreta sit prior quantitate con-
tinua: cū ipsa ex ipsis constituatur quantitatibus
discretis. Et tamen superius dictum est: q̄ quanti-
tas continua & discreta simul sūt & in eodem sub-
stātie predicamento: dico in substantia p̄dicamen-
tali continua: quia una substantia est continua p̄
continuum quantitatem copulatiuam pluriū par-
tium: et discreta: quia pluralitatem habet partiū.
pluralitas enī realis absq̄ discretione minime pōt
esse: ideo nunquam una sine alia: nec pro aliquo
priori durationis potest dici una prior alia. ordīe
tamen nature in accñtalibus discreta p̄cedit cō-
tinuā. in substantialibus at̄ econuerso. nam in cō-
positione substātie iam uisum est: quamlibet par-
tem precedere suum totū ordine nature. ideo cōti-
nuā consistere in sua essentia: & discretam in suis
essentialibus concretis: necesse est. ita q̄ per quan-
titem continuam concreta cuiuslibet partis sub-
stantie cōtinua sunt in essentia partis: & discreta
sunt ad inuicem. in tantum q̄ ab una & eadē diffe-
rentia constitutiua habet quantitas: quod sit con-
tinua & discreta. quoniā ab uno & simplici ente
quelibet res habet absolutum et respectiū: di-
uersis tamen rationibus in idemptitate nature: ex
natura rei distinctis. Mensuratiuitas enim absolu-
tū mensurat rei ratione sui absoluti esse: et respe-
ctiū rōe sui respectiui esse. ut aut̄ mensurat abso-
lutum rei: cōtinua est. cū uero respectiū: discre-

preambulū.

ta hñs(rōe dicte dñe sue cōstitutiuē) in se absolutū eē: & respectiuū. distīcta ista duo eē formaliter & ex natura rei in idēptitate nature siue eēntie quīs simplr simplicia in suis absolute & respectiuo esse nō hēat distīctas rōes. nec hñt uniuoce ptes. rōe cuius cōcreta q̄ uidēr ptes: nō precedāt totū: imo sequūr: iō sūt aut dicūr ptes & totū. de q̄bus supi us in materia de ente & de cōceptibus ei⁹ dictū ē: ac etiā iſerius in materia de formalitatib⁹ dicēr. Diuīſio igīr dimēſionati eē ē: p reſolutiōem ei⁹ in ſuas ptes ex q̄bus ē p copulatōem termini. Diuīſio enī eēntialis eē ē p reſolutiōem eius in ſuas par tes: & hec fit p dñam determinatiuā cuiuslibet p/ tis ī ſua eēntia: distīcta eēntialiter a qlibet alia ad inuicē, cōpate. & quia q̄te sūt p q̄titatē: ſicut conti nuār in toto: ſic diſcretionār adinuicē. & talis dici tur diuīſio cōtinui nō dimēſionati. hec aut q̄titas cōtinua & diſcreta genus ē generalīſſimū: qđ con trahīt per differētiā immediatā ad q̄titatē molē: q̄ ē finitas. b. f. ipſius corporeitatis: q̄ ut iā ſuperi⁹ dictū ē: ī finitate ſue nature portat uirtutē dimēſi onatiām: & quia ipſa cōtinua ē in ſe & in ſuis ſbā/ libus cōcretis: & cōcreta diſcreta sūt adinuicē rōe ſue finitatis: ideo cōtinuā cōtrahīt & diſcretā q̄ti tatē: & efficiēr q̄titas corporalis. & p uirtutē dimē ſionatiuā efficitur lōga: lata: & pſūda: q̄ dñr dimē ſiones: & corpus de genere q̄tītātis. q̄ ſcđm talem trinā & ſcđm quālibet dimēſiōem dñr diuīſibilitas

Tercium

i esse continuo: diuifibilitatem dico: qualis cōmu-
 niter dī: q̄ potius dī separatō q̄ diuifio. quoniam
 oīs separatio est diuifio: & nō econuerfo. sepatio
 enī addit ad diuifionē: que est in omni p̄dicamen-
 to: uel potest fieri. separatio autē tm̄ in p̄dicamen-
 to sbē & nō in oī: sed in dimēfionato eē: in quo fit
 sepatio preſupponēs diuifionem per cōtinuū: qđ
 in cluſum eſt in dimenſiōibz: ſicut ſuperius in ſu-
 is inferioribus: & per cōſequēs diſcretōem: ex q̄ ſe-
 quit̄ diſcretio ſepatarum partiū: q̄ ſicut ſuperi⁹ p̄
 ſupponit̄ diſcretionibus: q̄ ſequūt̄ p̄ ſepatiōem.
 nā diſcretio que eſt ex ptibus diuerſarū eēntiaꝝ p̄
 ſupponitur cōtinuitati. ille uero q̄ ſūt eiꝯdē eſſē-
 tie ſequūt̄: & ſūt coeēntiales. ille uero q̄ p̄cedunt
 eēntiales ſunt. & utraq; iſtarum diſtinctionū repe-
 ritur in quolibet compoſito uniuoco: ac in quocū-
 q; & ſi nō ſimpliciter. & ideo cōtinuū & diſcretum
 qđ eſt genus: contractum eſt ad cōtinuū & diſcre-
 tū dimenſionatū. ſicut ex alio latere p̄ finitatē ſpi-
 ritualitatis contracta ē continua & diſcreta quāti-
 tas ad quātitatē continuā & diſcretā uirtualē: que
 dicitur ſpūalis. in qua quantitate continua & ſpi-
 rituali partes ut dictum eſt: copulantur ad cōmu-
 nē terminū: & partes copulari nec nominari poſ-
 ſunt ſine diſcretōe. Eſt enī notādū: qđ diuifio ē i oī
 ente p̄dicamētali. ſepatio at̄ ſolū i p̄dicamēto ſbē:
 & nō i toto: ſed ſolū in ſpē dimēfionata q̄ dī mo-
 lis. nō quia corporalis: qm̄ etiā diuifibilitas in na-

preambulā.

tura corporali abstrahit a sepatiōe: quīs ī uirtute corporeitatis adueniat sue finitati dimēſionalitas ſiue moleitas. eodē enim mō ex uirtute cōdiuidētis differētie. ſ. ſpiritualitatis ineſt finitati ſue uirtualitas: rōe cuius ip̄a q̄titas dicit̄ uirtutis. quia & ſi diuiſibilis eſt in partes quibus conſtituitur: non tñ in alias ptes. ſ. ſubiectiuas. quoniā finitas cuiuſlibet ſpūalitatis nō ſolū ordinat̄ ad ſuā ſpūalitatē: ſed ēt ad ultiatā eius ſingularitatē: rōe cuius recipit incōmūicabilitatē ſimpliciter. Corporalis quidē quātitas diuiſibilitatem etiā a ſua finitate recipit: quoniam non modo ſua finitas ordinata fuit ad ſpecialitatem ppriam: ſed etiam ad alias ſpūalitates in quas diuidit̄: & ad illas contrahit̄ tā ſecundum cōtinuum eſſe & diſcretum ac diuiſibile: q̄ ſcđm eē dimenſionabile. ad aliq̄ qdē ſcđm dimenſiones determinatas: ad aliqua autē ſcđm ide determinatas. ad celos namq; determinate contrahitur: quia illa finitas cuiuſlibet forme celorū. incōicabilitatē gerit: & ī propria ſpūalitate ac ſingularitate terminatur. Contrahitur quidē ad dimenſiōes indeterminatas per finitatem cuiuſlibet forme elementorum: & uegetatiue: ſenſitiue: & imaginatiue. que quamuis ad prop̄am ſpeciem determinet̄: nō tñ ad ppriā & ultiatā ſingularitatē. iō q̄q̄ in iſtis ſcđm ſe & ſuam ſingularitatē ſint iā determinate: tñ quia nō hñt ultimatā ſingularitatē: ſunt determinabiles ordine nature p̄ q̄cūq; ſingla

Tercium

ritatē finitatis ipsorū elementorū: uegetatiue &c.
ut iā alias diximus. Si continuū quidem ex diuisi-
bilibus uel indiuisibilibus componat̃: satis p̃ hec
dicta claruit ueritas. quoniam habitum est: q̃ntita-
tē cōtinuā & discretā ex cōtinua & discreta prin-
cipiorum s̃bē resultare. principia autem substantie
sūt nō mō simplicia: uerū etiā & simpliciter simpli-
cia. mīoris q̃dem entitatis est q̃dlibet acc̃ns: q̃ sub-
iectū in quo subiectat̃. finitas nāq; bonitatis sim-
plicior est ip̃a: ita q̃ p̃pter puā eius entitatem ide-
bite simplex nominat̃: nā simplex aliqd concretū
onis dicit: aut connotat. Cōcluditur igitur firmis-
sime absq; ambiguitate: q̃ continuum constitutū
est ac etiam compositum ex indiuisibilibus: a qui-
bus habet diuisibilitatem in superiora: ac etiā ad
inferiora. ad superiora: in quantum est resolubilis
in illa & diuisibilis in inferiora: qm̃ nō habet p̃ su-
periora ultimātā specificationem: imo ordinatam
ad illam: igitur in illis est diuisibilis. ¶ Dimensio-
nalis uero quantitas composita est ex diuisibili &
indiuisibili. sicut quodlibet existens sub recta li-
nea cuiuslibet predicati absoluti. linea enim siue
longitudo composita est de diuisibili quantitate
cōtinua substantie: & de indiuisibili contractio:
uidelicet finitate siue dimēsiōatitate cōtēta ī finita
te uirtute corporeitatis: q̃ dimēsiōnalitas ē īdiuisi-
bilis. Est tñ notādū: q̃ īdiuisibilitas pōt sumi du-
pliciter: aut sc̃dm īdiuisionē eēntialē: aut sc̃dm in-

diuifioem formale siue cōceptionale. pmo dico: q̄
 dimēfionatiuitas ē oīno indiuiſibilis: qm̄ ſimplicē
 hēt eēntiā: eo mō quo de iplis pōt noīari eēntia :
 Si autē ſcdm indiuiſioem formale siue cōceptiona
 le dicit̄: q̄ eſt diuiſibilis: qm̄ unica ſimplex & ſim
 pliciter ſimplex plures habet conceptus: in quos
 diuiſibilis ē. ita q̄ quolibet cōtractia forma hēt: ſi
 cut iā ſuperius dictū ē: eē: eēntiā: & q̄ditatem. In
 eſſe quidem etiam ſunt incluſi tres cōceptus: ſicut
 ſunt uirtus actiua & paſſiua & uirtus unitiua . & i
 quolibet iſtoꝝ cōceptuū triū ſunt duo cōceptus :
 abſolutōis. ſ. & referentie. ita q̄ in eſſe ſunt nouē
 conceptus: quorum tres primi quadam realitate
 diſtinguūꝝ adinuicem & formaliter: & quilibet a
 ſuis cōceptibus duob⁹ intrinſece incluſis ex natu
 ra rei: ac etiā cū cōceptu abſolutōis formaliter. &
 ſic quāuis ſit ſimplex forma diuiſibilis i plures cō
 cept⁹: nō tñ eſſentialiter diſtictos: qm̄ ſcdm eam:
 idiuiſionē hēt ſimplr. Nec obſtat: qn̄ dicis: q̄ ſim
 pliciter ſimplex eſt irrefolubile i aliq̄ pōra: qd̄ fal
 ſū eſſet: ſi hoc haberet ueꝝ. quoniā iſta ſimplr ſim
 plicia etiā eſſent reſolubilia i pōra: pđ eſt cōtra na
 turā ſimplicis. quoniam omnia que ſunt reſolubi
 lia: ſunt reſolubilia in habentibus eandem plura
 litatem conceptuum. Eſt tamen aduertendum: q̄
 reſolubile & irrefolubile dupliciter poſſunt conſi
 derari: aut abſtractiue: aut concretiue. ſi abſtracti
 ue: qd̄libet includens predictos conceptus eſt reſo

Terciū

lubile. si concretive: nullū includēs tm̄ p̄dictos conceptus ē resolvable: imo p̄scindit ab oī eēntiali de p̄dētia: & p̄ cōsequēs ab oī tli resolutibilitate. Sūt qdē nōnulli & multi: q̄ continuū cōstare & constitui ex indiuisibilibus eē dicūt ip̄ossibile: qd̄ muniunt suis rationibus: inter quas ponunt: q̄ si ex indiuisibilibus continuum constitueretur: q̄ unum indiuisibile contangeret aliud: alias nunq̄ unirent̄. tunc si sic queritur: si illa indiuisibilia se tangūt secundum se tota: aut non. si non: sequitur q̄ non sunt indiuisibilia: nam aliud est qd̄ tangit̄: & aliud qd̄ nō tangit̄: hoc aut̄ ē cōtra naturā īdiuisibilis: igit̄ non per cōtactum scdm̄ aliquid eorū. nec scdm̄ se tota se contangunt. nam non faciunt minus plura quam unum p̄pter maximā simplicitatem: ratione cuius nil nisi simplex potest resultare. qm̄ si sic: sequeretur q̄ simplex in eo q̄ simplex esset diuisibile: cum ut simplex haberet plures rationes: uel resultaret aliud extra rationem sue simplicitatis: quod eēt ip̄ossibile: si esset simplex & indiuisibile carens omni alia ratione. ideo continuum non posse constitui ex indiuisibilibus affirmant. & hoc etiam quodā muniunt exēplo. quoniam si ex īdiuisibilibus componeret̄: sequeretur: q̄ indiuisibile esset diuisibile: qd̄ ē oppositū ī obiecto. & patet. posito q̄ duo ageli q̄ sūt simplices sb̄e & īdiuisibiles: moueant̄ p̄ aliqd̄ spaciū cōpositum ex quinq̄ indiuisibilibus ex oppositis termi/

preambulum.

nis: & q̄ uterq; sit equalis potentie alteri nullo extrinseco posito: sequit̄ de necessitate: q̄ unum indiuisibile acquirat̄ a duob⁹: qđ arguit necēario diuisibilitatem in indiuisibili. hoc est falsum & contra rationem indiuisibilis: igit̄ nullum continuū componit̄ ex indiuisibilibus: qđ clare patet exemplo p̄dicto. Sunt & alii q̄ has soluūt ratiōes dicentes: q̄ illa indiuisibilia q̄ ueniūt ad cōpositiōem cōtinui: se tangunt sic: q̄ trium indiuisibilium medium tangit unum extremorum scđm ante: quāuis abusive de eis dicatur ante & retro: nam nil nisi corpus habet ante & retro & nō ut corpus: sed ut dimēsiōnatum. sed potest dici ante: respectu aspectus quem habet ad unibile: & oppositum illi retro: & econuerso. nec potest dici: q̄ se contāgāt scđm partē & partem per eandem rōem: nec p̄p̄e scđm se tota: si p̄p̄ie dicat̄ totū: sed simplr̄ intraneant̄. ¶ De quinto aut̄ indiuisibili super quod duo mouentur angeli: dicunt etiā: q̄ non est inconueniens: q̄ duo angeli moueantur in spacio indiuisibili. quoniam uirtus superior non comparatur inferiori scđm naturā inferioris: que inest illi improporcionata. nam angelus sicut non mensurat̄ loco spaciū: sic nec aliqua indiuisibilitas spaciū suam potest mēsurare indiuisibilitatem: ideo duo angeli moueri super indiuisibile spaciū nullū claudit inconueniens: immo oppositum esset incōueniens. quoniā si sic: angeli mouerēt̄ scđm naturā

p̄ iiii

Terciū

loci: q̄ ē cōtinere locatū. hoc enī apd oēs philoso/
phos ē falsū & cōtra naturā rei: iō p̄les ī īdiuisibili
spaciū possunt moueri . & tam illi qui per rationē
& exēplū probant continuū nō cōponi ex indiui
sibilibus: quā etiam isti qui soluūt & rōem & ex/
emplū fantasiā habeant acutā: tñ uterq; cōtinuū
non nisi subiectū sub dimensionibns hñt: q; falsū
est. quoniā cōtinuū non solū abstrahit a dimēsiōi
bus: sed etiā a quātitate. ut superius ostēsū est in
principiis substātie abstractis a finitate: quomō
habent cōtinuitatē & discretionē. & sic quāuis alī
qui habeant acutā fantasiā: defficiunt in intelligē
tia: & ego primus illoꝝ. quoniā si ulr siue speciali
ter. s. predicamētaliter continuū sumar: sp cōpo
nitur ex indiuisibilibus: non tñ sub raticne qua in
diuisibilia sunt: sumendo largo modo rōem. qm̄
indiuisibili cuilibet non est nisi unica natura: &
per cōsequēs nō potest proprie esse nisi unica rō.
largo modo enī in unica sola ratione naturali sūt
plures ratiōes cōceptionales: ut cōtinuitas: discre
tio: simplicitas: cōstitutio: unitas & pluralitas: rōe
igit cōtinuitatis nō pōt discretio esse: nec ecōuer
so. nec rōe simplicitatis cōstitutū. nec rōe unitatis
pluralitas. & tñ ex discretis cōstituītur continuū .
& ex continuis discretū. & ex unitate pluralitas:
& ex pluralitate unitas. & hec omnia patent p su
pra dicta: & in quolibet unico solo simplici subie
cto sunt. & omnia ista p̄dicātur . & bene intuenti

preambulū.

non solū per acutā intelligentiā : sed etiā p acutā
 fantasiā quā illi habent. dicēdo: q̄ si indiuisibilia
 unirentur: unirētur per contactum: & in hoc non
 uidētur uti fātafia: sed etiā grossa imaginatione.
 qm̄ contact⁹ non cōpetit nisi figuratis. nec etiam
 illorum qui huic respondēt rationi p anteriorita-
 tē & posterioritatē: nā iste rectitudines corpis sūt:
 & non omnis sed generabilis & corruptibilis. iō
 non imaginatione utūt: sed sēsū. Si enī acutā fā-
 tasiā haberēt: nō ad sēsibilia descēderēt. eleuamī
 ni igitur porte eternales: hoc est potentie rationa-
 les: & introibit rex glorie. i. claritas ueritatis: cui⁹
 aliquid expressum est superius in dictis pncipiis
 substātie. Nec ad hoc obstat si dicas: q̄ quāuis illa
 p̄cīpia in simplicitate sua habeant cōtinuitatem
 & discretionē: simplicitatē & constitutionē: unita-
 tē & pluralitatē: quia substantialia sunt: nō tamē
 sequitur ex hoc: q̄ continuū specialiter sumptum
 pro continuo dimensionato sit compositum ex ta-
 libus simplicibus habentibus tales rationes. quon-
 niam illa que non habent naturam: non possunt
 habere tales. & ratio est: quoniam continuitas. di-
 scretio. simpliciitas. constitutio. unitas. pluralitas.
 fundant sup naturā. accidentia quidē naturā nō
 habent igitur & cetera. quoniam habes q̄ nō sunt
 entia: & bene dicis: nō tñ memorie mandasti quō
 equiuoce accnā dictū est fore entia: & quō quā-
 titas hēt q̄ditatē: essētiā: & eē: p subiectū & p rōnē

Terciū

eius qđlibet accñs hēt: qđ s̄bm hēt scđm influētiā eius. qñ autē mētionē de dimensionib⁹ facis: & de continuitate ip̄arū (quāuis iam sup̄ius sit respon / sū) debes notare: qđ continuū in dimensionib⁹ po / test dupl̄r considerari. uno modo scđm ptes suas essētiales: alio modo scđm ptes discretas & homo / geneas. si scđm ptes essētiales cōtinuitas lineae su / mar: dī: qđ componit̄ ex ptibus simplicib⁹: uide / licet quāritate & dimēnsionalitate. quantitas autē etiā ex finitate bonitatis & omnibus finitatabus alioꝝ: quāꝝ quelibet simplex est sic dicta a simpli / tate subiecti: ratione cui⁹ simplex est: & constitu / ta contiua & discreta: unitatē habens & pluralita / tē: sub unica ratione naturali: que omnia sūt indi / uisibilia īdiuisione proprie dicta. sunt tñ (sicut su / perius dictū est de principiis s̄bē) diuisibilia diui / sione resolutōis. qm̄ ipse dimēnsiones resoluuntur utraq; ad ip̄as finitates: q̄ sūt ptes essētiales & ulti / mo simplices: includētes in tali ultiā simplicitate. constitutionē: cōtinuitatē: discretionem: unitatē: pluralitatē. ip̄a enim finitas unitatē simplicē hēt nature per naturā subiecti: & in simplicitate cōsti / tutionem habet sui esse ex proprietatib⁹: que eti / am sunt conceptus cōstitutī ex cōceptu nature & speciali determinatione. Nec obstat simplicitati: quoniam constitutio nō opponitur ei: sed tantū compositio. nec pluralitas oppōitur simplicitati: sed tantū unitati. & non omni sed eiusdem sp̄ei:

preambulū.

quoniā in simplici unitate nature est pluralitas p
prietatū. Continuitas quidem est in simplicitate
finitatis. quoniam natura eius continua est in pro
prietatib⁹: & ipse discrete in illa. & hec omnia sūt
ī simplicitate finitatis ratione & natura subiecti:
& sunt ultime simplicitates de quarum qualibet
predicantur predicti conceptus: & ex ipsis simpli
citatibus & omnino indiuisibilibus in diuisione
propria constituitur cū dimensionalitate .b. ipm
continuum: sumptum pro dimensione: que est:
longitudo: latitudo: & profunditas: cuius dimen
sionalitas est altera pars contractiua quantitatis
simplex conceptus & indiuisibilis eadē in diuisione
ne: includēs p̄dictos conceptus absq; cōtrarietate:
sicut de finitate expositum est. Secundum autem
partes disctetas & homogeneas est dicendum: q
aliqui sicut peripatetici dicunt: quod linea com
ponitur ex partibus eiusdem speciei. & ratio quā
assignant est: q̄ nunquam duo puncta possunt da
ri immediata in ipsa linea: quin semper medi
et linea. sicut nec in tempore duo instantia: quin
tēpus mediet. nec ī motu duo mutata esse: quin
motus mediet. quoniā q̄q̄ secundū spēm sit ad mi
nimū deuenire: nō tñ scdm cōtinuū. igit̄ cū mltis
aliis rationibus concludunt ipsam lineam compōi
ex ptibus eiusdem speciei. Sunt quidem & alii qui
ex opposito hoc dicūt. s. q̄ linea componit̄ non
ex ptib⁹ eiusdē spēi: sed ex ptib⁹ ei⁹dē generis cū

ip̄a: sicut ex punctis p̄ altera parte: & quadā medi
 atione integratiua pro altera. & ratio quam assi/
 gnant est: q̄ nunq̄ totum potest esse eiusdem sp̄ei
 cū sua pte: nec sc̄dm nomē nec sc̄dm rōem. & hoc
 distribuendo per oīa genera totalitatum: siue sit
 essētiāle: siue integrale: siue ulē. de toto enim eēn
 tiali habet: quoniā totū ut homo nec nomen nec
 diffinitionem habet suarū partiū nec alicuius: nō
 enī est aīal nec rationalitas: nō sc̄dm nomen: quia
 non retinet nomen. quoniā qñ hō dicit̄ aīal: non
 est totū sed ps: ideo nō refert si hō sit aīal: sc̄dm q̄
 ps ē subiectiua aīalis. sc̄dm autē q̄ ipse totum est:
 non potest nominari aīal: nec etiā rōem aīalis ha
 bere potest tātū. nā si hō nō haberet nisi diffinitio
 nem aīalis: nō eēt hō: nisi tm̄ aīal. & sic eodē mō
 de altera pte uidelicet de rōnalitate: quoniā sūpta
 pro parte non potest sua ratio simpliciter retine/
 ri ī aliquo constituto. nam non potest dici: homo
 est rationalitas. quando aliter noīatur ut rōnale:
 nō ē ps: sed totū: quia cōuertibilis est cum ip̄o: ut
 patebit ī secunda parte. ¶ De partibus autem ite
 grantibus aliquod totum habetur: q̄ nunquā to/
 tum retinet nomen sp̄eale: quod pars retinet: pro
 illo priori quo totum precedit: quod ēt retinet in
 ip̄o. nec nomen igitur nec rationem habet totū
 integrale quod sue partes. De toto enim uniuersa
 manifestum est: q̄ nec nomen nec rationē reti
 net suarum partium: nō enim animal est homo:

preambulum.

quoniam si animal esset homo & simpliciter: non esset includens in sua totalitate uli aliud pter hominem: quod eēt cōtra rationē nō solū utilitatis: sed etiā totalitatis: que sēp icludit magis quā aliqua suarū partiū. ideo nullo modo pars ut talis potest nomē & diffinitionē eius retinere. Nec ualet exēplū de homogeneis. qm̄ tales partes non sūt constitutivae: nec tale totū habet dependentiā a suis partibus: imo econverso partes alicuius homogenei habent ab ipso dependentiā. nunquam enī pro aliquo priori tales partes precesserunt: sed totum praefuit suis omnibus partibus. & ibi decepti fuerunt illi: qui dixerunt: q̄ quilibet pars lineae ē linea: non facientes differentiam inter partes homogeneas & partes integrales. quoniam linea habet partes utraq; & homogeneas & integrales. ptes quidem integrales precedunt: partes uero homogeneae subsequuntur ipsam: quilibet enim pars lineae secundum diuisionē est linea: & nō ante cōstitutionē: qm̄ nūquā fuit linea: anteq̄ esset linea: nam hec opposita sūt. hoc tñ habet uerū in q̄tū linea ē qddā homogeneū: & in homogeneis p diuisionē est deuenire ad minimū: nam aliter non quilibet pars eius est linea: immo per diuisionē lineae nec nomen nec rationem retinet. quilibet enim pars carnis est caro: in quantum caro est totum qddā homogeneum: per partes cuius secūdū diuisionē est deuenire ad ultimum: in quo est danda mini

Terciū

ma caro: que si ulteri⁹ deuideret^r: ptes diuise non retinerent nomē nec diffinitionē carnis:& tamen diuisio esset in ptes. b. & c. sic linea diuidit^r in partes homogeneas uidelicet in lineas: est tñ deuenire ad minimā ptē lineę: que si ulteri⁹ diuideretur: nec nomē nec diffinitionē lineę haberet: esset tñ in partes diuisio. hee autem sunt partes simplices omnino: que puncta sunt constitutiua lineę: inqñ tñ est qddā continuū uidelicet longitudo:& latitudo & profunditas. dimensionatū longitudo ex punctis: latitudo ex lineis: profunditas ex latitudinibus. que dicuntur superficies. & tales semper sunt indiuisibiles: quia his constituūt^r. & terminātur & simul sunt. corpus uero de genere quātītatis ex longitudine: latitudine:& profunditate. nullū quidem istorū retinet nomen nec diffinitionē suorū constituentiuū precise. quoniam si sic constitutiua & constituta simpliciter essēt idē. bene igitur dicunt illi: qui ex indiuisibilibus cōponi assē runt continuū. non solū ex indiuisibilibus essentialibus: sed etiā integrantibus. Dubitauerūt enī aliqui: si punctus est omnino pars continui indiuisibilis: quoniam cōstitutiua pars nunquā uidetur habere posse omnimodam simplicitatē: omne quidem constitutiuum uirtutē habet alicuius actiuitatis: alias nūquam esset constitutiuum. illi quidē uirtuti actiue cōrespondet aliqua uirtus passiuā propter mutuam referentiam interiorē. Cui du-

preambulum.

bitationi respondetur: q̄ diuisibilitas puncti pōt dupliciter considerari: aut quod diuidatur in partes simplices: aut quod diuidatur in concept⁹ simplicitatis. primo modo punctus est indiuisibilis. quoniam punctus non habet partes maxime cōpositiuas: quales sūt omnes partes simplices: isto modo punctus est omnino indiuisibilis. Si autem sumatur diuisio secundum conceptus inclusos in qualibet simplicitate: dicitur: q̄ est diuisibilis diuisibilitate resolutionis siue abstractionis: de quibus immediate superius dictū est.

De qualitate.

Ca. XIII.

Valitas ē ens: cui qualificare proprie cōpetit: secundum quam omnia qualia dicuntur. qualitas autem: quedam est substantialis: & quedam accidentalis. substantialis quidem: quedam absoluta: quedam respectiua. absoluta enim: quedam simpliciter: quedam secundum quid. absoluta namq; & simpliciter est qualitas infinita: qua infinitum dicitur bonum uerū: & dicitur substantialis & absoluta: quia nulli alteri appropriat formalitati: & in se simplr idēpēdēs: qm̄ bōitas q̄ qlitas sbālis est: ipa etiā uera ē p se: non qualificata ueritate. & sic de qualibet conuersim. ita quod quelibet dignitatum diuinarum dicitur qualitas sbālis & absoluta q̄ nullo modo predicamētalīs dici pōt ppter oppositā designationē

Absoluta uero secundum quid qualitas & substantia
 alis est quodlibet principium predicamenti substantie:
 quorum quodlibet in se habet quoddam esse absolute
 a quolibet alio abstractum. secundum autem
 idem esse alteri appropriatum recipit quandam dimi-
 nutiuam rationem absolute esse: ut bonitas ratio-
 ne cuius substantia substantialiter dicitur bona:
 & ueritas substantie dicitur bona per bonitatem
 substantialiter: & sic conuersim de qualibet sub-
 stantiali dignitate ipsius sub predicamento. ideo quilibet
 absoluta secundum quid: in quantum sua ratio a nullo
 dependet quiditatiue: & est quod alteri appropriatur:
 que quidem appropriatio ordinationem implicat.
¶ Qualitas autem substantialis & respectiua: que-
 dam est designatiua actionis: & quedam designatiua
 passionis. istarum enim quedam infinita: & quedam
 finita. infinita uero est generatiuitas designatiua
 actionis: & generabilitas designatiua passionis: quam
 uis ratione infinitatis idem sit generatiuitas quod ge-
 neratio. & sic de generabilitate. quoniam genera-
 tiuitas est paternitas: generabilitas est filiatio &c.
 Finita autem qualitas & respectiua & substantialis
 est designatiua actionis substantialis & interioris
 cuiuslibet formalitatis: abstrahibilis ipsa designa-
 tio a forma que totius nominatur. sicut homifica-
 tiuitas dicitur qualitas designatiua actionis sub-
 stantialis & interioris hominis: ad similitudinem
 generatiuitatis infinite. & sic de homificabilitate de-

signatiua passiōis sbālis & interioris ad similitudinē
 generabilitatis īfinite. ¶ Accñtalis autē q̄litas ē ac
 cidens: cui p̄p̄e cōpetit dependēter qualificare. p̄
 quod differt a q̄litate sbāli: que īdependēter q̄lifi
 cat. hec quidem dependet duplici dependetia: ui
 delicet dependentia subiecti a quo dependet: sine
 quo nullam haberet existentiam. dependet etiam
 a conceptibus quiditatis causaliter: scđm quā om
 nia finita qualia dicuntur. Et primo predicamen
 ta absoluta & generaliter omnia qualia qualitate
 dicuntur: specialiter autem & principaliter sbā: q̄
 qualis est pluribus qualificatiōibus. una qua qua
 lificat īmediate a qualitate: alia qua q̄lificatur a
 quolibet predicato absoluto: quāuis nō rōe alicu
 ius illorū sed q̄litis: cui p̄priū & illis appropriatū
 ē. hec talis qualitas specificat specificatione: q̄
 specificata est substantia: & quātitas etiam serua
 ta d̄ra cuiuslibet. qm̄ sicut sbā p̄ cōtractōem p̄priā
 diuisa ē in suas spēs. s. spūalem & corporale: a cu
 ius specificatione propria secute fuerunt specifica
 tiones proprie & appropriate aliorum predicamē
 torum. p̄prie: quia quodlibet p̄dicamētorū accñ
 tium p̄p̄a d̄ra contrahit. & appropate: quia nō p̄
 p̄p̄am uirtutem d̄re nec īp̄sius predicamenti sed
 uirtute d̄re sbālis & uirtute sbē: q̄ sbm̄ ē predicati
 absoluti. qualitas igit̄ in prima sui diuisione: alia
 corporalis: alia spūalis. & quolibet istarū suas ha
 bet spēs. de quibus dicam in arbore nature quam

Tercium

prepono pficere: hic enim solū dictū sit: q̄ hec est
genus hñs suas spēs: quibus omnibus logicus iū-
ctis primis & ppter primas utit̃.

De relatione.

Cap. XIII.

Elatio est ens duplicis dependētie: cui p-
r prie competit referre. hec autē ē duplex:
quedā ē sbālis: & quedā accñtalis. sbālis
est duplex: quedam rationis: & quedā realis. Re-
latio autem ratiōis nō sumit̃ pro relatiōe: que so-
lam dependentiam essentialē dicit ad potētiam
intellectiuam. talis enim non est diuisibilis cōtra
accidentalem: immo cum illa minore entitatē ha-
beret. dicit̃ quidē respect⁹ nature ad suppositū ip-
sius nature: ī quo ip̄a ē subsistēs. & ad illd tanq̄ ad
qd ut quo p̄cipiū refer̃. & formalitas q̄libet ip-
sius ad ip̄m cōuersim. Natura nāq; p̄cipiū ē ef-
fendi opandiꝫ proprietatis: nō tñ qd: qm̄ nō diui-
deret̃ contra realem: que semper est in tali p̄inci-
pio. dicit̃ quidem p̄cipiū quo natura: qm̄ rō ē:
qua quod p̄cipiū ad p̄incipiatū occasionat̃ di-
recte ac ordine naturali naturalis opatōis: nō sim-
pliciter aliam excludēs libertatis uidelicet. hec at̃
talis ul̄r ē in quolibet sbāli esse: ac etiam in quali-
bet formalitate eiusdem generis. Nec hoc solū ti-
bi sit dictum: q̄ relatio rōis & sbālis sit in entibus
& formalitatibus generis sbē: sed et̃ trāscendēter.
& consequenter cuiuslibet generis. quoniā natu-

preambulū.

ra cuiuslibet sbāliter referē ad pprietatē siue ad p
prietates pprias: non hoc bene intuenti durum uī
detur. quoniā sic se hnt cōceptus entitatis accidē
talīs ad suā entitatē: sicut cōceptus sbāles ad suā .
ita q̄ sicut substātia & forma cōtractiua sūt de sbā
rei: sic ē q̄libet accns & differētia cōtractiua sūt
de sbā cōstituti. & sic dī natura cuiuslibet: ad sup
positū sbāliter referri rlōne rōis: talis dicta a rōne
rei: & distincta a reali & sbāli ex natura rei . Rela
tio aut sbālis ulr ē: q̄ aliqd alic⁹ nature ad aliquid
eiusdē nature sbāliter hēt referētiā. quorū unū p
fundamēto: aliū uero p termino ponit̄ . utraq̄ q/
dem istarum intra essentiam & substantiam rei (si
ue nature ad suppositum ut rationis: siue supposi
ti ad suppositum: ut realis:) consistunt. iō sbāles
dicuntur. & quelibet istarū uniuersaliter loquēdo:
ē ens ut ita dixerim. q̄ loco ponit̄ generis. dupli
cis dependētie cui pprie referri cōpetit: totū hoc
enim pro differentia. dependet autem relatio q̄lis
bet duplici dependentia: una quidem ad fūdamē
tū: alia uero ad terminum preter illam ulēm: q̄
q̄libet accns dependet ad subiectum. Dubitari
enim ab aliquibus solet: an ipsa relatio primo de
pendeat a fundamento uel a termino . quidam
enim a fundamento asserunt: sicut a causa pro
ductiua & conseruatiua. fundamentum namque
est: a quo talis relatio pducitur & cōseruat̄ . ita q̄
si relatio ē realis: realiter causat̄ ab actiōe reali fū

Tercium

damenti: ut ab actione ppetatis iterioris & ab ipsa conseruatur. si autem illa relatio fuerit rationis: causatur etiam ab actione rationis: qualis (ut ita loquar) est fundantis ad fundatū. ideo relationes dependēt scdm eē: tanq̃ a cā effectiua ab ipso fundamento ac etiam conseruatia. ita q̃ esse non ualeret absq̃ efficientia fundamenti. Alii nāq̃ oppositū hñt: dicentes q̃ relatio tam sbālis q̃ accñtalis omnis dependet primo ad terminū: scdo ad fūdamētū: ad terminū quidē: qm̃ eēntialiter icludīt hitudinē termini & hoc ī pmo mō. ad fundamentū uero: ī scdo mō tanq̃ illi iherēs & a quo. Alii utiq̃ dicunt: q̃ de relatione uniuersaliter nō est sic loquendū. nā aliter ē dicēdū de relatione rōis: q̃ nō distīgitur a fundamento nec a termino realr nec formaliter ppe. alr autē de relatione reali: q̃ quis nō distīguat a termino & a fundamento realr: tñ distīgitur formalr: ut quo pprietates eiusdē nature relative realiter distīguūt: iō terminus nō pōt intelligi de esse relationis. Et q̃q̃ utiq̃ bene dicāt: quia diuersam arripiūt uia. ideo dicendum est: q̃ relatio uniuersaliter de ipsa tractando sumit̃ duplr. nam quedā ē trāscēdēs: & qdā pdicamēntalis. trāscēdēs quidem duplex: sbālis & accidentalis. substantialis uero quedam rōis: quedam realis. rationis enī est nature ad suppositū: ut superius habitū ē. & talis relatio nō distīguīt a supposito siue a termino: nec a natura siue a fūdamēto realr nec formalr: igit̃

preambulum.

nō includit rōem terminī: nec aliqd fūdamēti ī sua
rōe formali: qm nullā habet preter ratiōnes fūda
menti & terminī. nam si haberet: necessario causa
ret relationem realem: que est īpossibilis inter na
turam & suppositū: siue inter naturā & p̄p̄tates.
sed natura ipsa absoluta cū quadā naturalitate re
fert̄ ad ip̄m naturatū siue fundatū in ip̄a. q̄ natu/
ralitas nō utiq̄ ē nisi quedā fecūditas hītualis (ut
ita loquar) essentie ad esse ipsarū p̄p̄rietatū: que
actualis consistit per pullulatiōem dictarum pro/
p̄rietatū. & hec per magist̄r nostrū raymūdū lull:
dualis in potentia ante originem p̄p̄rietatū. nō tñ
intelligit̄ potentia materialis: sed naturalis. nec ī
telligas originem causalem: sicut maliuoli q̄ clau/
dunt fenestras ad lumen solis: & parum intelligēs
tes originem fundamentalem dicunt causalem: in
quo tales sunt originate. & ut fugias manus eorū:
expone ēt illud uerbū originat̄: dicendo p̄p̄rieta
tes originant̄ seu pullulāt. si aliquid tibi ualebit.
In pullulatione uero p̄p̄rietatum causatur relatio
ternalis: & consequēter binalis que hītualis dice/
batur quāuis abusiue: nunc uero actualis pullula
tiōe p̄p̄rietatū. & hec ēt pōt dupl̄r cōsiderari: uno
mō ī quantum ipsa natura fundat ip̄as p̄p̄rietates
actualiter uel habitualiter (ut ita loquar). aut inq̄
tū ipsa est ratio supposito q̄ agat naturale: & hoc
dupl̄r. quia primo ē rō supposito cōi. sc̄do suppo
sito singulari: & hoc ī eadē eēntia & natura. Est tñ

q̄ iii

Terciū

aduertēdū: q̄ de supposito loquēdū ē alr ī natura diuina: alr ī natura creata. & nō solū de cōi: uerū ēt de siglari. In diuina enī natura p̄petas ē supposito: in creata uero ē p̄petas tantū. natura qdē cū hītudine cōstitutia p̄prietatū indifferēter dicitur suppositū cōe: cui natura ē rō: q̄ sit agēs. & inq̄tū ē agens: est ipsa p̄prietas simpliciter prima & p̄prie actiua. cui etiam tanq̄ supposito singulari ē ratio: q̄ naturatū pducit. scdm aut̄ istas rōes que q̄si dicunt̄ occasiones: sunt uel est ipsa relatio rōis: q̄ ipsa natura seu eēntia refer̄: ut occasio (ut ita loqr) ad occasionatū. qd̄ est ipsum suppositum cōe: correspondens rōi seu occasiōi nature: & talis dicitur simpliciter actiua sua pullulatiōe: ut dictū ē. correspondet etiā rōi ac occasiōi nature ut sp̄alis & singularis p̄prietas: scdm proprietatē naturalī pduciendo. Corrd̄nt et̄ prima & scda ip̄i cōi: terciā proprietatē pduciendo: & ulr loquēdo: bonificare seu naturare: ī qbus oībus ē rlō rōis. sicut rō ad rō natū: seu occasio ad occasionatū: & simplr natura ad naturatū. Refer̄ igit̄ natura seu eēntia ad ipsas p̄petates rlōe rōis: ut fūdamētū origiatiōis seu pullulatiōis iparū: qm̄ fūdamētū & pelagus ē iparū emanationū. & talis rlō ē dualis p̄pter īmediationē extremorū: precedēs hītualiter ternalē. Realis aut̄ & sbālis rlō ē illa: q̄ aliqd ad aliud in eadē eēntia uel natura refer̄ opatione unius in aliū mediante. ut proprietatis simplr actiue producentis:

preambulum.

& passiue producte. in quarum actum productio-
nis causat̃ relatio realis. qm̃ ab actu reali agentis
& patientis est relatio realis ipsarum: & consequē-
ter distinctio realis inter ipsas: cum sit de ratōe ei⁹
ut fert̃. & dicit̃ ternalis relatio exñs inter naturā
& singularitatē nature: propter tria q̃ uidētr̃ signi-
ficari in ipsa. uidelicet fundamētū: terminus: & ip-
sa opatio: q̃ dñr̃ relatiua rlōe reali: quāuis opatio
non sit terminus realiter ab opante distinctus: nec
ab ipso opato: sed p̃ qdā similitudinē creature ad
creatorem. quoniā ī unica sola forma simpliciter
simplici non est nisi unica sola operatio intrinse-
ca: quia unica sola rō: & quia finita sua opatio nō
ualet discretionari uel nūerari cōtra uel ultra nū-
merū potētiaꝝ: imo ē idē nūero cū q̃libet ip̃aꝝ: ut
iā sup̃ius dictū ē. In deo aut̃ quia simplicissima bo-
nitas est: est omnis formalitas: ideo nō solū unā
hēt opationē: sed duas. f. naturalē: & uoluntariā.
unde seq̃r̃: q̃ agere proprietatū duarū adinuicē ē
suppositum ut spirare passiuū. Est tamen notādū:
q̃ actus generādi non est actus inter patrem & fi-
liū: sic q̃ sit distinctus ab utroq̃: uidelicet abstra-
ctus ab actiuo & passiuo: quāuis habeant unitatē
cōuenientie posteriorem esse. & idē illud ē de actu
spirandi. uniuersaliter aut̃ ī quolibet eē ē talis ter-
nalis relatio: q̃ actuat̃ binalis: qua aliqd. f. essētia:
ad aliud. f. suppositum ratione refert̃. & ternalis
qua aliquid. f. suppositū ad aliud suppositum pro

Terciū

ductum realiter & substantia liter refertur. Sunt & alie relationes transcendentes : que super unum fundantur : & iste sunt triplices. quedam enim fū dantur super unū substantie : in ratione cuius plura substantia liter sunt idem. quedam in uno quā titatis : ratione cuius sunt equalia . & quedam in uno qualitatis : ratione cuius sunt similia. Sunt & alie relationes : que super plura in eodem ut plūa fundantur. primo in substantia diuerfa. secundo in quantitate in equalia. tertio in qualitate dissimilia. Sunt tamē idempritas & diuersitas relationes indifferentes. quoniam de ente ut prescindit ab omni determinatione possunt predicari . hoc tamen supposito : q̄ diuersitas sumatur largō mō pro omni positiua distictiōe. idempritas quidem & diuersitas diuidunt ipsū ens : non utiq̄ sicut uniuersale in suis partibus subiectiuis. sed ut illū q̄est : & idquoest. idem equidem sunt omnes formalitates in ipso : que ad quod se idempritate referūt reali positiue : ac ēt diuersitate ex natura rei . q̄ clare tibi patebit : si p̄teria memorie mādaueris ac uero in secūda pte demonstrabit̄ : cum de cā plurificationis ager̄ . Sūt & alie relōnes trāscēdentes : sicut pri⁹ & posterius : cōstitutō & resolutō : cā enī q̄re iste sūt trāscēdētes est : qm̄ talis relatio nō distinguit̄ realiter a fūdamēto & a subiecto : & in se sunt sbāles in quocūq̄ p̄ter diuersitatē p̄dicamēta lē. Accidēta lis relatio & trāscēdēs est : q̄ cadit in

preambulū.

omni predicamēto uel uti inherētia. depēdētia. aggregatio. cōpositio. aggregatiōe quidē pluriū fit p̄ticipatio. ac cōintraneatio cōpositionē. in quibus est status: ne p̄cessus in infinitū sequat̄. sicut de inherētia accētis ad subiectū: que uidet̄ accidere accidenti: querendo de inherētia inhe/ rentie prime: esset fatuum. quoniam eadem ratio ne querā de alia & de alia in infinitū: ideo standū est in his. Relatio predicamentalis est id quo: & secūdū quā aliquid ad aliud accidētaliter refert̄. In ista diffinitione est notādum: q̄ quando dicit̄ relatio ē idquo: secūdū q̄ aliquid ad aliud refert̄. q̄ hoc q̄ dicitur id: ponitur p̄ genere: & non qd̄ sit genus: nec ponitur pro uniuoco ente: nisi tātū pro unitate cōmuni accidentis. omnia alia ponūt̄ pro differētia: qua specifficat̄ accidēs: q̄ de nouē predicamētis predicatur. ita q̄ ī hac diffinitiōe de monstratur relationē nihil absoluti in sua rōe for mali siue ī essētia sua īcludere. q̄ uidet̄. primo de illo q̄ loco generis ponitur: q̄ dicitur id. i. accētis: q̄ nō ē nisi qdā unitas abstracta & sūpta a quadā cōmuni passione nouē predicamētōꝝ: que dicitur inherētia nil habens absolutionis: hoc est q̄ in/ cludat entitatē aliquo modo nisi tm̄ nomē entita tis positīue: ut patuit & patebit. differentia uero que altera pars huius est: nullo modo potest esse absoluta: cū formaliter per eam sit quo aliquid ē ad aliud. Est tamē sciēdū: q̄ esse aliquid ad aliud

Terciū

potest sumi dupliciter in relatione p̄dicamētali: uno modo q̄ sit ad aliud simpliciter: & istud ē relatio: que conuersim se habet ad relata: cū hoc q̄ nihil habet absolutionis. Alio mō q̄ sit ad aliud secundū qd. i. secundū alterā ptē: qua totū dicit̄ respectiuum. & tale est q̄libet relatiuū: loquēdo de relatione proprii generis: de qua nunc est sermo. uerbi gratia pater ē id quod: ad aliud refert̄: & quāuis totus sit quid respectiuū: quia totus refertur ad filium: non tñ ē simpliciter respectiu⁹: quoniam in ipso est respectus & est subiectū: q̄ potest abstrahi a tali respectu. Est etiā notādū: q̄ quādo dicimus simplr ad aliud: nō dicit̄ iō: q̄ relatio proprie sit ad aliud: sed ē id: quo aliqd ē ad aliud. dicitur tñ quia relatio nihil hēt absolutōis: & non propter referentiā. qm̄ ipi⁹ referētia nō est proprii generis. Est tñ notādū: q̄ p̄dicamentalis relatio pprie sumitur aut largo modo. si prope: sic est tātum unū p̄dicamentū & ppriū relatiōis: qd̄ ab oī alio abstrahit p̄dicamento: de quo ē sermo. sed quia in oīb⁹ p̄dicamentis repit̄ relatio maxime accidētīū: ideo de ipa ē necessariū aliq̄ facere mentionem: q̄q̄ nihil sit difficultatis. Est aut talis relatio id quo aliqd ad aliud scdm dici refertur: sicut qd̄libet accns ad suū subiectū. inter que est relatio: non causata aliquo medio ab extremis distincto: ratione cuius dicitur relatio scdm dici i. rationis & non scdm esse aut de in esse. talis enī

preambulū.

relatio scđm dici inest relationi de in esse & pđica
 mētalī: qđ propriū est predicamētū. Dicūt nāq; ali
 qui: qđ hec relatio scđm dici cadit inter differentiā
 cōtractiuā & suū genus: qđ salua reuerētia non ui
 detur uerū. quoniā quāuis inter differētiā contra
 ctiuā & genus contrahibile non insit actio cōcre
 ta: est tñ realis actio & passio ab utraq; manās: &
 rōe huius inter ea causat relatio realis & scđm eē.
 esse enī accñtiū ad sbr̄m ē relatio scđm dici. & non
 dīe ad gen⁹. generis uero & differētie ad spēm &
 oīm cōstituētiū ad cōstitutū: & cōponētiū ad cōpo
 sitū ē rō scđm dici: qđ poti⁹ dī sbr̄alis & trāscēdēs:
 cōplectēs totā sub ente latitudinē. & rō ē: qm̄ ha
 bitudo ptiū siue cōstituētiū nō est p aliquā iparū
 opatōnē mediā iter ipas ptes & totū: sed earū po
 sitōe in cōsistētia extrema: imēdiate sequit̄ fina
 lis: que est cōstitutū. ideo partes ad totum non
 refferūt nisi referētia secūdū dici & sbr̄aliter: & si
 ad inuicē ptes rōe de in eē referāt. Relatio enim
 de qua intēdim⁹ hic: est qđā hītudo realis relati
 uorū ad inuicē & mutua: quorū duplex ē cōsidera
 tio scđm duplicē modū essēdi iporū. qm̄ qđā sunt
 relatiua p respectū intrīsecū aduenientem. & qđā
 p extrīsecū. de istis respectib⁹ nāq; multi loquūt̄
 & utiq; bene. dicētes qđē de respectu intrīseco: qđ re
 latiua qđ isto respectu referūt: sūt talia positīs ex
 tremis: itaq; positīs ipis nccārio referūt. sicut dat̄
 exēplū: de potētia actiua & passiua productiui &

Terciū

producibilis: quib⁹ positis: nccārio seq̃r seu pōit
 hītudo mutua. nō tñ sic est de relatiuis p respectū
 extrinsecum aduenientē. nam illa talia sūt: q̃ ip̃is
 positis nō ponit̃ habitudo inter illa: sed requirit̃: q̃
 sit approximatō agētis ad patiēs: & tūc ponit̃ hī
 tudo ip̃orū. & q̃q̃ ista bene uideāt dici: tñ magnā
 inducūt difficultatē: qm̃ scdm̃ eorū positiōem oīa
 uident̃ referri per respectum intrinsecū: si ita dica
 tur intrinsecus: eo quia positis extremis ponit̃ hī
 tudo. uel ecōuerso posito respectu intrinsecō ponū
 tur extrema: & cōsequēter positis extremis ponit̃
 habitudo. & rō ē: qm̃ positis agēte & patiēte nccā
 rio ponit̃ habitudo ip̃orū. nō enī pōt̃ itelligi unū
 extremū: nisi itelligatur reliquū. nec requirūt ut di
 cūt approximatōem: qm̃ si sic eēt: non eēnt extre
 ma relatiua: cū nō agerēt nisi approximatā: & tūc
 ut talia erit intrinsec⁹. nā p̃r ad hoc q̃ sit agēs ī gene
 ratioe filii: oportet q̃ approximetur passo: ex quo
 rū opatiōe seq̃tur relatiō: q̃ d̃r pater: sed ante ap
 proximatōem nō erāt extrema. approxiata at̃ d̃nr
 extrema: & tūc relatō dicit̃ & sic de aliis. Vñ uide
 tur: q̃ oīs erit respect⁹ intrinsec⁹ adueniēs: aut nul
 l⁹. nā positis nccārio seq̃r aut ponit̃ relatō. nec re
 quit̃ approxiatio: qm̃ añ approxiatōne nō erāt ex
 trema. & rō ē: nā extrema nō dicūt̃ nisi respectu a
 lic⁹ medii: qđ nō pōt̃ eē: nisi sit ip̃a rō & sua cā: q̃
 ē opatio extremorū: p qđ uidet̃: nō dari aliq̃s res
 pect⁹ nisi intrinsecus adueniēs. Vñ seq̃ uidet̃: q̃ oīa

preambulum.

erūt simpliciter respectiua: q̄ est in cōueniēs: cum nullū ens foret respectiuū p̄ respectū extrinsecū aduenientē. quid igit̄ dicendū sit non parū difficultatis importat. cā quidē ē: nam relatio ē minoris entitatis q̄ aliq̄ ens aliud ab ipsa. & p̄ cōsequēs minoris intelligibilitatis. ideo diuerſi diuerſam habēt noticiā. nec debet denegari cuilibet licētia uolēti hāc scribendi materiam. quia si non ōnino ueritatem legentibus ostenderit: mouet saltem ad illā inquirendam. Est ideo de respectu admodum aduertendū & ualde notādū. q̄ sicut dictū est: ip̄e est intrīsecus & extrīsec⁹. rō utiq̄ quare tales dicāt̄ est bene notanda: & p̄mo de intrīseco de quo dictū ē: q̄ positis extremis ponit̄ & ip̄e: qđ dupliciter debet considerari. uno modo simpliciter pro ut presupponitur rei relatiue cuius est respectus: ita q̄ nullū sin e ip̄so respectu nunquam habuit substantiam: imo est de intrīseca ratione ip̄si⁹: sicut rationale hoīs. ita q̄ sicut hō depēdet ab animali & rationali qđitatē: sic etiam relatiuū p̄ respectū intrīsecū aduenientem dependet a natura rei: & a tali respectu. & talia relatiua sunt forma & materia totius: q̄ ad inuicē refferuntur: & non solū positis extremis. s. tali forma & tali materia ponit̄ ip̄e respect⁹. sed etiā posito ip̄so respectu tanq̄ causa formalis: ponitur ip̄m relatiuū in eē: & nō tm̄ in tali eē: sed simpliciter. sicut in hoīe hūanitas sūpta p̄ forma totius: & nō p̄ esse seu natura:

cui forme correspōdet hūanabile: cū nulla forma sit danda sine materia. talis enī ē natura relatiuorū: q̄ unū non potest sine alio intelligi: nec min⁹ dari. per magistrū nrm aquilā utiq; mayoricēsem propissime noīant forma & materia totius. ut in hoīe hōificatiuū & homificabile que sūt ptes(ut ita loquar) nō presupposite nature rei: imo p̄supponūt eā. esse uero nature p̄supponit ipsas: tanq̄ cōstitutiuas ipsius. hōificatiuū qdē ex natura rei & ex respectu simpliciter cōstituit. & homifficabile de ipa eadē natura & respectu passiuo: aut uerius qui ex passione causatur cōstituit. iō talia relatiua simpliciter p̄supponūt naturā rei cui⁹ sūt: ipsa uero correlatiua esse nature cōstituūt: ut cōpletā & subsistētem in se naturā & exterius ordīa tam habeāt quāuis nō simpliciter. ad excludēdū simile esse diuinū: qd̄ nullo mō exterius ordinat. talis quidē relatio istorū correlatiuorū nō est predicamentalis: qm̄ ut dictū est: sbālis est & tāscendens. & ideo iste respect⁹ ē: q̄ positis extremis pōitur. Alio mō dicitur respectus intrinsecus adueniens secundū quid: pro ut ipse presupponit eē rei: cui aptitudinaliter accidit: sicut forme que est altera pars compositi: que talis primo est ad se: quā ad aliud: includens tamē relationē intrinsecam & sbālem: ex qua sine medio & causa alia sequitur relatio extrinseca p̄ respectū aptitudinalē ante in-formatōnē eius. & idē de materia dicitur. talis qui

preambulum.

dem respectus dicitur intrinsecus adueniēs. quoni
 am positis forma & materia ponit ipse respect⁹:
 absq; hoc q; sequatur informatio: ideo intrinse
 cus. & dicitur secundum quid: quia talis respect⁹
 nō p̄supponit a re cuius est: sed ipse rē p̄supponit.
 Itē quia res. s. forma p̄ ut est abstrahit a respectu
 nō solū extrinseco causato ab actuali operatione:
 uerū etiā ab intrinseco & aptitudinali causato ab
 esse seu ab ordine rei. Et talis relatio secundū istū
 respectū causata est accidentalis: & per cōsequēs
 sub predicamēto & predicamētaliter. dicitur p̄di/
 camētaliter: eo q; relatiōes secundū dici nō ponūt
 in predicamēto relationis: quāuis sint sub predica
 mentis: non tamen in genere proprio: quod uide
 bitur: sufficit nobis pro isto respectu intrinseco
 adueniēti scdm qd: q; sit p̄dicamētaliter & proprii ge
 neris. Scdo uero uidēdū ē de extrinseco respectu:
 c⁹ uisibilibus de facili hēri poterit notitia. nā
 hīto respectu intrinseco scdm qd & accntali: q; cōsi
 stit ex aptitudīe forē & ex dispositōe materie ab
 stractis ab actu forali & extrinseco: ex cōsequēti ui
 det respect⁹ extrinsec⁹. nā p̄ ut materia & forā sūt
 in actu informatio: tunc seq̄r relatio ex respectu
 extrinseco simplr ab actione agentis forme & pa
 tientis materie: & talis est cuiuslibet agentis & pa
 tientis. Nec ualet si dicas: quod agentia requirūt
 ad hoc q; referantur (& ut ex actione possit sequi
 relatio) q; approximēt. qm si sic: inter appximās

Terciū

& approximatū esset relatio ex respectu intrinseco
causata: q̄ falsum ē. imo approximatio est opera
tio: & consequenter respectus extrinsec⁹. Itē quia
ibi multe essent relationes: nā propinquiora essēt
in uno termino quā in alio: Item istud esset tātū
in agētibus dimēnsionali quantitate mensuratis:
talibus quidem competit approximatio & non
aliis: nisi talis approximatio sumatur largo mo
do pro illa aptitudine & dispositione agentis &
patientis precedentibus actum: & tunc non ē ex
trinsecus simpliciter adueniens. sed si aliter suma
tur: non est appropinquatio agentis & patientis:
quoniam inter talia semper est respectus extrinse
cus adueniens: non solum ut agentia sicut forma
altera pars agit in materiam alteram partem: sed
etiam ut appropinquantes dicunt respectum ex
trinsecum. & ideo concluditur: q̄ omnis respect⁹
adueniens positioni complete rei est extrinsecus:
& de genere proprio relationis. Si autem inherē
tia accidētis ad subiectum sit relatio secundū esse
aut secundum dici: dubitatur & dubitabile quidē
est. quoniā talis habitudo inherētis ad id in quo
in est: uidetur & est rerum realiter & essentialiter
distinctarū: ideo relatio istarum rerum uidetur q̄
sit secundum esse. sed si talis relatio sit relatio se
cundum esse: tunc relatio causabit relationē: cum
ipsa relatio habeat inherentiam ad ipsū subiectū
siue ad substantiam sicut cetera predicamēta. hoc

preambulū.

uideť incōueniēs: nā rlō nō pōt causare rlōem: ni/
 si illa sit spēs: & ī q̄ īcludat qđitatē. ad qđ dicēdū
 ē: q̄uis difficile sit. q̄ inherētia accētis ad subie/
 ctum potest cōsiderari dupl̄r. aut respectu accidē/
 tis qđ inest: aut respectu cause qua inest. si respec/
 tu ipsi⁹ accidētis: dīr: q̄ accētis q̄uis realiter abstra/
 hat ab ipsa sbā: nō tamen potest per se causare in/
 herētiā suā ad ipam. nā tam scđm eē q̄ scđm dici p̄
 scindit a uirtute agendi scđm se: ratione cuius sua
 inherētia nō potest esse fundamentū respect⁹ ad
 ipsum subiectum. Si autem sumat̄ illa inherētia
 respectu cause ipsius inherētie: dicīr: q̄ id quod
 causa est accētis: causat illam inherētiā. cui cau/
 sationi siue causare nō corrīdet aliq̄s termin⁹ po/
 sitiuus: preter hoc qđ est quantitas: q̄litas: actio:
 passio. &c. Inherētia enī nihil est: preter id de
 quo dicitur: nisi tantum scđm cōitatem conueniē/
 tie: que aut est nihil: aut posterior ipsis de quibus
 dicīr: abstrahit̄ tamē ab his sicut etiam accētis qđ
 predicat̄ de nouem predicamentis. ut unitas po/
 sterior ipsis: qđ patet. nam si prior subsistens esset
 unitas: esset unitatibus istorum quid contractum
 ad ipsa: & illud esset genus ipsorum. hoc autē cō/
 tra rōem generalissimū est: uel esset trāscēdens: &
 hoc ē falsum: quia non dicīr de quolibet sicut de
 substantia & quolibet contento sub ipsa. est igit̄
 posterior talis unitas dependentie: que idem ē q̄
 ipsum cuius ē: causata tñ ab ipsa substantia & a pri

r

Tercium

cipiis eius diuersimoe scdm diuersitatē cuiuslibet:
 sūptā a diuersitate interiori (ut ita loqr) ut diuer-
 sitas nō ppe sumat sed largo mō p cuiuslibet disti-
 ctione. ideo inherētia q̄ nō distīguīt ab eo cuius ē
 nec a respectu: nō pōt. eē fūdamētū rlōis scdm eē:
 sed dñr rlōes rōis siue sbāles: cū nihil sit inheren-
 tia quātītatis nisi quantitas: & sic de aliis. Dubi-
 tat utiq: an talia relatiua ponātur ī ppo genere:
 & quāuis ab aliis dicat q̄ non: aliq uero affirmari
 debere dicūt. ponēdo unā conclusionem. q̄ oīs re-
 latio accñtalis ponitur in p̄dicamēto. aut p se: aut
 reductiue. oīs enī talis relatio uidelicet accñtalis ē
 silitudo rlōis īterioris & sbālis. quoniā sicut a rlō
 ne ternali īteriori est rlō ternalis exterior: sic a bi-
 nali interiori binalis exterior: q̄ sicut nobis sūt in
 p̄mis elemētis toti⁹ create nature note: sic etiā po-
 test patefieri ī qualibet differētia formali simplici
 ter simplici. huiusmōi qdē natura bonitatis dr ut
 fūdamētū absolutū: ad fūdatū respectiuū: ad qd
 rōe refertur. quāuis non accñtaliter nisi per actua-
 litatem ternalis q̄ est inter naturā & singularitatē
 nature. similitudo istius relatiōis est habitudo ac-
 cidentalis exterius bonitatis ad finitātē nouitātē
 & ceteras designationes. bonitas quidem refertur
 ad finitātē: sicut indepēdēs & depēdēs. fūdās & fū-
 datū. & talis per se non ponit ī genere p̄prio: qm̄
 non ē actualis relatio: nisi singularis ipsa bonitas
 deducat in actu ternalē: ad quam illa reducit. ter

nalis uero & accidentalis & scđm esse (que ē habi-
tudo bonitatis informantis ad magnitudinem in-
formatam) est similitudo relationis ternalis interi-
oris & substantialis: sic natura finitatis ad finitiuū
& ad finibile erit accñtalis. quia similitudo sbālis re-
latiōis ē. ad qđ dīr: qđ nō ē uerū. qm talis rlō quīs sit
accñtalis: nec p se pōit ī pdicamēto: nec reductie.
nā illa ponūt solū reductie ī pdicamēto: q sūt dīe
cōtractie & reducūt ad gen⁹ cōtrahēdo: & ad spe-
ciē cōponēdo & diuidēdo. natura at nō ē cōtractia
& si sit binalis & accñtalis quia q̄tītatis: nō ē tñ ac-
cidētal ei. & ex his p̄mariis rlōibus sbālib⁹ sumūt
oēs originē: sicut rlōes idēptitatis: & diuersitatis:
suppositiōis: & suppositiōis: rlōes oppositē ī eodē
susceptibili: similitudinis & dissimilitudinis: & sic de ce-
teris. ut patet itūeti p regulā applicatiōis. Et ē no-
tādū: q sicut ē relatio bōitatis in magnitudinē: sic
ē magnitudinis ī bonitatem & oīm principiorum
substantie: que omnia reducunt ad duo: uidelicet
ad materiā & formā: ita q unū p forma suat: cete-
ra uero p materiā: ex qb⁹ ē una rlō cōplectēs oēs
rlōes: sicut ipa sbā cōplectit oīa p̄cipia. hec qđē
relatio est in ipsa sbā: nō tñ ē hec q sbā refert: im-
mo est in ipsa p modū de genere qlitatis. & deno-
minat ab ipa relata: sicut q̄ta p quātitatē: & qlis p
qlitatē. & est gen⁹ generalissimū: q cōtrahit p re-
lationem qua ipsa refertur ad corporeitatē. &c. q
causat in cōtractiōe ipsius passiua & actiua corpo-

Tercium

reitatatis: qua contrahitur relatio genus generalissimum: quod erat in substantia per modum de genere qualitatis: & constituitur ratio specifica: in corpore fundata per modum de genere quantitatis: qua denotatur relatum. sicut quantum per quantitatem: & tamen non refertur ea: sed propria quoniam per igneitatē contrahitur. & mutuo se referunt: qua mutua referentia contrahitur relatio: que erat genus subalternum denotans ipsum corpus: quibus constituitur una relatio spiritualis ignis: existens in eo per modum de genere qualitatis: & sic de ceteris formis contrahentibus substantiam. Solet quidem ab aliquibus dubitari: an inter differentias contractivas aliorum predicamentorum a substantia & sua genera sit talis ratio: qualis est inter contractiva & contrahibilia in predicamento substantie. & uidetur quod sic: quoniam eadem ratio quod genus substantia refertur ad suas species & ad suas species: refertur etiam genus quantitas ad suas species & ad suas species. sed sic est: quod substantia taliter refertur ad suas species & species: igitur & cetera predicamenta. & si dicas: quod hec relatio non est de inesse: sed secundum dici: non refertur: quoniam sicut corporeitas contrahitur substantiam: sic differentia. b. contractiva quantitatis: contrahitur quantitatem. & quemadmodum inter illa causatur relatio: sic etiam inter ista: quoniam non uidetur maior ratio de uno quod de alio: ad quod dicitur breuiter: quod non est uerum. Pro euidencia cuius est notandum: quod contractio alicuius superioris per aliquod contractiuum ad aliquod inferius potest dupliciter considerari: secundum quod

realiter in ipsa contractione sequitur. nā qđlibet
superius cōtrahit̃ causatiue & formaliter simul &
proprie: aut formaliter tantum. Si causatiue & for
maliter simul: sic ē sbā q̃ a corporeitate causatiue
cōtrahit̃. nā corporeitas causat effectiue illā con
tractionem determinādo ulē eē ad spēale. & forā
liter qm̃ illā determinātōem dat illi sub rōe forālī
sue quiditatis: & sic causaliter & formaliter sbā &
qđlibet cōtrahibile sub ea causaliter & formaliter
cōtrahit̃ a suo cōtractiuo ī sua linea. formalī autē
tm̃ contrahibile contrahat̃: illud tale est sicut qđ
libet aliorū p̃dicamētorū a sbā: qm̃. b. differentia
cōtractiua quātītatis nō causaliter cōtrahit: ut iā
in superioribus dictū ē sed tantū formaliter. hoc
est: qđ quāuis quātitas contrahat̃ per corporeitatē
causaliter siue effectiue: nō tm̃ formaliter. aliter ip
sa esset eēntialiter inclusa in specie quātītatis: qđ
impossibile ē. igit̃ formaliter tantū p̃ differētiā q̃
pōt designari finitas corporeitatis. hec aut̃ forma
liter determinat ipm̃ determinabile: qđ est quātī
tas: que est in sbā. nō aut̃ efficiēter: quoniā tantū
cōpetit hntibus naturā ppriā sue subsistentie. ac
cidētia uero nō subsistūt: tantū enim sunt similitudi
nes substātie. si enī largo mō uelis accipere actio
nē: tūc posses dicere: qđ iste differētie causaliter cō
traherēt superiora: & dicit̃: qđ talis acceptio nil fa
cit ad ppositum. & ratio est: quoniā talis actio nō
eēt p̃dicamentalis: nā nō solū q̃tītatis esset actio:

Terciū

sed actiōis eēt actio in infinitū: qm̄ non eēt maior
rō q̄ differētia cōtractiua quātītatis ageret: q̄ dīa
actiōis: & sic actiōis eēt actio: & ī quolibet p̄dica/
mēto eēt actio put ab alio abstrahit: qđ ē īpossi/
bile ppter duo. primo ppter īpmixtionē īpōr. se/
cūdo quia eēt plures actiōes aut minus due dīstī/
cte genere: qđ ē īpossibile. cuius impossibilitas iā
posita est superius. unde concluditur: q̄ non ē ta/
lis relatio inter contractiua & contrahibilia p̄di/
camentorū accidentiū: qualis inter differētias cō/
tractiuas s̄bē & ipsam substantiā: ut non sit simili/
tudo similitudinis usq; in infinitum. & quia singu/
laritatem non habent: nihil potest eis accidere nī
si per substantiam. Posset etiam dubitari: an ipsa
relatio possit inesse īmediate ipsi substātie: aut p̄/
supponat aliqua accidētia: & omnia uniuersalia .
& uideť q̄ sic: nam ad hoc q̄ s̄bā referat̄: oportet
q̄ aliud a se respiciat: q̄ sit terminus & correlati/
uū eius: & in tali aspectu anteq̄ aliud exterius re/
spiciat: hēt q̄tītātē & cetera predicamēta: & sic re/
latio presupponit oīa alia predicamenta. ad qđ di/
cīt: q̄ nō ē uerū. īmo ē in ipsa s̄bā ita primo sicut a/
lia. & qñ dicit̄: q̄ ad hoc q̄ s̄bā referat̄: requirit̄
q̄ aliquid aliud a se respiciat: uerū est. sed s̄bā nū/
q̄ proprie refertur: nīsi sit subiecta actioni (que sit
in ipsa per modū de genere transeuntis in alteř)
uel aptitudinē eius. sed hic nō ē sic: nam ut abstra/
hit ab omni īferiori: & ut est subsistens ī p̄mo gra

du sui predicamenti subiecta est omnibus predica-
 mentis accidentium: que omnia sunt in ipsa p mo-
 dum de genere qualitatis. ideo eodem modo rela-
 tio: sicut actio: passio & sic de aliis: & non p modū
 transeuntis in alterum. Et si diceretur: q̄ uidet nō
 solum relationem presupponere q̄ntitatē: nec q̄n
 &c. sed etiam q̄ ab his presupponat: nā ut dictū
 est superi⁹: q̄ inter bonitatem singularem & suā
 finitatē erat rlō: q̄ causabat ex inherētia finitatis
 ad ipsam: & ideo ista rlō interior est bonitati q̄ fi-
 nitas: & per consequēs prius inheret sbē q̄ quanti-
 tas. ad qđ dicit: ut iā superius dictū est: qđ nō ē de
 genere p̄po rlōis: qm finitas nō pōt terminare ue-
 rā rlōem. qm si terminaret: esset prius: & terminare
 esset act⁹ scđs: qđ ē ipossibile: ut supra. & in ē: q̄
 rlōes q̄ sunt inter sbām & q̄ntitatem: qlitatem &c.
 nō sunt de inesse per eādem rōem: qm qlia sūt p̄-
 cipia naturalr: talia sūt eorū p̄cipiata. iste aut re-
 latiōes dependentie accñtiū ad sbām: descendunt
 ab ill: q̄ sūt principiorū ad suas finitates: et ad sua
 q̄n: ad minutā actionem: ad minutam passionem
 &c. sed ista non est rlō de inesse: nec est aliud ab il-
 lo de quo dicit. Et si etiā ipsa finitas terminaret
 aut fundaret relationem: non sequeretur: quod
 interior esset ipsa finitate: quoniam omnis relatō
 presupponit id: qđ est de ratione eius. & cū secun-
 dus termin⁹ sit de rōe rlōis: igit̄ p̄supponit illđ in
 primo modo: ac etiā fūdamētū quīs ī scdo mō:

Terciū

ut nuuc suppono. & sic concludo: quod relatio in
est substantie ita immediate sicut cetera accidentia uni-
uersalia. & quia relatio est pelagus infinite profun-
ditatis comparatum ingeniolo meo: & est sicut sol com-
paratus oculo noctue: igitur relinquo sapientibus.
tamen hoc meis deseruiat discipulis: & non omnibus primum
suis: quibus ut lac pro alimento primo ponitur.

De actione.

Ca. XV

Actio est actus secundus & similitudo primi:

a secundum quam agere dicimur. actus in hac
diffinitione loco generis ponitur: qui communis est primo & secundo. qui secundus est simili-
tudo primi actus. secundum quam agere dicimur po-
nitur pro differentia: qua differt a passione: que
quauis sit actus & secundus & similitudo primi: non
tamen est secundum quam agere dicimur: sed secundum
quam pati. Est tamen sciendum: quod actio est duplex: quorundam
enim est que est ipsius subiecti per modum habi-
tus: & quedam per modum fluxus. que autem est in sub-
iecto per modum habitus: est actio existens in substantia
pro ut ipsa substantia procedit ab omni inferiori: & talis
est predicamentum & genus generalissimum actionis
generis: & si non ut talis. & gratia huius substantie non de-
nominatur simpliciter agens: eo quia hec actio non
est similitudo substantie in qua est nisi per modum habitus.
illa autem que est eius & spiritualis: est similitudo eius: &
est in ea per modum fluxus. est tamen actio: que in substantia ge-
nus generalissimum consistit multiplicata siue causa

preambulū.

fata ex actiōib⁹ prīcipioꝝ sbē: ut dictū ē in foꝛa
tione p̄dicamētoꝝ & in capitulo de relatione. ista
quidē que est in sbā per modū habitus: cōtrahit
& determīatur p̄ actiōē: tūc causatā actiōe foꝛ
malitatis contrahētis: & sbē mutuo: & sicut sbālī
causant unū corpus: sic causāt unā actiōē in ipso
existētē per modū habitus: qua corpus non dicit
agens simpliciter: sed denominatiue & sic usq; ad
singulare in quo omnia p̄ficiūť tāquā in fine. Est
tñ notādū: qđ actiō que est in agēte p̄ modū flux⁹
seu p̄ modū de genere qualitatis: ē similitudo ei⁹:
qđ ī sbā ē per actiōē sbālē uidelicet p̄ bōificatiuū:
qđ rō est instrumentalis ad exterius agēdū: & na
tura est ratio formalis seu naturalis: qua qđlibet
agens agit tam interi⁹ quam exterius.

De passione.

Ca. XVI.

Passio est actus secūdus: & similitudo p̄
p mi: scđm quam dicimur pati. omnia que
dicta sūt de actiōe: dñr ēt de passiōe: p̄ter
differētiā qua una ab alia differt. passio qđ ē simi
litudo ē patiētis p̄ passiōē sbālē & īteriorē: uideli
cet bōificabile a quo ē īstrumētalr: & a natura fo
malr seu naturalr. qm̄ sicut agēs agēdo mittit ex
tra se similitudinē suā & p̄tiū suā: utēdo suis p̄ti
bus tā essēcialibus qđ coessēcialib⁹ aptitudīe: ita pa
tiēs patiēdo mittit similitudinē suā extra se & p̄ti
um suā dispositōe. quia oīs passio accñtalis reci
pit extra essētiā: cui⁹ mittere nō dicit actionem:

Terciū

nisi scđm modū significādi . qm̄ mittere in passo est dispositiue & nō aptitudinalr. q̄ requiritur ad actionē. passio enī uniuersalis est in substantia: non ut mittitur extra per modū fluxus: sed ut recipitur extra p modū hītus. & p modū fluxus quia exteri⁹ us termiat̄. diriuata enī est passio a passionibus principiorū sbē p modū fluxus. & sustētata in substantia p modū habitus de genere q̄litatit̄is. & sic usq̄ ad indiuidua de genere sbē. & ad singularia sui gen̄ris: & cōseq̄nt̄ ad siglaria gen̄ris passiōis.

De situ.

Ca. XVII.

Itus ē hītudo rei: q̄ aliqd in alio situat̄: q̄
 f ulis & generalis est in sbā ulīssima. non
 q̄ ip̄a situata sit ip̄o ulī situ. ī ip̄a qdē est
 p modū hītus de genere q̄litat̄is: & nō per compa
 tionē ip̄ius sbē ad aliqd. qm̄ in suo ulī esse p ut p
 cidit a quocūq̄ inferiori: iam hēt ī stū sitū q̄ resul
 tatus est in ip̄a sbā p situatiōem p̄ncipiorū ei⁹ ad
 inuicē: que situationes sunt p̄ncipia: qb⁹ situs ulis
 in sbā constituitur: & quo sbā dicitur situata. sicut
 enī p̄ncipia sbālia cōstituūt sbām: sic eorum situa
 tiōes sitū. & sicut p̄ncipiū sbē nō est sbā: sic situa
 tio unī⁹ p̄ncipii in alio nō est sit⁹: sed ei⁹ p̄ncipiū.
 Et est notādum: q̄ sicut actio acc̄ntalis cuiuslibet
 p̄ncipii est similitudo actionis sbālis. s. bonificati
 ui instrumētaliter: sic situs est similitudo situs sub
 stantialis: quo bonificatiuū & bonificabile adin
 uicē situantur unū in alio. Et iste situs uniuersalis

preambulū.

q̄ genus ē generalissimū: cōtrahit̄ dīiis īmediatis: sicut s̄bā suis. nam sicut s̄bā situ speciali specialis forme scilicet corporeit̄as ī spiritualit̄as situat̄ in illis per contractionem actiuam illarum: sic p̄ istum situm specialem substantie incorporeitatem & econuerso cōtrahitur & determinatur situs uniuersalis existens in ipsa per modum de genere q̄ / litatis. & sic ista mutua situatio substantie & corporeit̄as: est differētia contractiua situs & constitutiua cum situ uniuersali existente in ipsa substantia situs speciales existentes ī corpore sub s̄bā constituto: & sic usq; ad singularia. ¶ Dubitatur tamen: an situs sit habitudo partium locati ad partes loci: sicut aliqui scribunt dicentes: quod situs est id: quod sequitur ex habitudine: quam habet quelibet pars locati ad quālibet partē loci: ex quibus omnibus simul est situs. Et dicit̄: q̄ nō est sic salua eorū gratia. & ratio est. qm̄ talis habitudo est solū situs alicuius sp̄ealis: sicut situs dimensionati cui cōpetūt respect⁹ tales. s. fursū: deorsū: āte: retro: dextrorsū: sinistrorsū: & hec solū dimensionatis cōpetūt: q̄ nō p̄nt spiritib⁹ cōuenire: in quibus omnia predicamenta uniuersaliter sūt cōtra / ctā. & si sic non foret: nō eque essēt generalia: nec essent decem genera generalissima. hoc autem est falsum: igitur illud ex quo sequitur: quod situs dicat talem habitudinem. immo abstrahit a tali secundum suū esse: cū sit genus generalissimū qui

Terciū

non pōt habere tales hītudines: cū nō sit de se corporalis nec etiā spūalis. Imo abstrahīt ab his: qm̄ tātū ē in ip̄a s̄bā q̄ abstrahīt ab utroq; & p̄ conse/ quens situs abstrahīt a tali respectu partiū ad partes loci: cū ī tali eē nullū sit corpus locās ip̄am substantiā. nec etiā situs inquātū corporalis hēt talē respectū: cū corpus primū de genere s̄bē etiā nō ē quātū: & nō solū quātū: sed ēt dimēsiōibus s̄bm̄: nō pōt talē respectū dicere. quoniā tale corpus nō pōt locari alio corpore. q̄q̄ locus sit in eo p̄ modū de genere qualitatis & denoiatiue: q̄ nō pōt talem habitudinem situs inferre.

De quando.

Ca. XVIII.

Vādo ē nouitas quādoificatiā p̄ se: & mē
 q̄ suratiā p̄ accns s̄bē q̄tū ad ei⁹ pmanētiā.
 nouitas q̄dem p̄dicabilis ē de oī duratio/ ne: siue successiua ut de tpe: siue non successiua ut de euiternitate. qñ enim in ipsa substantia tanq̄ ī subiecto uniuersali cōsistit: sicut dictum ē de ceteris. & resultatū ē de quādoitatibus principiorū. ita q̄ sicut de finitatibus omniū principiorum ē una quantitas in substantia uniuersalis: sic est unum qñ in ipsa ex quādoitatibus omnium principiorum. & ipso qñ proprie est quādoificata: sicut quantitate proprie est quantificata. Est istud qñ est quod contrahitur ad corpus per corporeitatē causaliter: & p̄ quādoitatē ei⁹ formalr̄: ut iā dictū ē: quando actū est de mēsurā durationis: que fuit

preambulum.

triplex. quarū una fuit eternitas: alia euiternitas: alia uero tempus. ubi uisū fuit: quomodo qñ ex suis principiis cōstitutū fuit determinatū ad euiternitatē & ad tēp⁹. qđ causatū est a pmo mobili ī re mota: in quo dictū fuit ipsū tēpus ni hil aliud eē quā quedam mora motus rei (que de nō esse ueniunt) causata a primo mobili. que quidē mora siue tēpus duo continet in se: sicut qđlibet ens in recta linea. s. formale & materiale. formale uero est nouitas rei: q̄ de nouo ponitur in esse p̄ generatio / nē: correspondente illi nouitati motiuitate primi mobilis: q̄ ps est sui motus formalis. & materiale temporis est cōtinuatio ipi⁹ nouitas rei: que qui / dē cōtinuatio cū ipsa positiōe nouitatis cōstituūt tpus siue morā rei mutate de nō esse ad esse: ista tñ duratio q̄ tps: dicitur spēs ipsius qñ: q̄ genus ē generalissimā. tps uero spēs causatur a pmo mo / bili: & q̄ mēsurāt generabilia & cetera q̄ successiue mouēr. & scdm eam sumit designationē. Stricte tñ de tempore est aliter loquendū. haftenus enī de tempore ut in alio reperitur actum est: secūdū quod res mote ab illo mensurantur: & a motu earum preteritum habet & futurum: que quasi partes eius uidentur subiectiue: & ostensiue tēporis esse: qđ de se insensibile est omnino. in pti⁹bus uero secundum q̄ res mote sūt aut mobiles: ostenditur per preteritum: aut futurū: & presens: quibus absq̄ motu rerū simpliciter caret ordie naturali:

Terciū

qui illi accidit: & consequēter successiua mensura
tio. ideo de tēpore secūdū esse suū secūdū qđ a ta
li mensura abstrahit: aliqd dicendū est. & primo
uidebim⁹ an sit uel nō. scđo si est ens reale: tertio
quid est. quarto de proprietatib⁹ ipsius. quito de
ordine eiusdem. ¶ Quātū ad p̄mū est affirmādū
qđ tps est. quod ostendit̃: probādo ab effectu for
mali ad causā formale. qm̄ aliqua sūt: que nō fue
rūt: & aliqua fuerūt: q̄ nō sūt: ideo tps est. & quia
melius est ipsū esse q̄ non esse scđm naturā ipsi⁹ &
reꝝ p̄ ipm̄ mēsuratā. ¶ De scđo qđē an sit ēs rea
le an nō: effectus foꝛalis ipi⁹ nobis satis ueritatē ī
notescit. oīs qđem effect⁹ realis arguit causā rea
lē: maxie cāe foꝛalis. & cū ilia q̄ sūt: & nō fuerūt:
sint realia: igit̃ tēp⁹ est reale: Itē tps ē duratio: q̄
mediāte describit̃ nobis eternitas meli⁹ quā p̄ ali
quod aliud ens: sed si non eēt ens reale: non pos
set nobis describere ens realissimum: igitur est
ens reale. describit enim eternitatē p̄ remotionē
termiōꝝ: cū in eternitate null⁹ cadat terminus:
Itē si tps non esset ens reale: elemētātū absolutū
non esset: primū: scđm: & tertiū. per primā grada
tōnē: scđam: & tertiā. sed ista sūt & scđm istos gra
dus reales: igitur tps est reale. Primus enī motus
elementoꝝ fuit in gradu equali equaliter grada
to. secundus fuit in gradu equali inequaliter gra
dato: tertius fuit in gradu īequali inequaliter gra
to: que omnia realia sunt: igitur tēpus: quod ista

preambulum.

menfurat. Item generatio & corruptio: augmenta-
 tio: & diminutio: digestio: trāsmutatio: alteratio:
 sunt entia realia: igitur tempus. antecedēs est ma-
 nifestum. & consequens probatum: consequen-
 tiam probo. quoniam qualis est ordo extremorū
 ad medium: talis istorum ad tempus: sed habitu-
 do extremorum ad medium est necessaria: per re-
 gulam relatiuorum: igitur & istorum est habitu-
 do necessaria: cum prius & posterius duratione
 in talibus subiectis tempore minime ualeant da-
 ri. generatio uero & corruptio: augmentatio: &
 diminutio & cetera: sine priori & posteriori tem-
 poris non possūt esse: igitur & cetera. Item appeti-
 tus rerum naturalium sunt reales: igitur & temp⁹
 est ens reale. antecedens est manifestum: & con-
 sequens probatum: consequentiā probo. ubicūq;
 est prius & posterius duratione: ibi est tempus:
 sed ubicūq; ē appetitus naturalis: ibi est prius & po-
 sterius: igitur ubicunque est appetitus: ibi est
 tempus. maior est nota. minor probatur. nam oīs
 appetit⁹ est rei absētis. si absētis: igit^r future: futur⁹
 enī sp arguit pteritū & pns: ubicūq; igit^r est appeti-
 t⁹ natural^r ibi est tps. Nec ualet si dīceres cōtra. nā
 substātie sepate hnt appetitū & naturalē: & tñ nō
 est in eis tps. igitur ubi est appetitus naturalis: ibi
 nō est tps: q̄ est cōtra positionem tuā. cōsequēs est
 uer⁹: aīcedens pbo. nā substātie sepate ubi ope-
 rantur: ibi sunt. sed quando sunt in occidente:

Terciū

intelligunt orientem & naturaliter: quia a potentia naturali: que est intellectus. talem autē intellectiōem naturalem sequitur appetitus naturalis quia act⁹ secundus semper ad primū. & ibi sunt: ubi non prius. q̄ absq̄ appetitu naturali fieri non potest. quod ostenditur: quoniam nunq̄ fuit nec possibilis est motus naturalis sine appetitu. & tamen talibus subiectis nullum est tempus & c. nam hec omnia non obstant: cum omnia in quodam falso fundentur. presupponis quidem: q̄ naturaliter & de nouo intelligunt orientem & occidentē: q̄ non est uerum preterq̄ in prima intellectuione: primo quidem uolunt intelligere orientem anteq̄ illd̄ intelligāt: & q̄q̄ act⁹ intelligēdi sit act⁹ naturalis potētie: est dupliciter cōsiderād⁹. primo in quātū intellectus fertur in simplicem quiditatē obiecti: in quo actu intellectus tantum est passiuus utēdo intellectu possibili: a quo fluit talis actus ut i quo in actiua qualitate: concurrente intellectu agente ut de quo. ideo talis actus quāuis terminet presentationem obiecti aut actum representatiuū eius: mere est passiuus. quoniam intellectus agens nullo modo concurrit nisi in idēptitate essentiali: sequendo passionem totius intellectus: qui patitur ratione intellectus possibilis: qui extra se mittit similitudinem suam cum actiua qualitate recipiendo obiecti quiditatem: ratione cuius est pure passiuus. in hoc: quia intellectus in tali actu principa-

liter utitur intellectu possibili: ratione cuius ipse in
 intellectus patitur. nec in tali actu utitur intellectu a-
 gente: nisi per accidens: in hoc: quod totum quodcumque
 creatum siue in agendo siue in patiēdo mittit similitudi-
 nem suam extra se & partium suarum. & ideo quoniam intelle-
 ctus patitur recipiendo obiectum: mittit similitudinem
 suam extra se: utendo intellectu possibili: quod est poten-
 tia passiva eius: secundum quam est patiens. & quoniam
 talis actus non potest fluere ab ipso: nisi concurrat in-
 tellectus agens: qui est pars & potentia activa eius.
 & quod non concurrat nisi concomitanter aut identice
 essentialiter quia pars est: tamen similitudo sua concurrit
 in actu influxu a toto intellectu: patiēdo per alteram com-
 plementum oppositam sibi: in actu cuius est impressus actus
 intellectus agentis: ratione cuius impressionis ille
 actus passivus totius infert aliquid accens in actionem
 extrinsecam causantem suam passionem: gratia
 cuius dicitur actio extrinseca inferens passionem ter-
 minari ab illo: ratione cuius dicitur agens pati: & in
 agendo repati. & intellectus quando recipit obiectum
 patitur: & utitur sua possibilitate de per se: ideo pas-
 sivus. & si utitur possibilitate aut intellectu agente
 non tamen per se: sed per intellectum possibilem: per quem
 mittitur actus passivus in activa tamen qualitate. hoc sic in-
 telligendo: quod quando intellectus possibilis extra
 mittit suam similitudinem per totum: mittit etiam aliquid
 similitudinis intellectus agentis. ita quod similitudo
 intellectus possibilis que est passio: tendit qualifi-

Tercium

cata actionalitate siue actiuitate intellectus agentis: ratione cuius patiēdo ab obiecto dicitur terminare actiōem illius. ipsa uero potētia siue intellectus simpliciter dicitur passiuus: nō obstāte terminatiōe quā terminat actiōem extrinsecā sibi iferētē passionē. nā talis terminatiō nō ē actiō nisi scdm modū significādi: quā nihil ad ppositū. & sic quā intellectus ferē in simplices qditates: ē pure passiuus. & ut talis nūquā pōt mouere appetitū. cum in tali actu non sit uerus nec falsus. ¶ Secundo considerat intelligere siue actus intellectus: put est declaratiuus pmi actus: in quo quidē actu ipse utitur intellectu agente: sicut eo quod est potētia actiua eius. ita quod intellectus post receptiōem obiecti (in quā ut dictū ē mere ē passiuus) intellectu agente irradiat sup obiectū: in intellectu possibili receptū intelligificādo illud. ita quod id quod erat intelligibile: fit intellectū in actu. in quā intelligificatione intellectus agens mittit similitudinē suā extra in illud obiectū (quod quis sit in intellectu possibili: est extrinsecū utriq;) in passiuā qlitate: ratione cuius actus actiuus eius infert passionē formaliter in obiecto passo. ita quod quando intellectus agens extra per totū exit: mittit actum actiuum suum habituatum de passiuo: qui est actus & similitudo ipsius intellectus possibilis concomitanter: sequens actum intellectus agentis: qui nullo modo potest exire in actionem suam extra: sine actu passiuo possibilis intellectus: quamuis

cōcōmitāter. qm̄ oīs actus extrīsec⁹ sp̄ est similitu
do toti⁹ & oīm suarū p̄tiū: siue actus sit actiu⁹: si
ue passiu⁹. qñ uero est similitudo īfluxa a poten
tia actiua in passiua q̄litate de potētia passiua: si
cut dictū est de actu passiuo ī actīa q̄litate. & sicut
actus passiu⁹ infert actionē forāliter: termiando
actōnē extrīseci agētis: sic ecōuerso actus actiu⁹
agētis infert passionē ī passio forāliter: qđ eēt īpos
sibile: nisi eēt habituatus tali q̄litate. quoniā ab
actiuo non nisi actū potest formaliter sequi: & nō
formaliter passū: quoniā oppositi sunt actus. quā
uis causaliter actio inferat passionē: non tñ forāli
ter: cum sint dīstīcta predicamēta: quorū nullū est
causa alterius: & si alterū ab altero habietur. &
sic intellectus habet duos actus intelligendī: unū
mere passiuum in hoc quia receptiuus mediante
intellectu possibili: in quo nec uerus nec falsus di
citur. habet & alium actum & actiuum ratione in
tellectus agentis in quo dicitur uerus uel falsus.
quoniam in talī est diuīsiuus & compositiuus: con
filiatiuus: iudicatiuus: & productiuus. est diuīsi
uus: remouendo illa que non sunt de esse obie
cti per negationem. compositiuus: tribuendo om
nia que sunt de esse eius per affirmationem. con
filiatiuus: quoniam arbitrio naturali suo consilia
tur in se de ueritate illius: & postea iudicat de ea
dem ueritate: & producit declarationē ipsius ob
iecti concepti per eū: & ī omnib⁹ his est naturalis:

Tercium

& naturaliter opatiuus. naturaliter dico: qm̄ p̄sen-
tato obiecto & nō īpedito nō ē ī sua potestate nō
exire in actū tā actiuū q̄ passiuū. & q̄q̄ nō sit ī sua
potestate nō habere actum suū: nō tamē est uiolē-
tia nec coactio: īmo delectat̄ in tali necessitate na-
turali. Habet etiā aliū actum naturalē consequen-
tem dictos actus naturaliter. uidelicet obiectū co-
gnitū uolūtati presentare. Habet & aliū naturalē
respectu īpsius uolūtatis: qui est indicatiuus ueri/
tatis eligēde sub rōe bonitatis: hoc ē demonstrādo
quid sit eligendū de duobus: uel illud qđ cōposi-
tū ē ab illo: uel illud a quo diuidit cōpositū. Hēt
etiā & aliū actū & naturalē: ad quē naturalr̄ sicut
ad ceteros ordinatur. s. in memoria spēm obiecti
declarati cū uolūtate reponere. uiso igīr quō ītel-
ligere intellectus cōsiderat̄ dupl̄r: uidelicet passi-
ue ī recipiēdo obiectū: & actiue ī declaratiōe eiusdē:
oportet uidere actū uolūtatis: ut uerius solutionē
dare possimus obiectioni facte de appetitu: qui ē
in angelis & naturalis. Est quidem notandum: qđ ī
oī spirituali natura reperit̄ potētia libera: ad quā
oēs potentie tanq̄ ad reginā in regno ordināt̄: q̄
uoluntas dicta est: hñs actum in duplici dīa. qđā
enim est absolutus: & quidam ordinatus. absolu-
tus uero dicit̄: inquātum nō ordinatur nec respī-
cit ordinem aliquē aliarū potētiarū. & ordinat⁹ ī
q̄tum respicit & ordinē hēt (quāuis libere) ad ali-
as potentias respectu dominii. Absolutus autem

actus est duplex: quidam enim naturalis: & quidā liber. Naturalis quidē est uelle: & dicitur actus simplicis apprehensionis obiecti presentati per intellectū. Circa quod ē notandum: quod quicquid per suā naturā dicatur uolūtas libera: nō tñ circa oēs actus eius. nec propter hoc tollitur: quin sit simpliciter libera: nā quā presentatur uolūtati obiectū productū per intellectū in eē cognito: nō pōt uolūtas illud nō cōcipere sub rōe boni. quod quidem cōcipere dicitur uelle uolūtatis: & mere passiuus rōe uolūtatis possibilis. ¶ Est autē & alius actus uolūtatis absolutus liber tñ: & talis est duplex. quidam electiuus. & alius productiuus. electiuus uero est actus actiuus ipsius sequēs actū actinctiuū (qui mere erat passiuus) eligendo quod sibi placet. quāuis oppositū sit per intellectū iudicatū: ideo quia regina. ¶ Amplius autem est & alius actus ipsius uoluntatis: qui est absolutus & liber: & talis dicitur productiuus. quā uoluntas se habet ad suum obiectum: sicut intellectus ad suū quātum ad actū productiuū. & sicut intellectus producit noticiā genitā in obiecto cognito: sic ipsa uoluntas producit amorē spiratum in obiecto uolito. in quo actu uolūtatis ipsa tota est actiua per se: utēdo uolūtate agente: quā mittit extra in obiecto uolito suam similitudinē: que est actio accidentalis. & quia illum elicit a tota seipsa: elicitur in passiuā qualitate de uolūtate possibili. sicut dictum est de actu passiuo. ¶ Est autem & alius actus uoluntatis li-

Terciū

ber: ab ea elícitus. & talis impatiuus aliarū poten-
 tiarū dicit̃: inquātū post electionē & amoris pro-
 ductiōnē ip̃a tāquā regina in reguo impādo cete-
 ris inq̃d potētis: ut sequāt̃ electionē suā: cui oēs
 obediūt: & etiā sepissime contra arbitriū seu iudi-
 ciū factū per intellectū cogūtur. & iterū in tali im-
 paratiuo actu est ipsa actiua. iste tñ actus nō dicit̃
 absolutus: quoniā ordiat̃ ad alias potentias ultra
 ordinē sui perfecti eē & agentie: qui fit in actibus
 aliarū potētiarū & in propriis usq̃ ad istū: inq̃tum
 omnes actus aliarū potētiarū fuerunt necessariū
 ad actum suū productiuū amoris: quos tanquam
 necessarios ad suū pfectionē conspexit. ideo dicū-
 tur absoluti: quia quasi non respicit nisi interiora
 suorū actūū saltē causatiue. quoniā nūquā sine illis
 presertim intellectus habuisset suū proprium
 actum. iste uero act⁹ ipsius uolūtatis dicitur respec-
 tiu⁹: eo quia extrinsece respicit alias potētias: qui-
 bus impat: ut eius sequātur īperiū. Et si diceret: q̃
 etiā iste actus impatiuus facit ad suū perfectionem
 in hoc: q̃ sibi submittit alias potentias: nō refert
 quāuis hoc sic sit: sicut inquis. quoniā accidētia fa-
 ciūt ad pfectionē substātie: uerūtāmē diuersi mo-
 de: q̃dā quodā mō necessario: alia cōtīgēti. & quia
 uolūtas in tali actu utit̃ aliis potētis: iō nō abso-
 lutus ē act⁹. ¶ Demū autē est & ali⁹ act⁹ uolūtatis
 & respectiu⁹: qui quāuis ei sit naturalis hoc est di-
 ctū a sua natura: est tamē supra ordinem nature:

preambulum.

qm̄ ordo nature in actibus rōis est: q̄ actus siue op̄
 patio intellect⁹ p̄cedit act⁹ aliarū potētiarū natu
 ralr. ecōuerso aut̄ in moralib⁹ actib⁹ potētie mus
 tāt ordinē. qm̄ uolūtas mouet it̄lectum ad plura
 intelligendū: que sunt cōtra naturā suppositi. uti
 ad disciplinā: ieiuniū: uigiliā: usq; ad martirium:
 ad q̄ uoluntas actiue se mouet: & mouet ceteras
 potētias. & talis act⁹ mere est actiu⁹: nō tñ simplr:
 cū sit a uoluntate per uolūtātē agentem per se in
 passiua qualitate concomitanter. & sic quamuis
 isti act⁹ sint naturales: nō tñ naturaliter eliciti ab
 ipsa uolūtate: imo libere. sed dñr naturales: quia
 proprii eius sunt & a sua natura. Et ideo satis pōt
 ostēdi. q̄ qm̄ intellectus mouetur tali actu uolun
 tatis: nō mouet̄ naturalr: sed libere. qm̄ in actu na
 turali it̄lectus mouet uolūtātē: & act⁹ ei⁹ p̄cedit
 actū uolūtatis. unde maifestat̄: q̄ cōseq̄ntie facte
 cōtra positionē: fūdāt̄ supra falsū. qm̄ ut dictū ē:
 quāuis sint naturales: sūt tamen directi imperio
 uoluntatis. & q̄ fortius est sbē sepate & beate nō
 pñt hēre naturalē appetitū sine fořali cōtradictio
 ne: qm̄ beate & nō beate. beate quia fruūt̄ ultio
 fine: & sūt i termio. & nō beate quia extra finem.
 qm̄ alias nō eēt appetit⁹ naturalis: cū oīs sit circa
 aliquid absens. igit̄ qm̄ intellectus existens est in
 occidēte: & intelligit orientem: dicis q̄ ubi opat̄:
 ibi est. & per cōsequēs si intelligit oriētē ibi ē: ubi
 prius non erat. hoc patet quia ibi operatur & ibi

Terciū

intelligit. & si ibi est: ubi prius non erat: appetitū habuit ad illud. qđ nō sequitur: quoniā qđ fuerit appetitus: nō tñ naturalis ut dictū est: imo liber. quia actus moralis est: impio uolūtatis motus uel causat⁹: & si naturalis: sine motu tamē a tēpore. Sed quia in hac materia ingressi sum⁹: ideo uideri oportet in quo substātie sepeate & coniuncte coueniāt: & differāt: quātū ad earū operationē. & primo ad euidentiā hui⁹ materie dubitat^r. utrū angeli habeant intellectū agentē & possibilem. scđo si intelligūt per spēs innatas aut adquisitas. tertio si intelligūt cū successiōe actūū cuiuslibet potentie. ¶ Quantū ad primū uider^r: qđ in intellectu angeli non sint intellectus agēs nec possibilis. nūllū eorū q̄ sunt simpliciter in actū: indiget potētis ad illū actū: sed angeli sunt simpliciter in actū intelligendī: quod patet cū sint simplices qui totaliter actuātur in actibus suis sine aliqua successiōe: igitur non indigent potētis. s. actiua & passiua: sed oppositū uider^r in quocūq; citra deū siue simplici siue cōposito. quoniā illud qđ est ī potētia ad aliquid habēdū necesse est habere potētiā receptiuā illius: ad qđ est in potentia: alias impossibile esset talem potētiā actuari. & sic esset frustra: qđ est in cōueniens & cōtra perfectionē p̄me & scđe causarū: que nihil faciūt frustra: qđ facerent: si substātie sepeate q̄ sūt in potētia ad intelligibilia: non possent actuari intelligendo illa. hoc aut sine po/

preambulū.

tentia receptiua illi⁹ actuationis intelligibiliū fieri esset impossibile. dat̃ igit̃ aliq̃ potētia: q̃ tal̃ s̃bā se parata sit receptiua illius receptibil̃: ad quod ē in potentia: sicut actuabile ad actuatīuū. hec aut̃ potentia in talibus subiectis dicit̃ intellect⁹ possibil̃: q̃ ē potētia passiua ei⁹: q̃ ē oīa pati. ita q̃ intellect⁹ nūq̃ posset aliqd recipere sine t̃li potētia. nec aliquis doctorū t̃le diceret. qm̃ nlla ē s̃bā creata quin ordinet̃ ad aliqd: rōe cuius ordinis d̃r ī potētia ad illud: ad qd̃ naturalr mouet̃: q̃ absq̃ t̃li potentia fieret minime. ē igit̃ in intellectu angeli intellectus possibil̃: q̃ ē id quo: intellectus sp̃ patit̃ recipiēdo ī obiectis id: ad qd̃ erat in potētia. sed si angeli aliqui fuerunt in potentia est dubiū: cū semp fuerint in actu intelligēdi: & nūq̃ aliqd in p̃teritū transierit. ita ut obliuio capiat eos. nec etiam aliquid uidetur futurū. unde uidet̃: q̃ non indigeāt aliqua potētia receptiua: postq̃ nō sunt in potentia: imo in actu. Ad quod facil̃ est responsio. qm̃ actus intelligendi actus est secundus: ad quē primus ē in potentia. &c. Et si obuiāres: q̃ nō sunt aliquo mō in potentia: qm̃ angeli ex quo creati sūt: ipsa uerbi eternitate sancta & pia contemplatione pfriuūtur. & si in eternitate ex quo fuerūt habuerūt contemplationem: igitur & actum intellectionis: qui presupponitur ab illo tanquam prior. q̃ autē sit ita: q̃ actus intellectionis sit prior actu contēplationis: hoc ostenditur. quoniam ille dicitur ēē pri

Terciū

us: qui reperitur in quolibet: sed actus intellectō
nis reperit̃ tā in malis quā in bonis: quoniā si nō
sequeret̃ unū duorū. aut q̃ āgeli mali naturaliter
haberent depravatā uolūtātē: qua non potuerūt
actum cōtēplationis habere: q̃ est nephandum.
aut q̃ fuerunt damnati sine de meritis: q̃ patet.
quoniam sine usu uolūtatis qui in beatis presūp
ponitur ab actu cōtēplationis: q̃ esset iniuriā eis a
deo facta: qui nō dedit actū uolūtatis. q̃ absit. igitur
hūerunt propriū actum uoluntatis: sed hoc ē
impossibile absq̃ actu intellectus: qui necessario
presūpponitur ab actu uolūtatis. igitur angel⁹ tā
bonus quā malus fuit in potētia ad illū: ac etiam
qñ fuit in actu intelligēdi: fuit in potētia respectu
actus uolendi: cum nihil sit uolitū nisi pri⁹ cogni
tū. & ideo quāuis contemplatio posset dici actus
intellectus: nō tamē est sine actu uolūtatis. & nō
solum sine actu simpliciter: sed etiā: sine actu ad ex
fessionis eius. quoniā mali angeli sic habuerūt actū
intelligēdi sicut boni: & nō solum intelligēdi: sed
etiā actū uolēdi: quātū ad actū receptiuū obiecti.
nō tñ habuerūt actū adhesionis: q̃ requiritur ad uerā
& cōpletā cōtēplationē: que quodāmodo presūppo
nit ceteros. unde sequit̃: q̃ fortius & uerius pre
supponit esse intellectus: qđ est ex intellectu possi
bili tanquā ex potētia materiali: que est in tali eē:
& est ei instrumentū: quo est omnia fieri. ex quo
necessario sequitur: intellectū habere aliam potē

preambulū.

tiam actiuam: que sit illi instrumentum : quo sit omnia facere .nam cuicumq; eti siue foſalitati cui attribuit aliqd: quo est omnia fieri: atribuit etiam aliqd: quo est omnia facere: & hoc neceſſario pppter ordinē naturalē interiorē rei & exteriorē ei⁹ dē: pppter interiorē: qm̄ poſito uno correlatiuoꝝ neceſſario ponit̄ reliquū: ſed ſi ponitur itellect⁹ poſſibilis in intellectu: qui refertur ad actum ſeu ad agēs: neceſſario ponet̄ & ipſū agēs : tāquā ei⁹ correlatiuū. alias poſſet dari unū correlatiuoꝝ ſine alio: qd̄ ē flm̄. igit̄ flm̄ eēt nō pōere pppter talē ordinē naturalē interiorē: ac etiā propter exteriorē . qm̄ omne illud qd̄ ordiat̄ ad aliquid per aliquē reſpectum extrinſecū: neceſſario ordinatur tā ad actiōnem quam ad paſſionem : quod ſequeretur ſi fieri poſſit cum potentiis propriis & ſubſtantialibus (ſine quibus eſſet contradic̄tio) ponere ordinem ſine tali reſpectu. & non haberet potentiā qua ageret : aut qua eſſet omnia facere : & potentiā paſſiuam qua pateretur : aut qua eſſet omnia fieri. aut eſſet quid̄ imperfectiſſimum ſicut materia prima: que tantum ordinatur ad paſſionem : que etiam habet actum ad orbem cōſtituēdū : quāuis non reſpectu formarū introducendarum in ea: & hoc dicendū eſt de materia contrariorum & non aliter. & talis etiā hēt actinā potētiā correſpōdētē paſſiue: cui⁹ act⁹ eſt paſſiuus in actiua qualitate :

Terciū

terminando actum influxum a formis: q̄ in ip̄a in-
 trodunt: quod esset impossibile absq̄ aliq̄ po-
 tentia actiua correspondente passiue. & si in his ī
 perfectissimis talis necessario reperit̄: quantoma-
 gis in illis qui in entibus creatis summū cōtinent
 perfectionis gradum: sicut angeli. habent igit̄ in
 intellectum agentem: alias magnum sequeretur incō-
 ueniens: q̄ angeli tantum haberent actū passiūū
 circa obiectum & non actiūū. qm̄ nullā haberent
 ad talem actum potentiā. & si haberēt actum: nō
 esset naturalis: nec in potestate nature illius cuius
 eet actus: sed hoc est impossibile & magnū incōue-
 niens: q̄ angelus habeat actum passiūū recipiēdo
 obiecta intelligibilia per potentiā passiūā uideli-
 cet per intellectum possibilē. & q̄ nō habeat actū
 actiūū in intelligicādo. hoc est: q̄ illa que sūt itel-
 ligibilia: non efficerentur actu intellecta p potēti-
 am actiūā uidelicet p intellectū agentē. tale incō-
 ueniens est impossibile: nam sicut intellectus pos-
 sibilis ē id: quo intellectus recipit spēs intelligibiles:
 sic intellect⁹ agēs ē id: quo intellect⁹ reddit intellectas
 ī actu: instrumentāl̄ tñ: quia p totū. cui hēs necēario
 utrūq̄ dare. nisi forte uelles dicere: nō requirit̄ talis
 actiua potentia: qm̄ angeli sūt sb̄ simplices: in q̄
 bus oīa simul fuerūt intellecta: sicut iā dixisti. & sic
 non indigebant alia potentia pter intellectū possi-
 bilem: qui est receptiuus obiectōrū sub medio cu-
 iuslibet. quod dictum placet: q̄ simul oīa intelle-

preambulum.

xerit: sed hoc nil refert: si simul aut successiue. nā
sicut similtas recipiendi non tollit possibilitatem
intellectus: ita nec ipsa similtas intelligendi tollit
actiuitatē intellectus: nisi diceret: q̄ iam erant ab
initio intellecte: ratione cuius non indigerēt potē
tia actiua. uerū dicis: & si sic esset: nūquā spēs fue
runt intelligibiles: quia semper actu intellecte: nec
essent actu per intellectū: quia non hnt potētiam
ad talē actum. & sic intellectus non haberet actū
intelligendi: cū iam res essent intellecte per se. for
sam diceret: q̄ intellectus agens non est necessari
us nisi in subiectis: in quibus res materiales presē
tantur sicut suppositis humanis. & ratione mate
rialitatis obiectoꝝ talis potētiā indiget intellectu
agente ad hoc: ut per operationē irradiando sup
fantasmata denudet spēs a materia: & a conditiōi
bus eius. sed in angelis in quibus non est aliquid
materiale: nec materiales presētantur spēs: non est
neceſse ponere talē potētiā denudatē species a tali
bus conditionibus . Et certe dico tibi q̄ placent
mihi tua uerba: tñ natū ē mihi dubiū. q̄ si sic eēt:
tunc talis intellectus agēs qui esset in homine ad
denudandū spēs: aut eēt in eo ex pte coporis: aut
ex pte aīe. nō ex pte coporis: qm̄ ab aliq̄ potētiā
corporali non potest fieri talis denudatio: & si es
set talis: esset imaginatiua: que est nobilior in sen
situa parte. ipse tamen non potest denndari a fi
gura. Item nō est ex parte coporis: quoniā nulla

Terciū

potentia tal' potest adquare obiectum corpora-
le cum potentia spiritali. nec uidetur q' sit ex p-
te anime. quia si sic: tunc esset nobilior angelo il-
la potentia: qua eet omnia facere. qua angel' nō
haberet: nisi qua eet omnia pati. Itē quia intelle-
ctus in aīa eet perfectus p suū numerū ternariū: &
in angelo eet imperfectus. hoc ē falsū: igit' nō ē in
hoīe p corpus nec p aīam: qd ē falsū & magnū in-
cōueniēs. ideo ad remouendū incōueniētia est fir-
miter tenendū: q' intellectus agēs & possibilis sūt
in aīa & ī angelo. & ad illud ad quod deseruiunt
in homine: deseruiūt in angelo: tñ diuersimode.
que diuersitas modi nō mutat rē: maxime qñ mo-
dus est in operatione: sicut in anima & in angelo
uniformiter scdm eē sunt iste potentie intellect':
cum sint eiusdem generis nature: que per gradus
nō uariāt': quo ad id q' sunt. nec minus p illd (cui
anima) mutatur aliquid ī natura aīe. ideo unifor-
miter sunt in omni spiritali substantia: tam ī aīa
q' in angelo. tamen quātū ad operatiōem diuersi-
ficāt'. nam anima habet duos modos: & angelus
solum habet unū. & nullus istorū pōt diuersifica-
re naturam. primus modus anime: q' ipsa inntelli-
git per species adquisitas simpliciter. angelus uē-
ro non. ¶ Est autem alius modus anime: denuda-
re species a cōditionibus materialibus: & iste mo-
dus competit etiam angelis. ita q' nullum ens est
preter deum subsistens nisi materialiter: & p con-

preambulum.

sequens non potest aliqua potentia negociari circa aliqua obiecta : quin indigeat tali actiua potentia. quamuis habendi non sit principalis causa. Si enim attenditur que sunt illa: que mouent quęcunq; intellectum citra deum: clare uidebitur qd non est nisi res materialis. quoniam qđ omnia abstrahāt ab hic & nūc: que sunt conditiones materiales designantes singularitatem rei & materiā eiusdem: non tamen possunt mouere potentiam sine ipsis conditionibus. cum etiam nulla sit potentia finita sine ipsis. quod motibus ipsarum ostenditur. nihil utiq; moueri nec mouere potest sine materia (preter primā causā: que mouet sine medio) quoniam de informi ad formā tam mouens q̄ motū mouetur. Ad propositum igitur necessario sequitur: ut tam qui mouet q̄ qui mouetur sit singularis: & citra deū materiale: quoniam sine his motus esset impossibilis. Omnis igitur potentia finita indiget duplici potentia: que potius debet nominari sub potentie. una qua possit moueri: alia q̄ possit mouere. his enim in quibus actio distinguitur eēntialiter ab eis: cōpetit agere & pati. quod sine p̄dictis sub potentiis minime esset: sicut intellectui cuiuscūq; creati competit moueri ab obiectis mediante specie: qui sine passione talis motus non est: nec est possibilis sine potentia passiua qua recipitur motus a toto: quod est potentia intellectiua: que utitur sua potētia: sicut intellectus ad receptiōem obiecti i

Terciū

diget intellectu possibili: quo patitur sub illo motu. & si intellectus qui est nobilis & digna potentia: habet uirtutem passiuam: qua potest moueri & recipere similitudinem obiecti: in cuius receptione perficitur obiectum & non potentia: in quantum obiectum mittit similitudinem suam extra se: communicando suum esse potentie per medium similitudinis: in quo ostenditur perfectio rei communis: oportet quod sit agens in obiectum: & mouens illud de intelligibili ad intellectum. ita quod obiectum quando recipitur ab intellectu per intellectum possibile: est intelligibile & non intellectum. nec in intellectu est intelligens: nisi habeat potentiam actiuam uidelicet intellectum agentem: & tunc etiam non est agens: quamuis sit actiuus. sed quia ipse intellectus naturaliter & intrinsece inclinatur ad perfectionem suam uidelicet ad communicationem sue nature per similitudinem: influit in obiectum receptum irradiationem suam per intellectum agentem: & reddit illud intellectum in actu: quod intelligibile erat mediante intellectu possibili. in qua irradiatione denudatur obiectum a conditionibus materie: in quantum intellectus reflectitur supra se: & super obiectum cognitum: & denudat se & obiectum ab omni conditione naturali ac etiam ab omni determinatiua obiecti formalis: & facit ad equationem sui ad rem intellectam: & iterum reducit determinatiua obiecti formalis utriusque: & facit

adeq̃tionē specificā. & itē reducitur utriq; cōditiōes
 materie: & sic ē ultimo fit adeq̃tio dictarū cōditio
 nū. al̃s enī nūq̃ hēret̃ noticia de aliquo nisi ī uli:
 qđ magnū ēēt icōueniēs. nā principiū nō se hēret
 naturalr ad finē: sed tm̃ ad mediū ī quo q̃sceret
 naturalr cū īperfectiōe naturali. qđ ē īpossibile. &
 talis intellectus cū istis actibus dicit̃ speculatiuus:
 qm̃ actiō obiecti q̃ dicit̃ intelligere: nō ē act⁹
 simplr̃ speculatiuus: sed principiū actus speculati
 ui: inq̃tū sup̃ illū fundat̃ cōpositio & diuisio: que
 possunt sumi duplr̃. primo mō in hoc q̃ talis act⁹
 cōpositiōis & diuisiōis est ī ipsa potētia abstractus
 ab oī ordine finis. scđo pōt cōsiderari cum ordine
 ad finem. primo mō dicit̃ simpliciter speculatiu⁹:
 scđo uero cū talis actus cōpositiu⁹ dicit̃ ordinē ad
 finē. sed qñ intellectus accipit obiectū: talis accep
 tio dicit̃ intelligere: hoc ē simplr̃ quiditatē rei at
 tingere: in quo actu non speculatiuus: sed princi
 piū. eo quia nullam habet in tali receptione acti
 onem: q̃tum est in se: sed inquantum talis actus ē
 quid primū elicitum: in quo omnis fundatur spe
 culatio. qm̃ post talem receptionem obiecti: intel
 lectus negociat̃ super illud obiectū: diuidēdo illđ
 ab oī alio: in hoc q̃ inq̃redo intra bonitatem seu
 eēntiā ipsi⁹ p̃ suā p̃pā d̃ram: diuidit illđ ab oī p̃ ne
 gationē: & cōponit illud in se affirmando p̃dicatū
 de s̃btō uidelicet d̃ram de pte materiali: & talis a
 ctus q̃ ē cōpositiōis & diuisiōis actiuius intellectus

Tercium

& passius obiecti in tali statu: dī simplr speculatiuus: inq̄tū abstract⁹ ē ab oī ordīe finis. scđo iste idē actus quīs nō inq̄ntū idē dī practicus. ē uer⁹ q̄ nō simplr: sed īquātū erit prīcipiū practici act⁹: iō scđm qd erit practicus: & scđm qd speculatiuus: quia ordinat⁹ ad practicū. uerbi grā: apprehendit intellectus q̄ sanitas est bonum conueniens: in tali apprehensione est speculatiuus. sed isto prīcipio stante dicit. illud (per qđ meli⁹ pōt adqri) est procurandū: sed. &c. concludēdo. tūc intellect⁹ ē practicus: qm̄ actus practicus est circa aut respiciēs finem. & sic dicit⁹ practi⁹ & nō praxis: qm̄ intellect⁹ practicus ordinat⁹ ad praxim: qui ē act⁹ alteri⁹ potentie. s. uolūtatis: & posterior actu intellect⁹ practici. & nō oīs actus uolūtatis dī praxis: sed tm̄ actus qui ē nat⁹ elici cōformiter recto iudicio rōis: qm̄ sine tali cōformitate nō eēt praxis. Ideo actus intellectus cōpositionis & diuisiōis ē actus speculatiui intellectus & mere. qñ autē iste actus quo sanitas est cōcepta p speculatiōem ipsius ab ipso: & de ipsa sanitate format rōem: ut cōcludat q̄ ē bonum pcurandū ut cōueniens: tūc ē scđm qd practicus: & scđm quid speculatiuus. Est speculatiuus: īquātū ē compositiuus & diuisiuus. & ē practicus ī hoc: quo ad finem. s. ad opus cōclusiōis ordinat⁹. Ideo qñ abstrahit a tali ordine: est mere speculatiuus: & cum ordine scđm quid practi⁹: eo quia ad practicū. actus uero intellectus elicitus ab istis prī

cipiis: ut ueritas cōclusiōis: dicīr practicus. ē tñ ad
 uertēdū: q̄ si talis actus abstrahat ab ordīe ad uo
 lūtātē: etiā dīr speculatiuus: & cū ordine practico:
 & nō ē praxis. Non enim est praxis: nisi actus uo/
 lūtatis sit cōformis rōi: & nō oī: sed recte. iō actus
 rōis seu intellectus hēt duos respect⁹ ad praxim. s.
 p̄oritātē. & cōformitātē. qm̄ nō solū praxis sed oīs
 act⁹ uolūtatis posterior ē itellectōe ordīe nature.
 uñ seq̄r q̄ itellectō hēat p̄oritātē respectu ip̄i⁹ pra
 xis: q̄ ē act⁹ uolūtatis. ali⁹ ē cōformitas: quia act⁹
 uoluntatis cōformat̄ isti. Est etiā aduertēdū: q̄ isti
 respectus nō sūt actuales in ip̄a itellectiōe: sed tā
 tū aptitudinales. qm̄ talis act⁹ put abstrahit a uo
 lūtate & ab actu eius: non actualiter est prior: sed
 aptitudine. alias nunquam fuisset in actu sine pre
 uia aptitudine. ideo in actu. qm̄ sic simul eēnt: &
 non eēt praxis: sed practicus. iō hēt prioritātē ap
 titudinālē: & cōformitātē. qñ aut̄ ē actus uolunta
 tis actu: non etiam dicītur praxis: nisi conforme
 tur rationi recte: hoc est recto iudicio rationis:
 ac etiam ordinetur ad finem electum: que quidē
 electio nunquam potest esse recta sine ratione re
 cta: hoc est sine uero iudicio rationis: & tunc di
 citur praxis. Extensio autem rationis uel itelle
 ctionis recte non exigit: quod praxis actualiter
 sequatur: ymmo est accidentale ei: quoniam si
 actualem praxim exigeret: non esset aliqua ex
 tensio rationis practica de se: cum aliquādo esset

Tercium

actus rect⁹ uolūtatis: aliqñ nō. igit^r ab actuali actu recto uolūtatis hēret: q^d eēt practicus: q^d eēt incōueniēs: q^d a posteriori sumeret principium effēdi. Sufficit igit^r extensiōem intellectus respicere aptitudinē uolūtatis ad actum cōformē suo iudicio recto: & de hoc als. & sic q̄q̄ angeli non indigeāt tali mēsurā durationis q̄ nos: tñ eodē mō de eis pōt ratiocinari sicut de nobis: q̄tū ad habitum practicum & speculatiuum ipsius intellectus: & ad praxim ipsius uoluntatis: qui generatur frequētatiōe cuiuslibet actus. sic q^d ex frequētatiōe actus speculatiui fit intellectus speculatiuus: & ex frequēntatione actus practici efficitur practicus. Est uerū: q^d angeli unico actu sunt habituati: eo quia nunq̄ transit in p̄teritū: sed euiternalr manēt ī illo actu. que talis permanētia corr̄ndet frequētatiōi n̄ri ī intellectus. Itē dīr speculatiuus intellectus angeli: & est qñ cōponit & diuidit. & ē practicus: quādo format ueritatē cōclusiōis ī ordine ad uolūtātē: extendēdo nomē practici tā ī nobis q̄ ī ipsis: quia preter hoc nō dicit^r nisi de actu uolūtatis. tñ extēdit^r ī actu intellectus: put se extēdit ad uolūtātē. Est etiam ī ipsis praxis: quia actus uoluntatis posterior est naturaliter intellectione: natus elici ab ea cōformiter recte rationi: ut sit rectus: & sic praxis. Et sicut isti actus habent ī nobis successiōē adinuicē: sic & ī ipsis. differt tñ ī hoc: qm̄ nostra mensurat^r tpe: illa autem euiterni tate: sic q^d p̄mo

preambulum.

est in eis q̄ditatē rei apprehendere: & sc̄do iudiciū
facere de re (q̄uis in instanti) q̄d ē cōponere & diui
dere. tercio uolūtati p̄ntare: & q̄uis isti actus sint
in angelis simul duratiōe: nō tñ natura. Dubitat̄
etiam si sint simul duratione: q̄uis in instanti eui/
ternitatis. quoniā sicut in tpe īperceptibili sūt plu
ra instantia tp̄is: sic in illo instanti q̄d dicit̄ eui ter
num: sunt plures instantialitates: que sunt nouita
tes dignitatum. sicut etiā in instanti temporis plu
res instantialitates temporis. Et quicq̄d sit de du/
bio: est tamen in eis illa successio euiterna: q̄ unus
succedit actus alteri sine preteritione primi. & sic
seq̄tur q̄ post istum actum: uidelicet quo dicit̄ spe
culatiuus: seq̄tur practicus. uniuersalia enī media
sunt & non fines: ideo non simpl̄r p̄nt terminare
actum intellectus nisi in ordine ad singularia: & si
sic nō eēt: sufficeret scire ens uniuersalissimum: &
sc̄irent̄ omnia: q̄d falsum ē. nam hoc q̄ dico oīa:
etiam q̄ sint entia: & cognito ente cognoscuntur
sub illa ratione q̄ entia: non tamē sub ratiōe q̄ di/
cunt̄ omnia. que p̄sonaliter supponit p̄ rōem de/
terminatiuam: quā simpliciter ignoraret: cū nulla
illarum in rōe entis includat̄. Et ut clarius ista pa
teant: & in lucem ueniāt: ad practicā deducere uo
lo: & maxime in angelis: de q̄bus est maior diffi/
cultas q̄tum ad cognitionem quam de ipsis habe
mus: p̄pter eorum īmaterialitatem sensibilem.
Et est notandum primo: q̄ ipsi angeli sunt singu

Terciū

lares & persone. secundo q̄ omne quod mouet aliud: est singulare. tercio q̄ oē medium motiuū est singulare. q̄ angeli sint singulares nō ē dubitabile: quāuis quilibet sit sua species. q̄ aut id qđ mouet: sit singulare: rō affirmat. cū nulli nisi subsistēti cōpetat agere nec pati: si igit̄ alicui cōpetit mouere aut moueri: cōpetit ei: ut tale est. s. subsistens aut singulare. & q̄ mediū motiuū sit singulare p̄ eandem rōem affirmat̄. qm̄ similitudo. i. spēs obiecti nō excedit naturam similitati uidelicet obiecti. istis p̄suppositis & ueris accedo ad practicā. ita q̄ intellectus angeli moueat̄. aut mouet̄ ab intrinseco: uel ab extrinseco. si ab intrinseco: ē sola uolūtas q̄ mouet ipsum impando: ut intelligat id: cuius hēt spēm cōcreatā: q̄ est ei mediū ad illud intelligēdū. Et q̄q̄ uoluntas sit principium motiuū imperādo: non tamen obiectiuū. sed illud ad qđ intelligēdū impatur a uolūtate: est obiectū. qm̄ naturalis intentio intellectus (quamuis sit motus a uolūtate imperatīe) est illud intelligere. & p̄supposita intentione eius naturali conuertit̄ super spēm cōcreatā tam illius representatiuā: qđ intelligit̄. & utrūq̄ istorū tam obiectum q̄ medium est singulare. de obiecto non dubitat̄: quia sortes uel plato est: quod intelligitur mouendo. de specie uero que est medium ad intelligendum: non debet dubitari. quoniam & si sit representatiua plurium nō tollit: quā sit singularis in ipso angelo: secundū

preambulum.

quam singularitatem mouet: aut uerius mediat: & si etiam simul omnes representaret in mediatione: esset singularis sicut speculum: quod ut singulare mouet uniuersaliter representando. ut paulo inferius uidebitur. Si autem intellectus angeli mouetur ab extrinseco: hoc est dupliciter. aut mouetur a principio uel ab obiecto infinito uel finito. si a principio infinito: non dubitatur: quin sit singularissimum obiectum motiuum: quis sit uniuersalissimum in representando. tamen est aduertendum: in hoc quod dicimus obiectum extrinsecum. quoniam est sane intelligendum. quoniam deus non operatur extra naturam intellectus: imo interior est rei cuiusque quam ipsa sibi. id est interior operatur. tamen dicitur extrinsecum: quia non est de eentia rei. & quia interior operatur: non intelligitur per speciem nec aliquo alio medio. & sic habetur: quod sit singulare motiuum. Si autem mouetur intellectus a principio seu obiecto extrinseco & finito. & si sic est: aut ab aliquo superiori: aut ab aliquo inferiori. de inferiori quidem iam diximus: quomodo a uoluntate imperatiue fuit motus ab specie concreata. & sic uidetur dicendum de quolibet inferiori: & per consequens motiuum singulare. De superiori autem non est sic dicendum: quoniam de illo non potest habere noticiam per speciem suam concreatam. quoniam angelus superior transcendit naturam inferioris in nobilitate seu perfectione: ratione cuius per naturam suam hoc est per

Terciū

speciem cōcreatā non potest habere noticiā . etiā quod a uolūtate impādo moueat : nisi ab illo moueat obiectiue . est tamē notādum : q̄ angelus inferior potest habere notitiā de superiori per speciem concreatā : secundū ea in q̄bus cōueniūt . sicut per suā bonitatem cognoscit bonitatē superioris angeli . & per suam ueritatē ueritatē illius : & substantiā eius per suā substantiam . tñ per suā spūalitātē non pōt spiritualitatem superioris quātū ad suā perfectionē intelligere : nec cōsequenter bonitē magnitudinē . qm̄ omnes sūt magnificate per ipsā . & ratio est : qm̄ maioritas perfectionis superioris est ab spiritualitate contractiua sbē : in qua sūt unū . & ideo in quātum tale non potest per se illū intelligere : quia ab illa nō potest presentari : imo idiget motione actiua superioris : & specie eiusdē . & q̄q̄ inferior etiam de ipsa spiritualitate habeat aliquā notitiā per suā speciē : q̄tū ad hoc in quo sua spiritualitas & superioris conueniunt : sicut in simplicitate nature : & trinitate potentiarū : & nomine spiritualitatis : usq̄ ad illum gradū perfectionis qui maior est in superiori : non tamen simpliciter . & ideo tota illa notitia est indistincta . quoniam bonitas : ueritas : entitas : & uniuersaliter tota substantia superioris est maiorificata per illam spiritualitatem : & sicut spiritualitas transcendit spiritualitatem : ita bonitas bonitatē & ueritatē . quāuis debeat seruari differentia inter proprium

preambulū.

& appropriatū: unde manifeste uidetur: q̄ omne illud a quo mouetur intellectus angeli: est singulare: & ipse intellectus qui mouetur: ē singularis. per quod satis uidetur: q̄ tam motiua q̄ mobilia citra deū sunt materialia. q̄ ostenditur etiā p̄ conditiones materiales uidelicet hic & nūc: sine quibus ista nec sunt ut talia: nec opantur. nulla quidem est rei finite opatio: quin sit hic & nūc: & nō potest hic aliqd designari sine materia: nec p̄ consequens sine singularitate. non quod simpliciter seq̄tur: ubi materia: ibi singularitas. sed ubi conditiones: ibi singularitas. & quia quilibet āgel⁹ est singularis: est hic & nūc: q̄ sūt cōditiones materie: a quibus nullū ens pōt abstrahi in opatione sua. unde sequitur necessario: q̄ intellectus angeli habeat intellectum agentē: quo sit omnia facere: hoc est intelligere obiecta: denudando illa a cōditionibus materialibus uidelicet ab hic & nunc & cetera quāuis singularia. & cum hic & nunc sint motiua non tamen sic īprimūtr̄ in intellectu: sed denudata per talem adequationem quā sup̄ius diximus: & diuisam secundū generalitatem & specialitatem usq̄ ad singularitatē tam potentie quā obiecti. Caueas tamen facere differentiam inter singulare & singulare. & inter singulare & particulare uel indiuidū. & inter materiā & materiā. qm̄ qui non ponit differētiam inter materiā & materiā: decipit̄ in multis. p̄mo quia dicūt: illa q̄

Terciū

non habent materiā contrariorū: nō habent aliā materiā. & secundo q̄ non possint indiuiduari: cū oīs sit īdiuiduatio p̄ materiā signatā. tertio etiā q̄ non possūt alterari: cū omne q̄ alterat̄: alterat̄ quia materia est subiectū manēs sub illa alteratio ne. & si totū subiciatur: non nisi rōe materie. ideo dicunt: q̄ angeli non alterantur: quia non habēt materiā: īmo sp̄ sunt in actū: rōe cuius nō indigent potētia actiua ad depurādū species. Item q̄ conditiones materie non essēt nisi in clemētatis. Itē q̄ ille ībē que carēt ista materia: nunquā fuerunt in potētia ad intelligēdū: qm̄ iam fuerūt create ītel/ligentes: nam aliter necessario indigrent potentia passiua: & cōsequēter actiua & necessario. alias nobilior esset quecūq̄ res motiua īpso intellectu: cū esset actiua: & īp̄e esset passiuus simpliciter. q̄ necessario esset: cū non haberet potētia actiuam: si ne qua nullum ens potest habere actionem. hoc aut̄ magnū est incōueniens: q̄ nobilior creaturaz nō haberet actionē. Et etiā si creati fuissent āgeli intelligentes: actus intelligēdi eorū nō fuisset naturalis: qm̄ sicut actus effēdi eorū datus est supra naturam per primā causā: sic et actus ītelligēdi. & per cōsequēs non est operatio: sed prime cause creatis: quod ē falsū. nec ualet si dicas: q̄ īmediate qm̄ fuerūt creati: fuerunt in actū intelligendi. quoniam aut̄ ille actus intelligendi fuit simul cū natura datus: & sic nō eēt eorū nisi possessiue. aut esset

effectus immediatus post naturā effēdi. si sic sufficit
 mihi. nā post actū effendi potuerūt exire in actū:
 uel potētia propria: uel appropriata: nō approp
 ta: act⁹ enī a talī potētia influxus nō esset ei⁹ for
 malr: quīs esset causaliter. sicut ignis: q̄ quīs act⁹
 difficādī sit ei⁹ causaliter: qñ calefacit: nō tñ for
 maliter est ei⁹: imo q̄litas appropriata. unde se
 q̄retur: q̄ āgeli propam nō hērēt opationē forma
 lē: & per cōsequēs nullū ens eēt p̄ ipos intellectū
 in actū: nec itelligibile: cū remota potētia ad ali
 quē actū: remoueat act⁹ talis potētie. si aut app
 priata potētia: hēo ppositu. Sed qñ dicis: q̄ ime
 diate habuerūt actū itelligēdi post eorū actū effē
 di bene qdē: sufficit: qd hēant actū. sed dices: nō
 fuerūt unq̄ in potētia ad illū: cū ipi sūt īdiuisibiles
 sbē & euiterne: iō iter actū effēdi & actū opādī nō
 fuit talis mora: qua possit designari possibilitas
 ad actū. acute loqueris. non tñ ponis differentiā
 inter durationē & durationē: sicut ponis diffretīā
 iter eē & eē. cū dicis q̄ āgeli sūt sbē simplices & in
 diuisibiles: quasi significando: q̄ hoc habet uerū
 in subiectis cōpositis & diuisibilib⁹. & si bene mē
 suras actum iutelligendi tui intellectus: uidebis
 plane: quod sicut se habet tempus ad rem tempo
 alem: sic se habet euiternitas ad rem euiternā.
 tempus autem sic se habet ad rem tēporalem:
 q̄ mēsurat eā temporaliter. tēporaliter aut mē
 surare est qd ad depositionē unius sequatur suc

Terciu

cessio alterius: uel econuerso qđ uerius ē: nulla facta mutatione in essentia mēsure sed tantū ī re mēsurata: scđm qđ mobilis ē. ita qđ sicut unus motus succedit alteri cū depositione prioris: ita res q̄ subicitur illi motui: succedit que subicitur alteri motui. & quamquam sit idem suppositum secundū numerum: non tamen desinit: quin sit depositio prioris in positione posterioris. quoniam deponitur idem suppositum qđ mouetur. non qđem in quantum suppositum: sed in quantum diuersū secundū diuersū motū causatū a primo mobili: & terminatū in ipso. & scđm qđ ille motus hēt ptes succedentes aliis partib⁹: sicut unus motus alteri succedit: sic unum tempus alteri tempori. & consequēter unum & idem subiectum tali motui & sue mensure dicitur succedere: non in quantum suppositum: sed in quantum tali mensura mensuratū per medium sui motus. idem enim dicitur unū ī preterito: aliud in futuro scđm designationem accēptam talem influxam ab illo motu & sua mensura que est tempus. & sicut se habet totum tempus ad ipsum motum temporalem: sic se hēt quilibet pars temporis ad partem motus rei tpalis. sed totū tēp⁹ se hēt sic ad motū tpalem: qđ mēsurat totū eius esse: sic quelibet pars temporis mensurat quālibet pte motus. ita qđ totum tempus presens motui respōdet mensurando totum motum presētem. & totū tēpus pteritū: totū motū pteritū. & totum tēpus

futuꝛ: totū motū futuꝛ: ita q̄libet ps temporis. f. q̄libet instās presētis temporis: quo dlibet mutātū eē motus presentis: sic de futuro & preterito tēporis & motu. & totū presēs tēpus succedit toti tēpori preterito. & totum tēpus futurū: succedit tēpori presenti. Remota igitur tali successione eodem modo se habet euīternitas ad ip̄m euīternū. nā siē se habet tota euīternitas ad totū euīternū: sic se habet quelibet ps euīternitatis ad quālibet ptē motus euīterni. Sicut enī se habet tota euīternitas que mensurat motum ipsius euīterni. f. angeli uel alterius: q̄n per primā causā mouet de nō esse ad eē: sic etiā quelibet ps euīternitatis: ad quālibet partē motus ipsius angeli. tota aut euīternitas est q̄ddā q̄n: quod de pluribus quādoitatibus cōpositū est siue nouitatibus: que sūt partes ipsi⁹ q̄n: quaz̄ quelibet mēsurat partē motus: que est nouitas qua mensuratur: uel qua denominat̄ quelibet pars angeli: que mota est simpliciter per primam causam de non esse ad esse. f. spiritualitas & substantia bonitas: ueritas: & sic de ceteris partibus motis: cui motiuitati cuiuslibet partis correspondet quandoitas seu nouitas euīternitatis. & q̄q̄ in tempore sit prius & posterius cum successione posterioris & depositione prioris: hoc tamen nō est secundū q̄ est: sed secundum q̄d ad aliud cōparatur: uidelicet ad subiectum in quo est: quod successiue mouetur. ideo dicitur: q̄n habere prete

ritū & futurū: q̄ de se minime habet: ut infra pa /
 tebit. sed secundū quod res diuersimode mouet̃ :
 diuersimode dicitur habere prius & posterius . iō
 in motu angeli ipsū q̄n habet prius & posterius .
 nunquā prius habet eē in esse rei. s. angeli sine po
 steriōri. quāuis sine successione depositionis tam
 in opari q̄ in operato. & sic non refert: si sunt sim
 plices cōparatiue: in hoc q̄ tēporalibus cōparāt̃ .
 non tamen propter hoc relinquūt̃: quin habeāt
 materiā & triplicem. s. unā que est altera pars eius
 sicut sbā: & alterā que est partis: sicut substātifica
 bile que est materia sbē. & alterā que est materia
 totius sicut spūalificabile. & secūdū quālibet ista
 rum est dispositus moueri . quāuis sit differētia in
 ter motū & motū: & inter terminum & terminū
 motus. quoniā mouet̃ materia que est altera pars
 compositi mediāte ea: que est totius . & illa que ē
 partis: mediante ea: que est altera pars . & in hoc
 res tēporales conueniūt. differūt tamen in motu:
 qui omnis denominatur a termino. in tēporalib⁹
 uero: terminus est forma substātiālis: & aliquādo
 forma accidētālis. In euīternis aut̃: semp̃ ē forma
 accidētālis: sicut una intellectio: una reuelatio:
 una noua mutatio loci . Nec refert: si immediate
 post esse habuerūt actū intelligendi. quoniā sicut
 se habet unū tēpus post aliud: sicut futurum post
 presens: sic se habet unū euīternum ad aliud: uel
 una euīternitas ad aliam . ut euīternum essēdi ad

euiternum operandi . absq; tamen amissione pri-
oris quod ad secundum naturaliter ordinatur :
& illud attinget per uirtutem sue nature. est igitur
intellectus agens: quo est intellect⁹ omnia fa-
ciens: & secundum quem in actuacione imediate
precedit actum uoluntatis . Sed si inde mouetur
inbellem uel alias: tunc uoluntas precedit intelle-
ctum quātum ad actum inetlligendi. & sic quan-
do uoluntas precedit intellectum: tunc nō moue-
tur intellectus naturaliter. quāuis actus intelligē-
di qui est aprehensiuus obiecti presentati semper
sit naturalis & precedens. quia naturaliter produ-
cit notitiā in obiecto concepto. non tamen mo-
uetur naturaliter : sed per imperium uoluntatis :
que mouet ipsum ad talem actum producendum .
& sic quando de occidente ad orientē mouetur :
primo uult moueri: quam moueatur per actū pro-
ductiuum intellectus: quod est propositum quo
ingressi sumus hanc materiam: eo quia per impe-
rium uoluntatis. & sic uisum est de primo & de ter-
tio. .f. si angeli habeant intellectum agentem : &
habemus quod sic. & si intelligunt cum successio-
ne: & diximus quod sic: loquendo tamen de suc-
cessione ad actū. .f. actus ad actū: & non unū act⁹
simpliciter. nec etiam cum desinentia prioris po-
steriori adueniente. nunc autem uidendum est de
secundo : an intelligant per species innatas aut

acquiritas. & quamuis iam fatis dictum sit superi
 us licet per accidens: proprie etiam aliquid dicā :
 & ad hoc ut clari⁹ hec materia uideatur: oportet
 primo uidere si species quibus angeli cognoscūt
 res: sint similitudines rerum: sicut uidetur signifi
 care. aut res ipse sint similitudines specierum: qđ
 minime uidetur sonare. de his quidem duob⁹ mē
 bris simul ueritas poterit uideri . uidetur utiq; in
 natura: quod omnia inferiora sunt similitudines
 superiorum: siue res sit superior per essentiā: siue
 per aliquam eminentem perfectionem. per essen
 tiam quidem: quodlibet superius uirtualiter con
 tinet inferius: sicut animal uirtualiter cōtinet qđ
 libet contentum sub eo. unde uidetur: quod cogni
 to animali: cognoscantur omnia animalia sub ta
 li ratione: quamuis sub quadam confusione: non
 tamen propter hoc restat: quin illa sint media
 cognoscendi: sicut ydea ydeatorum . Item si res
 est superior alteri per eminentem perfectionem:
 continet in se uirtualiter quicqd perfectionis est
 in inferiori: alias in imperfectiori . igitur quicūq;
 cognouerit superius: cognoscet & inferius qđcūq;
 illius perfectionis . quoniam quicqd cōprehendit
 comprehendens: cōprehendit comprehensū: uir
 tus autem superior comprehendit omnes inferio
 res: igitur qui comprehendit intellectum superio
 rem: comprehendet etiam omnes inferiores. ūde
 uidetur: qđ superiora siue per essentiā siue per per

fectiōem sint uera media cognoscēdi. & uiso hoc:
 satis pōt haberi p certo: q̄ angeli per spēs innatas
 cognoscūt oīa sub natura sua. sicut supior pfectio
 ne inferiora: absq̄ hoc qđ in eis sint spēs alini: leo
 nis: & ceterorū. qm̄ in tali medio intelligēdi sūt ī/
 possibiles. maxime si spēs sumār p similitudine. qm̄
 ridiculū uidet̄: q̄ in angelo sint tot & tales simili
 tudines. & etiam uidet̄: q̄ minuerent dignitatem
 eius: que idigeret ita uilibus speciebus: sed cogno
 scit res sensibiles per suā ppriā spēm: quoniā uir/
 tus superior potest super inferiorem. Et si diceret
 q̄ nō ē possibile: cū nō sit deuenire de extrēo ad ex/
 tremū sine medio: & cū ipse species a rebus sūpte
 sint sensibiles: non possunt deuenire ad intellectū
 nisi per mediū imaginatiōis. nam imaginatio ab/
 strahit formā a materia sensibili: quamuis non a
 conditionibus materie. & cū angeli nō hēant ima
 ginatiōem: non possunt facere talē abstractiōem.
 igit̄ est impossibile: q̄ intelligant per species a re/
 bus sēnsibilibus acceptas. alias esset transitus de ex
 tremo ad extremū sine medio: hoc est falsum: igit̄
 id ex quo sequit̄. Ad quod dicit̄: q̄ potest: &
 est transitus possibilis de extremo ad extremū ta/
 le: si extrema possunt dici: q̄ non simpliciter ad/
 mitto. primo quia qđ pōt potētia inferior: potest
 superior. sed intellectus humanus potest de sensi
 bili ad intelligibile deuenire sine tali medio ima/
 ginationis: quoniam non exit imaginatio in actū

Tercium

suum in presentia sensus: sed in absentia haurit si-
militudines a sensatis in sensibus impressis. quan-
do autem sensus super sensibile negociatur: intelle-
ctus accipit spēm eius absq; hoc q; imaginatio ha-
beat suū actū. nec hoc indiget intellectu: cū sit no-
bilior imaginatōe: & pōt nō solū abstrahere ab ip-
sa materia: sed etiā a cōditiōibus materialibus. &
si sic est: ipse intellectus pōt: qcqd pōt imaginatio
& cū hoc plus: cum sit nobilior & simplicior potē-
tia pōt sine tali medio: etiā si inferior nō posset.
igitur ipīs speciebus a rebus sūptis potest intelligen-
re res absq; imaginatione media: qm qd ipse hūa-
nus potest intellectus: pōt & angelic⁹. Ad cui⁹ cō-
clusiōis & ueritatis inq̄sitiōem pōt aliter dici: q; si
natura sbārum sepatarum apprehēdat: facili⁹ po-
terit uideri: si angeli intelligāt per spēs inatas: aut
per species a rebus acceptas. & q̄q; iam sit superi⁹
declaratum: hic etiam scdm ingeniolum meū ali⁹
quid dicam: affirmando qd superius in capitlo de
materialitate tractabat. dicendo q; angeli intelli-
gant p spēs innatas: & p spēs a rebus acceptas: po-
nēdo tñ dīam inter rem & rem. Rerū enī alie su-
periores quibusdam angelis: alie inferiores. serua-
ta ista differentia: cōclusio poterit uerificari. quo-
niam angelus quādo respicit angelos superiores:
non potest intelligere naturam illorum per speci-
em propriam siue innatam: quoniam natura sua
non potest super naturam superioris: maxime in

id: in quo transcenduntur ab eis. possunt tamen in ea: in quibus sunt idem. sicut in bonitatem & ueritatem: finaliter autem in substantiam: nō autem in spiritualitatem: cuius perfectione unus angelus transcendit alium. & quamuis illa sola forma sint distincti: & perfectione illius un⁹ alio perfectior sit: etiam qualibet alia forma aut dignitate angelus superior dicitur nobilior & perfectior inferiori quacunque dignitate. ita quod angelus superior totus & secundum omnes partes est nobilior inferiori seruando differentiam inter proprium & appropriatum. uidelicet q̄ spiritualitas per se & ratione sui est perfecta: hoc est q̄ habet ipm gradū: quo eminet: & omnes alie appropriate ratione illius. & sic angelus inferior non potest presentare superiorem per aliquam concreatam speciem: cum nulla species in quocunque angelo ē nobilior sua natura: que nec ipsa etiam potest ipm superiorem representare. igitur est necessarium: quod ipse angelus superior presentetur potētie inferioris: & mediante sua specie fiat intellectus in actu ab illo: a quo erat intelligibilis. & sic si res ipsa de qua fit intellectio: sit superior perfectione: non intelligitur sine specie ab ipso influxa. & ideo angeli inferiores intelligunt superiores per species a rebus acceptas. Est autem alius modus intelligendi ipsorum angelorum: in quantum superiores inferiores: & alias sub illis naturas

Tercium

intelligunt. & scđm istum modum angeli intelligunt per species concreatas. ita qđ angelus superior per suam bonitatem intelligit bonitatem inferioris: non solum qđtum ad rationem cōmunem & propriam: uerum etiam qđtum ad specialem & appropriatam. quoniā angelus superior nō mō i qđtū ē s bā: ens: ueq: bonū: & sic de aliis: sed ēt ut spūalis est. & nō etiam ut spiritualis solū: sed sub specie determinata. & non solum sub specie determinata: sed ēt sub certo gradu singularitatis sue p prie spēi. ita qđ angel⁹ superior hēt plenā noticiā de quo libet exñte sub natura sua i pfectiōe: sine hoc qđ inferior se uelit pñtare superioris intellectui. & rō est: qm̄ uirtus superior utit̄ inferiore supra modū inferioris. nā oē receptū recipit̄ ad modū recipientis. Ideo qñ angelus inferior ab intellectu superioris recipit̄: ad modū eius recipit̄. & cum superior sit superior non situ simpliciter sed pfectiōe: pōt p se illū intelligere. cū possit quicqd inferior pōt: & cū hoc plus. inferior quidē se per se intelligit: igitur & superior illū. cū oīs pfectiō inferioris eminētius consistit in superiori: ad modum cuius inferior recipitur per actum intellectus. ideo intelligit ipsum absq; specie adquisita: sed propria & innata. intelligit etiam & ipse angelus superior inferiorem per speciem adquisitam: obiectando ipsum ad placitum: intuendo illum. unde est sciendum: qđ siue superiorem siue inferiorem intelligat: aut

preambulum.

per species innatas aut adquisitas: aut sine aliqua specie ut in summo bono: siue oriens: siue occidens: aut quodcunq; corporale intelligat: semper libere mouetur ad actum productiuum intellecti onis post primam intellectionem prime cause. & si actu obiectaliter moueatur: non refert. quoniã talis actus est refulgentialis: qui quamuis sit suppositi: fundatur in essentia per modum de genere qualitatís: ad quem uel ratione cuius suppositum non dicitur moueri simpliciter. alius uero actus q simpliciter est actiuus: fundatur in supposito p modum de genere transeuntis in alterum: ad quem seu ratione cuius dicitur moueri: & talis dicitur declaratiuus & productionalis. & quamquam intellectus angeli naturaliter producat talem declarationem: non tamen sine imperio uoluntatis. (preter primã intellectionem quam habuit in suo obiecto) esse cuius plures nouitates in eodem instanti euiternitatis sine aliqua successione ponunt. unde finaliter cõcluditur: q angeli habita intellecti one diuine essentie: nullum habent appetitum naturalem: quod est propositum. Nec etiam ualet si dicas: q gaudent de penitentiã peccatoris: cū ad tale gaudium moueantur charitate & nō natura. illa uero que appetitu naturali mouentur: sine tē pore moueri nequeunt. quoniam talis appetitus semper est designatiuus rei absētis: quam sine successione non potest attingere. manifestum igitur

Terciū

uidetur tempus esse ens reale: quo entia generabilia & immediata a causis secundis producta successe siue mensurantur realiter. quod intendebamus. ¶ Quātū ad terciū: quo querebatur de quidditate eius est notandum: quod quidditas cuiuscunque rei notificatur per diffinitionem: & quia tempus potest considerari dupliciter. scilicet. vltimè & specialiter: ideo duplex dabitur de eo diffinitio. una secundum quam notificatur eius vltimitas: utique quoniam dicitur: tempus est mensura rerum mutabilium. per istam quidem diffinitionem comprehenditur quolibet duratio preter euiternitatem: cum dictum sit superius: quod quicunque materiam habent mobilia sunt: quia de informi ad formam per quicunque mutationem. aut ad eam per creationem. sicut quodlibet simpliciter creatum dicitur motum de non esse ad esse: cuius mobilitas pars est rei motus secundum quod: cuius duratio a quando itatibus mobilitatum dicitur quoniam mensura vltimis competens omni enti limitato: diuersimode tamen secundum quod diuersitas suscipit differentias. Solet quidem vltimè tempus nominari indiuisibiliter unum in se & in primo subiecto: diuisibile autem in alio ad diuisionem sui subiecti. primum quidem subiectum eius est substantia: ut predicatum est absolutum: una indiuisibiliter existens secundum se in omnibus: & in quolibet dicitur diuidi: & diuisa in pluribus subiectis secundum diuersas formas illam contrahentes uel determinantes: nulla tamen in se facta mutatione. & quamquam iam de ista materia dictum sit: propter eius maximam difficultatem. iterum aliquid dicere ad maiorem de-

clarationem non erubescimus. ¶ Aduertāt igit̃ le-
gentes: qđ sibi uelit īformatio: cōtractio: determi-
natio: que omnia pro eodem realiter sumūtur di-
uerſis respectibus. substātia enim una sola forma
dicitur īformari: contrahi: & determinari. dicit̃
īformari: quia ab exteriori dicitur formari. quo-
niam & si forma sit de essentia rei composite: non
tamen de essentia rei informate: imo dicit̃ a foris
manentia. & taliter est forma corporeitas sbe ab
extra illi adueniēs: & ab ip̃a eadem dicit̃ cōtrahi:
in quantum una & eadem existens scđm se in sua
uniuersalitate: specificat̃ scđm continentiam illi⁹
forme extra formātis. ita qđ si illa forma fuerit cō-
munis ad coīa: specificat̃ generice. & si nō ad coīa
generice: dicit̃ simpliciter specificari. & hec eadē
dicit̃ determinari: inq̃tum illam de se habituāt &
alligat: qđ ulterius ad illam nō est in potētia. ideo
unica sola forma dicit̃ cōtrahi: īformari & deter-
minari scđm diuerſas rationes: aut uerius scđm di-
uerſos respectus. & ipsa una sola est sub infinitis
(ut ita dixerim) formis: nulla mutatione facta in
suo esse: immo indiuisibilis in se: in omnibus con-
sistit: & in illis perficitur: quamuis non quantum
ad esse: quia perfecta est & simpliciter: sicut quod
libet ens specificum in suo esse. & numerus ternā-
rius in tribus discretionibus. in fine tamen extrin-
seco a forma speciali: & ab ipsa formato. uel uti ī
primo corpore nature & sp̃ritu in quibus & in

Terciū

quolibet cōsistit tota & diuersa. tota qdē scdm to-
 talitatē essentīe. & diuisa secūdū totalitatē ulita-
 tis: scdm quā nulla fit mutatio in ratiōe formali.
 unde uidet: q̄ una simplr exns in se & in suo pro-
 prio numero: cōsistit in quolibet & in omnib⁹. &
 nō sit tibi durū: q̄ una numero consistat in tanta
 diuersitate numeroꝝ. quoniā q̄q̄ cōdiuidentia nu-
 mero ad inuicē sint disticta: ip̄a tñ a nullo. quāuis
 in quolibet trāseat in tertiū numerū. eadē enī sen-
 tentia ītellectus human⁹ moueri debet ad notitiā
 corporis primi eiusdē p̄dicamēti: quod unū idem
 scdm esse & numerū in oīb⁹ & in quolibet repit:
 nulla mutatione in tali esse facta. nec etiā q̄tū ad
 locū: nec cōsequēter quātū ad tps: uel aliqd acci-
 dens: nulla parte subiectiua sbā nec corpus possūt
 moueri. hec quidem duo uniuersalia uniformiter
 ad sua subiecta cōpant. Sunt enī corpora omnia
 in ip̄so sine mutatiōe ipsius: & mouēt ip̄a in ip̄o.
 Sūt nāq; corpa cūcta sicut nodi in poste. generāt
 qdē ip̄i in poste: sine mutatione postis. & tota na-
 tura postis est in nodo: & in quolibet scdm idē eē
 & nūerū suarū p̄tiū essentialiū. solū uidetur supra
 ac extra naturā suā: eē nodositatis acqrere. & quis
 sit extra noīationē postis: nō tñ extra naturā & cō-
 tinētiā postis: iō nodi sūt ī poste: & postis effēdo in
 se: est in illis. & ad maiorē declarationē do tibi alī
 ud exēplū. & si rusticū noli negligere. qm̄ talia du-
 cūt ītellectū in notitiā q̄siti. iō accipe doliū aqua

preambulū.

plenū: & motu agētiū ulūm & iūfluētiis corporū
superiorū posito qđ glatiē plures ptes ipi⁹ aque
doli ad modū & figurā auellānarū: amigdalorū:
& aliorū: & hec in medio aque. quero: si ad gene/
rationē illorū indiuiduorū fuit facta aliq̄ mutatio
in aq̄ quo ad suū esse: aut q̄ntū ad suū numerū .si
naturā numeri habes: dices certe nō. nec etiā q̄n /
tū ad locū. quia motis illis nō est mota: nec noua
nouitate illoꝝ: sed suo loco locationes oīum cōp
hēdit: nouitate nouitates. ita q̄ si aq̄ esset tāte sub
tilitatis: qđ penetraret poros illorū indiuiduorū
generatorū in ipā: possent oīa moueri nulla muta
tione facta in aqua. Aduertas rogo circa istud ex
emplū: qm̄ centrū est ad qđ deducere poteris oīa:
q̄ sub corpore cōsistūt: ac etiā sub finita sbā. Nā
sicut se habēt ista indiuidua aq̄ in dolio: sic se hnt
oīa corpora sub corpore pmo nature: tā corpa ce
lestia: q̄ elemēta: ac elementata: uegetata: sēlata:
imaginata: qđā mobilia quedā imobilia. & mobi
lia quedā simpliciter: quedam secūdū qđ. Corpus
tamē imobile consistit. omnia in corpore mouēt:
corpore immobili manēte. ubiq̄ totū: & unq̄ cer
te sp. Nec obstat: si illa q̄ ī aqua doli glatiata sūt:
sint talia p talē formā aque in illis contractam. &
corpora sint per formas substāciales: & corpus p
eas contractū. qm̄ similitudo stat in omnib⁹ que
faciunt ad notitiā contrahibilis & contractiui ac
etiā contracti: in q̄tū unū & idem scdm suū esse &

Terciū

scdm suū numerū est in quolibet: & in oīb⁹ mouē
tib⁹ & motis sine mutatōe sui. itaq^q sicut illa q̄ sūt
in dolio aque p̄influētiā frigiditatis mouēt de nō
esse ad esse: sic p̄ desinētiā influētie frigiditatis mo
uētur de esse ad nō esse nulla mutatione sbāli nec
locali facta in ipsa aq̄. Sic etiā illa q̄ sunt in machi
na mūdi sub corporali natura: sūt de ducta de nō
esse ad esse de ip̄o corpore nature: p̄ agēs supra na
turā influēdo formā sbālē in ip̄o. ideo qdlibet cor
pus mouet^r de nō esse ad esse sine aliqua loquali
nec sbāli mutatione ip̄sius corporis: ex quo & in
quo est. & si per possibile desineret deus influere
illā formā: pet quā posuit hoc corpus in esse: desi
neret esse ipsū corpus: & redigeretur in corp⁹ pri
mū ex quo materialiter erat sine mutatione illi⁹.
sicut indiuiduū aq̄ desinēte forma illa q̄ habuit p̄
frigiditatē uel glaciētatē seu rotūditatem: desinit
eē illd: & cōuertit^r in uniuersalē aquā doliū rema
nēte ip̄a imota. & non solū ista que sub dimēsiōi
bus cōprehēdūt^r: sed etiā illa que atalibus abstra
hūt mēsuris: uel uti āgelī & ip̄m corp⁹ q̄ per p̄mā
causā de ducta sūt de sbā & quibuscūq^q formis sine
mutatione locali sbē. & si per possibile p̄ma causa
desineret influere formas: quibus mediātib⁹ mo
ta sūt de non esse: desinerēt esse & sic de corpore:
tñ maneret substātia: ad quā foret refluxus sic p̄
prie: sicut elemētata refluūt in elementatiuam: si
possibile esset primā causam desinere influere in

preambulū.

fnū & imediatū effectū. qm̄ sicut se habet elementatiua ad elemētata: sic se habet corpus ad omnia corpora: sed elemētatiua cōtinet oīa elementata: ita q̄ omia fluūt ab ip̄a: & ad ipsam refluunt sine mutatione sui: sic etiā fluūt corpora a corpore primo. & refluerēt si agēs desineret. Sic eodē modo uniuersaliter spūs & corpus p̄mū fluūt a sbā: agēte primo influente formas & in eadē redirēt: si desineret influere: Aduerte igitur carissime crica p̄ dicta: & firmiter fige pedem. quoniam q̄q̄ rustice sint dicta: notitiā non modo de tēpore: uerū etiā de quolibet predicamētorū tibi prestabūt. & sicut dictū est de sbā: & de corpore: & de elementatiua: sic dicendum est de quolibet accidente fundato in substantia & ceteris. ideo sicut tractatum est & dictum de substantia: sic dicendum est de quantitate fundata in ipsa. & sic de tempore siue q̄o: de quo est sermo. ut uerbi gratia: tempus siue q̄n in substantia est quedam duratio instantanea: ex instantialitatibus principiorum substantie resultata indiuisibilis in se. & omnino immutabilis: in nouabilis & in p̄teribilis: q̄q̄ plura sub substantia nouitatem suscipiant: & sub q̄o substantie: ip̄m tamē q̄o unum semper & indiuisibile consistit. & si bene exemplum aque dolii memorie mandasti: uidebis quod nouitas cuiuslibet indiuidui & omnium non uariant nouitatem aque. imo una naturaliter consistens continet omnes no

Terciū

uitates: que in continentia atque fiunt. sic proprie corporis nouitas & spūs sub sbā posita nihil mutant in nouitate sbē: nisi quēdā respectū ipsius nouitatis corporis uel spiritus ad nouitatē sbē causa tam a nouitate corporis & fundatā in ipso & terminat̃ ī nouitate sbē. q̃ qdē nouitas corporis si desineret: nihil mutaretur in nouitate sbē: nisi q̃ nō esset terminus illius respectus. ideo qñ existēs un⁹ punctus indiuisibilis in sbā: mensurat omnia sub se absq; aliqua mutatione sui: sicut de corpora dictum est: q̃ sua nouitate una existēte: (est illa: que est in sbā: solum addens respectum ad illam) mensurat omnes nouitates omnium corporum: q̃ addunt respectum ad illam immediate: & ad nouitatem substantie mediate. tamen si prima causa desineret influere formas: tunc etiam desinerent illæ nouitates in nouitatem corporis. nec in mutatione huius substantie mutaret̃ substantia: nisi in quodam respectu. in tantum q̃ nulla istarum nouitatum mutat aliquid in nouitate corporis: ideo tempus unum existens: est inuariabile continens omnes nouitates omnium entium sub sua natura existentium. ¶ Palam autem ipsum qñ est in elementatiua: & sicut ipsa continet omnia elementata sine mutatione sui esse (sic q̃ nec per generationē: nec corruptionē particulariū aut elemētatorū: nūquā mutatur suū eē: immo semp manet una subiectū omnium transmutationū) sic & eius qñ. illa

uero q̄ trāsmutāt: nouitatē suscipiunt a nouitate
 eius. & p̄ eē illoꝝ nō mutat: nisi secūdū quēdā re-
 spectū. sic nec nouitas elemētatiue p̄ nouitatē eo-
 rū: nisi secūdū respectū: qđ nihil facit ed rem. ē tñ
 hic aduertēdū: qđ in ista elemētatiua est aliter dicē-
 dū q̄ in subā & in corpore. qm̄ subiecta sbē & cor-
 poris: quāuis nouitatē suscipiāt: nō tñ desinūt nec
 desinere possunt p̄ naturā. illa uero q̄ sub elemen-
 tatiua sūt: & noua sunt: & desinūt: & p̄ cōsequens
 est aliter loquēdū de nouitate ip̄oꝝ quā de noui-
 tate illoꝝ. ¶ Manifestū enī est cūctis hāc materiā
 bene intuentibus: qđ nouitas sub sbā & corpore
 omnis: hēt esse a nouitate sbē: que qñ dicit: & a
 nouitate forme cōtrahēti sbām: rōe cui⁹ fit aliqd
 additionis ad sbē nouitatē: sine tñ mutatione ac
 uariatione nouitatis eius: qđ sit pars nouitatis in-
 feriotis. & ratione huius additionis est sp̄ manens
 in sua nouitate: quicqd sub substātia & sub cor-
 pore imēdiate consistētiā habet. ut sub substātia
 corpus: & sp̄ritus: qui sp̄ manent in qñ sēpiternū.
 est tñ differētia: quoniā sp̄rituū materia contēta-
 tur sua forma: coporis uero non. eo quia ad plu-
 ra unū ordinatur. sicut ad celos: & ad elemēta: ad
 uegetatiuā: sensitiuā: & imaginatiuā. ideo noui-
 tas corporis una est ad omnes istas nouitates. Ce-
 li tñ materia cōtentatur forma: ad quā ordinat: .
 Cetera uero qđ eoz esse sua contentetur forma:
 ordinatur etiā ad aliud. ideo mutari uidet elemē-

Terciū

tatiā: uegetatiua: ſenſitiua: & imaginatiā. ordinata qđ ſūt ad aliqua plura: ad qđā ſcđm qđ: & ad quedā ſimplr. ad qđā ſcđm qđ. í. per ſecūdā intētionē: ſicut ad oīa preter hoīem ad quē ſimplici / ter ordinātur quia per p̄mā. Et quia ut habitū eſt ad finē huius ordinis ſine adiutorio extriſeco neq̄ unt puenire: mouent̄ quedā ſcđm qđ ſicut celi: & naturaliter ſcđm ordinē nature ulis ut moueant elemēta: & ut elemēta moueāt uegetatiuā: ſenſitiuā: & imaginatiuā que per generationē ſūt in eo / rū potētia. quecūq; enī mobilia ſūt: duplici mēſurant̄ meſura duratōis quibuſdā exceptis. una qđ de qua meſurat̄ eē: alia uero qua eorū opatio .

* Celi quidē eē ſua ítermiabili meſuratur nouitate: motus uero ei⁹ terminabili quīs naturaliter & non ípeditus. Nec obſtat: ſi motus ſit naturalis & non ípeditus: cū talis uideat̄ eternus. quoniā motus circularis naturalis non pōt q̄ſcere: qn quies eſſet uiolēta. hoc autē eſt ípoſſibile: qđ celum poſſit uiolētari ab aliquo niſi a prima cauſa: & hoc non eſſet uiolētia: quia naturaliter oīa ſubiciunt̄ ditiōni ei⁹: nec hoc unq̄ de⁹ faceret: cū naturaliter ordinauerit res in ſe ſua ímutabili uolūtate. ideo ſi naturaliter mouētur: nō uidetur eorū motus poſſe in ſua nouitate termiari: & maxie quia uidet̄ íſtā taneus. nā remotis corporib⁹ ſub illo cōtētis: nō ſolū non eſſet unus dies: ſed etiā nō eſſet una hora. momēto quidē meſuraretur ei⁹ motus. & p

preambulum.

cōsequēs si naturalr mouē: īpossibile uiderē eius
nouitatē motus termīari: alias q̄s ceret uiolenter.
nō tñ hec obstari pñt: si bene ordo naturalr mot⁹
celi cōspiciatur. qm̄ oīa illa que mouē naturalr:
mouent ppter aliquē finē extrinsecū illis. & quia
finis naturalis ad quē res naturaliter mouētur est
duplex: igitr dupl̄r cōsiderādū est de fine. qdā enī
pprius est: & quidā cōis. pprius est ad quē q̄libet
res mouet tanq̄ ad suā ppriā pfectionē: sicut qdli
bet singulare ad ppriā opationē: ad quā natura
liter: nisi īpediat mouet: & in illo tanq̄ in suo na
turali fine pficiat & pprio. Est aut̄ alius finis natu
ralis & cōis: ad quē naturaliter res mouent tanq̄
ad suū perfectiū simplr. & hoc ē pfectio uniuers
si: ad quā oīa supra naturā ppriā ordiant: gratia
cuius maiorē appetitū hñt ad conseruationē uni
uersi: q̄ ad cōseruationē esse ppe nature: quod do
cemur expientia. uidemus enim carnē alicuius ho
minis fugere suū totū: in quo perficit & conserua
tur: & intrat uentosam contra naturam suam par
ticularem: ut cōseruet naturam communem: que
corrumpetur: ante quam uacuum pateretur.
ita q̄ quodlibet pticulare naturalius appetit con
seruare bonū cōe: q̄ propriū. & ideo naturalr mo
uet ad illud quā ad pprium. unde ostenditur: q̄
non est incōuiens: q̄ aliquid moueat naturaliter
& circulariter: & nouitas eius terminetur secundū
ordinē ulis nature: secundū quē mouebat. atticto

Terciū

aūt fine quiescet:& naturaliter secundū ordinem quo mouebatur. igitur celi q̄q̄ secundū naturam propriam nō moueantur:mouerentur tñ propter naturā cōmunem:cuius perfectio maxime cōsistit in natura humana:que perfectibilis erat itēn siue & extēsiue.intēsiue quidem :in unico solo supposito puro humano:ut ī uirgine maria fuit pfecta . Extēsiue uero requirit habere om̄ia supposita: ad que ipsa natura ordinatur:& in quibus ip̄a perficitur:& consequenter tota natura creata:sine q̄bus perfectionibus intēsiua & extēsiua natura uniuersalis uacuum pateretur. ad qđ euitandū dicitur:qđ si aliqua pars uniuersalis nature non moueretur naturaliter secundum suam specialem naturam:moueretur propter talē perfectionem uniuersi.& sic celi si secundū suam naturam non mouerēt: mouerēt scđm uniuersalem naturā:cui⁹ sine adepto naturaliter quiescerent:secūdum illū motum nature uniuersalis:& non secundū proprium quo mouetur qđlibet ad cōstituendū orbem.elementatiua:uegetatiua:sensitiua:& imaginatiua : mouetur naturaliter tripliciter.primo mouēt sicut quelibet pars integralis orbis ad cōstitutionē eius: & istius motus nouitas est sine termīo. & naturaliter secundū propriā naturam sicut ad perfectiūū ipsius simpliciter.mouētur etiā secundo:secūdum ordinem perfectionis sue nature.sicut ad generationem suorum particularium in quibus ip̄a

***preambulū.**

subsistunt. & huius motus nouitas in absolutis fine claudet: & si sint eorum partes eēntiales. Mouent etiā tercio naturalius ppter perfectiōem uniuersalis nature: q̄ pficiūt in generatiōe cuiuslibet particularis: quīs omnia sint per scđam intentiōem ppter hoīem: & ppter hominē p primā: cū oīa sint ppter ip̄m. appetunt tamen illa ppter illū: ut finem ad quē sunt attingant: & in illo mouendo q̄scant scđm intentiōem nature. Mēsurant etiam omnia elementata: uegetata: sensata: & imaginata: q̄dam duplici mensura: q̄dā unica tm̄. absoluta q̄dē elementata: uegetata: sensata: & imaginata: una mensura utroq; termino terminabili mēsurant: noua enim sunt: ac fine priuatiuo cludent. mouēt enī hec a natura simplr: & in naturā simplr reuertēt: ideo termini simplr dicūt. hō uero ppter quē hec omnia fiunt & si tempore: per accidens mēsurat: natura tamen euiternus est. mēsurat quidem in hac uita tempore & euiternitate simul. tpe enim scđm gradationem plenam accidentiū tali gradatione pertinentiū mēsurat. euiternitate autē ut consistunt extremaliter partes: & si phas eēt dicere in finali. si enim attendit̄ ordo quē p̄ma causa omniū contulit rebus: uidebit̄ in duplici genere cause concurrere. in genere cause efficientis. & in genere cause finalis. in genere cause efficientis: quia cuncta de nihilo creauit: nec a tali actu potest cessare: propter infinitatē sue nature. & ppter

Tercium

naturā creature. ppter sui perfectiōem nō potest
 cessare: quia si posset non esset deus: quoniam de
 us non mensuratur tempore. non ppter creaturam:
 nam si deus cessaret creare: posset & separaret a cre
 atura: & sic nō esset: imo simplr anihilaret. iō se
 cūdū hoc genus cause ipossibile ē creaturā quā de
 us imediate creauit nō eē: de nūero quā ē hō. In
 genere cause finalis cōcurrit deus duplr: pmo q̄tū
 ad perfectiōem nature: scdo q̄tū ad glorificatiōem
 ipsius nature. q̄tū ad pfectiōem nature: creauit enī
 de⁹ naturā angelicā & naturā corporalē: q̄s ppor
 cionauit ī hoīe uniēdo utrāq; naturā ī ipō. & quia
 effectus in īfinitū distabat a sua cā: uoluit implere
 finē ppter quē oīa facta erāt: assūpsit effectū suū
 mediāte homine. quantum enim ad glorificatio
 nem nature aut suppositi nature fuit ipse deus fi
 nis hominis: ut sicut natura mediāte ipō fuit pfe
 cta quiescēdo: tanq̄ in fine essendi. sic etiā mediā
 te ipso supposito hūano ultimo fine perficeret na
 tura gloriando. isto autem duplici fine fuit ipossi
 bile hoīem nō sp fuisse: & si corrumpatur per acci
 dens. nā si uoluisset: semp uixisset. & tēpus huius
 mundi cōtinuū fuisset cū euiternitate alterius. si
 cut etiā aīa ī morte accñtali q̄ p pctm accidit: que
 magis dī renouatio: q̄ mors. cū talis sit ad renoua
 tionē. datum est nobis ad cōseruationem illius cō
 tinuationis temporis & euiternitatis quoddam sa
 cramentū: quo in ultimo statu uite ungimur a sa

cerdotibus: ut purificentur linee tpales: & pure continuentur lineis euiternitatis. & siue euiternales siue temporales: semper fundantur in supposito humano. & si in supposito humano: igitur quodlibet accens pertinet sue nature. oia autem talia accidunt singulari nature. unde sequitur: quod secundum istos modos mensurandi potest uerificari diffinitio temporis superioris data: quod est mensura motus rerum mutabilium. sumendo tamen tempus ultimum: prout simpliciter est: & primo mensura substantie. quiditatiue uero posset designari per suam propriam passionem designatiuam proprie forme. dicendo. tempus est cui proprie competit quandoificari. & sumitur ultimum per omni duratione limitata: quod diuersificata in pluribus subiectis poterit etiam sua diuersificari diffinitio. ut in quarta parte & immediate patebit: cum de proprietatibus ageretur ut hic. ¶ Quantum ad quartum quod erat de proprietatibus temporis: est admodum aduertendum: quoniam maximam partem conferunt ad cognoscendum quod quid est ipsius: & cuiuscunque sint. & collige primum & absolutum predicatum de corpore primo nature: & de elementatiua: sub qua comprehenduntur tres forme uiuentium: & firmiter attende circa istam ueritatem: quod ipsum corpus unicum in se existens: continet omnes substantias corporales ab ipso deriuatas: absque aliqua sui mutatione: quo ad esse: sicut de substantia dictum est. & hoc idem dicendum est de elementatiua: respectu elementatorum: quorum existentia est in ipsa: & ipsa in illis sine mu-

Tercium

tatione sui. & p omnibus his tribus essentiis sume exemplū superi⁹ dictū: qm̄ sicut sūt illa ī elemēta tiua: sic sunt sub corpore oēs celi: omnia elemēta ta: & omnia corpora absq; sui mutatione. sicut eti am corpus & angeli sub sbā: quamuis diuersimod/ de. quoniam elementata sub elementatiua. & cor pora sub corpore sunt dimensionaliter: corp⁹ uero & spiritus sub sbā indimensionaliter. hoc tñ nil refert: cū qdlibet abstrahat ab his: & ut tle ē ī ill: & scdm q^r ē ī ill (ut uides de aq̄ dolii) nō mouet nec scdm esse nec scdm locū: imo simpliciter est illa: & ubi prius: si capiatur scdm p̄priū eē cuiuslibet. ita q^r capias aquam dolii non cedere ad positionē parti cularis actuati per ipsam & sua forma glaciei: ut si militudo tibi sit familiaris. qm̄ elementatiua non cedit in positione elementatorum: q̄q̄ utrumq; sit dimensionatum. nam dimensiones indetermina/ te determinatis non cedunt: & ut talis elementati ua est in illis: cum dimensiones uniuersales nō re/ pugnent dimensionibus sui particularis. sic eodē modo de corpore dicendum est & de substantia. ita q^r sicut elementatiua est in elementatis: substā tia est in suis substantiis. & corpus in suis corpori bus: tamen diuersimode. quoniam elementa sunt in suis elementatis: ut existentia simplr. illa uero scilicet corpus & sbā scdm qd. nā sbā ē in corpore & in spiritu partialiter cum altera parte extra na/ turam suam realr & eēntialiter ab ea distincta. ele

mentatía aút sola & scdm se totā ponit elementa-
 ta: q̄q̄ accñia sint aliter gradata (nō tñ alia nec ali
 unde habita) rōe cuius diuerse gradatiōes diuersā
 faciūt spēm: nō tñ s bāliter. tñ enim q̄ttuor elemē
 ta ingrediunt̄ in quolibet: & sicut hec oīa cōtinēt
 in se & nō extra sua particularia sine aliq̄ sui muta-
 tiōe: sic qñ & qđlibet accñs qđ subiectat̄ i ipsiis: cō-
 tinet sua singularia absq; sui mutatiōe. ita qñ qđ
 est in sbā: cōtinēt qñ qđ est in spū: & in corpore.
 qm̄ qñ spūs euiternitas est: & incommunicabilis.
 corporis uero qñ: cōmunicabile indifferenter: se/
 cundum communicabilitatē subiecti in quo est. s.
 corporis. ad cuius communicatiōem cōicatur ipm̄
 qñ. & sicut corpus unum existens in se & in suo lo-
 co sine mutatione cōtinēt omnia corpora: sic qñ
 unum continet omnia qñ. quo omnia quādoificā-
 tur. & sic celi elementa: uegetatiua: sensitiua: & i/
 maginatiua: sunt unico qñ quādoificata: sicut uni-
 co corpore corporificata. quod quidem qñ est in-
 terminabile sicut cuiuslibet celi. illa uero que sub
 istis & ab istis quattuor substantiis esse habēt: ab
 eodem qñ mensurantur quo eorum ulia: & si qñ
 ipfarum substātiarū quattuor interminabilis eui-
 ternitas sit: istorum autem terminabilis. gratia
 cuius una & eadem mensura. s. qñ euiternitas in
 istis tempus dicitur. & ratiōne istorum etiā motus
 celorum mensura tempus dicitur: & ipforum ele-
 mentorum. ideo dicebantur duplici duratiōe mē-

Terciū

furari uidelicet euiternitate & tpe. euiternitate secundū eorū eē: tpe autē secundū eorū opari. unde aduer tendū ē: quod illud quāquā quod ē ī corpore: ē p totā maxi mā mūdi unū simpliciter agens: mensurans totam integritatem orbis: conspiciens illam cōtinuā īdiuisibiliter. sicut diaffanitas ī aq dolii cōspicit totā cōtinuā aquā absq diaffanitatis diuisiōe nec moti one. & nō solū ipā diaffanitas aq respicit ipsā totā aquā īcōmutabilr: sed et oīa q ab ipā aq ui glaci tatis de nouo pducta sūt & mota nouiter sine mobilitate aq nec sue mēsure. nec etiā mutant nisi p quendam respectum: secundum quem referri uidentur: sicut postis & nodus eius. quoniam postis dicitur singularizari ī nodo: non tamen a positi one nodi postis mouetur nisi secundū respectum gradus ad speciem: & secundū quod singularia ipsa mouentur p generatiōem de nō esse ad eē hoc: hoc est de non eē tali ad eē tale. sicut elemētatum: quod iā erat ī elemētatiua secundū quod tale uidelicet elemētātū: quāuis nō ut hoc elemētātū: quod nil aliud ē q demon strari exterius: quod intus hēt. nec dicitur exteri⁹ mō strari: quod extra terminos exeat suos: sed extra mō strari: inq̄tum illud quod īsensibile ē: fit sensibile. ut si globus īgneus ī aere poneretur: non eēt nisi nodus ī poste elementatiue. & sic de niue: nubibus: & fulgure: exalationibus: auro: argento: que non sunt nisi elementa congelata: qua congelatiōe ipsa elementa que īsensibilia sunt: fiunt sen

preambulum.

sibilia & sensata nulla mutatione facta in elementatiua (que est mensura elementatorū) secundum esse: nec scdm locum: q̄q̄ in ea sit fluxus & reflux⁹ elementatorū. sic & una nouitas siue qñ elementatiue respicit omnes nouitates fluentium & refluentium in ipsa absq; mutatione sui. ita quod nouitas sui qñ indiuisibiliter est coexistens omnib⁹ nouitatib⁹ fluētib⁹ & refluētib⁹. & q̄tū ē de se: nō dicitur nisi euiternitas & si dicitur tempus: non dicitur nisi secundum quendam respectum motus primi mobilis: quia inquātum mouet refertur ad ipsam rem mobilem siue motam uidelicet motorū ipsorum elementorum ad ipsum primū motum & ipsorum motiuorum ad mobilia sub sua continentia. ¶ Nota pro declaratione huius materie & temporis nature dictum est: celos elementatiuā: uegetatiuam: sensitiuam: & imaginatiuam: mēsurari duplici mensura. una qua mensuratur eē: alia qua operari siue motus eorum. eē quidem nouitate interminabili que dicit̄ euiternitas. motus uero eorū quia iniciū hēt: nouitate subiecti mēsurat̄: q̄ quandoitas dicitur absq; determinatiōe interminabilitatis: gratia cuius succedere uidetur per adiūctionem terminabilitatis. quoniam ut dictum est superius talis motus habita perfectione extensiuahūane nature terminabit̄. mobilitas uero elementorū uegetabiliū: sensibiliū: & imaginabiliū correspondet etiam motui celorum mediate:

Terciū

quoniā mediante motu suorū uniuersaliū quibus etiā cōpetit motiuitas. ita q̄ illi motiuitati cuiuslibet elemētatoꝝ correspondet mobilitas cuiuslibet rei mote p̄ illo mutato eē indiuisibili: quo res mouet̄ de nō eē ad eē p̄ generationē. & cuilibet mutato eē rei correspondet tota motiuitas celi: & tot⁹ motus rei correspondet illi motiuitati: cui mutātū eē etiā correspondebat: cū in se sit instātanea & indiuisibilis. Rōe aut̄ mobiliū dicit̄ successionē suscipere. qm̄ respect⁹ mutati eē rei mobilis ad ipsam motiuitatē: dicit̄ p̄terire: cū res mota desinit moueri p̄ corruptionē. unde ostēdit̄: q̄ successio motus rerū mutabiliū maīfeste demōstrat: q̄ nouitas que mēsurā est mutati esse in presenti: transeat in preteritum: cui succedit aliud: & aliud usq; ad terminū: ubi est termin⁹ qñ: qđ rōe istius rerū successionis motus tps est. & qđ est indiuisibile in se: diuidit̄ in rebus mobilibus: tanquā in suis figuris: in quibus nobis apparet eius eē scđm se: qđ simpliciter ē in sensibile. ideo de tēpore habeas: q̄ scđm se non est nisi illd qñ: q̄ ulē p̄ncipiū duratōis ē in sbā: q̄ idē est cōtractū in corpore nouitate forme specialis: & idem in celis: in elemētis: uegetatiua: sensitiua: & imaginatiua: in qb⁹ nullā suscipit successionē. ita q̄ nullū istorū mēsurat̄ tpe: sed tantū euiternitate. in tātū q̄ si nō eēt motus generabilis: non fuisset tps. Nunc igitur quod euiternitas in illis: tēpus est in istis. sed unū idem existēs in se

preambulū.

continet indiuisibiliter omnia: sicut idem corpus
 omnia continet corpora. & una elemētatiua. om-
 nia continet elemētata. sic unū qñ omnia qñ sine
 aliqua mutatiōe facta in illo: ideo nouitas est cōis
 omnibus nouitatibus: & idē de colore qui quāuis
 sit mixtus unus exñs in ipa: continet plures pticu-
 lares colores sine mutatione eius. & sic de diaffani-
 tate: sic de qualiditate: intensitate: raritate: q̄ om-
 nia consistūt indiuisibiliter in elemētatiua: quorū
 quodlibet cōtinet sua pticularia: & omnia in ele-
 mētatiua cōtinēt tā sbālia quā accidēalia. & sicut
 elemētata retinent ea: q̄ proprietatis sūt elemēta
 tiue: sic nouitas eorū & cuiuscūq; retinet propieta-
 tes ipsius qñ: & q̄libet in suo genere. quare ex p̄-
 dictis maifestū est unā & propriā dicimus eē uide-
 licet quādoificare: que quāuis sit actus: qui est ac-
 cidēs: dicit nobis propriā. cū talis actus nulli cōpe-
 tit nisi soli qñ. & si alicui copetit: cōpetit per eū.
 & etiā notificat nobis habitualē passionem quam
 significat: fluens a propriis principiis speciei: per
 speciē. sicut quādoificabilitas fluit a quādoificatiōe
 quādoificabili: in actu quorum est (ipa passio ha-
 bitualis & interior) quedā habitualitas ad exterio-
 ra: que in est ei .s. quō: & per ipsum cuiuslibet qñ.
 Manifesta est etiam in superioribus alia passio uide-
 licet mēsurabilitas: que est eius appropata: cū sit
 propria quātitatis passio in quarto modo: q̄ nul-
 li nisi quantitati copetit: & si alicui copetit:

Terciū

per ipsā cōpetit. sicut qñ: & tēpori: loco & motui: que etiam secundū aliquos pouūtur in p̄dicamento quātītatis: inquātū conueniūt in mēsurare. illa quidē proprie: hec autē appropriate. ¶ Ordinatur quidē qñō: ad omnia que in predicamēto cōsistūt a generalissimo usq; ad singulare. ordinantur qui / dem in generalissimo in hoc: quoniā qdlibet generalissimū quādoificat proprie: & qdlibet aliud mēsurat appropriate. nam sicut: quādoificat s̄bām faciens ipsā ordinatā sua nouitate: sic suo mō ordinatur: & ordinat quātītatem sub nouitate siue quandoitate. & sic de quolibet p̄dicamētorum in sua uniuersalitate in qua sunt noua ip̄o qñ. & sic de quolibet usq; ad simpliciter existētia dicēdū ē. qualē enim ordinem habet in natura uniuersali: talē seruat in quolibet p̄ticulari. seruata differētia ex natura rei. & sic de qñ cā breuitatis dicta sufficiant. uolo uos tamē scire & nullatenus postponere applicationem huius materie ad qdlibet p̄dicamētum: & in quolibet secundum suum modū inuenietis propriū & appropriatū: taliter q; unū in quolibet q; unī soli & omni & semper cōuenit. appropriate uero nouem. nā qdlibet alteri suam dat similitudinē uirtute agētis subiecti: uerbi gratia. qñ sicut quātitas facit qñō limitatū: sic qñō facit quātītatem nouam. & sicut quātitas facit actionē limitatam & quantā. sic actio facit quantitatem actionis diffinitā. & sic uniformiter de aliis. & non uos cō-

preambulū.

turbent uerba sed sepissime ruminamini & per regulas trāsite: nam ignoratis istis decem principiis & proprietatibus eorū. de facili ignorantes uocabuntur memoriales: non tñ scientes: quia carēt proprietate nouitatis sciendi.

De ubi.

Ca. XIX

Bi est habitudo ad rem ubificatā: derelicta a re ubificante in re ubificata. & talis est in ipsa l'ba uli: non q̄ ipsa sit in aliquo ubificāte ipam: sed tātūmodo ipso ubi denomiat. ubi enī resultatū est ab ubificationibus unius ptis cū alia: & sic omniū ad inuicem in respectu finali: in quo quolibet habet suum ubi: ex quibus unū resultat: quo sbā est in ubi subiectiue. & tale ubi qñ substantia cōtrahitur p corporeitatem: cōtrahitur ubificatione snbstātie & corporeitatis in ipso corpore: in quo resultat ubi eodē modo existens in ipso: sicut uniuersale erat in substantia per modū de genere qualitatis. Aduertas tñ quod habitudo nō est respectus: immo est ipsa locatiuitas causata in re mediante quantitate uel finitate: & ex ipsa causatur relatio locātis ad locatū siue ubificatum. & sic sicut de situ dictum est: cōtrahitur istud usq; ad singularia & indiuidua quod est genus generalissimum.

De habitu.

Ca. XX.

h Abitus est id: qđ derelictū ē a re hītuāte ad rē habituātā: inferēs relationē ad inui

Terciū preambulum.

cem. & est in ipsa s̄bā p modū de genere p se stan-
tis: seu de genere qualitatis: de primis habitibus
simplicissimis deriuatus: qui similitudines sūt ha-
bituum substantialiū principiorū: in quibus queli-
bet pprietas actiua passiuam substantialiter habi-
tuauit: inq̄tum illi suā cōicauit eēntiam: ad cuius
similitudinem quodlibet simplex alteri uoluit na-
turaliter cōicare seipsum s̄bālīter. sed quia finitū:
nō potuit sine medio accidentalī: qđ fuit id qđ de-
relictū est ab habituāte ad habituātū: semp tamē
seruando influentiam habituantis. Et talis habi-
tus sic extensus de intensis habitibus est in substā-
tia existens genus generalissimū: & cōis omnibus
habitibus sui generis: qui immediate contrahitur
habitu intenso: quo corporeitas habituāt substā-
tiam & cōtrahit habitū: q erat in s̄bā cōstitut⁹ de
intensis habitib⁹ per modum de genere q̄lītatis:
& extendit siue constituit unus habitus corpora-
lis: quo corpus de genere substantie habituāt per
modū de genere qualitatis denominātis: q cōtra-
hitur habitu speciali aut dīa habitus specialis: q
est a formis siue a differentiis s̄bālībus cōtractiuis
īp̄sius corporis. sicut empireitas & sic de aliis que
contrahendo corpus: habituant illud. & hec habi-
tuatio specialis. b. contrahit habitum ulēm: sicut
dictum est usq; ad speciem specialissimā.

De formalitatibus.

Sequitur secūda pars huius presentis operis: que est de formalitatibus.

h Is habitis que necessaria sunt ad uerā
notitiā materie formalitatū: ac etiam
cause plurifficatōis earūdē: incipit tra
ctatus iam supius diuifus in esse dicta
rū formalitatū: & in causā plurificationis earū. de
hiis duabus ptibus & de qualibet figillatim dise
rere prepono. nō secundū q̄ materie altitudo ip̄a
exigit: nec etiā secundū quod ab illo fecūdissimo
aquarū fonte illuminati magistri Raymundi lull
minimū gutte aquarū hausi: sed secundū ingenii
mei paruitatē: & si minima materiā particula il
lud trāscendat. ardentissimo tamē cōmunicatiuo
q̄ amore aperire aliquā illius facūdissimi fōtis ue
nam cupio. ut ex gutte aquarū minimo alii (quod
ipse haurire minime potui) ingeniose ualeant. Et
quo hoc implere possim: quēdam faciliorem mo
dum formalizantiū omniū (quāuis erga me maxi
um) seruabo. ut finem attingere ualeam. ratione
cuius duo faciam. primo diffiuitiūam preponā ra
tionem. secundo numerū modorum quibus sumi
potest formalitas iū lucem reducam.

An de formalitatibus sit scientia. Ca. I.

a D primum quidem deueniendo triplici
ter per ordinem eius materiā exponā.
primo enim dubiū quoddam preponā.

secūdo dubitationi respōsionē dabo. tertio ppo /
 sitū inducā. solet aut a qbusdā dubitari: an de for
 malitatibus sit sciētia: cū naturā intellectus app /
 hēndāt: ordinēq; illius attingant. aiunt. q; quādo
 ipse suo ordine naturali naturalr mouet. mouet
 diuersimode scdm diuersitatē naturalē obiectoꝝ:
 quib⁹ & ad que mouetur. itaq; si obiectum fuerit
 concretū: poterit ipse conclusiones illius forma /
 re p actū collectiuū ei⁹: cui⁹ frequētatione dicit
 uersari circa ipsas: ex quibus sibi generat habitū:
 qui proprie est scientia: qui dicitur habit⁹ cōclusio
 nū. generatus ex actibus frequentatis. non quidē
 q; ipi act⁹ sint de essētia habit⁹. (nūq; enī ens pma
 nēs ex successiuis essētiāliter cōstat) sed post act⁹:
 sicut dies ex nocte. dicūt quidē ordine naturali: in
 tellectus ex cōcreto obiecto ueras format & hau /
 rit ex ueris causis & principiis cōclusiones. Com
 prehendūt itē: intellectū ferri in simplices rerum
 quiditates solo intuitu ipsius & obiectatione ipsa
 rū absq; aliqua collectione ipsi⁹ actus intellect⁹:
 quoniā quāuis hoc non sit ex defectu eius: qui se
 cundū omnē perfectionē & ordinē sue nature con
 currit ad talem actum: nec ex defectu obiecti ta /
 lis. quoniam simpliciter est & concurrir ad motio
 nem intellectus secundum naturam suam & ordi
 nem nature: sed quia simpliciter simplices quidi
 tates non habent id: ex quo intellectus ueras hau
 riat conclusiones. igitur ex istorū actū frequen /

formalitatibus.

ratione habitus scientie generari minime affirmatur. sed ratione simplicitatis obiecti & actus in intellectu dicitur & nominatur nomine potentie: uidelicet intellectus uulgariter dictus metaphisica: habitus transcendens in quidditate omnes alios habitus. Apprehendunt etiam isti intellectus ferri in altissimas causas: ad quas quauis naturaliter inclinetur: ad actum tamen collectiuum peruenire absque iuuamine fidei minime potest. sed cum ad tale actum peruenerit frequentatione media: generat quedam habitum: qui nomine sapientie appellatur. Sunt quidem quilibet istorum & omnes perfectiui habitus naturalis concreati ipsius intellectus. ex quibus manifeste uidetur: quod de formalitatibus non potest haberi scientia: cum scientia sit de rebus concretis: ex quibus possunt formari conclusiones ex ueris causis & ueris principiis. formalitates autem sunt simpliciter simplices: quibus nec cause intrinsece nec principia sunt: igitur nec conclusiones. Sed contra. de illo dicitur haberi scientia & habetur scientificus de quo doctores omnes scientificè scripserunt: sed omnes doctores qui scripserunt: scripserunt explicite uel implicite de formalitatibus. igitur de ipsis scientia habetur. Ad quod dicitur: quod scientia potest sumi dupliciter. uno modo per habitum naturalem & concreto. alio modo pro habitu intellectu qui dicitur acquisitus. Et iste est duplex. quidam est habitus conclusionum: itaque quando intellectus uersatur circa ipsas: sicut dictum est: cuius actus frequentatione

causatur sciētia proprie dicta: ut superius dictū ē .
 & talis habitus sciētie de formalitatibus haberi
 minime ualet. Alio quidem modo sumitur scien-
 tia: ampliando nomen sciētie: secundum q̄ qui-
 libet habitus intellectus acquisitus simpliciter &
 naturaliter est. hoc est nullo alio actu ipsius con-
 curreute preter naturalem. talis enī quāuis ex for-
 malitatibus causatus sit per potentiam intellecti-
 uam: potest dici sciētia sui frequentatione. quo-
 niam tales formalitates possunt sumi dupliciter:
 aut pro conceptibus quidicis cuiuslibet entis con-
 cretiue & abstractiue simul: aut formalitates pos-
 sunt sumi pro formalitatibus simpliciter abstractis.
 Si primo modo sumat̄ formalitas: de ipsa potest
 intellectus formare habitū sciētie. quoniam ob-
 iectum a quo mediante potentia causatur act⁹ in
 intellectus (quāuis sit abstractum ratione sue cōcre-
 tiōis) includit in sua ultima abstractiōe cuiuslibet
 conceptus concretiue sumpti: omnes cōsimiles cō-
 ceptus simpliciter abstractos: qui presupponūtur
 ab illis concretiue sumptis in sui ultimata abstra-
 ctione. ita q̄ & si concept⁹ ille sit ultimate abstra-
 ctus concretiue: in quantū presupponit illa ex na-
 tura rei: & illa possunt abstrahi simpliciter: dicūt̄
 principia in illo: ratione quorū intellectus potest
 de concreto formare conclusiones: ratione abstra-
 ctionum. quoniā omnis conceptus inclusiuus alijs
 quorū conceptuū quiditatiue aut idéptice demō-

formalitibus.

strabilis est per illos. quilibet enim cōceptus cōcreti
ue sūptus (quī abstractus) est inclusiuus multorū
conceptuū. quo ostēdit̃: q̃ p̃ illos cōceptus ip̃e p̃/
babilis ē: postq̃ illi cōceptus sūt q̃dici aut idēptici.
Ex quo cōcludit̃: q̃ de formalitatibus ē uera scien
tia. Est tñ notādū: q̃ quī de formalitatibus sit sci
entia & uera: nō tñ simplr p̃p̃a nisi āpliādo nomē
sciētie. Ad hoc enī q̃ de aliquo hēat̃ uera & p̃p̃a
sciētia: oportet q̃ hēat̃ de eo per ueras cās & uera
prīcipia. isti enī cōceptus entis & cuiuslibet iteri⁹
cōcretiue & abstractiue sūpti & si habeāt uera prī
cipia: non tamen habēt ueras causas. principia q̃/
dem quāquā in entis quiditate sint uera: nō tamē
uere cause. qm̃ causa nō potest sumi nisi respecti
ue ad effectum. talis enim respectus cause ad effe
ctū in ente est impossibilis. cā uero istius impossi
bilitatis est: qm̃ si tales respectus causati in ente re
perirent̃: & p̃ cōsequēs in quolibet. quoniā q̃d de
se est tale: semper tale est. hoc autem esset magnū
incōueniens: q̃d patet. qm̃ in prima causa eēt ens
causatum: q̃d falsum est simpliciter. Sunt autē ue
ra principia: que a tali respectu possunt abstrahi.
principia enim rōe absoluta debent cōsiderari: &
non quia principiatum habeant: sed quia primiti
ua sunt a nullo depēdētiā hñtia: rōe cuius maiorē
hñt p̃mitiuitatē: q̃ illa q̃ rōe respectiua principia
tū cōcernūt. quoniam ab omni preter tres quidit̃
cos conceptus abstrahit. ideo dicit̃: q̃ noticia ha

bita istorum conceptuum quiditatis entis nō dicitur sciētia pprie dicta: que est ex demonstratiōe p ueras causas & uera principia. Si uero illi cōcept⁹ sumant^r: simplr abstracti uidelicet a conceptib⁹ q dicitatis aut cuiuslibet entis uel p conceptu cuiuslibet formalitatis de talibus non hēt sciētia ppria. hoc ē q p ueras cās & uera principia habeat de ipsis: sicut de scientia pprie superius actum ē. nec ēt per uera pricipia: sicut imēdiate dictū ē. quoniam isti cōceptus qditatiui qditatis nō possunt habere demōstrationes per rōem ratiocinātē: sed simplici intuitiōe apprehēdūt^r. rōe c⁹ simplicis apprehēsiōis causate a simplicitate cuiuslibet dicit^r intellectus eius habitus possess⁹ a potētia intellectuā seu uulgariter methaphisica. Expeditus igit^r de dubitatiōe primo. & de respōsione dubitatiōis scdo. accedo ad terciū & ultimū uidelicet ppositū inducēdū: qd ē de diffinitione formalitatis q talis ulr datur de ipsa furalitate diffinitio.

De diffinitione formalitatis. Ca. II.

St aut formalitas forme alitas. hec enim
 e diffinitio ē pura & qditatiā: qā trāscēdētia sint indiffinibilia pprie: quia oē qd pprie ē diffinibile: ē spēs. trāscēdētia uero spēs non solū non possūt esse: uerū etiā nec genus. & illud qd diffinibile est ppe: p genus & dām diffinibile ē. Est tñ aduertēdū: q quis pprie scdm ppetatē ordinis pdicamēntalis non sit diffinibile nisi spēs: se

formalitatibus.

cū dū ordinem tñ naturalē cuiuscūq; rei est q̄libet res suis terminis (q̄b⁹ sua q̄ditas termiāt) diffinibilis: non solū scđm qđ res ip̄e concretie sumūt : uer̄ etiā abstractie. quilibet enī cōcept⁹ de aliquo alio conceptu abstrahibil' est diffinibil' scđm ordinē nature abstrahibilitatis: qui nccārio duos designat terminos terminātes totū conceptū abstrahendū. qđ āt non esset: nisi q̄libet termin⁹ abstractionis termiāret' suis terminis designatis quiditatis (ut ita loqr) qm̄ termin⁹ ad quē non est terminus a quo: & hoc grā alicuius p̄ticipal' ab utroq; uel hñtis modū p̄ticipabilitatis. uti ī trāscendentibus & ī oībus lateralibus differentiis: q̄ quis uerā non habeāt p̄ticipabilitatem: hñt tñ uer̄ modū p̄ticipabilitatis: q̄ p̄ qđ dico & materiali sūit' termio. quo āt ab altero segregat' : ē determinatiūū p̄ticipabilis uniuscuiusq; cōceptus. hec āt formalitatis diffinitio suos hēt diffinitiuos termios: q̄bus diffinitio noīat' : alitas enī generis uicem est continēs: forme quidē: p̄ contractiūo seu pro determinatiūo capīr'. alitas enī quiditatem ulr̄ importat: forme quidem generalitatis specificatiua reperit'. & hoc breuiter quantum ad primū articulū.

De numero modorum.

Ca. III.

Vātū ad scđm qđ ē de numero modorū:

q̄ quibus formalitas nūerat' : ē notandū: q̄ formalitas q̄uis multipliciter sumi possit: specialiter tamē septem sumit' modis: ad quos
y ii

omnes alii modi si q sūt: pnt reduci. Primo forma
 litas sumit̃ p qlibet rōe totali subiectali alic⁹ rei:
 scdm qd ab alio diuersam habet denotiatiōem: ut
 sbā. corpus. &c. qdlibet enī istorū p̃cisū dī forma/
 litas. q̃ p ut p talē totalitatē hēt suū formale eē &
 ab alio p̃cisū: formalitas dī. Sumit̃ scdo formali/
 tas p forma alicuius totius: ut hūanitas: que foīa
 totius hoīs dī. nō tñ p natura humana sūpta: tal'
 quidē absoluta est: & sic nō forma totius: imo ē q
 ditas & natura tota. forma enim totius ad totius
 materiā refert̃: que etiam ut infra patebit: foīali
 tas dicit̃. igit̃ hūanitas p pprietate relatiua sūp/
 ta dicta est formalitas: que pprie humificatiuitas
 dicit̃: que productiua est alterius formalitatis cor
 relatiue: talis dicta simpliciter per respectum sbā/
 lem & intrinsecum aduenientem. Tercio mō sūt
 formalitas p forma: que est altera pars cōpositi .
 & est ualde notandū: q differētia q̃ ē inter dictam
 formā totius & formā q̃ ē altera ps ē magna: quo/
 niam forma totius quis sit pars eius non tamē cō/
 positi: sed cōstituti. & causa ē: qm̃ forma & mate/
 ria toti⁹ quis realr distīguār adiuicē: nō tñ eēntiali
 ter: ut in secunda parte patebit. forma aut̃ q̃ alte/
 ra pars est cōpositi: nō solū a sua materia uno mō
 sed pluribus distīguir̃: ut ab aīali rōnalitas. Item
 quia forma totius includit eēntialiter respectū in/
 trīnsecū adueniētē. forma uero q̃ altera ē ps cōpo
 siti: respectu extrīseco dicit̃ forma & accntaliter:

ipsa tñ formalitas ē. Quarto mō formalitas sumi-
tur p quolibet cōceptu intrinseco & posteriori q/
ditatis: ut in quolibet hñte quiditatē existētē repi-
tur naturalitas: eēntia: eē: q cōsequētia sūt qdita-
tē. quilibet istorū cōceptuū: formalitas dicit̃. Quī-
to dicit̃ formalitas: & sumit̃ p qditate cuiuslibet
rei que primus conceptus est cuiuslibet cōpleti en-
tis: natura precedēs ceteros concretos & quidicos
conceprus sine alteruitate nature. Est etiā alius
modus sextus formalitatis: qui dicit̃ singularitas
cū habitudine actuali p̃cise (ut ita loqr) ad eē: eēn-
tiam: naturalitatē: & qditatē. Septimo sumit̃ for-
malitas p ratiōe diffinitiuā cuiuscūq; rei largo mō
sumēdo rē: uidelicet p quacunq; positione cuiusli-
bet cōceptus: largo mō etiā sumēdo dīffinitioem:
p quacūq; designatiōe cuiuscūq; cōceptus p̃cisi a
quocūq; alio scdm illā diffinitiuā designationem.
& isto ultio mō sūim⁹ formalitatē: largo mō & āpliā
do nomen formalitatis: cui cōpetit diffinitio data
superius usq; ad singularitatē. p̃p̃e uero sūit̃ quī-
to mō. Sūt enī nōnulli: q nō a rōe diffinitiuā forā-
litatē sumere aliquo mō uolūt: p̃pter illa q diffi-
nitioem nō hñt, & bene dicūt: scdm cōceptū quē
hñt de diffinitioe & de forma. Sed bene ēt dicūt:
& uberius ueritatē h⁹ materie demōstrāt: qui isto
mō ponūt & assumūt formalitatē: nec modus alio-
rū obuiat istis: & si iste illis aliq̃l̃r obstaret. breui-
ter enī positus ē numerus modorū: qb⁹ formalis

ras agit: & quomodo etiā. Septimus modus hic sūi-
 tur āpliādo nomē formalitatis. & hoc iō quia iste
 modus ulr omnes alios cōprehēdit modos: qm q
 libet cōceptus quocūq; modo p̄cisus & simplr ab-
 stractus: habet cōceptū diffinitiuū. Est tñ aduertē
 dū: q; talis cōceptus diffinitiu⁹ pōt sumi trib⁹ mo-
 dis. uno quidem modo sumit: put hēt ab aliquo
 cōcreto & simpliciter. & istud pōt cōsiderari dupli-
 citer: quia uel illud concretū ē finitū: uel infinitū.
 de finito enim hēt cōceptus duplex. uel generalis-
 simus cōceptus: uel subalternus. de quo subalter-
 no plenarius cōceptus diffinitiuus p genus p̄priū
 & p d̄ram hētur. de generalissimo uero hēt con-
 ceptus diffinitiuus: & si nō p genus & d̄ram: p eq-
 ualētia tñ generis & d̄re sua qditas diffinitive de-
 signat. Si aut cōcretū sit infinitū: hoc pōt duplr
 cōsiderari: qm aut illud ē infinitū actualiter: aut p-
 missiue. si actualiter: tale ē deus: qui scdm concre-
 tiōem suā diffinibilis ē pluribus modis: & semp p
 aliquid: qd habet modū determinabilis: ut ens: bo-
 num: uerum: unum: & sic de aliis. & hēt aliqd de-
 terminatiuum: aut per modum determinatiui: ut
 est infinitas: imensitas: eternitas: & sic de ceteris.
 que non uniuersalia: sed simpliciter singulari deo
 competūt. Ens enī cōe ē & deo & creaturis: & uerā
 de ipsīs recipit predicabilitatē: qm quis predicabi-
 litas nō dicat actū in creaturis sed aptitudinē: q si
 ue sit actiua: siue pro dispositiōe sumpta: sp a pri-

cipiis intrinsecis in quolibet est. quoniā sicut act⁹
est ab actu: sic dispositio ab aptitudīe. ita q̄ sicut
nunq̄ fuisset actualis p̄dicatio: nisi fuisset aliqd̄ p̄
dicās actu. sic eodē mō nūq̄ fuisset aliquid actu p̄
dicabile: nisi fuisset aliqd̄ actu p̄dicatiuum. ita q̄
nisi actu hēret aptitudinē: nūq̄ eēt ī potētia ad a
ctum illius aptitudinis. nec unquam haberet actu
aptitudinē: nisi actu haberet suum correlati /
uū: a quo recipit tale eē: & ecōuerso. ens tñ qd̄ ab
strahit a deo & a creaturis: uerā recipit p̄dicabili
tatē simul cū actu. qm̄ nūq̄ fuit ī aptitudīe p̄dicā
cibilitatis: nisi fuerit in actu. oīa enī entia preter
deū sūt in aptitudine priusquā in actu. deus uero
sp̄ actus est & purus. ideo ens nō pōt prius hēre hī
tum quā actū. sed est hñs unā p̄prietatē generis:
nō tñ est ad illum: nec ad creaturam (sicut superi
us dictum est) contrahibile: quāuis uideat̄ deter
minabile & determinatum per illud: quod incom
municabile est in utraq̄. Si autem est infinitum p
missiue: est ipsum ens uniuersalissimū: q̄ quamuis
sit de omnibus predicabile absolute: diffinit̄ tñ
sua cōcernētia interiori: hoc ē p̄ suas formalitates
p̄ q̄s designat̄ q̄si p̄ qdā eq̄paratiā determinatiā
ip̄arū: rōe c⁹ determinat̄ noīe c⁹libet scđm uirtutē
eius in sua ideterminatione. Scđmō potest sumi
conceptus diffinitiuus: ut est abstractus. & talis ē
duplex: quidā est abstractus scđm quid: & quidā
simplr. Cōceptus abstractus scđm qd̄ est duplex.

unus cōcept⁹ interior abstract⁹: q̄ ad tres reducitur
 cōcept⁹: ad esse: essētiā & q̄ditatē. quilibet enim
 istorū cōceptus diffinitiu⁹ est: in quātū q̄libet con-
 cept⁹ prior diffinit⁹ ab intra: ut distīguitur a quo/
 cūq; posteriori. sicut eē diffinitur in se: pro ut p̄sci-
 dit ab existētia. & essētia in se diffinit⁹: in q̄ntū ab
 eē p̄scindit. q̄ditas enī diffinit⁹ in se: quia ab essen-
 tia & ab esse abstrahit. in tātū q̄ aliquis iporū con-
 ceptuū sumpt⁹ in prioritate nature non includit
 aliū: imo simpliciter methaphisicus excludit. hoc
 enī intellect⁹ methaphisici nūquā facert. nisi hoc
 in re ita obiectaret: que omnia de p̄dictis p̄banē
 per extrema cōtradictionis. & ideo quilibet cōcep-
 tus est formaliras: in quātū diffinit⁹: p̄scindendo
 rationē formālē a posteriori: nō tñ diffinitur p̄-
 scindēdo a priori conceptu. quoniā null⁹ cōcept⁹
 abstrahit a priori. Alius est cōceptus abstract⁹ &
 exterior: & talis est cuiuslibet forme scdm qd: & di-
 citur exterior: in q̄tū tota forma plena siue mate-
 ria suis correlatiuis p̄scindit ut talis a quocūq; ex-
 trīfeco: & iste in tali eē propriē diffinit⁹: de q̄bus
 omnibus inferius in secūda pte uidebimus clarita-
 tē. Tercio modo sumit⁹ conceptus diffinitiu⁹ pro
 conceptu simpliciter abstracto: qualis est cōcept⁹
 abstrahibilis a cōceptu q̄ditatis & aliorū cōceptus
 nm: ac etiā cōcept⁹ forālis abstrahibilis a cōceptu
 p̄p̄etatis: de q̄b⁹ oib⁹ uerius imēdiatē patebit.
 De causa plurificationis formalitatis Ca. IIII.

formalitatibus.

Vātū ad secundū principale hui⁹ operis:

q q est de causa plurificatiōis formalitatis:

ē notādū & unū pro cōclusionē ponēdū:

q omnis plurificatiōis causa est differētia. nulla q
dem pluralitas absq dīa repiri ualeat. ideo de disti
ctiōe in hac parte tota nīa uersetur intētiō : de
qua scdm quinq; modos in quos omnis distinctiō
reperit̃ reducibilis: diferere decreui. alii uero mo
dī sī qui sint omnes sūt ad istos reducibiles: ut in
fine huius partis patebit. Primus enī modus rōis:
secūdus ex natura rei. tertius est formalis: qrt⁹ est
realis: quintus est essentialis.

De distinctiōe rationis: Ca. V.

Vantū ad primū modū est notādū: q ad

q uerā notitiā distinctiōis secūdū istum mo/
dū: oportet uere p̃cognoscere q̃ sint en/
tia rōis: ut ualeamus unū alteri cōparare: ne quid
pro quo assumam⁹. ut aliqui assumūt apotecariū .

dicūt nāq; aliq. q̃ sortes est sortes: sūt entia uel ēs
rōis: ita q̃ sortes in subiecto & sortes in predicato
sūt idē omnibus modis p̃ter id: qd̃ actu collectiuo
intellectus accipiunt: sic q̃ sepato actu intellectus
nulla est comparatio: & per consequēs hec cōparatio
subiecti talis uidelicet sortis: ad p̃dicatū uidelicet
sortē: nō est nisi ēs rōis: cū totaliter dependeat ab
iope itellect⁹. q̃ aut̃ sortes nō sit aliqd̃ aliud ī sub
iecto q̃ in p̃dicato ostēdit̃: qm̃ unica essētia: unica
foralitas ē subiecti & p̃dicati: quia unica realitate

reāt. Causa igitur huius rei pluralitatis totaliter ē actus & opatio intellectus. Sūt etiā nō nulli q hoc & etiā entia fictitia: ut chimera: hircocerus: mōs aureus & similia: dicūt entia eē rōis. ita q nllū eē hnt: p̄rer intellectū: imo totalr depēdent ab actu intellectus: ppter icōpossibilitatē partiū ad inuicē: & p consequēs ad totū. ideo cā multiplicatōis dependet tātū ab intellectu. Negationes & priuationes etiā totaliter dicūt dependere ab actu intellectus. Cōparāt igitur oīa ad inuicē p intellectū: rōe cuius est cā plurificatōis eorū: ista enī fere ab omībus sic determinari uidēr. Sic etiā ego illoꝝ dictis mea submitto: tñ quia aliqd repugnātie. ex supra dictis intellectui meo ortū ē: ideo aliqd specialr dicā. primo in primo exēplo est mihi aliqd repugnātie. nā sortes est sortes: dr q ista sūt entia rōis: uidelicet sortes ī subiecto: & sortes ī p̄dicato. qm̄ semota opatōe intellectus oīb⁹ modis sūt idē: nā idē sūt ex natura rei: & cōsequēter idē forāl: idē realiter: idē essentialiter: idē numero. tñ plura sūt. quia unū est in subiecto: aliud ī p̄dicato. cā enī totalis hui⁹ plurificationis est intellectus: q tñ oppositū mihi in aliquo uidēr. nā sortes in subiecto: aliqd dicit aliud: q̄ sortes dicat positus in predicato. sp̄ enī p̄dicatū respectu subiecti dicit partē formale: quoniā q̄q̄ copula dicat p̄dicatū toti⁹ p̄positio nis: ipsū tñ p̄dicatū formale dicit subiecti: sicut qdlibet supius respectu sui inferioris. quoniā sub

formalitatibus.

iectū ī linea predicamēali sp addit ad predicatū :
 ita qđ sp pđi catū abstrahit a subiecto qđcūq; sit:
 & subiectū appropin̄tur ad materiā uidelicet ad
 plurificationē: qđ sine additamento aliquo fieri
 non pōt: qđ qđē additamētū dicit̄ contractiuū pre
 dicati ad subiectū: & abstractiuū predicatorum a subie
 cto ut in pposito. quoniā sortes in predicato tātū
 supponit p singulari nature hūane omni alio cir
 cūscripto: ita qđ nō concernit aliud ppter naturā &
 singularitatis gradū. sumit̄ enī sortes in q̄tū for
 tes ex pte predicatorum siue in predicato posita exclu
 dens omnes circūstātiās singularitatis: ac etiā con
 cernentiā circūferentiarū. sicut enī homo in q̄ntū
 homo dicit humanitatē abstractā ab homine: ac
 etiā cōcernentia nō mō actuali uerū etiā ab aptitu
 dinali. hō uero absq; reduplicatōe & si nō abstra
 hat a cōcernētia hītuāli: abstrahit tñ ab actuali.
 sic sortes in subiecto posita quis abstrahat ut talis
 ab existentia actuali: nō tñ abstrahit ab habitua
 li: nec a concernentiā circūstātiarū: a quibus om
 nibus sortes posita in pdicato abstrahit. cū hoc
 sit uerū: qđ predicatū semper se habet ut formale
 subiecto. sortes uero in subiecto: non mō suppoit
 pro singulari nature humane: sed etiā p singula
 ri cōcernēte: & iō sortes est sortes: nō tātū depēdet
 ab opatōe ītellect⁹: imo hēt aliqd in re. & p cōse
 quēs nō sīpl̄r est ens rōis. iō cā plurificationis non
 ē simpliciter ītellect⁹. Nec obstat si dicas: qđ quis

facta p̄dicatōe & subiectōe: sortes sit t̄lis formalitas ī p̄dicato: & materialitas ī s̄btō: t̄n t̄lis p̄dicatō & subiectio sortis nō fit nisi p̄ ītellectū: qđ ē p̄positū: qm̄ si tal̄ p̄dicatio actual̄r fit p̄ ītellectū: q̄ facit oēm actualē p̄dicatōem (sicut cuiuslibet p̄oris de suo posteriori) ita qđ qñ p̄us sicut aīal p̄dicat̄ de hoīe: ista actualis p̄dicatō depēdet ab ītellectu: nō t̄n cū hoc restat: quī sp̄ aīal p̄dicabile sit habitua-liter. qm̄ de rōne sua ab hoīe tāq̄ a posteriori abstrahit. sicut ēt sortes ut sortes cū talī reduplicatio ne dicit t̄m naturā cū singularitate simpl̄r: q̄ sine reduplicatiōe dicit cū ip̄o ēt exnīam ac cōsequentia ipsā. q̄ oīa significata sūt ī p̄dicatōe sortis: q̄ a pte predicatoris posita: abstrahit ab oībus circūstātiis q̄s idem in s̄btō positus circūcernit. Nec etiā ualeret si diceret: qđ sortes in subiecto positus: nō dicit ex īstentiā. qm̄ tūc nō ēet subiectū: cū sit ens de p̄ accidens. cū exnīa & circūstātia ei⁹ cū ip̄o singulari faciāt unū de pacc̄ns. nā singulare & sua exnīa nō faciūt ens de pacc̄ns: cū sit mod⁹ ītrīsec⁹: & si cū circūstātiis actualib⁹ dicat ul̄ faciat ens de pacc̄ns: nō t̄n hītualib⁹: q̄ t̄m cōcernūt ab ip̄o. pōt igit̄ cōcludi: qđ nō ē inter istos termīos t̄m dīstīctio rōis: īmo posset affirmari: si bene capiar: ex natura rei distinguūt: nō quidē in alteruitate nature: sed in idēptitate nature. s. in presuppositiōe. quoniā ex īstēs īq̄tū sortes abstrahit a seip̄o: īq̄tū nō exn̄s. nec cū aliis circūstātiis: & hoc q̄tū ad p̄mū exēplū.

¶ Secūdo quātū ad secūdū exemplū de chimera
 nō ē aliqd repugnātie mentibus hoīm inferre ui
 detur. qm̄ illd tale aīal nō totaliter uidet̄ ha bere
 dependētiā ab intellectu. qm̄ illud ens q̄ hēt ptē
 & partē: & altera p̄cium est sensualis: altera aut̄ in
 tellectualis: non debet dici simpliciter rōis. chime
 ra aut̄ hircocerus: & similia habēt partē & partē:
 qm̄ nullū ens p̄ductū per aliquod agēs naturale:
 cū obiecto pōt p̄duci ī simplicitate simpliciter: in
 tellectus aut̄ est agens naturale: igit̄ nō p̄ducit ali
 quod ens simpliciter simplex: igit̄ chimera nō de
 bet dici si mpliciter ens rationis. maior est maīse
 sta. qm̄ omne agens naturale agit cū motu & trās
 mutatōe. ad simpliciter aut̄ simplicitia null⁹ est mo
 tus. & q̄q̄ aliq̄ ens sit ex qd & ex quali: & denomi
 net̄ ex quali: nō tñ simpliciter est quale. chimera
 enī ptē hēt & ptē: intellectus nāq̄ ex ptibus diuer
 sis diuersorū aīaliū que sensuales sūt & integrales:
 cū quadā altera pte uidelicet fabricata per intelle
 ctū cōpositonē facit unius entis: & denomiet̄ ens
 rōis: nō tñ simpliciter est ens rationis. qm̄ si simpli
 citer eēt ens rōis: cessante actū intellect⁹ nihil eēt:
 q̄ falsū ē. qm̄ cessāte actū intellectus resoluitur in
 ptes: ex quibus est. altera enī ps est ex diuersis pti
 bus diuersorū aīaliū: q̄ nō solū sūt ptes reales: si/
 cut etiā ip̄a ps fab ricata p̄ intellectū: cū sit ab agē
 te naturali & reali: sed etiā sūt sēsuaes. unde uide
 tur. q̄ cessāte op̄atōe intellect⁹ etiā ip̄e ptes sunt:

q̄ falsū eēt: si simpliciter depēderet ab actū intel-
lectus. Nec obstat etiā si dicas: qđ sufficit q̄ cessā-
te opatōe intellect⁹ totalitas illa q̄ chimera uocat⁹:
totaliter sit nihil. quoniā hoc idē pōt dici de quo
libet ēte qđ simplr hēt eē p generationē natuarlē.
nā qđ libet desinit scđm eē totale: & resoluitur in
partes: ex qbus cōponit⁹. Itē etiā nec obstat: quin
totalitas chimere nō dependeat simplr ab opa-
tione intellectus. quoniā totalitas sp̄ resultat ī quo
libet ex totalitatibus ptiū. & p consequēs qñ ens ē
ex pte sēsuali & ex pte rationis: totalitas eius non
potest simplr eē ēs rationis. bene quidē scđm qđ:
hoc est scđm alterā ptē uidelicet forālē: q̄ dat esse
pti sēsuali: in q̄tū est unitiua dīarū ptiū ad unā to-
talē ptē: q̄ cū pte formali faciūt totalitatē chime-
re. intellectus uero non concurrit simplr nisi ad
formā communē partis formalis: q̄ unitiua est pti
um sensualiū. bene igit̃ intuenti maifestū est: chi-
merā non esse simplr ens rationis: nisi forte suma-
tur totū p pte: uidelicet chimera p pte agregatiā
ptiū: q̄ est ps formalis: a qua res denoīat⁹. & etiā
non simplr diceret⁹ ens rationis: ut patebit. Eadē
enim sententia est de hircoceruo & monte aureo:
quorū ptes reales & sensuales ad ptem & sensualē
uniūt per ptem formalem fabricatam p fabricam
intellect⁹: q̄ simplr non est ens rationis. Negatio-
nes uero & priuationes nihil difficultatis ex se im-
portant: quoniam aut nihil sūt: aut nullo modo

formalitatibus.

dependent ab operatione intellectus. ab eo enī q̄
res est uel non est: oratio dicī uera uel falsa. si enī
in re & realiter aliquod predicatū remouet a sub
iecto: tale predicatū dicitur negatū: nulla cōcur
rēte fabrica intellectus. imo a negatione subiēcti/
ua p̄dicati obiectat negationē fabricatā siue con
ceptā per eū: q̄ nūciat extra uerbo uel scripto. ta
lis enī negatio non pōt dici: q̄ sit ens rōis: qm̄ rea
liter est res. s. p̄dicatū negatū de subiecto realiter:
& sensualiter uerbo uel scripto: nec etiā illa cōcep
tio obiectiua ante q̄ uerbo nūciat: est ens ratiōis.
cum ab obiecto & potentia pariat talis notcia si
ue conceptio. obiectum enim reale est: a quo po
tentia mouetur. hoc idem de priuatione dicendū
est: qm̄ habitus oppositus est realis: & res q̄ ē ma
terialiter priuata: & est realis & realiter denomīa
ta priuata. ut uerbi gratia de materia prima q̄ ap
ta nata est habituari formis ad quas hēt naturalē
appetitū & inclinationē: secūdū q̄ priuata est: &
non aliter. qm̄ materia nullā inclinationē hēt ad
hītū: cui⁹ priuationē nō hēt. nō enī iclinat: nec ape
titū hēt ad foras celos: qm̄ priuationē illa⁹ mīme
hēt. uide manifestatur. q̄ priuatio sit in re. si enim
realis non esset. nunquam causa fuisset alicuius
effectus realis. priuatio qdē causa ē realis appetit⁹.
p̄ ipsā enī materia realr appetit realē hītū opposi
tum illi. Nō obstat si dicas: q̄ materia habet realē
inclinationē ad habitū: ad quē non est in potētia:

ut ad animam rationalem: cuius nullā habet priuationem. nā & si materia non habeat priuationē secundū potentiam sue nature: eo quia non est in potentia educendi illā: quia non habet talē subiectiuū ordinē suū essendi: secundū uero ordinē finalem & pfectionem uniuersi habet inclinationē: q̄ quidē inclinatio est propter imp̄ssionē agentis extrinseci: ratione cuius nō dicitur simpliciter naturalis. ratione uero finis dicitur naturalis. quoniā omnia parficiūtur fine: & ad illū hñt naturalē appetitum: quāuis potentia alicuius nō sufficiat ad attingendū illū finem absq; aliquo extrinseco iuuamine ut in pposito. deus in principio qñ dixit faciamus hominē: & factus fuit: (non enī sic de ceteris animalibus fecit: immo dixit terre: aeri: mariq;: quod producerent & producerūt: quoniam in potētia eorū erant talia indiuidua usq; ad hominem exclusiue) imp̄ssionauit materiā in primis parentibus: ratione cuius imp̄ssionis materia naturaliter inclinatur ad formam humanā: hac etiā rōe perfectionis uniuersi. ratione cuius omnia naturaliter mouēt: nō modo naturaliter: sed etiā supra naturam suū particularis esse: ideo quia magis appetūt uniuersalitatē nature q̄ singularitatem eorum: & sic si materia habet inclinationē ad talem formam: & non per priuationē: non est ad propositū. quoniā habet ab extrinseco: & non per potētiā sue nature. unde uidetur plane priuationem

formalitatibus.

non dependere ab operatiōe intellectus: cū sit cā
 appetitus in materia: & per consequens in quoli/
 bet: & sic nō sunt simpliciter entia rationis. ¶ Sūt
 quidē nōnulli: q̄ entia rōis dixerūt illa: quorū om̄
 nino ptes sunt incōpossibiles nō mō q̄tū ad natu/
 rā rei: uerū etiā ad intellectū. ita q̄ cōtra sui rōem
 cōsistūt in tali fabricatiōe: ut in hac. hō ē aīal irra/
 tionale: uel hō nō ē rōnalis. ista enim talia nature
 repugnāt: ita q̄ nulla potētia reducibilia sūt in a/
 ctū. qm̄ affirmatiua cōiungunt̄ extrema dispata:
 rōnale & irratiōnale: q̄ cōiūctio scđm rē est īpossi/
 bilis: & scđm intellectū ē extra modū & ordinē in/
 telligendi: quoniam ex obiecto & potentia parit̄
 noticia. nullū enim ex parte rei est obiectū: quo ī/
 tellectus moueat̄ ad talem effectum. ideo dī intel/
 lectus stare in tali fabricatiōe cōtra sui rōem mo/
 dū ac naturalem ordinem intelligendi. qm̄ de rōe
 sui actus attinctiui est scđm modū & ordinē suum
 moueri p se ad ītelligibile: & scđm eūdē ordinem
 moueri ab alio. In tali enim fabricatione nō ē tal̄
 ordo: quia intellectus ad obiectum aliqd nō mo/
 uet̄. nullum quidem tale est: nec per consequens
 obiecto mouet̄: sed talis fabricatio est solum acti/
 ue ab ipsa intellectiua potentia imperio uolunta/
 tis: ideo ens rationis dicit̄ & simpliciter. & sic q̄/
 cunq; talia entia plura simul reperiuntur: eorū plu/
 ralitas est per distinctionem tātum rationis. & cū
 istis quiescit animus simpliciter. quāuis enī in chī

De

mera sit aliquod simpliciter dependens ab opere intellectus: quod est unio quam intellectus facit de partibus sensibilibus: quod pars formalis est in chimera: cuius partes non omnino inconpossibiles. non tamen est ens rationis simpliciter. reperitur namque aliquod animal habens faciem hominis: & corpus lacerte: & caudam piscis: & multa et monstra quod si repugnarét nature: omnino essent inconpossibilia. & si in istis non repugnat: nec in aliis: maxime per quancunque potestiam. quoniam si naturaliter non possent deduci: non tamen repugnaret per aliam potestiam deduci: quod non sic est in istis. nam homo irrationalis omnino est impossibilis. natura enim monstra multa producit: quod admodum videtur mirabilia: quod quis natura non intendat: imo sunt contra intentionem suam: tamen ipsa potentia sua producit ea. & sic chimera aliquid in re habet realiter: ratione cuius excludunt simplicem dependentiam ab opere intellectus. & aliquid includunt: quod simpliciter est a ratione: gratia cuius excludunt simplicem dependentiam extrinsecam.

De distinctione ex natura rei. Ca. VI.

Ecunda autem causa plurificationis formalitatum est distinctio ex natura rei simpliciter: que cadit inter ea: que habent esse preter operationem intellectus. nec tamen sumunt pluralitatem in alteritate nature: & per consequens non habent distinctionem ex natura rei in alteritate nature: quoniam non sumitur distinctio ex natura rei: nisi pro presuppositione conceptus

tuum. Est tamen notandum: q̄ distinctio ex natura rei potest sumi dupliciter. uno modo prout cadit inter terminum presupponentem & presuppositum in idempritate nature. alio modo prout cadit inter terminos simplices: siue se presupponant: siue non. & quia tales termini non simpliciter distinguuntur ex natura rei: uerum etiam formaliter: ideo de primo hic agendum est. Pro declaratione cuius pono unam conclusionem: q̄ distinctio simpliciter ex natura rei non potest cadere nisi inter conceptus quidicos: aut inter concept⁹ & modos: uel inter modos & modos: & largo modo inter conceptum intrinsecum & passionem: uel inter passionem & passionem. Sunt autem conceptus quidici cuiuslibet entis: quiditas: naturalitas: essentia: & esse. isti enim conceptus quidici possunt reduci ad tres. scilicet ad quiditatem: essentiam & esse: isti quidem sunt: qui abstrahunt unus ab alio: secundum prius & posterius. quiditas namque & naturalitas distinguuntur ex natura rei: in idempritate nature & formalitatis: gratia cuius predicata contradictoria possunt uerificari: q̄ absque tali distinctione esset impossibile. quoniam in idempritate nature ubi nulla est presuppositio sed idem conceptus: non possunt fundari contradictoria: & nulla alia propter istam repit: ut patet discurrendo per omnes species distinctionum. Et quia iter istos est presuppositio habet ab hoc: ita q̄ naturalitas presupponit quiditatem: q̄ concept⁹ est presupposit⁹

z ii

positus nullū concretive p̄supponēs. iō p̄supposita & nō presupposita. q̄ forāl̄r sunt cōtradictoria: q̄ distinctiōem ostendūt. qm̄ in simpl̄r idem cōtradictio cadere non potest: nō igit̄ sunt idē simpl̄r. unde nec rōe simpl̄r nec formaliter: & p̄ cōsequēs nullo aliōꝝ modōꝝ distīguūt̄. quoniā ubicūq; ē idēptitas formalis: excludit̄ distinctio realis: & p̄ cōsequēs eēntialis. Naturalitas aut̄ quia p̄suppōit̄ur ab eēntia: distīguīt̄ ab ea eadē distīctiōe. eēntia quidē ab eē abstracta p̄supponit̄ ab eo tanq̄ a posteriori natura: rōe cuius eadē distīctiōe distīguunt̄ & simpl̄r. de distinctiōe uero rationis nūlam uolo ampli⁹ p̄sus facere mentiōem. hac q̄dem distinctiōe distīguunt̄ a formalitate cōtēntia istorum conceptuū: quilibet & oēs modi: oēs quidē presupponunt ipsam. quorū primus est gradus nature ipsi⁹ formalitatis: q̄ ē singularitas: qui & si sit interior: distinctus est a re c⁹ ē ex natura rei absq; alteruitate nature. iō quia gradus nō ē foralitas: nec ē hñs naturā qdīcā: ē tñ nature quā presupponit. Existētia qdē eadē presuppositiōe p̄supponit formalitatē ut pbatū ē in preābulis: rōe cuius distīguīt̄ ab ea ex natura rei in idēptitate nature per eandē rōem. Eadem quidē distinctiōe distīguūt̄ modi adinuicē. qm̄ q̄q; scdm̄ se nō habeant naturā: rōe nature in q̄ fundant̄: distīguunt̄ ex natura rei: inq̄tū unus modus aliū presuppōit: uel ut exñia q̄ p̄suppōit gradū singulari⁹

tatis. de omnibus istis supradictis possunt uerificari extrema contradicções: rōe cui⁹ ondit^r distinctō. nō tñ alia ab ista: nisi ut sepius dixi: largo mō sumat^r natura rei. iō distinguūt ex natura rei: eēntia ab eē: ut hūanitas ab hoīe: & hō ab hoc hoīe: & hīc hō inq̄tū hīc: ab hoc hoīe exñte. ita q̄ idē hō ut hīc p̄supponit^r ab hoc idē cum hīc: nō tñ ut hīc: sed ut exñs in idēptitate nature siue essentie.

De distinctiōe formalī. Ca. VII.

Vantū ad terciū qđ ē de tertia cā plurificatiōis foalitatū uidelicet de distinctiōe formalī: q̄ ē quorū distincta sūt alia & alia formalitas. cognitio enī eorū q̄ ista distinguūt distinctiōe: magnā ac inter ceteras maximā hēt difficultatē: rōe cuius diuersi admodū diuersimode de ipsa distinctiōe scripserūt. Sūt qđē nonnulli & etiā multi adherētes: q̄ q̄ttuor modos idēptitatis formalis posuerūt: in q̄bus talis diffinitio cadere nō ualet. primo dicūt: q̄ illa sūt eadē formaliter: q̄ de seinuicē p̄dicāt^r ī p̄mo modo dicēdi p se: hoc autē dictis q̄ttuor modis dicūt contingere. Primo qđē qñ sūt idē noīe & re: ut sortes ē sortes. scđo qñ diffinitio predicat^r de diffinito: ut hō est aīal rationale. terciō qñ ps formalis predicat^r de diffinito: ut homo ē rationale. q̄rto qñ ps materialis p̄dicatur de diffinito: ut homo ē aīal. tales enī quomō poterūt assignare distinctiōē formalē inter aliq̄ plura. qm̄ q̄ idēptitatē formalē ignorāt: penitus distinctiō

onē ignorabūt. isti qdē ī positōe idēptitatis foāl
 rōi dissonare uidēt: maxie ī tribus modis ultimis.
 In pmo enī bene dicūt: qm̄ q̄q̄ ī ista p̄dicatōe sor
 tes ē fortes: sit aliq̄ distictio p̄ter distictiōem rōis:
 ut supius pbatū ē: nō tñ ē foālis nec aliq̄ aliaꝝ po
 sterioꝝ. scdo aut qñ dñt: q̄ diffinitio & diffinitū
 sūt idē foāl'r: nō uider̄: q̄ isti uiderint: qd̄ inter p
 tes & totū intersit. qm̄ uidissent q̄ formalitas ptis
 & formalitas totius nō sunt idē formaliter. nā for
 malitas totius nō ē ex formalitatibus ptīū ut ptes
 sūt: rōes enī sūt oppositē: q̄ nūq̄ ualēt adinuicē cō
 municari foāl'r. nā ē totalitas sp̄ totalitas: & ptī
 alitas sp̄ ptialitas. material'r tñ bene adinuicē pnt
 cōicari. Pro declaratiōe cuius est notandū: q̄ om/
 nis ps q̄ eēntialiter distinguit̄ ab alia pte: pmo est
 totū q̄ ps. ita q̄ tali accidit ptialitas: inq̄tū illud to
 tū ordinat̄ ad positōem alterius totius cū alio to
 to: & scdm̄ istū ordinē dī ps: nō tñ per se: sed quia
 nō posset cōcurrere ad positōem alicuius toti⁹: nī
 si prius adq̄reret respectū ptis. & quia ps q̄libet ta
 lis pmo ē totū q̄ ps: iō ex ip̄a cū alia pmo resultat
 totū ex suis totalitatib⁹ formaliter: q̄ resultet ptī
 alitas ex suis ptialitatibus. ex quib⁹ uidet̄ innui:
 q̄ oī enti p se inest totalitas: & p accñs inest ptiali
 tas. ul'r aut inest oī enti totalitas p se: partialitas
 uero oī ente preter deū & uniuerſalitātē creature
 quib⁹ cōpetit tñ ratio totalitatis absq̄ hoc: q̄ ad
 positionem unius cōcurrāt partialiter: ut in xp̄o:

formalitibus

ad positionem cuius (ut ita loquar) duo ista tota scilicet deus & uniuersalis creatura sub humanitate sumpta sub tali ratione totalitatis: totum posuerunt (ut ita loquar) absq; resultatione tercii. s. xpm iesum benedictum dominum: creatorē: redēptorem: & glorificatorem nostrum: ordine diuino omnia facta. nam sicut in partialitatibus quibus talis formalitas inest: semper est numerus ternarius: uidelicet unitas habēs rationē forme: & unitas hñs rōem materie: & unitas hñs rōem mediū unitiui extremorū: in qbus beatissima trinitas significatur: sic in totalitatibus ē numerus ternari⁹ absolute. s. totalitas dei: q absolute dicit̃ totū sine pte: & totalitas creature: q absolute dicit̃ totū nō hñs respectū ptis ad positiōem alicuius totius (quis sit ex ptibus) q totalitas creature est in humanitate. Tercia totalitas est xps: in quibus tribus totalitatibus beatissima trinitas manifestat̃: ac ēt oñdit̃ q rō totalitatis ē absoluta. ratio aut partis respectiua & accñtalis. qm̃ uisū ē eē totū absq; partib⁹: igit̃ ptialitas & totalitas formalr distinguūt̃. hoc aut oēs cōcedūt. nec isti hoc dicūt q ps & totū sint idē formalr: sed diffinitio & diffinitū. & diffinitū nil aliud eē uidet̃ q ptes simul sūpte: ut in diffinito. ita q diffinitio nil amplius significat q diffinitum: tamen non bene uident̃ sentire hāc difficultatem. qm̃ diffinitio & diffinitū nō cōuertūt̃: nā diffinitum significat suas partes simul sumptas:

& cū hoc significat tertiā entitatē: que formaliter distinguīt ab ipsis p̄tib⁹ simul sunptis. hoc autē ostēdit incōmunicabilitas totius: & communica-
 bilitas p̄tiū non solū sigillatim: sed etiā simul sūp-
 tarū: hoc autē p̄bat fides & ratio. fide nāq; habemus deū humanitatē assumpsisse. non quidē hoī-
 nem in tertiā entitate resultatū ut sup̄⁹ habitū ē. Ratio idem significat. quoniā tale scdm naturam
 est incommūicabile: illud autē commūicabile: sub-
 sistens quidē ultimata subsistētia: impossibilitatē
 commūicabilitatis īportat: a qua abstrahunt p̄tes
 etiā si siml sumatur. qm tantū sua simlitas ē re /
 spectiua habendo ordinē ad talē resultationē: ut
 ad subsistētia. hoc autē etiā probat assūpsio hūani-
 tatis quā deus fecit: non enī assumpsit aīam a cor-
 pore distinctā seu sepatā: nec corpus ab aīa distin-
 ctū siue sepatū: nec assumpsit hoīem in tertio iam
 resultatū. & sic non p̄tes seorsū: eo quia non uni-
 tus fuisset cū oī creatura: quia cū indiuiduato cor-
 pore & indiuiduata aīa fuisset unitus. & si sic etiā
 q̄ in se fuisset talis hoīs resultatio: non fuisset as-
 sūpsio humanitatis īmediata: sed mediata quia p̄-
 accidens. quoniā per mediū assūpsionis aīe & cor-
 poris seorsū: hoc autē est īpossibile. assūpsit igit̄ in
 alio statu: uidelicet in p̄tib⁹ siml sūptis in qb⁹ stat
 natura toti⁹ ī cōsistētia extremalī p̄tiū: in q̄ erant
 p̄tes cōmūicabiles: & totalitas īparē in illa cōsten-
 tia: & nō in finali in qua natura est subsistēs & in

formalitatibus.

cōicabilis. ex quo clare uidetur maifestari: q̄ diffi-
 nitū aliud dicat p̄ter diffinitionē. nec hoc obstat:
 q̄ diffinitio nō dicat totā essētiā diffiniti: quoniā
 refert dicere essētiā diffiniti: & dicere diffinitum.
 quoniā diffinitū aliud est a diffinitione absq̄ ad /
 ditione alicuius extrinseci. hec aut̄ quia sapiētib⁹
 notissima sunt relinq̄. ¶ Accedēs etiā ad tertiū
 in quo dicūt: q̄ illa sūt idē formaliter: q̄n pars for-
 malis p̄dicat̄ de suo toto siue de diffinito: hoc ue-
 ro uisū rationibus de partibus simul sūptis ipossi-
 bilius mihi uidetur: & uiris doctis nephandū. ut
 in p̄ambnlis p̄batū est. q̄ nūquā pars ut talis pōt
 uerificari de suo toto: nec econuerso totum de
 sua pte. ideo homo cōparat⁹ rōnali ut totū parti:
 nō potest aliquo modo in recto de eo rāonale uerif-
 ficari. quoniā si uerificari posset: aut uerificaretur
 ut ps: sicut dicūt: aut ut totū. non pōt uerificari ut
 pars: quoniā totū sp̄ addit ad ptē. & ut p̄batū ē:
 non solū ad ptē: sed ad ptes etiā simul sūptas. nec
 pōt ut totū: quoniā aut illa uerificatio esset eiusdē
 de se ip̄o: aut eēt superioris de inferiori. Si eiusdem
 de se ip̄o: hoc est q̄ rationale non dicat nisi homi-
 nē sumptū sub denominatione ptis formalis: etiā
 dicitur q̄ est falsū: q̄ formaliter sint idē. q̄niam
 hūanitas & rationalitas diuerse sūt rōes. q̄ diuer-
 tas sūtur aduersitate fōalitatū: alias rōes: eēt in-
 anes & a casu: hoc autē in natura est ipossibile. q̄
 aut̄ sit ex diuersitate fōalitatū: eos docet expien-

tia. nam scribunt isti dicentes: qđ ens & bonum
 cōuertūr siue ad inuicē uerificātur realiter: distin
 guūtur tñ formaliter. qm̄ alia ē fōralitas ētis: alia
 boni: & sic ad p̄positū alia ē formalitas diffiniti:
 & alia est ptis diffinitue: Si aut̄ sumat̄ rōnale ut su
 peri⁹: uel illud supi⁹ est pars essētiālis ipi⁹ diffini
 ti: uel totū uniuersale. nō ps: quia nulla ps pōt in
 recto p̄dicari de suo toto maxie formalis: q̄ nūq̄ in
 recta linea ponit̄: nec p̄ toto sumi potest: & si su
 meret̄: etiā formaliter distingueret̄: ut imēdiato
 capitulo petabit. nec est totū: quoniā nullum tale
 cū suo inferiori pōt cōverti. ¶ Dicūt etiā quarto.
 qđ diffinitum & ps materialis diffiniti sūt idē fōra
 liter: qui uidētur rōi salua eorū gratia cōtradicare:
 quod aliqua ps nec formalis sicut dictū ē: nec ma
 terialis de suo toto siue diffinito uerificari ualeat.
 quoniā totū sp̄ addit ut dictū est sup̄ ptē: rōē cui⁹
 additi sp̄ formaliter distinguūt̄. Nec obstat si di
 cas: qđ quis illa que p̄dicatur ps materialis: sit pars
 essentialis: nō tñ p̄dicatur ut ps: sed predicatur ut
 totū. & sic dices: qđ bene pōt dici: qđ sūt idē fōrali
 ter: ut hō est aīal. ita qđ ista p̄dicatio est formalis &
 qđ itatiua: quoniā qđq̄ sic sit sicut dicis: qđ aīal p̄di
 catur sicut totū uniuersale: quia eadē ē ratio assu
 mibilis a parte predicati: q̄ a pte subiecti ad p̄ba
 tionē distinctionis formalis. quoniā sicut pars nō
 est assumibilis pro predicato suo toto existēte sub
 iecto: sic nec totū assumibile pro predicato: sua p̄

formalitatibus.

te existente subiecto ut talia sūt. & si talis predica-
tio sit quidā & formalis sicut est uerū. nā refert
loqui de predicatōe formali: & de idēptitate forā/
li. aliqua enī sūt nō idē formaliter in quib⁹ ē p̄di-
catio formalis. ad probationē p̄positi q̄ aīal forā/
liter distinguitur ab hoīe: materiale enī & forma/
le: formaliter distīguūtur. hō qdē in ista p̄positōe
materiale ē: & aīal formale. sp̄ enī subiectū addit
ad p̄dicatū: & se ad iūicē ita respiciūt: q̄ p̄dicatū
potest abstrahi scdm se totū a subiecto: sic q̄ totū
aīal abstrahit ab hoīe: in quo ē ut pars essētia-
lis: homo uero qui subiectū est & totū & totū essētia-
le: hēt aliquid: quod abstrahit ab animali. rōnali/
tas namq; abstrahit nō solū ab animali: sed ab oī
alio quod nō est ipsa: a quo aīali non solū forma/
liter distīguūtur: sed etiam realiter. & nō modo
realiter: sed etiā essētia-
liter & numero: que omīa
intuenti patēt. quoniā opatio realis alicui⁹ forme
in cōpetibilis omni alteri formalitati: arguit distī-
ctiōnē realē subiecto illius opationis ab omī alio.
opatio aut rōnalitatis distīcta est & incōpetibilis:
ita q̄ nllī alteri p̄ter quā ipī cui⁹ est cōpetit: iō nō
solū dīt formaliter ab aīali: sed ab oī alio ēte ul' ēt
ētitate. rōe c⁹ ēt īferi⁹ a suo superiori forāl'r differt:
q̄uis ipī & mlti hoc hēant p̄ īcōueniēti. tñ si bñ cō-
spicerēt p̄mū & forāle obm̄ ī metaphisica: tale nō
iūēirēt īcōueniēs: q̄ cōūtīr cū bono: cū uero: cū uno
&c & tñ hec distīgūt forāl'r. a fortiori eī illa q̄ nōcō

uertūt: ut sūt ſupius & īferi⁹: uidelicet hō & aīal. qm̄ īſti termini conuerti non pnt. non enim ualet conuerſio īſtius conſequētie: ē homo: ergo aīal. ē aīal: ergo homo non ualet: qm̄ ſupius nūq̄ eſt ps ſubiectīa ei⁹. hoc aut̄ nō eēt niſi aliq̄ entitas ī uno extremorū. q̄ non eēt in alio. hec aut̄ modo ſit in ſuperiori: modo in inferiori: non refert. quoniam ſupioritas iā arguit ipſā additionem: & per conſe quēs diſtinctionē non modo ex natura rei: q̄ ſim pliciter non ponit̄ niſi inter illa q̄ ſe p̄ſupponūt in idēptitate nature: ſed formalr ratione addite forā litatis contractīe: q̄ contrahit contrahibile: qđ ab ea ut pbatū eſt realr diſtinguit̄: cū una ſit p̄petatū ſuperioris: ad hoc q̄ ſit genus & habeat differenti as: q̄ ſint extra rōem generis: alias non eſſet uera cōtractio. & ideo ſi extra rōem generis ſint: ſeq̄r q̄ ſint diſtīcte ab ipō genere. & ſi poſſet p̄bari: q̄ ip̄a forma cōtractīa eſſet res ut pbatū ē. ſeq̄ret̄: q̄ diſtingueret̄ realr. nō ſeq̄r tñ ex hoc: q̄ ſi contrahi bile a contractio realr diſtinguat̄: q̄ conſtitutū ab eis realr diſtinguat̄. qm̄ cōtrahibile & contractiū reant̄ reitate cōſtitutī. nec īſta unica reitas tollit di ſtinctionē forālē inter ſupius & īferi⁹: nec ēt realē diſtīctiōem p̄tiū adinuićē. qm̄ adq̄ſitio alic⁹ accñ talis eē: nō tollit quiditatiū. forma qđē & mate/ ria realiter per ſuas ratiōes formales inter ſe ante cōſtitutōem terciū diſtinguūt̄: ita ēt ī terciō adinuićē eadem q̄ prius diſtinguūt̄. ſ. in cōpoſito. a com/

posito tñ formalr. & caueant qui oppositū dicūt.
quoniam parum de formalitabus sentiunt.

De distinctione reali. Ca. VIII.

D quartā casā plurificationis accedēs q̄
a distinctio realis dicit̃: primo diuisionē
ipsi⁹ realitatis p̄mittā. scdo eligā mēbrū
ad ppositū. Realitas quidē potest sumi duplici /
ter. uno modo sumit̃ realitas largo modo p om̄
ni positione cuiuslibet entitatis. & isto modo que
cūq; distīguuntur forālīter. aut sūt simpliciter for
malitates: aut sūt res. siue sint relationes: siue fun
damentū: siue termin⁹ relationis. quoniā omnes
habent uerā positionē essendi: & de eis predicat̃
actualitas essendi: rōe cuius sūt res opposite pua
tionibus: de qbus nō est ppositū huius ptis. Scdo
dicit̃ realitas pprie dicta: oē illud qđ in se sbālīter
includit r̄lōnem uniuocā aut equocā. uniuocā enī
& sbālē relationē includūt oīa entia ulr: de qbus
sbālitas p̄dicari pōt: & talia sūt res. & sic oīs forālī
tas ab eē nō abstracta ab alia forālitate hñte eē re
aliter distīguīt̃. qm̄ eē cuiuslibet relationē sbālem
indīcat. Equocā qđē relationē dicūt̃ includere oīa
accñia: nō enī hñt uniuocū eē. iō nō hñt uniuocā
relationē. qm̄ omne ppriū eē depēdet a sbālī rela
tione sine qua eē nō eēt. Est tñ notādū: qđ hoc pōt
dupliciter considerari. qm̄ tale dictū pōt sumi pro
cutibus includentibus talē relationē: & isto modo
ista inclētia non solū distīguūt̃ realiter: sed etiā

essentialiter. qm̄ talis relō ī essētia fūdat̄. & iō ubi
 cūq; sūt diuerse & cōplete r̄lones: ibi sūt diuerse es
 sentie. non dico tñ: q̄ relō fūdetur sup̄ essētiā: q̄
 ip̄a sit respectiua. sed quia ip̄a ē fūdamētū: ī quo
 respectiua (in q̄b⁹ cōpleta triū correlatiuorū r̄lō
 cōsistit) fūdat̄ taq̄ in absoluto. pōt enī infallibilis
 cōclusio poni. q̄ nullū ens ab alio pōt essēcialiter
 distīgui: nisi includat istā totālē relationē: ubi tñ
 uniuoce essētia sumat̄. ac etiā in illis in q̄bus equi
 uoce essētia sumit̄. qm̄ eo mō que hñt essētiā eo
 mō hñt istā relationē. illa qdē q̄ p̄scidūt ab ista
 plēa & sbāli r̄lōe p̄scidūt ab eē. iō eē hñs uer̄e eē est
 hñs uerā realitatē. ūde seq̄r̄: q̄ q̄cūq; essēcialr̄ distī
 guntur realr̄ hñt distīctionē nō aut̄ ecōuerso: qm̄
 aut̄ pōt alr̄ sūi ista r̄lō p̄ uno triū correlatiuorū re
 latōis cōplete: qd̄ ab alio correlatiuo realiter distī
 guir̄: nō tñ essēcialiter. qm̄ ex una & eadē essētia
 inqna sūt essēcialr̄ cōstituūt̄. & eadē coessēcialiter
 ordiatā aut finaliter constituūt̄. unde seq̄r̄ q̄ aliq̄
 sūt q̄ distīguūt̄ realiter: q̄ non distīguūt̄ essēciali
 ter. ex quo potest poni infallibilis cōclusio q̄ nlla
 aliq̄ alia plura pñt realr̄ distīgui: nisi sint in r̄lōne
 reali simplr̄. Nec ualet si dicas: q̄ homo & asinus
 sūt distīcta realiter ac etiā essentialiter: & tñ non
 sūt realiter relatiua. qm̄ si hoc dicis: nec me capis:
 nec naturas hoīs & asini intelligis. nullū qdē ens
 sine forma totius assignari potest: q̄ mihi sufficit
 ad dādā uerā relationē: & per cōsequēs distīctio ⁊

formalitatibus.

nē realē & originē eiūsdē: & si nō referant̃r ad inuicē. relationē realē includūt: & sic de quolibet.

De distinctione essentiali. Ca. IX

V Iſa quidē q̃rta cā plurificatiōis foralitātū
q̃ est distinctio realis: q̃ causat̃ ex uera &
reali relatiōe: uisa est quinta causa pluri-
ficationis earūdē: in hoc: quia includētia plenā &
ſbālē relationē nō ſolū realiter distinguūt̃ ppter
realē relatiōē: ſed etiā essentialiter: ppter diuer-
ſā & essentialē fūndumētationē relatiōis. Iſti enim
ſūt q̃nq̃ modi distinctiōnū: quos cās plurificatio-
nis formalitātū nominamus: nō q̃ tātū cadant in-
ter formalitates: ſed quia omnis distinctio causat
pluralitatē. & iſte liber uulgariter appellat̃ & oēs
adpellāt foralitates: iō iſti modi ſic nomināt̃: &
aſſumūt̃ ex pte rerū aut rōnū. & ut maior notitia
iſtoꝝ hēat̃: ad aliq̃ notabilia agrediar. p̃ncipalr
ponēdo tres terminos ſcdm naturā naturalr ordi-
natos. q̃bus ſi illos bene noueris: noticiā omniū p̃-
dictoꝝ hēbis. quoz̃ p̃mus est distinctio: ſcdus est
abstractio: terti⁹ est cōcretio: q̃ naturalem ordinē
h̃nt inter ſe. qm̃ in quibuscūq̃ ſint: ſemper dicunt
prius & poſterius. nam distinctio precedit̃ abstra-
ctionem: ſicut causa effectum. quoniā nulla poſ-
ſet fieri abstractio ſine distinctiōe abſtrahibilis ab
illo a quo abſtrahit̃: a quo ſcdū ultiatam abstra-
ctionē preſcindit̃. alias non eſſet uera abstractio.
ideo termin⁹ abſtrahibilis abſtrahit̃: quia distin-

guitur ab illo. unde uniuerſaliter concluditur: qđ abstractio preſupponit diſtinctionem: ſiue ſit in entibus rationis: ſiue in entibus que habent uniuerſalitatem ante rem: ſiue in entibus quorū uniuerſalitas eſt poſt rem. Et enim abstractio ſemper precedit concretionem: maxime in entibus habentibus uniuerſalitatem partibus ſubiectiuis. nunq̃ enim ſine diſtinctione eſſet concretio: ſiue ſit interior ſiue exterior. interior enim concretio eſt: qñ aliquod unum ens compoſitum concernit ſuas interiores partes. ut uidelicet ſubſtantia que eſt poſita eſt ex ſua forma & materia. & preſuppono: qđ ſit ens pro materia contrahibili: & limitatum pro forma contractiua. ſemper enim iſta preter omnē fabricam intellectus preſcindunt ab ipſa ſubſtantia: que illa tanquā abstracta concernit concernētia interiori: que ſine diſtinctione eſſe non ualet: quecunq̃ ſit illa. Eſt autē alia concernentia exterior: in quantū reſpicit inferiora: ſicut totum uniuerſale ſuas partes ſubiectiuas ac etiam modos tā intrinſecos q̃ etiam extrinſecos: que quidem concretio ſiue concernentia abſq̃ abstractione minime ualet eſſe: nec per conſequens abſq̃ diſtinctione. Eſt tamen notandum qđ concretio exterior poeſt dupliciter conſiderari. ſecundum quod concretum concernit partes ſubiectiuas: aut cōcernit formas contractiuas. ſi primū hoc eſt quod reſpiciat partes ſubiectiuas: poteſt dici dupliciter. eſſe. aut

inquit inferiora sūt quedā tota eēntialia: aut ut
 sunt partes subiectiue. si p̄mū: sup̄ius ē abstractū:
 sicut s̄bā que est pars corporis & sp̄s: que sunt q̄s
 dam tota presupponentia illā tanq̄ materialē: iō
 illa tanq̄ presupposita abstrahit ab illis. si aut̄ iſe/
 riora sunt partes illius sup̄ioris subiectiue: ut ipsū
 corpus & sp̄itus sint partes ipsius s̄bē: ut ipsa est
 ule quoddā & totū: isto mō est dubiū: si ptes p̄sint
 toti: qđ est de natura ptiū: que q̄uis ut relatīa sūt:
 nō sit aliqua prioritas: tñ scđm naturā preciso re/
 spectu: semper natura precedunt compositū. ideo
 si inferiora sunt partes uniuersalis totius: uidet̄:
 qđ sint p̄supposite & per cōsequēs priores. Ad qđ
 est dicendū: qđ omne totū qđ actualiter & essentia
 liter possidet: & requirit suas ptes: est posterius il
 lis. uel ut hō qui totū ē ex corpore & aīa phisice:
 aut ex aīali & rōnali: ex genere & differētia logi/
 ce. aut ex substractis eorū methaphisice. sp̄ p̄sup/
 ponit ptes tāq̄ p̄ora qđitatīa & ut actuales ptes: q̄
 actualitas ad eē suū nccāria ē. totū uero uniuersa/
 le sp̄ p̄supponit suas partes: & si actualiter nō om/
 nes: & quāuis essentialis sit cuiuscūq; inferioris: cō
 cernit tamen illas ut totū uniuersale suas ptes: in/
 quantum totum uniuersale semp̄ presupponit p/
 tes. qm̄ sicut partes essentialis abstrahunt̄ a toto:
 & ē minor suo toto: sic q̄libet ps subiectīa abstra/
 hit a suo toto: & ē minor illo. nā totū uniuersale
 nō solū includit cōcernentiā unius partis: sed oīm
 &

siue actualiter siue habitualiter concernat. ista autem
 concernentia absque distinctione esse minime potest: quia
 presupponit illam: quod est propositum. per medium tamen abstra-
 ctionis quod presupponit concretioni. quoniam nunquam esset co-
 creta: nisi ut dictum est: fuissent abstracta. nec unquam
 abstracta ut dictum est: sine distinctione. igitur a primo
 ad ultimum nulla concretio sine distinctione. Si autem
 concretum concernat foras contractas sicut substantia cor-
 poreitatem & spiritualitatem hoc dupliciter: quia aut secundum
 naturam istorum: aut secundum ordinem nature. si primum dico
 quod quolibet istorum prescindit ab alio: & per consequens ab-
 stractum. substantia enim tamen est substantia. & corporeitas tamen est corpo-
 reitas: ita quod nullum istorum aliquid alteri includit in foras
 sui ratione sua. Si uero secundum ordinem naturalem nature cu-
 iuslibet secundum quem unum ordinatur ad aliud: nullum pre-
 dictorum simpliciter dicitur concretum: nec abstractum: quoniam or-
 do utriusque inest utriusque: secundum quod tamen possunt dici concreta. Est
 tamen uerum quod superius. scilicet substantia quis non sit superius per rectam
 lineam: est tamen superius: quoniam in uirtute sui ordinis omnia
 continet: ideo dicitur abstractum. quoniam ordo superioris
 est duplex respectu inferioris. quidam est habitualis:
 & quidam actualis. habitualis enim prescindit ab ac-
 tuali. & talis est abstracta: hoc autem sine distin-
 ctione fieri potest minime. & isto modo quis substantia dicatur
 concretum ab ista concernentia exteriori: tamen ab il-
 lis tanquam a posterioribus prescindit. & sic satis per hec
 dicta notificati sunt isti tres termini. scilicet. diffinitio: ab-
 stractio: & concretio. ¶ Palam autem uidendum est: quomodo

formalitatibus.

hi tres termini inueniātur in ente rōis: & quomō in natura rei: & quomodo ī realitate: & quomodo ī eēntia: ut uerā cognitionē de formalitatib⁹ ac de cā plurificationis earūdem habeamus. sup⁹ius enī habitum est: q̄ sunt entia rationis. & dictū est: q̄ entia simpliciter rationis oīno habebāt dependētiā ab actu ipsius intellectus: put ipse intellect⁹ ē cōpatius unius rei ad aliā. ubi est notādū: q̄ iste actus nō est intellectus possibilis: sicut multi dicūt nō cognoscētes naturā ipsius: qm̄ intellectus possi/bilis ps siue potentia passiua ē ipsius intellectus. & ī intellectus agēs ē ps siue potētia actīa ipsi⁹ intellect⁹. ita q̄ intellectui passiuo nulla actio nec passio cōpetit nisi sicut īstrumēto: quo intellect⁹ utitur. & ē id quo: ē oīa fieri. sic q̄ p ipm̄ intellectus recipit oēs spēs intelligibiliū. & quia recipe quis p modū signīficādi uideat significare actiōem: realiter tñ signīficat passionē. iō rōe eius sp̄ intellect⁹ patitur. p qd̄ p̄t uideri: q̄ nullo mō ip̄a potētia collectiua p̄t eē. a fili intellectus agēs nō agit: quoniā potētia ē agētis. & nulli potentie cōpetit nec agere nec pati per se: iō nec ipse intellectus agens agit: sed ē id quo: est oīa facere. & nō dicitur qd̄: ē oīa facere: sed quo. ad denotandum q̄ non est principale agens: sed sicut instrumentum uel ratio agendi. nec etiam habere actum collectiuū potest dici: q̄ sit alterius potentie: sicut etiā multi dicunt: q̄ talis actus cōpetit uoluntati & imaginationi. nec isti bene cogno

& ii

De

uerūt naturā uolūtatis. uolūtās qđē de natura sua nullū hēt iudiciū: iō dicit̃ potentia ceca. nec p consequēs differentiā pōt facere inter bonū & bonū. tale enī iudiciū intellectui tanquā assessorī competit. ipsi autem presentatis duobus bonis tātum cōpetit electio alicuius illorum duorum: ac etiā qđ ip̃sa respectu uni⁹ non est electiua sicut respectu u/niuersalis boni. intellectui enim qui arbitrium habet: cōpetit cōparatiōem unius ad aliud facere: iudicando illud fore eligendū: & aliud fugiendū. & hoc dicit̃ semper actus collectiuus. uoluntati autē tantum eligere. est tamen uex: qđ intellectus sepe mouet̃ imperio uoluntatis. Si autem hic act⁹ imaginationi competit: non est presentis speculatōis: & per consequens nil ad ppositum. quoniā imaginatio ex parte sensitiue potentie est: que nō facit ad collectionem siue compationem unius rei cum alia: ad hoc ut sit ens rationis. quoniā si per illam potentiā efficerent̃: iam non essent entia ratiōis. Ens autem rationis qđ omnino depēdet a fabricatione intellectus: potest formari in quolibet habēte qđqdest quomodocunq; tā in equocis: quam in uniuocis. & rō ē: qm̃ ens rationis est ex simpliciter incōpossibilib⁹. oē enī ens hñs qđqdest pōt eē s̃bm̃ & obiectū intellect⁹. rōe cuius speculari pōt ab ip̃so formādo sup ueritatē suā aliquā rōem ip̃possibilitatis. igit̃ ī oī ēte p̃t repiri. Et p̃mo ī ēte ulīssimo: qm̃ qđ de natura ip̃ius sit: qđ p̃scindat scđm suā ul

timatā abstractōem: itellect⁹ tñ qdā ipossibilia si
 bi attribuit: uidelicet q̄ de se ens iqtū ens ē finitū
 & infinitū. hoc enī ens hēt tñ dependētiā ab itel/
 lectū: qm̄ semota opatōe ei⁹ cessaret oīno tale ens
 ppter ipossibilitatē ptiū: rōe q̄ ptiū impossibiliū
 unio siue cōpositio terciū ē ipossibilis. & dī de isto
 qlibet triū terminorū. qm̄ istud cōpositū ē cōcretū
 duplici cōcernētiā: uidelicet interiori & exteriori.
 interi⁹ qdē cōcernit ptes. ex qb⁹ cōpōit: uidelicet
 ens finitātē & infinitātē p pte materiali. copula ue
 ro est p formali ponit: q̄ dat eē pti materiali: qd ī
 possibili⁹ ē eē: ex q̄ resultat impossibilitas toti⁹: q̄
 cōcernit ipossibilitatē ptiū. hec aut cōcernētiā ab/
 q̄ abstractōe eē nō p̄t: qm̄ sicut cōpositū absq; pti
 b⁹ eē nō ualet: ita nec concretū absq; abstractis: q̄
 sūt ptes tāq; supiores. abstractio at absq; distincti/
 one ē ipossibilis. Aut cōcernit istud ēs exteri⁹: & si
 sic aut īferiora: aut ptes subiectīas: aut ut foras cō
 tractīas. si inferiora ut ptes subiectīas sicut sūt de
 us ē ēs finitū & infinitū. b. & s̄bā p̄dicamētalis ē ēs
 finitū & infinitū. c. & ut dictū ē supius de s̄bā ente
 reali: ita dicēdū ē de isto ente rōis: qm̄ put ē ēs ulē
 & totū ad suas ptes subiectīuas: sp ē includēs rōem
 p̄tialitatis: grā c⁹ p̄scindī p̄t: & p̄scindit ab ip̄is: q̄
 absq; abstractione siue ip̄sa p̄cisione supioris ab
 inferioribus eē non p̄t. nec talis p̄cisio absq; dīffī/
 nitione. & sicut ista sūt etiā rōis: ita concretio: ab/
 stractio: & ēt distinctio: sunt etiā rationis. & sic de

quolibet alio ēte rōis ut de isto. hō ē aīal irrōnale.
 asinus est aīal rōnale. in quolibet tres termini pre
 dicti sūt cōsiderabiles. aut concernit dīas cōtracti
 uas uidelicet. b. & c. de qbus dicendū est suo mō:
 sicut de s bā & de differentiis cōtractiuis ipsius di/
 ctū est supius. qm̄ sic ens rōis cōtrahibile ē ad sua
 inferiora: sicut ens reale p suas īpossibiles dīas cō/
 tractiuas. Sūt ēt isti termini in natura rei: ut in ēte
 reali & ulīssimo. qđ scđm suā rōem foīalē ultīate
 abstractā ab oī eo qđ nō ē de eēntia & qđitate ipsi
 us: est cōcretū concernēs aliq. concretio enī absq;
 abstractōe eē nō ualet: qm̄ nullū cōcernēs īterio
 ra: p̄t eē sine abstractione illoꝝ ab illo: nec abstra
 ctio absq; distinctōe. Cōcernit enī ens ultīate ab/
 stractū ab oī īferiori eē: eēntiā: & qđitatē. Est qđē
 notādū: qđ ēs quīs nō dicat aliā naturā ab his: ēt dī
 cōcretū & īclusiuū illoꝝ: non tñ cōcernit īferiora:
 qm̄ ē ultīate abstractū: cū nō sit aliqd aliud p̄ter il
 los conceptus: immo est esse: essentia: & quiditas:
 & p̄scindunt ab aptitudine: non solum actuali:
 sed etiā habituali. iō ēs dicit̄ cōcernēs & cōcretū ī
 ultīata sui abstractōe: ita qđ ulterioꝝ nllā p̄t fieri ab
 stractō: qm̄ & si eēntia abstrahat ab ēte: non ē tllis
 abstractio entis: sed ab eē entis: & tūc nō ē ēs: sed
 eē ipsius entis. hec at cōcretio absq; abstractiōe eē
 nō p̄t: nec abstractio absq; distinctiōe. in istis at cō
 ceptib⁹ nō ē distīctio realis. qm̄ ī nullo ēte eē realr
 differt ab eēntia. nec ē foīalis distīctio: quīs ī oī en
 te distribuēdo p oēs ptes subiectiuas entis eē ut pa

tebit differat ab eēntia formalr: non tñ ens in sua
ultīata abstractione rōe maxie sue confusiōis: rōe
c⁹ eē & eēntia non drñt foalr: nec sūt idē fomra/
liter: quīs magis possit affirmatiua ps teneri q̄ ne-
gatiua: rōe ulītatis in uniuocatis. simpliciter tñ eē
ab eēntia ex natura rei distinguī: non in alterui-
tate nature seu qdītatis: sed in idēptitate: q̄ tm est
p̄suppositio h⁹ ab hoc: in q̄tū eē p̄suppōit essentiā
interi⁹ concretīue. & eēntia ēt cōcretīue abstrahit
ab eē: & qdītās ab eēntia cōcretīue: & p̄supponit
ab eēntia: ideo ibi est distinctio scdm istos concep-
tus: scdm quos ponit una regula generalis: q̄ om-
nis distinctio impmixta ex natura rei repit in quo
libet ente uniuocato ac etiā equocato scdm modū
cuiuslibet. & sicut dictū ē de distinctione ex natu-
ra rei in ente ulīssimo & cōfuso: sic eodē mō dicen-
dū ē de quolibet. ¶ Amplius at uidēdū ē: de ētib⁹
in qb⁹ repit cōcretio: abstractō: & distinctio scdm
oē gen⁹ distinctionū. & pmo in gñe gñalissimo c⁹
libet p̄dicamēti: & principaliter in sbā quia fūda-
mentum est omniū aliorū: & concretū qddā cōcer-
nens interiora & exteriora. ipā. n. ut qdest concer-
nit esse: essentiā: & qdītātē: q̄ absq; distinctiōe ab-
tracta neqūt mīme eē. nec absq; abstractōe cōcre-
tio. qdītās. n. ab eēntia p̄suppōit: & eēntia ab eē. ī
istis at foari pnt etiā rōis: sic sbā siue qdest ē ens
hñs eē absq; eēntia: & eēntiā absq; qdītate. q̄ sūt
sīplr īpossibilia p̄p̄ foalē cōtradictionē quā īclu-
dūt: itaq; talia p̄dicata sūt totalr ab ītellectu: & nī

hil est ex pte rei. & p cōsequēs ista etiā distīguūt
 rōe sīpl̄r. Et quia in istis cōceptib⁹ est cōcretio: ab
 stractō & distīctio: seq̄r q̄ ē ī istis sit distīctio ex
 natura rei ppter p̄suppositionē aliquorū. nā istd ī
 cōpossibile qđ est ī bā siue q̄ē: sit absq; esse. p̄sup
 pōit aliud incōpossibile q̄ esse sit absq; essentia. &
 istud p̄suppōit aliud: q̄ essētia est absq; qđitate. &
 sic entia rōis: & qlibet cōcept⁹ cōtinet & cōcreuit
 alios cōcept⁹ sīmpl̄r abstractos: ut in qđitate en
 tis rōis in q̄ sūt oēs qđitates incōpossibiles aut incō
 possibilitates qđitatum. & sic de aliis cōceptibus
 cōcernētib⁹ istos sīmpl̄r abstractos. Et talis distin
 ctio ē ex natura rei ī idēptitate nature & īpossibili
 tatis. essētia uero entis rōis ab esse eiisdē distin
 guūtur ex naturā rei & formaliter. esse aut a suis
 cōcretis ex natura rei ac etiā forāliter. adiūicē uero
 realr. esse aut ab ipō ente rōis ex natura rei. ita tñ
 quod distīctio dicat eandē īpossibilitatē: q̄ qlibet
 temin⁹ siue cōceptus entis rōis dicit: quā in qđē
 inuestigam⁹. ¶ Inuestigat etiā distīctio ex natura
 rei: inq̄tū ipa p̄supponit esse: & eē p̄suppōit esse
 tiā: & essētia qđitatē in idēptate nature. nā ista dis
 tīctio nō tollit idēptitatē nature siue essētie. qm̄
 una & eadē est natura qđitatis essētie & eē & qđē.
 Vnde est notādū: q̄ in sbā cōcretū & abstractum
 sūt duob⁹ modis sicut in deo dictū est. .s. cōcretū
 sīmpl̄r: & cōcretū scđm qđ. & per cōsequēs abstra
 ctū sīmpl̄r: & abstractū scđm qđ. cōcretū .n. sīm

formalitatibus.

pliciter est ip̄a s̄bā: q̄ ī ultīata sua abstractione (in
 telligas tñ ultīatā abstractionē p̄ ut ip̄a s̄bā p̄scin
 dit a posteriori usq; ad subsistentiā inclusiue) con
 cernit p̄dictos cōceptus: hoc ē: eē: essētiā: & q̄dita
 tē. quoniā si in ultīata abstractione nō hēret oēs
 istos cōceptus: nō esset quod est: sed esset eē q̄d est:
 uel essētiā esse: uel q̄ditas eēntie. nihil. n. pōt pre
 scīdī ab eo: q̄d est de sua rōe: sed ab oī q̄d ip̄m cō/
 sequit̄. sicut s̄bā aut q̄dē in ultīata sui abstracōe
 p̄scindit ab oī posteriori: nō tñ a p̄dictis cōcepti
 b⁹ quos p̄suppōit: & iō q̄libet ip̄sōꝝ q̄q̄ sit cōcretū
 ī se: dī & est abstractū respectu illi⁹. sicut respectu
 q̄dē. Et eēntia q̄uis sit cōcretū ī se: tñ respectu illi⁹
 dī abstracta. & q̄ditas et si cōcreta sit ī se: ē tñ res
 p̄ctu eēntie abstractū simplr in ordine cōcretōis. Est
 aut tale abstractū s̄pl̄r differētiatū siue plurificatū
 secūdū differētiā fōralita tū. itaq; sicut bonitas: ue
 ritas: entitas &c: q̄ oēs in q̄d est includūt fōraliter
 ordine naturali naturalr seruato: ita bōitatis esse:
 magnitudinis esse: unitatis esse &c. in q̄d est inclu
 dūt: alias cōtinētur. & bonitatis essētiā: magni
 tudinis essentia &c: in essentia q̄d est quiditatiue cō
 tinēt̄. & bōitatis q̄ditas: magnitudinis q̄ditas &c
 in q̄ditate q̄d est sūt q̄ditatiue. & ideo abstracta ē
 q̄libet simplr respectu aliorū cōceptuū cōcretie &
 abstractiue sūptōꝝ. tñ in se etiā est concreta. quo
 niā bonitas est & habet esse q̄ cōcernit: & esse bo
 nitatis hēt essētiā scdm q̄ in talibus essentia pōt

noīari: & effētia bōitatis hēt qđitatē. & in istis q̄t/
 tuor cōceptib⁹ bōitatis pnt sumi cōcretū & abstra/
 ctū dupl'r: s. cōcretū simpl'r & cōcretū scđm qđ. Et
 abstractū simpl'r & abstractū scđm qđ. Concretū
 enī simpl'r est ipā bonitas: q̄ in ultīata sui abstra/
 ctione ab oī posteriori est simpl'r cōcreta in ordīe
 cōceptuū interiorū. esse uero & effētia sūt cōcreta
 scđm qđ: qm̄ in ordīe ad ipsā bōitatē dicit' abstra/
 ctū esse: & sic effētia abstracta: sed in ordīe ad qđi/
 tatē dñr cōcreta. qđitas qđē est abstracta ab oīb⁹
 modis simpliciter. iō in bōitate magnitudine & ē .
 inuestigant' oēs moī distinctionū. & sicut ab istis
 foīalitatib⁹ oīa sumūt originē: ita oīa notiā & di/
 stinctionē. iō attende. qđ iā supi⁹ dictū est: qđ con/
 cretū p̄suppōit abstractū ut sūt: & abstractū di/
 stinctionē. Et iō in bonitate est distinctio ex natura
 rei in hoc: qđ ipā p̄suppōit eē: & eē effētiā: & effētia
 qđitatē: iō isti cōcept⁹ distinguūt ex natura rei in
 idēptitate nature: seu effētie . qm̄ nō ē nisi sola nā
 qđitatis. Nec ppter hoc qđ dī natura qđitatis: in/
 telligas qđ alius sūt possessor: alia possessio: quo/
 niā qđitas & natura idē sūt simpl'r. & in quolibet
 istorū cōceptuū pnt foīari entia rōis: & cōiter disti/
 ctio eiusdē. ¶ Est ēt in bōitate & q̄libet foīalitatū
 distinctio foīalis: largo mō sumēdo formalitatē p
 illo qđ mediat inter rē & naturā rei: & sic p̄prietates
 cōstitutīue eē: ab eē distinguūt ex natura rei .
 ab effētia tñ formal'r. quoniā actiuitas p̄prietatis

formalitatibus.

ē rō cōstitutīa ip̄i⁹: & distīctīa ei⁹ dē realr ab alia
 pprietate sumēdo realiter eo mō quo in istis for-
 malitatib⁹ rō est sumēda. quoniā iter pprietates
 bōitatis est distīctio realis: & nō ex nā rei simplr.
 quoniā actiuitas ut actiuitas nō p̄suppōit q̄ditatē
 nec essentiā: quia actiuitas tātū est rō cōstitutīua
 pprietatis actiue: & facit ipsā referre ad ipsā & ab
 ea differre: nō solū formaliter sed etiā realiter: eo
 mō quo inter pprietates iueni⁹ realitas. ip̄a etiā
 cōstitutīa pp̄etātū ab eēntia nō realr nec ex nā rei
 distīgūt sed foralr. ip̄e at pp̄etates ex essētia & ac-
 tītate ul passiōalitate cōstitute distīgūt realr. itaq̄
 q̄uis nō res cōplete sūt: tñ realitates coeēntialr cō-
 stituētes unā rē cōpletā ī creaturis. sed quia ab ista
 relatiōe oē ēs assumit realitatē: iō iste pp̄etates ad
 iuicē realiter distīgūi⁹. & sic quia bōitas est sim-
 pliciter simplex: & foraliter rep̄it in deo & in quoli-
 bet q̄uis nō ut talis: ī ea q̄ttuor genera distīctōnū
 inuestigā⁹. s. rōis inq̄tū intellect⁹ format quasdā
 incōpossibilitates ut dictū est. sc̄do ex nā rei inq̄tū
 un⁹ cōcept⁹ q̄dic⁹ q̄ditatē p̄sc̄dit ab alio a quo
 p̄suppōit. & est realis in hoc: quoniā unū correla-
 tiuū ab alio realiter distīguit⁹ p̄pter realē relatiō-
 nē q̄ hñt adinuicē: & ip̄a bonitas in pp̄rio nūero
 ip̄is cōstituitur & in singularitate sui nūeri ponit⁹.
 sic. n. dictū est de bōitate: ita de magnitudine: du-
 ratione: potestate: sapiētia uolūtate: uirtute: ueri-
 tate: gloria: & ceteris formalitatib⁹ s̄bē siue q̄dest:

Eēntialis āt distīctio intra bonitatē inuestigari mī
 nime p̄t. bene qđē cōis ē deo & creaturis cū oībus
 distīctiōibus supradictis. & oīa q̄cunq; dñr de bo
 nitate creata dñr de bonitate dei preter hoc qđ in
 creaturis dī sīpl̄r simplex: q̄ nō p̄t fieri tal̄ p̄dicatō
 ut in deo est. qm̄ sīpl̄r simplex addit ad rationē
 bonitatis respectum cōponibilitatis: q̄ nō abstra
 hit a nūero sīpl̄r. Palā āt iste formalitates quia
 sbām aut qđest ponunt in eē eēntialiter & qđitati
 ue: ab ea ex natura rei distinguunt: cū presuppo
 nāt ab illa. ita q̄ p̄mus conceptus cuiuslibet foā
 litatis & oīm simul p̄mū ponūt sbē cōceptū. & se
 cundus scdm: & tertius tertiū: & q̄rtus q̄rtū. & qm̄
 q̄rtus conceptus includit rlōes siue p̄petates corre
 latias: q̄ adiuicē distīctiōem includūt realē ac for
 malē īprope: & cū eēntia: iō quia actiuitas p̄petat
 tis & eēntia formaliter distinguunt: inuestigat̄ for
 malis distīctio preter distīctiōem ex natura rei ī
 ipsā sbā. Distīctio āt realis inuestigat̄ in sbā ī hoc:
 q̄ sua correlatiua resultata sunt ex correlatis foā
 litatū: q̄ adiuice rōe rlōis realiter referunt: sic ip̄a
 correlatiua coessentialia sbē realiter per distīcti
 onem distinguunt. ideo distīctio realis inuesti
 gat̄ in sbā & in interioribus sbē. ¶ Amplius āt in
 uestigat̄ ī sbā siue qđest distīctio essentialis. quo
 niā formalitates q̄ essentialiter ipsā formaliter po
 nunt p̄ter hoc q̄ formaliter adiuicē distinguūt:
 etiā eēntialiter differūt. qm̄ alia ē eēntia bōitatis:

formalitatibus.

alia ueritatis &c. intra igitur essetia sibi reperitur
 essetialis distinctio: qd ostenditur. Na quecuq; disti-
 guntur numero: distinguuntur essentialiter. Iste aut
 formalitates adinuicē cōparate numero distiguū-
 tur. qm̄ illa que habet distinctū numerū ab aliis:
 illo numero distinguuntur. q. n. formalitas disti-
 ctū numerū habeat: correlatiua sua hoc intellectu
 clare demonstrant: cū nulla sit realis relatio absq;
 pluralitate terminorū. que quidē pluralitas fūdat
 numerū. qlibet enī suā hēt p̄priā relationē: & per
 cōsequens p̄priū numerū. Omne qdē hñs p̄priū
 numerū: hēt p̄priā & ab omni alio abstractā subsi-
 stentiā. Nullū uero ens p̄priā & ab oī alio abstra-
 ctā hēt subsistētiā: nisi ī p̄priā essetia & natura fū-
 datā. Et sic q̄cūq; hñt p̄priā & ab oī alio abstractā
 relationē: hñt p̄priū numerū abstractū a numero
 cuiuslibet alterius entis: sed qlibet formalitātū hēt
 suā p̄priā ab omni alia abstractā relationē: ideo
 a qualibet alia essetialiter & numero distinguuntur.
 cū oīs talis numerus sit relatiuorū: qui sēper p̄sup-
 pōit absolutū. & diuersitas nūeri: diuersitatē abso-
 lutorū. diuersitas aut absolutorū diuersitatē essen-
 tiarū. Et quia dictū ē: ab oī alia formalitate qlibet
 abstracta ē cū suis p̄prietatib⁹: quīs p̄prietas non
 abstrahat ab omni: quoniā nō abstrahit a termi-
 no: ideo uon essetialiter: quīs realiter distiguant⁹.
 quia p̄prietates adinuicē nō distinguunt⁹ nūero: be-
 ne qdē fūdamēto numeri inq̄tū qlibet p̄prietas

correlatiua est unitas unitatis numeralis: que uni-
 tas discretionalis dicitur. & tres tales unitates faciunt
 unā simplicē & inuariabilē unitatē nūeralē. que
 unitas: dicitur unitas ternalis numeri. unde ex hoc
 potest notari: qd p̄sone adinuicē isto mō non distī-
 guūt nūero: quoniā nulla ipsarū pluralitatē rela-
 tiuā & discretionalē includit. ex hoc igit nō solū
 cōcludi uidetur: intra essētiā s̄bē distīctionē rōnis
 esse: q̄ ab intellectu ei accidit: sed etiā quia in ip̄a
 inuestigat̄ distīctio intra ex natura rei: inquātū
 unus cōceptus aliū presupponit in idētpitate natu-
 re seu quiditatis. Et formaliter in q̄tū actiuitas p̄-
 p̄etatis actiue. & passionalitas p̄p̄etatis passi-
 ue sumūt̄ pro formalitatibus constitutiuis ipsarū:
 distinguūt̄ ab essentia & adinuicē & a q̄cūq; fōra-
 litate s̄bē. s. bonitate & ceteris formaliter. Et rea-
 lis ī quātū ī ip̄a ē r̄lo realis & s̄bālis: extrema cuius
 adinuicē distīguūt̄. ut aptitudo & dispositio: siue
 forma toti⁹ & materia toti⁹: & irradiatio media.
 q̄ quis realr distīguāt̄: nō tñ essētiāl̄. essētiālis ē
 in hocq; q̄libet fōralitatū ut p̄batū ē: hēt suā essē-
 tiā: quis essētiālis noīet̄: p̄p̄r simplicitatē aut de
 beat noīari: tñ adinuicē essentialiter differūt. ¶ In-
 uestigat̄ etiā & repit̄ in dicta s̄bā distīctio nūe-
 ralis. q̄libet enī dignitatū siue formalitatū ab alia
 nūero distinguūt̄: ut dictū est. quia q̄libet suā hēt
 s̄bālē relationē: sine q̄ nūq; adeēt cōstitōi & cōposi-
 tiōi: nec fuisset possibile aliis uniri nisi mediātib⁹

formalitatibus.

illis. que impossibilitas inest per quicunque potentia. ita
 quod nullo modo aliquid sunt unibilia nisi sint realiter di
 stincta. unio. n. rlo est realis: quod absque realibus extre
 mis ualet minime esse. Realiter .n. distincta absque
 interiori ratione & completa in essentialiter distin
 ctis nequaquam esse possunt: per quacunque potentia fiat unio
 illoque. relatio se est eorum unionis unibiliu: non po
 tentie uiuentis. fatuum. n. eet cae extrinsece tribuere
 proprietates causarum intrinsecarum. quonia oppositum
 esset in obiecto: quod esset extrinseca. & non extrin
 seca. hec autem contradictio apud quacunque potentia est
 negabilis. igitur est affirmadum: quod nunquam fuisset uni
 ta: nisi dictis correlatiuis mediatis. istis. n. tri b
 correlatis numero prius cuiuslibet constituitur. gra
 cuius numero distinguitur adinuicem. Nec obstat: si sint
 in eadem unitate subiecte: quonia quod ab illa non distin
 guatur realiter: essentialiter: nec numero: adinuicem
 tamen omnibus modis: quia numero distinguuntur. Nihil
 .n. in sui esse aliquid causam intrinsecam amittit in con
 stitutione sui: cum igitur. quolibet talis sit ope
 rativa: in constitutione tertii exigit singularitatem
 sine qua agere nec agi nulli conpetit. & necessaria
 totalitas quedam est sibi opanti: que substan
 tialis est ei: acquirit tamen respectum partis in tertii con
 stitutione: seruando semper quod acquisitum ha
 bet: super illud quod essentialiter habebat: quod est
 impossibile posterius seruari absque conseruatione
 prioris. igitur bonitas cui in constitutione subiecte post

suū esse cui inest partialitas que fūdatur de necessi-
tate su per totalitatē ipsius : ideo quādiu durabit
partialitas in bonitate: durabit totalitas . quoniam
am duratio posterioris arguit durationē prioris .
prius aut sine posteriori potest esse. Concluditur
ergo qđ bonitas numero ab aliis formalitatibus
intra substantiam differt: quoniam in ipsa seruat
totū suum esse preter singularitatem : quam & si
habet: habet in gradu substantie: qui unicus ē. Et
quā non habent naturam nec subsistētiā nature:
non potest seruari in se simpliciter. Et ideo in sub-
stantia & intra est distinctio numeralis. Et hoc qđ
dictum est de substantia: hoc idē dicitur de quoli-
bet genere generalissimo: seruato ordine secūdu
esse quod habent. Nunc autē restat uidere de con-
cretionē & abstractione exteriori ipsorū predica-
mentorū. & primo de concretionē & abstrac-
tione substantie. ¶ Substantia autē post concretionē
interiorē scdm ordinē nature ordinatur ad exte-
riora: q̄ naturaliter respicit: ut entia spetialia sub
sua generalitate ualeant esse: & ut uniuersalia oīa
suum finem attingant: cōspicit duo. Primū quorū
est secūdu effitientiam. Secūdu autē secūdu
intentionem. secundum effitientiam suam dicitur
queliqet formalitas alate posita. secundum aut
intentionem quodlibet sub ea est primum: ad qđ
sub se ordinatur. quoniā primo & naturaliter ap-
petit cōpositū: quam uniri cum alio. quoniā pri-

mo & naturaliter appetit compositū: q̄ uniri cū a/
 liquo alio. qm̄ si appetit cū alio uniri: est ut tertiū
 sit: in quo q̄tem habeat sui naturalis appetitus:
 concernentia cui⁹ dicit̄ extrinseca: in q̄tū p̄scindit
 q̄ditatiue ab omni tali. ratione cui⁹ concrecionis
 & abstractionis inuestigat̄ distinctio: q̄ scdm̄ oīe
 genus distinctionū inuestigat̄. Rōnis q̄dem: qm̄
 sbā cū corporeitate cōstituit ens infinitū absq̄ bo
 nitate. hoc. n. est ens rationis hñs suos concept⁹:
 scdm̄ suas icōpossibilitates: inter quos ē distinctio
 ex natura rei: ut dictū est. Est etiā iter sbām & cor
 poreitatē aut spūalitātē distictō ex natura rei: qm̄
 alia est natura sbē: & alia corporeitatis preter opa
 tionem intellectus q̄d uerificat̄ per extrema con/
 tradictiōis. Itē quia quelibet aliā p̄supponit: tā in
 intentione: q̄ etiam in opatione. Distinguit̄ etiā
 formaliter: qm̄ q̄dlibet istorū ultimate abstractū
 p̄scindit ab alio: q̄d scdm̄ suā naturā sufficit ad
 formalē distinctionē largo modo. ideo genus & q̄
 cunq̄ lateralis differētia formaliter distinguitur.
Inuestigatur etiam realis distinctio: que semper
 cadit inter rem & rem. Substantia quidē absq̄ du
 bio res est. Corporeitas res equidē est. quoniā cui
 cūq̄ competit aliqua operatio ratione alicuius to
 talitatis est res. Corporeitati enim competit rea/
 lis operatio: igitur est res. Semper quidem in ope
 ratione reali est relatio realis: que absq̄ reali di/
 stinctione ualet minime esse. quoniam in reali re

latione termini semper sunt reales. Ideo substantia & corporeitas realiter distinguuntur: & animal & rationale. & uniuersaliter quodlibet contractiuum a contrahibili & eunuerso. Sunt tamen non nulli: qui uolunt quod animal predicetur de rationali. quod est dupliciter intelligendum. uel quod predicetur de differentia ut est abstracta secundum quod contractiua. & sic falsum est. quoniam nunquam contrahibile potest de contractiuo ut tale predicari in recto: nec etiam in obliquo quod fortius est. nam rationalitas formalitas quedam est: nullam includens aliam rationem preter simplicem naturam rationalitatis: nec possibile est: ut contractiua habere aliam rationem. Si autem predicatur de differentia secundum quod concreta: uidelicet rationale est animal: tunc quis per differentiam ponatur: non est differentia. Nullum enim superius potest in recto de aliquo inferiori predicari: nisi illud quod predicatur & illud de quo sint in recta linea. frustra quidem esset contractio: si iam superius esset inclusum in laterali differentia. Nec ab ipsa posset contrahi: quoniam esset totum cui competit proprie subiici respectu partialitatis subiective: que necessario presupponit includentiam predicati essentialis. ratione cuius includentie primo totalitas essentialis inest ei: quod partialitas subiectiua. ratione cuius inest predicabilitas: que sibi ab includentia accidit. ideo si animal predicatur de rationali presupponit includentiam predicati: ratione cuius inest sibi partialitas subiectiua. hoc autem est contra

formalitatibus.

rōem differētie. ideo oportet q̄ non ut de differētia p̄dicet̄ aīal de rationali: sed ut de hoīe sub denoīatione dīre: & tūc rōnale idē ē q̄ hō. Nō enim differunt nisi formaliter: inq̄tū idē denoīat̄ scdm diuersas formalitates. hō quidē a forma totius: rōnale uero a forma que est altera pars cōpositi. Et sic pōt̄ predicari aīal de hoīe uel de rōnali: qđ idē est: ut dīra aut cōtractiua minime. ¶ Palā autē in ipsa s̄bā & corporeitate inuestigat̄ distinctio essētiālis. illa enī q̄ hnt̄ includentiā rlōnis s̄bālis complete excludētes oēm aliā rlōem: distinguūt̄ eēntialiter. ideo s̄bā & corporeitas distinguūt̄ eēntialiter. Nullū enim ens est includēs cōpletā rlōem sine nūero. Numer⁹ aut̄ & nūerus nō nisi ī diuersis eēntiis fundari possunt. ideo quecunq̄ fundamenta suūt diuersorum numerorum: sunt essētiāliter diuersa seu distincta. Corporeitas autem fundamentum est proprii numeri: sine quo contractiuitas nunq̄ ei competere posset: sed sicut accidentibus solet competere. hoc autem est falsum. quoniam ex genere & differentia non nisi ens de perse resultat. Non quidem obstat si dicas: q̄ si dīra ē subiecta nūero: q̄ sit̄ ēs actu. & idē de s̄bā q̄ ē subiecta nūero: & ē ens actu: & ex duob⁹ actu existentib⁹ nō sit̄ unū de perse: qm̄ & si dīra actu existat: non tamen ultimata existētia que requirit̄ ad hoc: q̄ ex his nō efficiat̄ unū de pse. Differētia autē & s̄bā nō hnt̄ ultimata existentiā: immo ad aliam

aa ii

De

immediate: & ad alias mediatas ordinantur. tū etiā quia oīs existētia abstrahit ab oī accidente: ratiōe cuius nō pnt facere entia de peraccīs q̄q̄ existāt. quoniā ad hoc q̄ aliqua faciāt entia de paccīs: nō solū requirit q̄ existant: sed q̄ subiiciāt accntib⁹ actu. essentialiter igit̄ distinguūt: & nulla de alia predicat̄. ¶ Amplius uero inuestigat̄ inter sbām & ipsā corporeitatem cōtractiuā distinctio numeral. q̄ quis a natura relatiuorū sumat originē: a singularitate tñ sumūt distinctiōem. Nulli qdē entitati agere cōpetit: nisi in singulari. Corporeitati enī & sbē cōpetit agere: ut pbatū est in pambulo. igit̄ sunt singulares. Singulares uero sūt: p grad⁹ quibus numeri diuersificant̄. ideo ubicunq̄ sūt diuersi gradus: sunt diuersi numeri. Ideo sbā & corporeitas hnt diuersum gradū: igit̄ diuersū numerū. ideo consequēter distinguūt numero. ¶ Palā autem inuestigat̄ distinctio sbē: scdm concretiōē qua concernit inferiora in recta linea predicamentali. sicut corpus cui est pars & totū. & econuerso corpus est ps & totū. Tria quidem genera distinctionū inuestigant̄ inter superius & inferius. Primū quidem est rationis: inquātum intellectus format ex ipsis quoddam impossibile dicens. Corp⁹ est substantia spiritalis infinita in sua quantitate. Substantia est pars spiritalis & infinita ē corporis. Hec omnia simpliciter dependent ab opere intellect⁹. illa enim que simpliciter dependent

ab operatione intellectus possidentis agentem & possibilem: distinguuntur ratione. A quocunque enim res formaliter sumit esse: ab eodem sumit distinctionem. Ab intellectu quidē talia sumunt esse: igitur & distinctionem. ¶ Inuestigatur etiam inter substantiam & corpus: & inter quodlibet superius & inferius concernentia mutua. Superius namq; concernit inferius cōcernentia exteriori & accidentali. Inferius enim superius concernit concernentia interiori & substantiali. Talis quidem concernentia absq; distinctione nequit esse. Non enim est essentialis: quoniam inferius non differt essentialiter a suo superiori. Nec est realis inter ea: nisi sumerentur secundum totalitatem & partialitatem: que dicunt relationem: que realis sine terminis realibus ualet minime esse. Secundum se tamen non distinguuntur realiter: quoniam unica realitate reantur. ideo distinguūtur ex natura rei uel formaliter. aut formaliter simul & ex natura rei. Ex natura rei enim distinguūtur: quia superius presupponitur ab inferiori: sicut pars essentialis a suo toto. Et quecunq; se presupponunt in esse: talia ex natura rei distinguuntur. Inter superius igitur & inferius est talis presuppositio: unde sequitur: qd distinguātur tali distinctione formaliter simul & ex natura rei. quia inferius semper addit superiori formalitatem qua abundat. ¶ Inuestigatur etiam inter superius & inferius distinctio for

aa iii

malis: quamuis a pluribus & fere ab omnibus sit negatum: ut sepe dictum est: seruando diffinitio/nem illius distinctiōis: cuius distincta ultimate abstracta unum non includit aliud formaliter nec q/ditatie. Duplici enim ratione dico: q̄ superius & inferius distinguuntur formaliter. Primo quidē quia superius ultimate abstractum prescindit ab inferiori: quod sufficit etiam q̄ inferius non prescindat a superiori sicut in distinctiōe ex natura rei simpliciter: que cadit inter ea: que se presupponunt non tamē adinuicem: sed sufficit: q̄ alter alterum presupponat & non econuerso. sic eodem modo sufficit in formali distinctiōe: q̄ unum ultimate abstractum prescindat ab alio: sicut superius quod ultimate abstractum prescindit ab omni inferiori tanquam a posteriori. Hoc autem esse minime posset: nisi in posteriori eēt aliqua formalitas: a qua superius abstrahit. quod sufficit ad distinctiōem formalem: ut altera sit tantum formalitas: que non sit in alio. sicut ad distinctiōem ex natura rei simpliciter sufficit: quod in altero sit presuppositio: ratione cuius extrema contradictionis possunt uerificari de quolibet. Et ideo superius & inferius distinguuntur formaliter: & absq̄ ambiguitate. Secundo etiam demonstratur: q̄ superius & inferius distinguantur formaliter. Quando autem illud quod minus uidetur eē est: & per consequens illud quod magis. Minus qui/

dem uidetur esse: & transcendentia que conuertuntur: & in recto unum predicatur de alio: formaliter distinguuntur. Igitur illa que non conuertuntur: nec conuertibiliter unum predicatur de alio: qualia sunt superius & inferius: igitur distinguuntur formaliter. Hoc tenet a minori. Hec autem minoritas est: quoniam magis sunt idem illa: que in recto conuertibiliter predicantur: quam illa que in recto & non conuertibiliter predicantur. Non enim hec minoritas est: nisi propter additamentum factum in termino inferiori: quod facit seu causat non idemnitatem. Hoc autem additum non est nisi formalitas in inferiori: que non reperitur in superiori. ratione cuius formaliter distinguuntur: ut dictum est. Ens uero & unum: bonum: uerum & cetera transcendentia predicantur unum de alio: & conuertibiliter in recto: & cum tanta idemnitate differunt formaliter: propter distinctas formalitates solum. Non quod unum includat plures formalitates quam bonum. nec bonum quam unum. nec ens quam bonum. & sic de ceteris. Sed solum quia alia formalitas est boni: alia ueri: alia uni. Et quamuis omnes sint in quolibet: tamen quia in hoc quod assumuntur sub una in uno: & sub alia in eodem: distinguuntur formaliter. & si hoc sic est: sicut affirmatur ab omnibus: quod ista distinguuntur formaliter: sequitur a fortiori: quod illa que se habent per

aa iiii

De

additionem ad aliud: distinguantur eadem distinctione: aut maiori. De maiori enim non conceditur: quamuis posset dubitari: cum ex presuppositione unius ad alterum & non econuerso sit distinctio simpliciter ex natura rei. & ex diuersa formalitate reperta in altero extremorum distinctio formalis. Sed quia omnia in unum trahuntur gradum: & unicaritate reantur non differunt superius & inferius realiter: nec per consequens essentialiter: nec aliqua inferiori distinctione. Et sic per ordinem dicendum est de quolibet superiori & inferiori usque ad speciem specialissimam: que superior ad suum gradum siue ad ad suum singulare dicitur. in qua inuestigantur tria genera distinctionum. Primum est rationis in quantum intellectus fabricat quedam: quibus nullomodo correspondet aliquid ex parte rei: ut homo est animal irrationale. & sortes est deus. impossibilitas quorum dicitur formaliter ens rationis. ideo ista totalitas copulata per actum intellectus secundum se impossibilis: est ens rationis. Et talium est rationis distinctio proprie. In dicta etiam specie specialissima inuestigatur distinctio. quoniam omnis concretio arguit abstractionem & per consequens distinctionem. quoniam abstractio & concretio ut superius predicatum est: non possunt esse absque distinctione. Concretio autem in specie specialissima ut in homine duplex est. quedam interior: & quedam exterior. interior enim est qua ipsa species

formalitatibus.

concernit suam totalitatem: suum esse: essentiam & quiditatem. Isti enim conceptus sunt quilibet in se ultimate abstracti: sicut iam in superioribus dictum est. sicut totalitas hominis est ultimate abstracta. quoniam si ulterius abstraheretur: iam non esset id quod est. quod est impossibile. quoniam nihil abstrahit ab eo: quod est de quiditate & de esse alii cuius. igitur si totalitas est de esse hominis: secundum istum conceptum impossibile est quod homo se / cundum tale esse abstrahat. ideo ultimate abstractum est ab omni posteriori. Et sic de esse: de essentia: de quiditate. Isti tamen conceptus unus concernit alium diuersimode. quoniam posteriora concernunt priora concernentia interiori. superiora uero concernentia exteriori concernunt inferiora. Concernit etiam species exteriora siue inferiora dupliciter. quia uel concernit exteriora secundum ordinem naturalem & substantialiter: aut secundum ordinem naturaliter & accidentaliter. Si primum: sic concernit suppositum. Si secundum: dupliciter. quia uel concernit extrinsecum accidentaliter proprie uel accidentaliter proprie in concernentia uero sui suppositi. & si extrinsecum est nature: tamen ad illud substantialiter ordinatur: ut ad substantiam & finale perfectionem ipsius. ubi presupponitur abstractio. & abstractio consequenter presupponit distinctionem. ideo inter speciem & suppositum suum: consideratur distinctio in triplici genere. Primo distin

Actio ratiois. scdo distinctio ex natura rei. tertio for-
 lis. distinctionem enim rationis sumo: secundo
 q̄ sumitur in qualibet alia distinctione. ideo ad ta-
 lem distinctionem simpliciter rationis: oportet q̄
 intellect⁹ formet entia rationis: que simpliciter de-
 pendeant a sua fabricatione. ut hic humanitas in
 quantū humanitas est accidens infinitū. & suppo-
 sitū humanitatis est genus generalissimū. ista etiā
 dicitur distinguere: quia a rōe hñt eē: & cōsequē-
 ter distinctionē. ¶ Inuestigatur etiā distinctio in-
 ter speciem & suū suppositū ex natura rei. in q̄tū
 natura abstrahit a supposito: & suppositum pre-
 supponit illam: non tamen in alteritate nature:
 quoniam natura speciei & natura singularis spe-
 cie eadē est. Singularitas enī siue gradus speciei:
 nō addit aliquā naturā rei: cū non sit formalitas.
 ut superius dictū est: ac etiā in preābulis. sed tā-
 tū modus prim⁹ ipsius nature precedens existētiā
 & sequēs passionē. Est tñ aduertēdū: q̄ suppositū
 potest sumi proprie & methaphorice. pprie sup-
 positū dicitur q̄libet singulare snb hoīe. in quo
 natura & homo ē subsistēs & sui esse positum: me-
 thaphorice uero dicitur suppositū natura substan-
 tiata ī quolibet correlatiō. itaq̄ quodlibet corre-
 latium dicitur suppositum in quolibet ente sub-
 stantiali. & dicitur eo: quia quandam habēt simi-
 tudinem diuinarum personarū: que relatiua sunt
 substantialia: in quibus etiā in creaturis natura

formalitatibus.

subsistentiā habet quantū ad operationē interiorē. in hoc quod in quolibet proprietās actiua p se pullulat: & a sua pullulatione producit secundam. & tertia est productione duarum. & quolibet isto rum correlatiuorū essentiā siue naturā presupponit. quod indicat etiam ex natura rei distinctio / nem. sed quia natura creata non habet finem in se: ideo non quiescit in interiori operatione. & ratione hui⁹ indiget suppositione proprie dicta: ut in illa quiescat subiectiue & obiectiue. a qua abstrahit tanquam a posteriori: a quo supponitur: & de tali loquendum & tractandum est. non tamē methaphoricum obmittendo. ¶ Inuestigatur & inuestigari potest inter speciem & suum singulare distinctio formalis. nō tñ q̄ singularitas addat aliquam formalitatem ultimatē abstractā ab ipsa formalitate sp̄ei: ipsi sp̄ei: sed pōt & dicitur: q̄ alia est formalitas singularis eē: & alia speciei eē: quoniam q̄q̄ singulare respectu speciei proprie nō sit totum: cum omne tale sit ex partibus quas singulare non continet. non tamen est nisi ipsa species cum gradu eius: qui non concurrit ut pars. nec aliquo mō est pars: est tamen totum: in quantum oīa sup̄iora sunt ptes sp̄ei. & quia nō hēt subsistentiam nisi in singulari: ratione cuius singularis subsistentie ipsa species acquirit quandam denomīationē totalitatis. quoniā & si gradus singularis nō

sit pars proprie: habet etiam modum partis: que
 cum specie facit istam totalitatem singularis: in
 qua quamuis non concurrant species & singula /
 ritas ut uere partes: habent tamen modum partiū
 um. ideo formalitas eius formaliter distinguitur a
 formalitate speciei. quoniam alia est formalitas re
 sultati: & alia partium simul sumptarum. hoc au
 tem iam ostensum est superius in assumptione hu
 manitatis in deum: ubi diximus. quod deus nō as
 sumpsit animam nec corpus sigillatim: nec assum
 psit suppositum hominis: sed assumpsit ipsas par
 tes in consistentia extrema: q̄ est consistentia par
 tium in extremali esse: in quo esse est species hūa
 na supposito communicabilis: ut supra dictū est.
 non sumpsit resultatum: ppter incommunicabili
 tatem quam habet. communicabilitas uero & in
 communicabilitas non possunt esse simul ab eadē
 formalitate. uniuersaliter enim hec est uera: q̄ a
 gens naturale in generatione communicat geni
 to naturam suam: non tamen singularitatē. quo
 niam impossibilis est talis communicabilitas. igi
 tur in quocunq; semper uidet̄ species & eius sup
 positū distingui formaliter & ex natura rei: & ra
 tiōe. Nec obstat si dicas: q̄ singularitas est gradus
 nature: qui nō uariat rōem formale specificā. qm̄
 quamuis non uariet rationem formalem cōis aut
 superioris: uidelicet generis uel speciei: cū eadē sit
 ī quolibet īferiori. ut animal rationale in platone

formalitatibus.

& in sorte &c. ad quē ordinat̃ homo siue species:
ad hunc hominem uel in illum in quo est eadem
rō hominis. ratio uero ut talis: alia est a rōe plato
nis. ideo ratio fortis nō est ratio platonis. quoniā
nullā talis differentia contractiua alicui⁹ cōis nar
rat rationē illius q̃ cōtrahit. sed uariat rationem
unius compositi ab alio. uerbi gratia: animal con
trahit̃ per rationale & irrationale. nullū enī istorū
uariat rationē animalis. quoniā eadē rō in utroq̃
reperitur. uidelicet s̃bā animata sēfibilis. tñ ratio
hoīs & rō asini non est eadē. quis ratio animalis
remaneat in ueritate. Sic & ratio speciei: quāuis
hominis rō non uarietur in sorte nec in platone:
sicut nec ratio animalis in homine & in asino. tñ
ratio hominis platonis a ratione hominis cicero/
nis uariatur. sortes enim & plato numero distin/
gunt̃. si nūero qdē distinguuntur: & essētiāliter di/
stinguuntur. quoniam sicut alius & alius est nume/
rus: ita alia & alia est essētia: q̃ sequitur: quoniam
relatio numeri essētiāliter est respectiua. quoniā
am q̃libet uitas nūeri essētiāliter includit respectū:
qui necessario requirit fundamētum absolutum.
Vnde sequitur: quod si numeri sint distincti: qd̃
etiā fundamenta sūt distincta. numeri quidem
realiter sunt distincti fortis & platonis. non enim
distincti sunt per naturam communem: igitur p
aliud. sed nihil reperitur in sorte nisi species & gra
dus singularitatis: igit̃ per gradum qui addit ali

quam perfectionem ad speciem: quod uideretur. quoniam si non adderet: non esset id quod est. gradus quidem siue genericus siue specificus semper addit. quoniam gradus dicitur a gradando naturam: sicut scala suis gradibus gradatur: itaque quilibet gradus addit ad scalam aliquam perfectionem: qua ipsa dicitur gradari perfectiue: ita quod unus gradus excedit alium: ratione cuius excessus scala dicitur perfici. Et sic duo gradus scale non possunt esse equales: sic nec duo gradus speciei possunt esse equales: si enim duo gradus scale essent equales omnino: non essent id quod sunt. scilicet gradus. quoniam non adderetur ad scalam magis duo quam unus. quod falsum est. addit igitur aliquam perfectionem scale quilibet gradus. sic eodem modo: gradus singularitatis addit ad naturam specificam aliquam perfectionem: alias non esset hoc quod est: quoniam non gradaret speciem: & per consequens non diceretur gradus: hoc autem est falsum: igitur addit. differt enim stella ab stella in claritate: quod dicitur de beatis: qui gradantur in gloria: ita quod spiritus glorie gradatur in singularibus. quod fieri non posset si gradus non adderet aliquid perfectioris. quod arguit distinctionem formalem. quoniam non potest addi aliquid extrinsecum alicui: qui distinguitur ab illo. Extrinseca quidem & perfectiua additio non potest fieri alicui sine formali distinctione. quoniam talis additio semper distinguitur ab illo cui additur: ex natura rei in alteriuitate nature: quod alteriuitas nature absque alteriuitate formalitatis esse

formalitatibus.

non potest. distinguere igitur species & gradus eius
ex natura rei: & sic formaliter: quis secundum quid.
¶ Dicunt enim non nulli formaliter: quod homo
& asinus distinguuntur essentialiter: non tamen re
aliter. quoniam essentia hominis & essentia asini sunt
rationes eterne. & tamen non sunt res nisi per actualē
existentiam. ex quo uidetur sequi: quod existentia actua
lis addat super essentiam realitatem: igitur & gra
dus addit a fortiori aliquid super speciem siue super
essentiam: cum sit modus perfectior quam existe
ntia: cum precisione unius ab alio. quoniam singulari
ritas consequitur naturam specificam in linea pre
dicamentali: cum precisione ab existentia ipsius sin
gularis & ratione huius singularitatis essentia siue
natura specifica absolutā subiectionem acquirit:
quod minime esset si formaliter natura a gradu non disti
gueretur. Dicunt etiam isti: quod individua eius/
dem speciei distinguuntur realiter: non tamen for
maliter. hoc autem uanum & insipiens dictum uidetur ipsi tamen
probare dicendo. quod illa distinguuntur realiter quorum
corrupto uno non corrumpitur aliud. poterit enim cor
rumpi sortes remanente platone: quod sine reali distin
ctione non ualeret esse & bene dicunt. quoniam corrupti per se &
non corrupti arguunt distinctionem reale. quod precedit ipsum
corrumpi & non corrumpi: nam individua prescindunt a tali
accidentalē uidelicet corrupti & non corrupti. quoniam per
ut possit in predicamento esse reale & completum & tamen non
includit corrumpi nec non corrumpi: immo prescindit

atalibus determinationibus & unū ab alio realter
 distinguitur, unde etiā ex hoc uidetur: q̄ singula-
 ritas addat aliquā perfectionem super uaturā spe-
 cificā uel super essentiā: cū illa prescindat a tali di-
 stinctione. probant etiā q̄ sint idem formaliter:
 dicentes. q̄ illa sunt idem formaliter que constitu-
 untur ex eodem genere & differentia: duo aut in-
 diuidua eiusdem speciei sunt huiusmodi: igitur sūt
 idem formaliter. alias enim q̄ est unius: est alteri-
 us: & rationale quod est differentia unius: est diffe-
 rentia alterius: & quāuis talis diffinitio sit homi-
 nis & non platonis: nec ciceronis. tamen sufficit: q̄ sit
 una natura specifica ī idēptitate reali in īdiuiduis.
 qd̄ arguit propositum. quod singularitas addat
 perfectionē supra naturā. est tamen notandū: qd̄
 singularitas potest sumi dupliciter. uel precise pro
 ipso gradu singularitatis: & isto modo species &
 gradus non distinguūtur formaliter: stricte loqnē-
 do de formalitate. hoc est quod uterq̄ terminus
 distinguibiliū sit formalitas. bene tamē pro altero
 tantum: uidelicet q̄ alter terminus sit formalitas:
 alter uero non. sicut humanitas & su⁹ gradus: q̄
 non est formalitas. Alio modo potest sumi singu-
 laritas nō precise pro gradu: sed pro singulari: ui-
 delicet pro sorte: & tūc dico: quod differt a specie
 formaliter. quoniā alia est formalitas sortis: alia
 hoīs. & cū q̄ris: unde hēt illā alietatē. aut hēt a spē:
 aut a gradu nō a spē: quoniā nullā hēt nō idēptis

formalitatibus.

tatem formalem: quantū in se est. nec ex singula-
ritate: cum non sit formalitas. Dico q̄ nec illa for-
malitas est a specie precise: nec a singularitate. sed
est a specie & a singularitate simul: formaliter (ut
ita loquar) a singularitate. & materialiter ab ipsa
specie. in q̄tum ipsa est determinabilis. ille autē de-
terminatiuus. ita q̄ a nullo simplr pōt hēri. qm̄ in
uirtute utriusq̄ cōsistit. sicut patet de formalitate
dimēnsionali: q̄ nō ē simpliciter a corporeitate: sed
tm̄ aptitudinaliter. nec ē a sbā nisi tm̄ dispositiue.
& ē simul formaliter ab istis substantia & corpo-
reitate. sic eodē modo de formalitate singularis q̄
est in aptitudine gradus (ut ita loquar) & in dispo-
sitiōe spēi: ex qb⁹ q̄uis non sint ptes sed quia mo-
dū habent p̄tis: ps resultat: q̄ dicir̄ totū. unde seq-
tur quedam totalitas includens non idēptitatē
formalem cum natura specifica & sumpta singula-
ritate p̄ ipso singulari: dico q̄ distinguūt forma-
liter a natura specifica. Secundo autem concernit
species exterius & proprie propriam passionem: q̄
quidem concernentia arguit distinctionem: que
inuestigatur inter ipsam speciem & propriam pas-
sionem. primo distinctio ratiōis simplr in hoc q̄
intellectus dicit: q̄ spēs est que ut prima intentio
uidelicet hō: causat a ppria passione. sicut a risibi-
litate: sicut respectiuum ab absoluto. ista enī sunt
entia ratiōis: quia simpliciter depēdēt ab opere in-
tellectus: uidelicet ab actu eius collectiuo inter q̄

bb

est ipsa distinctio rōis simpliciter. ¶ Inuestigatur etiam inter speciē & suā p̄priā passiōem distinctio ex natura rei in idēptitate nature scđm quid: & i alteruitate nature scđm qđ. p̄p̄a qđē passio sp̄ p̄/ supponit naturā siue spēm: sicut depēdēs fūdamē tū a quo depēdet: ut respectiuū ab absoluto. ideo distinguuntur ex natura rei in idēptitate natu/ re in hoc: q̄ non ē nisi unica natura subiecti & pas/ sionis. Est tamen notandū: q̄ propria passio alicu/ ius speciei potest dupl̄r considerari. uno mō put est unum de correlatiuis intrinsecis eius ordinati/ onis: fluens a propriis principiis. sicut proprietas actualis que substantialis est rei: cum res ipsa con creta ex ipsa & suis productiuis consistat. & sic di/ stinguunt natura siue species & propria passio in idēptitate nature scđm quid: inq̄tum natura ab soluti & natura respectiui intrīseci eadē est realr̄. Sed quia absolutū & respectiuū sicut dependens & non dependens se inuicem respiciunt: ideo ea/ dem natura dicitur scđm quid: p̄pter illam depē/ dentiam: quīs sit interior. Dicitur etiam scđo p̄ pria passio causata ex illa eadem actuali correlati/ one interiori a principiis ipsi⁹ speciei prout termi natur exterius: & talis dicit̄ dupliciter. primo qđē propria passio dicit̄ aptitudinalis: & ponit̄ in eo/ dem predicamento in quo ponitur subiectū. scđo uero propria passio dicitur actualis: & ponitur in predicamento actiōis: & tūc dicit̄ distingui a sub

iecto ex natura rei in alteruitate nature scdm qd:
eo quia simplr nullū accñs nature hēt naturā. eq:
uoce enī hñt naturā sicut entitatē. uniuoce tñ om
nibus modis sicut cetera accidentia distinguūt a
subiecto. ¶ Secūdo quidē cōcernit spēs: accñia q̄
ei insunt: siue sint ulia: siue specialia: siue propa:
siue coia: ab oībus p̄supponit̄ ipsa sicut causa effi
ciens: & ab ip̄is abstrahit: qđ arguit distinctōem:
que inter sbm & accñs inuestigatur quīq; modis.
quorū primus est rationis simpliciter: in hoc qđ in
tellectus per suum actum collectiuum causat que
dam entia simpliciter a tali dependētia ut hic. sub
iectū est quod potest adesse uel abesse preter ac
cidentis corruptionem. ista entia sicut simpliciter
dependent ab actu rationis in esse: sic dependēt ī
distingui. ¶ Inuestigat̄ etiam distinctio ex natura
rei. quoniam accidēs naturaliter p̄supponit sub
stantiam nulla existente intellect⁹ operatione. iō
ex natura rei distīguūt̄ in alteruitate nature. ¶ In
uestigat̄ etiā formalis distinctio. qm̄ alia ē forma
litas sbē: & alia accñtis. qđ patet p̄ eorū diffinitio
nes q̄q; qlibet ultiate abstracta nō icludit aliqd al
teri⁹: eēntie enī p̄dicamētorū sūt ip̄mixte: iō forā
liter distīcte. Est ēt realis distīctio iter sbām & acci
dēs. quorū. n. sūt distīcte rlōes sbāles & īteriores:
distīcte sūt realitates. sbē qđē & accñtis sūt distin
cte rlōes: quoniā quodlibet hēt esse sue eēntie: in
quo cōsistit relatio interior: ratione cuius realiter

De

distinguunt sibi & accidens. Inuestigat etiā esse
tialis distinctio. quoniam quecumq; habent distin
ctas diffinitiones: hēnt & distinctas essentias. Vn
de est notandum: q; accidentia eo modo quo sūt
entia: eo modo habent essentiam: realitatē: & for
malitatem: & naturam. equiuoce enim sūt entia :
igitur equiuoce hnt essentiā: realitatē: fořalitātē.
& naturā. quia uere sibi hēt uerā essentiā: realita
tem: formalitatē: & naturā: igit̃ eēntialiter: fořali
ter: realiter: & ex natura rei distinguūt. & rōe cōi
ter sicut cetera. qm̃ q̃cūq; distinguūt ultia distīcti
one: distinguūt omnibus. & spēaliter inq̃tū intel
lectus format entia rōis inter l bīm & accns. & p cō
sequens est spēalis distinctio rōis: que dicta est se/
pissime distinctio rōis simplr. hoc est excludēs ali
as distinctiones. qm̃ q̃q; in omni distinctiōe possit
ipsa rōis distinctio includi: quecumq; alia distincti
one possunt distinguī: etiam ratione possunt. sed
tamen specialiter & precise de ipsa dicimus: qñ ali
qua simpliciter p talē distinctiōem sūt nō idē rōe.
est tñ aduertēdū: q; q̃cūq; distinguūt eēntialr: dī
stinguunt oībus aliis modis supiorib⁹. isto modo
uidelicet q; distinguūt realiter: fořaliter: ex natu
ra rei: & rōe: nō tñ ecōuerso: q̃cūq; distinguūt rōe:
distinguūt ex natura rei. nisi tñ sūat̃ i q̃tū una incō
possibilitas p̃supponit aliā incōp̃sibilitatē: & nō
aliter. qm̃ ip̃a p̃t eē absq; alia: & aliq; p̃nt distinguī
ex natura rei: absq; secūda distinctiōe. sicut sunt

formalitatibus.

cōceptus intrinseci rei cuiuslibet. de quibus sup⁹ dictū ē. nullo alio mō repit^r distinctio simplr ex natura rei in creaturis: nec etiā in aliquo alio ente: si cut iā de quolibet exēplificatū est. Formalis autē distinctio simpliciter abstracta ab aliis uidelicet a reali: tm̄ inuestigat^r in deo & in ente uli. nisi largo modo & per quandā similitudinē. In deo enī p̄nitas distinguīt ab essentia diuinā: absq; distinctio ne reali. immo cū idemptitate reali stat^r distinctio formalis inter essentiam diuinā & paternitatē. & sic de filiatiōe & spiratiōe siue actiua siue passiua ut sunt distinctiue: inter q̄s & eēntiā est distinctio formalis cū idemptitate reali. habet tamē talis distinctio aliquid improprietatis. Et adinuicem paternitas & filiatio & spiratio distinguunt^r formaliter improprie cum idemptitate nature. Et paternitas & bonitas: filiatio & ueritas: & bōitas: & ueritas & sic de ceteris dignitatibus: que sic differūt inter se per suas rationes formales: q̄ una q̄ditatiue (ut ita loqr) p̄scindit ab alia. itaq; in ratiōe sua: nō solū nō includit^r aliud: sed nihil aliqd alteri⁹. ratio autē quiditatiua sumitur pro ratione diffinitiuā largo modo sumendo diffinitionē: nō tamen stricto modo prout constat ex genere & differentia. qm̄ isto modo tātum species est diffinibilis. & sic nec genera: nec trāscēdētia: nec dīre a latere nō essent diffinibilia: qđ falsū ē. qm̄ oīa de qbuscūq; hēt sciētia: hnt diffinitioem suo mō. nā diffinitio

bb iii

De

non est ulr nisi rei in suis terminis finitio siue terminatio. Paternitas enim diffinit: quia est qua pater. & bonitas dei est: ratione cuius deus est bonus. & bonitas est: ratione cuius agit bonū & sic de ceteris. & bonum diuinum agit bonum diuinū. ueritas est id quo: deus uerus est. Entitas ratione cuius deus est. & unus unitate & sic de ceteris. ita q̄ quiditatiue quelibet ab alia abstrahit. dico quiditatiue. quia ratio unius nil rationis alterius includit: immo suis terminis diffinit. ideo in creaturis a fortiori: que quis sint simplr simplices ut differentie a latere: non solū enim eis cōpetit ratio diffinitiuā scđm quod dictum est de formalitatibus in diuinis: sed etiam ut iam dictū ē competitis realis & substantialis relatio: rōe cuius eis: competit extrīseca opatio scđm naturalē ordinē: q̄ sine dīa reali minime ualet eē. hoc at manifestū ē: q̄ rationalitas realē hēt opatōem ī cōtractōe generis sumpti p̄ prima intentiōe. & idē de dīa. qm̄ alr nō resuleret cōpositū reale: nisi talis opatio esset realis: nō posset sequi compositum nisi essentie distinctarū differentiarū sint distincte a contrahibili. & caueant qui oppositū dicūt: quomō poterūt saluare realē contractiōem generis a differētia: qm̄ quāuis dicas: q̄ nō ē actio: cū actio sit in recta linea p̄ dicamē tali: uerū dicis: tñ non aduertis ad actiōem contractiuā actionis plene contrahibilis: q̄ ideo non est nisi extrīseca & accidentalis: que nūquā

formalitatibus.

ualet esse absq; correlatione interiori cōstituta de constitutis relatiuis realiter: a qua abstrahunt formalitates in diuinis. in paternitate ostēditur: que & si constituit patrem cum essentia communi: nō tamen habet relationem interiorem preter relationem personarum: etiam si concurrat ad constitutionem relatiui: nec per consequēs competit ei aliqua actio: nec actionalitas: & sic de filiatione & spiratione dicitur. sic etiam in ipsa rationalitate ī qua est unū de relatiuis actiuū ad similitudinem patris: quī potentia actiua dicitur eius constituta de essentia rationalitatis & de actiuitate ad similitudinem paternitatis: ratione cuius tota illa potētia est actiua & pductiua alterius correlatiui illius de tota essentia rōnalitatis & passionalitate cōstitute. que passionalitas est ad similitudinē filiationis. ita q; sicut paternitati in constitutione patris nulla actio competit: sic nec istis actiuitati & passionalitati cōpetit agere uel pati. sūt tñ formalitates quibus ē actio uel passio correlatiōis: & distinguūt formalr ab eēntia & adiūicē: nulla alia distīctōe posteriori cōcurrēte. bene qdē ē ppor distīctio ex natura rei: realis at nec eēntialis minime. In oī quidē formalitate creata pprie dicta aut creaturarū nō p̄cise repit̄ talis distīctio: imo cū ip̄a repit̄ realis: & nō solū realis que fundatur in relatiōe reali: quā q̄libet fōralitas icludit (ut sup̄ius dictū ē): sed et eēntialis: in q̄ fundat̄ ip̄a relatio realis & ite

bb iiii

rior: tanq̃ in absoluto. & nõ dico solũ q̃ essentiali
 ter differat: uerũ etiã numero. nõ ex his dictis tur
 beris: sed aperi intellectũ tuũ & uide. qm̃ inter ce
 teras formalitates creaturarũ includẽtes relationẽ
 realẽ: est ipse intellectus simplicior (ut ita loquar)
 ipse tñ est includẽs cõceptus q̃dicos quiditatẽ. ui
 delicet essentiã: & eẽ: eẽ cuius cõstitutũ est de intel
 lectu agente & possibilibi & irradiatione mediã q̃
 sunt relatio eius realis sbãlis. quodlibet enĩ corre
 latiuor: cõstitutũ est de essẽtia intellectus: sicut in
 tellectus agens est de essẽtia & actiuitate sic noĩa
 ta propter ignoratiã noĩnis propetatis. sed quia
 itellectus agẽs est id quo ẽ omnia facere. ideo sue
 proprietati nomen actiuitatis attribuimus: ad si
 militudinẽ pr̃is indiũinis: qui totus est actiuus in
 productiõib⁹ filii & spiritus sancti. sic intellectus
 agẽs tot⁹ est actiu⁹ in pductiõe intellect⁹ possibi
 lis. & intellectus agens & possibilis sunt actiui in
 pductione actus unitiui ipsoꝝ: in qb⁹ ois foꝛali
 tas hẽt hãc similitudinẽ: cũ unitate diuini eẽ & cũ
 beatissima dei trinitate. nulla enĩ creaturarnm est
 simplicior deo. nec aliq̃ creaturarũ ualet ut sit ter
 minus creatiõis absq; isto numero ternario & sub
 stantiali: qui necessario includit relationem rea
 lẽ: & per cõsequẽs in quocũq; sit: sp̃ illud habet su
 um nñerũ distictũ a nũero alterius ip̃e enĩ intelle
 ctus in quocũq; sp̃ retinet suã essẽtiã: & suũ nume
 rũ: & quis in tertio ut in aĩa: intellect⁹ & uolũtas

formalitatibus.

nō distinguūt numero: qm̄ ex his unus efficitur numerus: adinuicē tñ nil sui esse amiserūt: cōtigit eis tñ respectus extrinsecus ptialitatis: qui adq̄situs fuit in constitutione aīe: in q̄ adinuicē distinguūt numero. Quomō enī eorū correlatiā adinuicē & cū quiditate se habeant: uidendum est: utrum intellectus agens & possibilis cum essentia aut quiditate distinguantur adinuicē. Iam enim dictum est: quomō intellectus agens & possibilis ab eēntia intellectus distinguūt ex natura rei: p̄cisa q̄cūq; opatione intellectus. qm̄ de quolibet ualēt extrema cōtradictiōis affirmari. absolutū enī nō absolutū: ad se & nō ad se: ad aliqd & nō ad aliqd. plēs qdē cōtradictiōes possunt formari que arguūt nō idēptitātē nature p̄suppositiōis. Distinguūt etiā formaliter: qm̄ qñ aliq̄ sic se hñt: q̄ aliqd includit in q̄ ditate seu in rōe unius: qd nō includit in rōe formalis alterius: illa distinguūt formaliter. absolutū enī & respectiuū aliqd icludūt in rōe formalis intellectus agētis: q̄ in rōe formalis eēntia ei⁹ nō includit: igitur eēntia intellectus & p̄prietas distinguūt ex natura rei & formaliter: adinuicē qdē p̄p̄etas. s. itellectus agēs & possibilis distinguūt realiter. qd patet. nā cuiusq; relatiō respectū realē intrinsecum aduenientē includēt: corrñdet terminus adequatus secūdum illum respectū. intellectus uero agēs est includens realem respectum intrinsecum aduenientem: igitur correspondet illi terminus adequatus.

bb iiii

maior ē manifesta. minor manifestat̃. qm̃ intellectus agēs & possibilis quilibet ip̃osꝫ includit respectū intrinsecū. nā eēntialiter cōstituit̃ de eēntia in intellectus & de respectu actiuitatis: q̃ eēntialiter & q̃ditatīe (ut ita loq̃r) includit̃ ī intellectu agēte: & sic de intellectu possibili. & iō cuilibet corrēdet real̃ termin⁹ adeq̃t⁹. qđ nō posset sic eē: nisi termin⁹ esset realis: ad quē realiter refert̃: q̃ sine distinctione reali eē nō posset. Est tñ notādū: q̃ realitas pōt cōsiderari. uno modo p̃ realitate uniuoca: alio modo p̃ realitate equoca. Primo mō intellectus agēs & possibilis dicunt̃ res aut realitates: iqtū iste tres realitates faciūt seu reddūt unā rem plenā p̃ eorū plenā r̃lōem. sūt enī ī diuinis tres res & una exnīa hoc ē tres p̃sōe & una eēntia: ita dicēdo: q̃ eēntia nō ē res sīpl̃r: nec p̃rinitas ē res: sed eēntia cū p̃rinitate est res quia pater. & hoc dicūt in deo: quia rōne infinitatis quelibet p̃prietas suppositum est & persona. & idemptice quodlibet siue abstractum siue concretum de alio predicat̃ in recto: preter p̃prietates personales que dicunt̃ res. & tres. s. tres persone in una sola essentia. In creaturis uero ut in intellectu: & si sint realitates: non tamen sunt res complete. sicut intellect⁹ agēs dicit̃ realitas: & intellectus possibilis dicit̃ realitas: pōt tñ de ip̃is adiuicē eadē realitate p̃dicari res: & p̃ cōsequēs adiuicē realiter distīguī. Equoce alio mō realitas dicit̃ de oībus accētibus. qm̃ accētia nō hñt p̃pā

formalitatibus.

relationē & interiorē: ad nūerū quidē & indiui
duā ad indiuiduationē suorū subiectorū: realitate
q̄ eorū reātut. ideo nō sūt res: sed realitates & etiā
equiuoce. quoniā de eis ut iam habitū est in p̄am
bulis nō eadē rōe res de ipsis p̄dicat̄: qua de sub/
iectis. distinguūt tñ realiter a s̄bā: realitate unī/
uoca rōe s̄bē q̄ res ē. & realitate equoca rōe sui ēe.
De distinctione se totis subiectīa & se totis obie/
ctiua. Ca. X

Ictū est de quinq̄ modis distinctionū: ui
d delicet rōis: ex natura rei: formalis. rea/
lis: & essentialis. sunt etiā nō nulli qui eti
am distinctionē se totis subiectiue & se totis obie/
ctiue (ultra istos quinq̄ modos) ponūt: a nobis enī
implicite in distinctionis essentialis mēbro actum
est. ac etiā in tractatu minori p̄pinquus ulr tracta
re. igitur non mēbrū per se posuimus. dixim⁹ nā
q̄ qđ differētia a latere nō solum erat distincta rōe:
sed ex natura rei. nec solū ex natura rei: sed etiam
foralitar: essentialiter & nūero. ita q̄ p̄bata ista di/
stinctōe sūt p̄bate tanq̄ p̄supposite. illa enī q̄ plu
ralitatē hñt diuersā ab alio: diuersū nūerū habēt
ab eo: q̄libet aut a latere differētia p̄alitatē habet
distinctā a quocūq̄ q̄ nō est ipsa: igit̄ ab illo dif/
fert numero. quoniā nulla p̄alitas est sine nūero.
igit̄ q̄cuq̄ distinguūt pluralitate: nūero distīguū
tur. de differētiis enī dictū est quomō in cōceptu
totali ei⁹: quolibet suū p̄priū hēat nūerū triū po

tētiar: de qb⁹ in intellectu datū ē exēplū: in quo
 sūt intellect⁹ agēs & possibilis & irradiatō media.
 intellect⁹ agēs & possibilis qd arguit ī q̄libet for
 malitate q̄ nō p̄scidit a relatōe cōpleta & s̄bāli: nu
 merū ternariū: p̄ quē oēs differentie a latere & oēs
 dignitates s̄bē distinguūt: ut p̄batū est: nō solum
 formaliter: sed realr: cū sit dictū qd omne illud q̄
 includit realē relōnē & cōpletā p̄cisā a q̄cūq; alia:
 illud tale realr distinguūt ab alio. q̄uis aliq̄ distin
 guāt realr q̄ non distinguūt essentialr. iste uero
 quia cōpletā r̄lōnē: nō solū realiter sicut quilibet
 terminus huius relationis ab alio: sed essētiāliter.
 quia talis respect⁹ relātionis realis uel nūeri terna
 rii nō pōt nisi ī absoluto fūdari: & p̄ cōsequēs nūe
 ro distinguūt. igit̄ se totis subiectiue. qm̄ de sorte &
 de platōe ī tali distīctiōe das exēplū & dicis. q̄ q̄cūq;
 distīgūt ulcīa distīctiōe distīgūt oīb⁹. & cū hoc af
 firmas: q̄ sortes & plato & q̄cūq; p̄ticularia sp̄ei spe
 cialissime: nō distīgūt forāliter. nō te possū ca
 pere quomodo inferius potest eē sine superiori. ut
 homo sine animali. nam distīctio se totis subies
 ctive presupponit omnes. alias autem: omnes mo
 dos distīctionū preter illā se totis obiectiue: aut
 talis nō debet pōi. quoniā nō īcluderet oēs supio
 res distīctiōēs. nec eēt id q̄ ē. q̄re sufficit nūeralem
 pōere. q̄ p̄pe sūpta distīctio nūeralis: nō solū forā
 lē: sed eēntialē: & realē īportat: nō q̄ ī sp̄e drāt: nec
 ī eēntia cōi: sed ī essētia p̄ticulari: ita q̄ eēntia sortis

formalitatibus.

nō est essentia platonis: quia numero distincti. qd sibi uult ap̄lius: nisi forsā diceret: q̄ existētia est in illis que non est in differētiis nec in aliis: hoc falsū dicis. qm̄ quilibet hēt suā existētiā. nā cuiq̄q; in opatio extrīseca: eidē inest existētia: sine qua opatio inesset minime. & si diceret illoꝝ. s. fortis & platonis est ultimata existētia: illarū nero nō. dicitur: q̄ ultīata & nō ultīata: non uariāt rōnē forālē existētie: iō sufficit distinctio numeralis: p se totis subiectiua. sicut dictū ē de q̄libet differētia: & de qualibet dignitate sbē: quibus distinctio etiā se totis obiectiue pprie cōuenit: nullam hnt idēptitatem non numeralē: essētiālē: realē: formalē. ex natura rei. nec aliquis conceptus potest ab eis cōis forari: cū in aliquo simpliciter non cōueniant. qm̄ pbatū est in preābulis: q̄ non sunt entia: nec possūt esse. & si aliquo modo predicat̄: tātū nomē entis predicatur & nō rō eius. ideo talis distinctio iā est implicata in istis. si enim dicis: q̄ nō iste differētie se totis obiectiue differūt: sed differētie ultime .i. gradus singularitatis: quoniā ille cōueniunt in ente: iste uero in nullo conueniūt positīue: quia ille sunt entia: iste uero nō. non ualet q̄uis dicār etiā: quia positīua non propter hoc includunt rationē entis. iste uero nec nominantur ppter negationē simplicē non essendi. nec etiā singulares dīe pnt aliquo modo differre: quo oīa q̄q; uideāt̄ distinctiā suppositorū speciei: non est eorum distinctiuitas.

qm̄ sicut probātū est in cōtractiōe speciei p se gra-
 dus: nō cōtrahit spēm. non enī est fōralitas cui mo-
 dus alicuius act ionis possit cōpetere: sed solū fuit
 illa gradatio per se speciei & non fuit gradus p se.
 unde sequitur: q̄ illi gradus p se lūpti si possent su-
 mi: q̄ non admitto: nō eēnt distincti. & rō est. qm̄
 distinctio est quidā respectus: siue sit sbālis: siue
 accidētalīs sp̄ fūdat̄ in aliquo: q̄ de se est absolu-
 tū: aut hēt modū eius: & hoc necessariō. ideo si di-
 stinctio cadat inter gradū & gradū: sp̄ erit iter ab-
 solutū & absolutū. hoc est falsū: qm̄ grad⁹ nō eēt
 id q̄ nisi esset genericus. specificus uero minime:
 nā talis si da ret: daret̄ etiā gradus: & sic in infini-
 tū. Et cū dicis: omnis pluralitas est per differētiā:
 si isti duo gradus sunt duo: igit̄ unus non est ali⁹:
 alietas aut distinctio est. Itē etiā duo respect⁹ sim-
 pliciter precisī duo sunt. quia unus non est alius.
 alietas enī inter eos precisos cadit. Vnde uidet̄ q̄
 distinctio quīs sit relatio: possit stare absq̄ absolu-
 to. Respōdet̄. quod duo gradus non sūt duo p se
 sed sunt duo specie gradata in ipsis. tāta est enim
 eorū de per se nō entitas: q̄ non ualet dependētiā
 speciei terminare. nec ut tales in predicamēto ali-
 quo poni possut: q̄ ostendit eorū in terminatio de-
 pendentie. nec etiā de ipsis precisīs si prescīdi pos-
 sent: posset dici quod essent prope nihil. quoniam
 illud q̄ est subiectū alicuius termini in latitudine
 entis: sp̄ habet per se propriā passionē q̄ minime

formalitatibus.

de gradibus p̄cisus potest predicari. nec per consequens fundare distinctionē: accidētia uero quia ordinē habēt predicamētālē: fundare p̄nt distinctionē. per se enī in predicamēto p̄cisa ponūt. quoniā & si non possūt p̄scindi a depēdētia s̄bē sc̄dm existētiā: nec sc̄dm esse imediatū existētie: p̄scidūt tñ sc̄dm esse quiditatis: sc̄dm q̄ diffiniūt cū p̄cissione dependētie existētie. unde uidet̄ q̄ accidentia p̄nt nūerari. Est tñ de nūeratōe dupliciter cōsiderādū. uno enī modo uniuersaliter: alio mō singulariter. uniuersaliter qdē dupl̄r. uno mō nūerari possunt sc̄dm esse genericū. sicut genera accētū dicūt̄ no uē. alio modo sc̄dm eē specificū. & sic nūeraāt̄ plures species in quolibet genere. alio modo sc̄dm eē singulare & sic nūarātur singularia in q̄libet sp̄e: sc̄dm nūeratōnē enī genericā & specificā ipsorum possūt simpliciter p̄scindi a tali dependētia s̄bē. sc̄dm uero nūeratōnē singulārē nō p̄nt p̄scindi simpliciter a tali depēdētia natural̄r. q̄ dicit̄ p̄pter sacramētū. qm̄ in tali nūeratōe. s: actnalī: sp̄ dicit̄ ul̄ iportat actualē iherētiā ad s̄bm̄: & ad nueratōnē subiectoꝝ ip̄a nūerāt̄. nec obstat si dicas: q̄ illa q̄ faciūt p̄dicamētū seruāt totū ordinē p̄dicamēti: q̄ cōsistit in generib⁹ sp̄eb⁹: & singularib⁹: s̄cūdū quē fit eoꝝ uera subiectio & p̄dicatio. ita qd̄ sicut gen⁹ p̄dicat̄ in qd̄ de suis specieb⁹: ita sp̄s de suis singularib⁹. ūde uidet̄ q̄ singularia accētū abstrahāt a suis subiectis. qm̄ alias sp̄s accidētis

De

predicarent de entibus de peraccñs. in hoc: q̄ sub
iectū singulare cū accñte singulari faceret talē p̄
dicatōem. qm̄ quāuis q̄libet predicamētū seruet
suū ordinē scdm̄ naturā genericā specificā & singu
larē: nō tñ hoc tollit nūeratiōem singlariū nō pos
se prescindī simplr a depēdētia subiecti. nec ppter
hoc sequit̄: q̄ spēs predicet de ipsīs ut de entibus
de paccñs duabus de causis. p̄ma ē: qm̄ albedo nō
predicat de hoc albo: sed de hac albedine. nō qdē
dicimus: hoc albū ē albedo: sed dicimus hec albe
do ē albedo. quis enī sit in sbō sine quo nō posset
p noīe designari: tamen predicat de ente peracci
dens: quoniā de cōcreto uidelicet de albo p̄dicat
minime: cū albedo respectu albi nō possit hēre rō
nem totius ul̄is. Secunda causa est que nō ualet ēt
si dicas: q̄ quis nō predicet spēs de concreto subie
cti & albedinis: p̄dicat tñ de cōcreto albedinis &
dependētie subiecti. quoniā ibi presupponis unū
falsum: q̄ albedo sit: & q̄ ei adueniat talis depēdē
tia q̄ requirit̄ ad hoc: ut fiat ens de peraccñs. falsi
tas autem huius p̄suppositi est in hoc: q̄ illud qd̄
quiditatie inest: supponis accidentaliter inesse.
quoniā dependētia huiusmodi albedinis ad sbām
de essentia eius est. & ideo si duo respectus adnu
merant̄: non simpliciter per se: sed p̄ subiectū. Et
si istud qd̄ ē es p̄ se positū in p̄dicamēto: simplici
ter non numerat̄ per se: a fortiori nec gradus qui
nullum habent ordinem de per se predicamētalē.

formalitatibus.

igit̃ illa de distictionib⁹ dicta sufficiant. solū uti
 q̃ a legētib⁹ amice peto: ut nō legēdo sermonis
 portionē: nec uocis sonū: sed eorū ueritatē subie/
 ctā attēdāt. quoniā quīs in ordinate & aliq̃ inde/
 bita uideāt posita: nō tñ uolūtate sed ignorantia
 feci. utilissima tñ omnia sūt. nā benedicta memo/
 riā legentiū cōfirmabūt. male uero posita si sint:
 intellectum acutius excitabunt. qui nisi oppress⁹
 fuerit ab actu passiuo uolūtatis: sine dubio aliqd
 utilitatis frequētādo adipiscet̃: ut opinor. sūt enī
 non nulli qui postq̃ hñt intellectū aliq̃ cōclusione
 captiuatū: nunq̃ illam discernere ac clarificare uo/
 lunt: q̃ pessimū est. meli⁹ ē mori q̃ comestū nō di/
 gerere: rōe cuius intellectus morit̃. & mēoria fal/
 sis & male digestis nutrit̃. iō tales mēoriales & nō
 scientes dicunt̃. oī igit̃ passione post posita. o le/
 ctor. attēde finē. quo huic damur religiōi. & q̃nta
 est lōgītudo & pluralitas rerū scibiliū quāt⁹ est la/
 bor: quot pericula: q̃b⁹ etiā reb⁹ acq̃rit̃ scientia.
 & q̃ exponūtur: usq̃ ad tps q̃ carius est. cū nihil
 aliđ nrm sit. & tñ istd a mltis quorū aliq̃ moti mali
 cia: aliqui cōplacētia admittere nō sinunt. & cum
 aliqd memorialiter hñt: termiata est eorū uita. nū
 quā tñ aliqua faciati conclusiōe. Timēs igitur ego
 hec picula: & obmissiōem: tpris maxie quia trigē/
 ta septē annorū eram & nil nisi maternas hñs lras
 ad illā uiam qua cicius ducerer ad finem cucurrī:
 ineffabilē illū uerū & excellētē mg̃m Raymūdū

inueniēs. huic religioni septē mēſibus ſub precep-
tore. operā remiſſo mō dedi. inde paupertatis di-
gnitate indutus ac etiā perſecutionibus aliquorū
proborū hominū bono aīo motorū. ſociat⁹ uaca-
re ſicut uolūtate afficiebar lectioni nō ualui. ideo
ordinē ac ſubſtantiā ueritatis eo mō quo ſcribētis
b⁹ decet ſcribere atq; dicere mīme potui. ac hec ē
nō niſi meis ſcripſi diſcipulis: idcirco ſi aliqd fue-
rit male dictū maxie contra fidē. uolo omnino ſi-
cut iā in primis proteſtatus ſum: ut uerus catholi-
cus correctioni ſacroſancte matri ecclīe ſubici. q̄
ſp & firmiter optauī & uolo ſeq uſq; ad triūphalē
eccleſiā figuratā p iſtā ad quā oēs pdicamur amē.

De exhortatione ſtudentium. Ca XI.

Attendite fratres & cariffimi filii omnino

A ordinē in acquirēdo ſcietiā: nā abſq; or-
dīe uagatur intellectus nunq; attingēdo
finē. quoniā error pncipii etiam ſi pu⁹: cōfuſionē
magnā arguit finis. quē in arbore nature traditā
apofirio inuenies ſi illā intellexeris: quā etiā illā
quodāmodo & ruſtico expoſui: ac etiam quibuſ-
dam picturis uobis methaphiſice. philoſophice
& logice. palpabile exemplum tradidi. & ſi cariffi-
mi illā in omni ex ſpeculatione cum libello ppo-
natis finem attingetis. deo gratias.

**Cōpoſuit magiſter petr⁹ dagui hoc op⁹ in regno
maiorcarū in podio rāde uigefimo die ſeptēbris.
anno dñi. Milleſimo octuageſimo quinto.**

cccc.